

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE
P O L I C I J A

ZBORNİK REFERATOV

**UPORABA SLUŽBENIH
PSOV**

LJUBLJANA, JUNIJ 2010

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE
P O L I C I J A

ZBORNİK REFERATOV
UPORABA SLUŽBENIH PSOV

LJUBLJANA, JUNIJ 2010

Zbornik referatov

UPORABA SLUŽBENIH PSOV

ISBN 961-6797-07-8

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

351.74.078.18
636.74

UPORABA službenih psov : zbornik referatov / [uredila Adil Huselja in Nina Djordjević]. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana : Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, 2010

ISBN 978-961-6797-07-8

1. Huselja, Adil
251188224

Izdajatelj: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija

Priprava: Generalna policijska uprava

Uredila: Adil Huselja in Nina Djordjević

Lektoriranje: Zdenka Zabukovec

Oblikovanje naslovnice: Boris Teodorović

Oblikovanje besedila: Mirsada Dželadini

Tisk: Tisk Žnidarič, d. o. o.

Naklada: 400 izvodov

Ljubljana 2010

1. izdaja, 1. natis

KAZALO

	Stran	
Adil HUSELJA: UVOD	5	
Janko GORŠEK: SLUŽBENI PSI – NENADOMESTLJIVI PARTNERJI SLOVENSKE POLICIJE	7	
Miroslav ZIDAR: OB VISOKEM JUBILEJU	9	
Adil HUSELJA	NUJNOST SISTEMSKIH UKREPOV ZA UČINKOVITO UPORABO SLUŽBENIH PSOV	13
Jože VIDIC	PES V SODOBNEM SVETU	33
Marko MEDVEŠEK	IZBIRA PSOV ZA DELO V POLICIJI	43
Vlado GERBEC	REŠEVALNI PSI NEKOČ IN DANES	59
Stanislav ČURIČ	OBRAMBA IN NAPAD Z NAGOBČNIKOM	73
Eva VRATARIČ	ODKRIVANJE OROŽJA IN TRUPEL S POMOČJO SLUŽBENEGA PSA IN ODOROLOGIJA	85
Vid JAKOP, Zvonko GALUN	PSI ISKALCI IN NJIHOVI VODNIKI – PRAKSA V POLICIJI	99
Marjan GSELMAN	ZAKAJ LOVIMO Z LOVSKIMI PSI	111
Matej TUŠEK	SLUŽBENI PSI V VOJAŠKI POLICIJI	121
Breda KRALJ	MASAŽA PSOV	135
Franc NOVAK, Ervin GODUNC	PREDSTAVITEV DELA POLICIJSKE POSTAJE VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV LJUBLJANA	149
Nina DJORDJEVIČ	KOMUNIKACIJSKI VIDIKI UPORABE SLUŽBENIH PSOV PRI PROMOCIJI POLICIJE	161

Andrej MUHVIČ, Marijan LEVSTIK	ZGODOVINA ŠOLANJA SLUŽBENIH PSOV ZA SPECIALISTIČNO UPORABO 195
Rok PELC	ZDRAVSTVENO VARSTVO SLUŽBENIH PSOV POLICIJE 209
Štefka KOŠAK	NAKUP IN PRODAJA SLUŽBENIH PSOV V POLICIJI 221
Eva VRATARIC	PRAVNI VIDIK UPORABE SLUŽBENIH PSOV PRI PREISKOVANJU KAZNIVIH DEJANJ 231
Adil HUSELJA, Barbara RESINOVIČ	UPORABA SLUŽBENIH PSOV V SLOVENSKI POLICIJI 245
Drago KOCBEK	ENOTA VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV V POLICIJSKI UPRAVI MURSKA SOBOTA 265
Franc ŠKVARČ, Klemen DREMELJ	DELO VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV PRI VAROVANJU DRŽAVNE MEJE NA OBMOČJU PU KRŠKO 279
Alojzij KLANČIŠAR	UPORABA REŠEVALNEGA PSA PRI ISKANJU POGREŠANE OSEBE 291
Roman STARMAN	METODE ŠOLANJA REŠEVALNIH PSOV 303
Drago KOCBEK	ZAŠČITA ŽIVALI IN MOŽNOSTI ZA USTANOVITEV POLICIJE ZA ZAŠČITO ŽIVALI 313

UVOD

Strokovni posvet je bil zadnje dejanje ob počastitvi 60. obletnice Oddelka za šolanje službenih psov in je pomemben prispevek tako za dosedanje kot nadaljnje delo na tem področju. Oddelek za šolanje službenih psov je s strokovnim in prizadevnim delom pomembno vplival na razvoj kinologije v Sloveniji. Z organizacijo posveta in z udeležbo kinoloških strokovnjakov iz drugih institucij ter ljubiteljev psov pa se je uresničil namen policije, da s sodelovanjem z drugimi državnimi organi in kinološkimi organizacijami še naprej utrjuje in razvija kinološko doktrino v Sloveniji. Program posveta je bil zaradi pestre in strokovne tematike referatov zelo poučen in zanimiv za več kot 90 udeležencev, referati v zborniku pa zanimivi za širok krog ljudi, ki se ljubiteljsko ali profesionalno ukvarjajo s psi. Štiriindvajset avtorjev iz policije in drugih državnih organov ter kinoloških organizacij je pripravilo dvaindvajset referatov z različnih področjih kinologije, s katerimi potrjujejo dejstvo, da je pes že tisočletja človekov prijatelj in pomočnik, ki ga spremlja vsepovsod.

Predstavitev možnosti oziroma področij uporabe, dosežkov na posameznih področjih, osvetlitev težav in iskanje sistemskih rešitev, usmerjanje pozornosti na odnos in zagotovitev ustreznih pogojev za oskrbo, šolanje in uporabo psov so glavne teme referatov tega zbornika. Pomembno dejstvo je, da se le s strokovnim delom in sistemskim pristopom lahko zagotovijo ustrezni pogoji za oskrbo in šolanje psov, še posebej pa za (sistemsko) uporabo službenih psov. Podobno kot bi naši predniki v prazgodovini težko preživeli brez psov, bi bilo tudi v današnjem času naše življenje bolj pusto, dosežki v službi pa zagotovo slabši. In ker psi veljajo za najstarejšega človekovega prijatelja, si zaslužijo pozornost in primeren odnos, ne glede na to, ali so le hišni ljubljenci, spremljevalci ali profesionalni pomočniki.

Odziv avtorjev referatov in udeležencev je tudi nagrada za ves trud, ki je bil vložen v organizacijo tega dogodka, hkrati pa potrditev dejstva, da so takšni posveti potrebni za nadaljnji razvoj kinologije v prav vseh segmentih. Zato ni presenetljivo, da je bil ob koncu strokovnega posveta sprejet sklep, da se organizira tudi v prihodnje in postane tradicionalna oblika srečanj vseh, ki imajo radi pse in delajo na tem področju.

*Adil Husejja,
urednik*

SLUŽBENI PSI – NENADOMESTLJIVI PARTNERJI SLOVENSKE POLICIJE

Malo je stvari na svetu, ki so tako iskrene in pristne, kot je odnos med človekom in živaljo. Še posebej to velja za pse, ki so postali naši zvesti spremljevalci, tako v zasebnem kot poklicnem življenju. Njihova neprecenljiva vloga je zaznamovala tudi slovensko policijo, tandem vodnika in službenega psa pa je postal sinonim za nepogrešljivo in nenadomestljivo.

Odnos med vodnikom in službenim psom že od nekdaj spremlja sloves brezpogojnega prijateljstva. To je pred šestdesetimi leti združilo nekaj posameznikov, ki so v psu videli zvestega pomočnika, dobrega prijatelja in učinkovitega zaveznika. Kljub težkim povojnim razmeram so z veseljem do takšnega dela in izjemno voljo do učenja postavili trdne temelje, na katerih se je razvijala uporaba službenih psov v slovenski policiji.

Čeprav majhno, toda zelo specifično, si to delovno področje vsekakor zasluži posebno pozornost. Delo policistov so v zadnjih desetletjih pomembno zaznamovale številne tehnološke izboljšave, toda brez službenih živali si sodobne policije danes ne znamo več niti zamišljati. Službeni psi so namreč na mnogih področjih policijskega dela, kljub mnogim tehnološkim pripomočkom, nenadomestljiv partner. So učinkoviti pomočniki pri vzdrževanju in vzpostavljanju javnega reda in miru in nadzorovanju državne meje. Izjemno uspešni so pri odkrivanju prepovedanih drog in eksplozivov. Zaradi prirojenih lastnosti pa so psi nenadomestljivi tudi pri iskanju pogrešanih oseb ter storilcev prekrškov in kaznivih dejanj. Če vrhunski usposobljenosti vodnikov in zavidljivi izšolanosti psov dodamo še zvestobo in iskreno prijateljstvo, dobimo usklajen, učinkovit in nepogrešljiv tandem človeka in živali, ki ga ne more zamenjati nobeno sredstvo.

Veseli me, da se je organizacija prvega strokovnega posveta o uporabi službenih psov zapisala prav v letošnje, jubilejno leto, ko Oddelek za šolanje službenih psov praznuje 60-letnico delovanja. Takšen posvet med drugim poudarja vrednost te visoke obletnice, ki v sebi skriva bogato zgodovino. Od prvih skromnih korakov, s katerimi je na negotovo pot stopilo nekaj nadebudnih posameznikov, do izjemnega slovesa, ki ga slovenski vodniki službenih psov in njihovi štirinožni prijatelji imajo danes med evropskimi kolegi.

Letošnje leto je resnično zapisano z zlatimi številkami. V javnosti so odmevali številni operativni uspehi vodnikov in službenih psov, ki so pogosto prispevali ključni delež k zagotavljanju skupne varnosti tako prebivalcev Slovenije kot tudi celotnega evropskega prostora. Poleg tega so imeli pomembno vlogo tudi pri preventivnih in promocijskih dejavnostih policije, s čimer so policijo kot institucijo občutno približali ljudem. Dobri rezultati pa nikdar ne pridejo sami od sebe, temveč so posledica premišljenega načrtovanja, razvoja, predvsem pa osebnih kvalitiet zaposlenih, kjer volja do učenja in dela, entuziazem in vztrajnost zavzemajo posebno mesto.

Seveda pa lahko dobre rezultate pričakujemo le, če vodnikom in psom zagotovimo ustrezne delovne razmere. V zadnjem letu smo sprejeli številne systemske odločitve, ki so jih znatno izboljšale, saj smo prenovili velik del službenih objektov in izboljšali vozni park. Z izjemnim zadovoljstvom lahko poudarim, da so se sprejete odločitve izkazale kot pravilne, vložen trud in sredstva pa več kot upravičena.

Prvi strokovni posvet o uporabi službenih psov je pika na i vsemu, kar je bilo na tem področju narejenega, saj neposredno poudarja naraščajočo vlogo policistov vodnikov in njihovih pasjih pomočnikov pri opravljanju najzahtevnejših policijskih nalog. Bogata vsebina posveta in številni avtorji tako iz policije kot tudi drugih institucij, ki so svoje znanje in izkušnje strnili v pester nabor strokovnih prispevkov, dokazujejo, da je skrb za razvoj uporabe službenih psov – ne le v policiji, temveč nasploh – na izjemno visoki ravni.

Spoštovani policisti in policistke, kinologi in vsi drugi ljubitelji psov, iskrena ljubezen do dela, ki ga opravljate, se kaže v vaši skoraj zavidljivi prizadevnosti. Tega ni mogoče spregledati. V osebno zadovoljstvo mi je, da lahko kot generalni direktor policije podprem vašo predanost. Ta vsakič znova potrjuje prepričanje, da partnerstvo med človekom in živaljo v sebi skriva vse lastnosti, ki si jih želimo tudi v medosebnih odnosih, predvsem pa dokazuje, da živali pri človeku vedno zbudijo le tisto najboljše!

*Janko Goršek,
generalni direktor policije*

OB VISOKEM JUBILEJU

Sodelovanje med kinologijo in policijo pri šolanju psov poteka že od ustanovitve policijske šole za službene pse, saj je bilo njeno prvo vodstvo prav iz kinoloških vrst (Bogdan Sežun, Janez Klemenčič). Sodelovanje se je na vseh področjih (osnovno šolanje, tekmovanje, lavinski tečaji ipd.), v obojestransko zadovoljstvo in korist, nadaljevalo vse do danes in upam, da se bo tudi v prihodnje.

Prijetno me je presenetila zelo visoka strokovna raven prispevkov posveta, katerih rdeča nit je bil poudarek na upoštevanju, razumevanju in spoštovanju psa kot živega bitja - osebnosti, ne le kot predmeta oziroma sredstva policije. Veliko je bilo storjenega tudi pri namestitvi službenih psov. V prihodnje pa bi bilo glede na prakso policije morda treba razmisliti tudi o smiselnosti sedanjega programa šolanja za preizkus poguma.

Z avtorji se strinjam v tem, katera pasma (nemški ovčar, malinois, rotvajler) je primerna za šolanje psa za splošno uporabo v policiji, poleg tega pa razumem problematiko v zvezi z nakupom primerne pasme, saj sem imel sam pri izbiri psa za vodiča slepih povsem enake težave. Zato se strinjam z idejo o lastni vzreji, na primer da bi policija izbrala izkušene rejce, ki bi skrbeli za vzrejo značajsko primernih psov posameznih pasme, in bi si tako zagotovila stalen vir genetsko preverjenih in značajsko kakovostnih psov.

Zasluga za tako uspešno organiziran posvet gre predvsem vodstvu policije (višjemu policijskemu inšpektorju v Upravi uniformirane policije Generalne policijske uprave Adilu Huselji in vodji Oddelka za šolanje službenih psov višjemu inšpektorju Marku Medvešku), ki si zasluži iskrene čestitke, prav tako pa tudi vsem avtorjem prispevkov, ki so pokazali visoko strokovno raven in spoštljiv odnos do psa.

Menim, da je bil ta posvet spodobna počastitev 60-letnice šolanja službenih psov policije, ki se je bomo še nekaj časa spominjali s ponosom.

*Miroslav Zidar,
mednarodni kinološki sodnik in urednik revije Kinolog*

NUJNOST SISTEMSKIH UKREPOV ZA UČINKOVITO UPORABO SLUŽBENIH PSOV

Adil HUSELJA, Generalna policijska uprava,
Uprava uniformirane policije, Sektor splošne policije

POVZETEK

Prispevek potrjuje teoretična izhodišča o uporabnosti psov za različne namene, pri čemer je pozornost usmerjena v praktično uporabnost službenih psov pri opravljanju nalog policije. Zaradi posebnih lastnosti so službeni psi pri določenih nalogah nenadomestljivi, kar pozitivno vpliva tako na učinkovitost kot racionalnost policijskega dela. V prispevku je poudarek na sistemskih ukrepih za ustrezno organizacijo delovnega področja vodnikov službenih psov in učinkovito uporabo službenih psov tako v policiji kot tudi drugih institucijah. Sistemske rešitve, ki jih je slovenska policija uvedla v 60-letni zgodovini, še posebej pa v zadnjih desetih letih, so pozitivno vplivale na razvoj, učinkovitost in racionalno delovanje vodnikov službenih psov ter uporabo službenih psov pri zagotavljanju varnosti. S svojim delom pa so »policijski kinologi« bistveno prispevali tudi k razvoju slovenske kinologije.

Ključne besede: vodnik službenega psa, službeni pes, policija, učinkovitost, organizacija dela, sistemski ukrep, šolanje službenih psov, oskrba psa, zaščita živali, prisilno sredstvo.

UVOD

*Kdor želi nekaj narediti, išče pot.
Kdor ne želi ničesar narediti, išče izgovore.*

Pes spremlja človeka že tisočletja in v vseh zgodovinskih obdobjih je imel pomembno vlogo v njegovem življenju¹. Ljudje bi veliko težje preživeli, če jim

¹ V severnem Izraelu so odkrili 12.000 let star paleolitski grob s človeškim in pasjim okostjem. Okostji sta bili tesno skupaj in človeška roka je objemala psa. Način pokopa jasno kaže na prijateljsko vez in navezanost med človekom in psom, kar današnji odnos med človekom in psom zagotovo potrjuje (Marinšek, 2007).

pri varovanju njihovega doma, pri lovu in delu z živino ne bi pomagali njihovi štirinožni pomočniki. Zato tudi ni presenetljivo, da je pes, odkar ga je človek udomačil, njegov prijatelj, ki ga spremlja ves čas in vsepovsod. Njihova vpetost v današnjem času se kaže tudi v vsestranski uporabnosti, saj so prijatelji, hišni ljubljenci, športni tekmovalci, igralci, pomočniki pri delu in še bi lahko naštevali (Marinšek, 2007). Zaradi izjemnih telesnih in duševnih zmogljivosti so (bile) naloge psa številne in zelo različne. Njihova najpomembnejša lastnost pa je izrazito družabno vedenje, saj je tako kot za ljudi tudi za pse značilen čredni nagon. Pastirske pasme psov, ki so bile najprej namenjene varovanju, pozneje pa tudi delu z živino, so zelo priljubljene po svetu, saj se danes uporabljajo za vojaške in obrambne namene (Fogle, 1997). Sicer pa so pse v bojih uporabljali že Egipčani, Huni in Rimljani, ki so z napolitanskim mastifom bistveno okrepili bojne vrste legionarjev. Tudi v obeh svetovnih vojnah so bili vojaški psi vključeni v različne naloge, v II. svetovni vojni se je v primerjavi s I. svetovno vojno uporaba psov povečala za tri- do štirikrat (Priročnik, 2007).

Zato ni presenetljivo, da so sposobnosti psov pritegnile tudi tiste, ki so skrbeli za varnost ljudi in njihovega premoženja, torej tudi slovensko policijo, ki letos praznuje 60. obletnico šolanja in uporabe službenih psov. A vendarle je treba poudariti, da so za učinkovito in racionalno uporabo službenih psov potrebni ustrezni pogoji. Še posebej v današnjem času, ko so standardizacija, specializacija in predvsem razvoj tako tehničnih izdelkov kot posameznih delovnih procesov tako napredovali, da je možno spremljati in aktivno delovati zgolj na določenem oziroma ožjem področju. Ker so naši predhodniki pred šestdesetimi leti začeli od samega začetka oziroma s »točke 0«, je bila odločitev o ustanovitvi šole prvi korak in sistemski ukrep, da se je lahko to delovno področje sploh zgradilo. Če tega ne bi bilo, bi po smrti tistih nekaj nemških ovčarjev, ki so ostali za nemško vojsko, verjetno bolj počasi ali z veliko večjimi težavami postavili temelje današnje kinologije v slovenski policiji. Tudi nadaljnje (sistemske) odločitve so omogočale, da se je šola razvijala, z njo pa tudi delo vodnikov službenih psov (v nadaljevanju VSP) znotraj takratne milice, tako inštruktorji kot VSP pa so imeli pomembno vlogo tudi pri razvoju kinologije v slovenskem oziroma jugoslovanskem prostoru. Službeni psi so v tem času pokazali svojo učinkovitost pri opravljanju policijskih nalog za zagotavljanje varnosti, vzdrževanje in vzpostavlanje javnega reda in miru, nadzor in varovanje državne meje ter za preiskovanje kriminalitete, kar velja tudi za današnji čas.

1 ORGANIZACIJA DELA

Delovno področje službenih psov je urejeno skladno z organiziranostjo Policije, ki deluje na državni, regijski in lokalni ravni. Trenutno poteka reorganizacija, katere glavna cilja sta racionalizacija dela in povečanje njene učinkovitosti,

vendar trenutno ni pričakovati bistvenih sprememb, ki bi vplivale na delo enot vodnikov službenih psov (v nadaljevanju EVSP).

Na državni ravni je v Upravi uniformirane policije (v nadaljevanju UUP) v Sektorju splošne policije sistemizirano delovno mesto višjega policijskega inšpektorja, ki je glavni koordinator dela službenih psov in policijske konjenice v slovenski policiji: odgovoren je za spremljanje stanja na področju službenih živali; pripravo in razvijanje novih metod dela z uporabo službenih živali in za usklajevanje dela na tem področju med notranjimi organizacijskimi enotami Generalne policijske uprave in enajstimi policijskimi upravami (v nadaljevanju PU) ter tudi med Policijo in drugimi državnimi organi ter tujimi varnostnimi organi.

Na državni ravni je tudi Oddelek za šolanje službenih psov (v nadaljevanju OŠSP), kjer je trenutno zaposlenih trinajst inštruktorjev. OŠSP ima ključno vlogo pri usposabljanju in izpopolnjevanju VSP in šolanju službenih psov, odgovoren je za:

- preizkuse in nakupe psov za šolanje oziroma policijo;
- predšolanje in osnovno šolanje psov za policijo, druge državne organe in tuje varnostne organe, skladno s sporazumi o sodelovanju;
- usposabljanje kandidatov za VSP za policijo in druge državne organe;
- vse oblike dopolnilnih usposabljanj VSP, skladno s programi usposabljanj;
- izvedbo drugih programov usposabljanj, to so dodatna strokovna izpopolnjevanja (odvisno od potreb), letni preizkus VSP; preizkusi VSP in službenih psov (redni, izredni, periodični);
- pripravo novih in evalvacijo obstoječih programov usposabljanja VSP in šolanja službenih psov;
- pripravo učnih gradiv in pripomočkov za to delovno področje;
- veterinarsko oskrbo službenih psov ter nadzor skladno s programom veterinarskega varstva službenih psov;
- testiranje in načrtovanje opreme za službene pse in markerske opreme ter sodelovanje v postopkih za nabavo;

Poleg navedenih nalog pa sodeluje tudi pri pripravi internih aktov, v komisijah, projektnih in delovnih skupinah, ki so ustanovljene za delo na tem delovnem področju.

V vseh enajstih PU (razen v PU Ljubljana in PU Maribor², kjer sta samostojni policijski postaji) so v sektorjih uniformirane policije ustanovljene EVSP, kjer VSP

² Na PU Maribor je ustanovljena Policijska postaja vodnikov službenih psov in konjenikov Maribor (v nadaljevanju PP VSPK). To je ena redkih policijskih enot, če ne celo edina v Evropi, kjer so skupaj sistemizirani VSP s službenimi psi in policisti konjeniki s službenimi konji.

delujejo pod enotnim vodstvom na celotnem območju PU, zato so v zadnjih petih letih VSP s službenimi psi veliko bolj učinkoviti in navzoči na terenu.

1.1 STANJE V ENOTAH VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV

Trenutno je v slovenski policiji 108 VSP, od tega 85 za splošno uporabo s 85 službenimi psi in 23 za specialistično uporabo, in sicer s 24 službenimi psi za odkrivanje prepovedanih drog in 9 za odkrivanje eksplozivov. Doseženo število VSP in službenih psov je tudi posledica sistemskega pristopa, saj je bilo pred desetimi leti v policiji 96 VSP, od tega 84 za splošno uporabo in 12 za specialistično uporabo (9 za odkrivanje prepovedanih drog, 2 za odkrivanje eksplozivov, 1 VSP pa je imel dva službena psa). Povprečna starost VSP je 36,2 leta, kar je za 5,5 leta več kot pred desetimi leti. Še večja razlika je pri delovnem stažu VSP, ki je trenutno 9,2 leta, leta 1999 pa je bila le 5,5 leta. Kljub povečanju števila službenih psov se je tudi njihova povprečna starost povečala s 4,9 leta pred desetimi leti na 5,3 leta.

Še večje spremembe so se zgodile pri pasemski zastopanosti med službenimi psi. Leta 1999 so bile med službenimi psi le štiri pasme (72 nemških ovčarjev, 11 rotvajlerjev, 8 labradorcev in 6 belgijskih ovčarjev), močno so izstopali nemški ovčarji, ki so še vedno prvi med službenimi psi po svetu. Leta 2009 pa je bilo med službenimi psi največ belgijskih ovčarjev (malionis), kar 47, 46 nemških ovčarjev, 3 rotvajlerji in 20 psov različnih pasem, med katerimi je večina predstavnikov različnih lovskih pasem, ki se uporabljajo izključno za specialistično uporabo.

Glavni razlog za zmanjšanje števila nemških ovčarjev je pravzaprav »prodor« belgijskega ovčarja, ki vsaj zaenkrat nima zdravstvenih težav s kolki in hrbtenico (kot nemški ovčar), kar je deloma posledica njegove priljubljenosti in (nenadzorovane) vzreje. Belgijski ovčar se je s svojo hitrostjo, energičnostjo in voljo do dela zelo hitro uveljavil med policijskimi in vojaškimi službenimi psi, tako da v Sloveniji in tudi drugih evropskih policijah ogroža primat nemškega ovčarja, ki pa je vendarle še vedno »številka ena« med službenimi psi. Mnenja VSP, inštruktorjev, kinologov, veterinarjev in drugih strokovnjakov so o nemškem in belgijskem ovčarju deljena, zagotovo pa bodo naslednja leta prinesla odgovor, ali bo v celoti izpodrinil nemškega ovčarja, čeprav je po določenih podatkih vzreja nemškega ovčarja še vedno bolj razširjena. Ni pa mogoče prezreti dejstva, da imata tako nemški kot belgijski ovčar pri službeni uporabnosti veliko prednost pred drugimi pasmami, tudi pred rotvajlerjem, ki se je zaradi (slabše) vodljivosti in manjše vzdržljivosti kar nekako umaknil pred njima.

2 SISTEMSKI UKREPI

Izzivi, s katerimi se soočajo organizacije na začetku 21. stoletja, so popolnoma drugačni kot v 50., 70. in celo 80. letih 20. stoletja, zato se koncepti organizacij še vedno razvijajo (Dimovski idr., 2005). To velja tudi za slovensko policijo, ki se je v zadnjih dvajsetih letih poleg »klasičnega policijskega dela« soočila z izjemno zahtevnimi izzivi in projekti, ki so zahtevali spremembe in prilagajanje. Tako je izbojevala osamosvojitveno vojno, preživela tranzicijsko obdobje, aktivno sodelovala pri prilagajanju slovenske zakonodaje evropskemu pravnemu redu in vstopu v Evropsko unijo in v schengenski prostor. Pred njo in tudi drugimi evropskimi policijami pa so negotove razmere, ki jih prinaša globalizacija, okrepljena z globalno teroristično grožnjo ter svetovno finančno krizo in recesijo, ki izjemno negativno vplivajo na globalno in na varnost nasploh v vseh segmentih družbenega življenja. Kadrovske in nekatere druge spremembe so leta 1999 omogočile začetek sprememb, ki so v kombinaciji improviziranja in sistemskih ukrepov izboljšale tudi delovne razmere na tem področju. Po vzoru »učinka metulja³« (Vila, 2000) so se spremembe začele kazati v relativno kratkem času skoraj na celotnem področju. In čeprav je bila na začetku vizija videti kot »misija nemogoče«, so se načrti za ureditev organizacije tega področja, operativno uporabo, materialno-tehnična sredstva, programe usposabljanja in druge delovne procese, ki so tesno povezani s službenimi psi policije, ohranili, prvi uspehi pa so dali spodbudo za nadaljnje aktivnosti. »Dobra vizija zraste med pomembnimi udeleženci, ki verjamejo vanjo in se zanjo zavzemajo« (Biloslavo, 2006: 104), in tako je bilo tudi na tem področju dela. Vodstvo OŠSP z inštruktorji, glavni koordinator v UUP, inšpektorji sektorjev uniformirane policije PU in vsi VSP so združili moči in zagotovili podporo, ki je bila nujno potrebna za radikalnejše ukrepe za izboljšanje delovnih razmer. Z aktivnostjo in dosežki so VSP in drugi uslužbenci začutili smisel usmeritev, skupnega namena in mišljenja, ki se je ohranilo tudi takrat, ko posamezni kratkoročni cilji niso bili doseženi.

2.1 NADZOR – INŠPEKCIJA

Za določitev strategije in prave smeri je bilo treba ugotoviti dejansko stanje na tem področju. Naloga ni bila lahka, saj so bili VSP sistemizirani in razporejeni v vseh PU, OŠSP je bila sicer odgovorna le za šolanje službenih psov, razmerja do UUP in PU pa niso bila določena, zato so nastajali zapleti. Posledica je bil izredni strokovni nadzor, ki so ga predstavniki UUP in OŠSP opravili v vseh

³ *Učinek metulja (»metuljev efekt«) je teorija, po kateri ima lahko nek majhen dogodek daljnosežen vpliv na okolico (en zamah metuljevega krila lahko nekje povzroči orkan). V organizaciji to pomeni, da en dogodek za seboj potegne verigo dogodkov. Toda novosti, ki so bile uvedene na tem delovnem področju, so bile vse namenjene dograjevanju sistema in izboljševanju delovnih razmer VSP, tako da so bile posledice le pozitivne.*

PU, da bi ugotovili dejansko stanje. To je bil tudi prvi tovrstni nadzor, ki je zajel vse PU in druge policijske enote, kjer so bili zaposleni VSP. Poleg uporabe psov so bili predmet nadzora tudi namestitveni pogoji zanje, tako v policijskih enotah kot na domovih VSP. Kritičen in objektiven pristop je omogočil, da so se odkrile predvsem pomanjkljivosti in slabosti na tem področju, na podlagi česar se je pripravila strategija za nadaljnje delo. Če ne veš, v katero smer in kam moraš priti, so vse smeri pravilne in vsak kraj je lahko tvoj cilj. Določitev temeljnih ciljev s prioritetskimi področji, ki so zahtevali takojšnje ukrepanje, so bili sicer kratkoročnega pomena, hkrati pa so predstavljali del dolgoročnega načrta. »Brez postavljenih planskih ciljev ne bi imeli pravih standardov za opravljanje kontrole« (Pučko, 2002: 244), hkrati pa bi izgubili močan argument za spremembe, tako pri pristojnih službah kot pri VSP, na katere so novosti in spremembe pozitivno vplivale.

Pri nadzoru so bile ugotovljene pomanjkljivosti in hkrati potrebe po spremembah na naslednjih področjih:

1. OŠSP je delovala v svojih okvirjih in ni mogla vplivati na delo VSP v policijskih enotah, prve ukrepe za izboljšanje stanja pa v nekaterih PU niso sprejeli z navdušenjem.
2. Inštruktorji so bili usmerjeni le v delo znotraj OŠSP tako, da so delo bolj ali manj izvajali po lastnem delovnem načrtu, ki ni predvideval strokovne pomoči in nadzora nad delom VSP oziroma EVSP.
3. Razmerje med UUP in OŠSP ni bilo določeno, zato je prihajalo do »podvajanja« dela ali izpuščanja posameznih segmentov, kar se je odražalo tudi v odnosu do PU in EVSP in nenazadnje tudi do VSP.
4. Veljavno strokovno navodilo o uporabi, strokovnem izpopolnjevanju in oskrbovanju službenega psa milice⁴ ni omogočalo večjih sprememb pri organizaciji dela in usposabljanju.
5. V državi sta bili le dve enoti, ki sta imeli urejen status: Policijska postaja vodnikov službenih psov Ljubljana (v nadaljevanju PP VSP) in Policijska postaja vodnikov službenih psov in konjenikov Maribor (PP VSPK). EVSP PU Murska Sobota, Slovenj Gradec in Nova Gorica so sicer delovale, vendar niso bile »umeščene« v regijski sistem dela, zato je prihajalo do različnih in številnih težav. V vseh ostalih PU pa so bili VSP razporejeni v različnih policijskih in kriminalističnih enotah, kar ni zagotavljalo racionalne in predvsem stalne uporabe službenih psov.

⁴ *Strokovno navodilo o uporabi, strokovnem izpopolnjevanju in oskrbovanju službenega psa milice, št. 21/5-S-22/42-2/79, 23. 9. 1980, je bilo ob nastanku zagotovo zelo strokovno in napredno, vendar zaradi reorganizacij in drugih sprememb kmalu ni več ustrezalo, zato je bilo treba začeti pripravljati novo navodilo, do sprejetja pa je bilo izdanih kar nekaj usmeritev za delo VSP in EVSP.*

6. Pravilnik o policijskih pooblastilih je določal stroge pogoje za uporabo službenega psa, še posebej brez nagobčnika, kar je bilo izenačeno s pogoji za uporabo strelnega orožja.
7. Področje logistike oziroma materialno-tehničnih sredstev je bilo dokaj problematično. Zato je bilo tudi prioritarno za reševanje, pozornost je bila usmerjena predvsem v zagotovitev ustreznih namestitvenih pogojev za službene pse, nabavo prevoznih sredstev (vozil in boksov), opreme za VSP in službene pse, markerske in druge opreme, ki so jo VSP potrebovali pri svojem delu.
8. Organizacija dela na regionalni in lokalni ravni, razen na območju PU, kjer sta bili PP VSP in PP VSPK, ni bila učinkovita in racionalna zaradi razpršenosti delovnih mest VSP in neizkoriščenosti službenih psov.

2.2 VZPOSTAVITEV DVOSMERNE KOMUNIKACIJE

Dejstvo je, da se organizacijski cilji dosežejo »s pomočjo ljudi, sodelavcev, ki imajo različne sposobnosti, znanje in izkušnje« (Možina, 2002: 13), zato smo vse VSP in druge uslužbenke, ki so se poleg svojega ukvarjali tudi s tem delovnim področjem, vključili v aktivnosti. Odpravo obstoječih pomanjkljivosti v sistemu in doseganje organizacijske odličnosti bi glede na vsebino lahko primerjali z desetimi načeli Oaklanda, ki navaja, da se morajo »v prizadevanju za doseganje odličnosti vključiti vsi zaposleni in vse poslovne funkcije« (Dimovski, 2005). Če povzamemo Ashekenasa, smo starim dejavnikom uspeha: velikosti, jasnosti vlog, specializaciji in (nezadostni) kontroli, dodali še **fleksibilnost**, v sklopu katere so posamezniki opravljali več nalog, včasih celo zunaj delovnega področja organizacijske enote; **integracijo**, s katero smo formirali delovne skupine, ki so prevzemale večje projekte in urejanje sistemskih zadev (npr. novo strokovno navodilo, tipizacijo opreme, določitev normativov za bokse itd.); **inovacijo**, ki je omogočala iskanje novih rešitev, kjer se je še posebej pokazala motivacija za delo v kombinaciji z entuziazmom in strokovno usposobljenostjo (Ashekenas, 1995). Razviti »podporno strukturo za proces sprememb« (Vila, 2000) na vseh ravneh ni bilo preprosto, vendar so se s prepričevanjem in argumentiranjem predlaganih sprememb spreminjala tudi stališča, tako vodstvenih uslužbencev kot VSP. Ni treba posebej poudarjati pomena pravilne komunikacije, ki je v bistvu omogočila vse nadaljnje spremembe.

2.3 ZAGOTOVITEV BOLJŠIH DELOVNIH RAZMER

Za bolj racionalno in učinkovito delo je bilo treba najprej zagotoviti ustrezne delovne razmere, s poudarkom na sistemski ureditvi, ne na improvizaciji, ki je bila namenjena le sprotnemu reševanju težav. Takratno stanje je potrjevalo dejstvo, da nesistemske rešitve ne zagotavljajo stabilnosti in urejenosti, ki sta nujni sestavini za ustrezno organizacijo in njeno učinkovitost.

2.3.1 Materialno-tehnična sredstva

Infrastruktura za delo VSP je bila dokaj neurejena. Glavni razlog za to je bila razpršenost sistemiziranih delovnih mest VSP na 31 policijskih postajah in v sektorjih kriminalistične policije. Zato je bila tudi namestitvev službenih psov dokaj slaba, saj so vsi VSP (razen PP VSP Ljubljana, ki so imeli bokse v OŠSP v Podutiku, ter PP VSPK Maribor, EVSP PU Nova Gorica, Murska Sobota in Slovenj Gradec, ki so jih imeli v lastnih enotah) službene pse imeli na posameznih policijskih postajah ali na svojih domovih. Velika večina je bila postavljenih brez ustrezne dokumentacije in brez upoštevanja strokovnih normativov. Ker so bili službeni psi v manjšini in so se »izgubili« v masi drugih materialno-tehničnih sredstev in potreb, so VSP marsikdaj kar sami popravili ali uredili boks, tako da so bili zelo prilagojeni objektom, poleg katerih so stali. Marsikje pa so službeni psi z lajanjem povzročali tudi hrup, saj je bila večina policijskih postaj v naseljih. Najprej je bila opravljena temeljita adaptacija boksov v EVSP Slovenj Gradec, na območju PU Koper pa so bili postavljeni montažni boksi, problematiko na ostalih PU pa so reševali v naslednjih letih⁵. Vrhunec je bilo slovesno odprtje OŠSP⁶ in PP VSP Ljubljana, s čimer so bile končane celovite adaptacije ali novogradnje kar v sedmih PU⁷. V celoti so bili nanovo pripravljene: sistemizacija delovnih mest, sistemizacija in tipizacija materialno-tehničnih sredstev in kriteriji za določitev sistemizacije ter dodelitev materialno-tehničnih sredstev⁸.

Težave so bile tudi s prevozi službenih psov, zlasti ob skupnih vajah ali večjem angažiranju VSP ob dogodkih z velikim tveganjem, saj so morali VSP uporabljati neopremljena službena vozila. Eden od prvih ukrepov je bila tudi sprememba tipizacije službenih vozil za prevoz službenih psov, tako se sedaj kupujejo vozila v karavanski izvedbi in z bogatejšo opremo, vključno s klimatsko napravo. Poleg novega tipa vozil so bile za OŠSP kupljene še prikolice za prevoz službenih psov, kar je omogočilo tudi racionalen prevoz tečajnikov in psov na predšolanju. Večje težave so bile tudi s skladiščnimi prostori, tako za opremo VSP, markersko opremo, opremo za delo službenega psa ter hrano in prehranske dodatke.

⁵ Najprej je bila izdelana skica montažnega boksa in kočice za službenega psa, pri vseh adaptacijah objektov so sodelovali predstavniki Uprave uniformirane policije in OŠSP z veterinarjem, kasneje pa je bila ustanovljena delovna skupina, ki je pripravila Strokovne normative za montažne in transportne bokse za službene pse policije, št. 264/1-018-72/05-5, 24. 5. 2005.

⁶ S slovesnim odprtjem novega objekta na Gmajnicah pri Ljubljani so v OŠSP pridobili odlične delovne razmere, objekt pa je tudi eden najsodobnejših centrov v Evropi.

⁷ Konec leta 2007 ter v letih 2008 in 2009 so poleg OŠSP nove objekte za VSP dobile še EVSP PU Murska Sobota, PU Celje, PU Krško, PU Novo mesto, PU Koper in PU Ljubljana; PP VSPK Maribor je dobila nov objekt poleg obstoječe obnovljene zgradbe, na območju PU Kranj pa so postavljeni le novi boksi na Brniku. Boksi EVSP PU Slovenj Gradec so bili obnovljeni že leta 1999, ustrezne objekte za VSP in službene pse imajo tudi na območju PU Nova Gorica, potekajo pa še postopki za prenovo ali izgradnjo objektov EVSP PU Kranj in PU Postojna.

⁸ Večino dela na tem področju so opravili člani delovne skupine za službene živali in opremo za nje, ki deluje že od leta 2000.

Neurejeno področje materialno-tehničnih sredstev je onemogočalo racionalno delovanje VSP in njihovo učinkovitost pri opravljanju policijskih nalog, saj se potencial službenih psov ni mogel v celoti izkoristiti. Po tedaj veljavnem navodilu je vsak VSP imel dve uri za oskrbo službenega psa, tako da je vsak dan več kot deset VSP le izvajalo oskrbo službenega psa, s čimer je bila navzočnost na terenu sorazmerno manjša. Marsikateri VSP so opravljali delo brez službenih psov, še zlasti, ko so bili razporejeni z drugimi policisti, ki niso želeli psa v službenem vozilu zaradi vonja, dlak in sline, nekateri pa zaradi strahu pred njim. Sistemsko naravnost k reševanju tovrstne problematike potrjuje tudi tabela št. 1, iz katere je razviden velik napredek, ki danes omogoča racionalno in učinkovito uporabo službenih psov.

Tabela št. 1: Primerjava števila v letih 1991 in 2009

	1999	2009	RAZLIKA
VODNIKI	96	108	12
SLUŽBENI PSI	97	118	21
VOZILA	31	62	31
BOKSI	48	114	66
POLICIJSKE ENOTE	31 ⁹	14 ¹⁰	- 17

2.3.2 Pravni okvir delovanja

Delovanje in uporabo službenih psov urejajo naslednji predpisi:

- Zakon o zaščiti živali (v nadaljevanju ZZZiv)¹¹,
- Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije,
- Pravila policije¹²,
- Zakon o policiji (v nadaljevanju ZPol),
- Pravilnik o policijskih pooblastilih (v nadaljevanju PoPP).

Tako kot materialni pogoji je za delovanje izjemnega pomena tudi upoštevanje določb ZZZiv. Zakon med drugim določa odgovornost pravnih in fizičnih oseb

⁹ Policijske enote, kjer so bili VSP sistemizirani in zaposleni. V podatku za leto 1999 je upoštevano tudi število VSP s službenimi psi za specialistično uporabo sektorjev kriminalistične policije PU Koper in PU Krško.

¹⁰ Poleg 11 EVSP PU so VSP razporejeni še v Specialni enoti, Specializirani enoti za nadzor državne meje Uprave uniformirane policije in v PP Ribnica PU Ljubljana.

¹¹ Na podlagi tega zakona je bil v Uradnem listu republike Slovenije, št. 51/2009, dne 3. 7. 2009 objavljen Pravilnik o zaščiti hišnih živali, ki določa minimalne pogoje za zaščito hišnih živali, kamor spadajo tudi službeni psi.

¹² V 2. odstavku 134. člena je določeno, da so lahko v intervencije odrejeni tudi VSP.

za zaščito živali ter pravila za dobro ravnanje in pogoje, ki jih morajo lastniki oziroma skrbniki upoštevati v odnosu do živali. To je bil tudi eden od razlogov za zagotovitev boljših namestitvenih razmer za službene pse, vozil in transportnih sredstev in drugih ukrepov za oskrbo, šolanje in uporabo službenih psov, s čimer so se poleg počutja izboljšale tudi delovne sposobnosti, podaljšala se je uporabnost in s tem tudi izkoriščenost službenih psov¹³.

Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije natančno »določa šolanje, uporabo in oskrbo službenih psov policije, naloge in pristojnosti policijskih enot na tem področju ter dolžnosti policistov VSP in drugih policistov, ki delajo na tem področju« (Navodilo ..., 2005: 1). Pred tem je bilo izdanih kar nekaj usmeritev in stališč, s katerimi so bile do sprejetja omenjenega navodila določene smernice za delo zaradi poenotenja, racionalizacije in povečanja izkoriščenosti službenih psov v policijskih nalogah¹⁴.

ZPol v 50. členu predpisuje, da imajo policisti pri opravljanju nalog pravico uporabiti prisilna sredstva, v 9. alineji prvega odstavka navedenega člena je naveden službeni pes (Zpol, 2009). V 51. členu (ZPol, 2009) je navedeno, da lahko VSP uporabi službenega psa kot prisilno sredstvo:

- *z nagobčnikom in na vrvi* v vseh primerih, ko je dovoljena uporaba plinskega razpršilca, fizične sile ali palice. To je v bistvu najmilejša oblika uporabe službenega psa kot prisilnega sredstva, saj mu nagobčnik onemogoča ugriz in morebitne hujše poškodbe;
- *z nagobčnikom in brez vrvice* za preprečitev bega in prijetje storilca kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, za preprečitev bega osebi, ki je storila prekršek zoper javni red, za odvrnitev napada nase, na koga drugega ali na objekt, ki ga varuje, in za vzpostavitev javnega reda. Ta oblika uporabe je zelo učinkovita in dokaj pogosto uporabljena v praksi, saj so službeni psi izjemno hitri in učinkoviti pri ustavljanju bežečih oseb;

¹³ Povprečna starost službenih psov leta 1999 je bila 4,9 leta, leta 2009 pa 5,3 leta. Leta 1999 so bili 4 službeni psi stari 9 let ali več, 5 pa 8 let, deset let pozneje pa je bilo 5 službenih psov starih 9 let ali več, 8 let pa je bilo starih kar 11 službenih psov, čeprav so v današnjem času veliko bolj obremenjeni kot nekoč, tako pri treningih kot v operativni uporabi.

¹⁴ 1. Premestitve vodnikov službenih psov – usmeritve, št. 0021-6-002/1295-98/02, 1. 12. 1998; 2. Uporaba in predstavitev dela službenih psov – usmeritev, št. 0211-7-221/32-99, 22. 6. 1999; 3. Zdravstveno varstvo službenih psov – usmeritve, št. 0211-7-9336, 12. 10. 1999; 4. Upoštevanje določb strokovnega navodila o uporabi, strokovnem izpopolnjevanju in oskrbovanju službenega psa policije, št. 0211-7-5-2671/99, 25. 10. 1999; 5. Uporaba službenega psa za splošno uporabo, št. 0214/2-4-508845/01, 27. 3. 2001; 6. Usmeritve za uporabo službenega psa za specialistično uporabo – iskanje prepovedanih drog in iskanje eksploziva pri pregledu prevoznega sredstva, št. 0214/2-4-509117/01, 17. 4. 2001; 7. Organiziranje skupnih vaj vodnikov službenih psov – usmeritev, št. 0214/2-3-512087/01, 19. 7. 2001; 8. Oskrba službenih psov, št. 2142-2-5209-59/02, 30. 7. 2002; 9. Skupne vaje vodnikov službenih psov za splošno in specialistično uporabo – usmeritev, št. 2142-2-88/03, 6. 10. 2003; 10. Sodelovanje vodnikov službenih psov za specialistično uporabo – usmeritve, št. 2112-3-545813/05, 4. 5. 2005.

- *brez nagobčnika in na vrvici* za vzpostavitev javnega reda, če je z dejanji skupine ljudi ogroženo življenje ali osebna varnost ljudi ali premoženje večje vrednosti, in za prijetje storilca kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti. Pri nas je tovrstna uporaba še razmeroma redka, najpogostejša pa je pri varovanju javnih zbiranj oziroma športnih prireditev, ko so na določenem kraju različne (navijaške ali druge) skupine, ki nato množično kršijo javni red in mir oziroma so storilci kaznivih dejanj;
- *brez nagobčnika in brez vrvic*, če ne more drugače: zavarovati življenja ljudi; preprečiti bega osebi, ki je zalotena pri kaznivem dejanju, za katero je po zakonu mogoče izreči kazen zapora 3 ali več let; preprečiti bega osebi, ki ji je odvzeta prostost, ali osebi, za katero je izdan nalog za odvzem prostosti, ker je storila kaznivo dejanje, za katero je po zakonu mogoče izreči kazen zapora 3 ali več let; odvrniti napada na varovano osebo ali objekt; odvrniti od sebe neposrednega protipravnega napada, s katerim je ogroženo njegovo življenje.

PoPP v prvem odstavku 91. člena določa, da se za uporabo službenega psa šteje postopek policista VSP, pri katerem službeni pes s telesom ali z ugrizom neposredno deluje na osebo. V drugem odstavku pa je navedeno, da se za opravljanje nalog policije lahko uporabljajo samo službeni psi, ki so ustrezno izurjeni in opremljeni in jih vodijo usposobljeni policisti VSP (PoPP, 2006). Zato so v OŠSP namenili veliko pozornosti vsem fazam učenja in šolanja psov, saj morajo službeni psi po končanem šolanju dosegati zelo visoko stopnjo usposobljenosti za opravljanje nalog policije. V 92. členu PoPP pa je navedeno še, da mora VSP, če je le mogoče, službenega psa ves čas nadzorovati, da osebe, proti kateri ga uporablja, po nepotrebnem ne poškoduje (PoPP, 2006). Tudi VSP imajo poleg osnovnega tečaja, ki traja 5 mesecev, še dodatna usposabljanja in izpopolnjevanja, ki jih organizira OŠSP za vzdrževanje visoke stopnje strokovne usposobljenosti za najzahtevnejše naloge na terenu.

Čeprav službeni pes, še zlasti brez nagobčnika, deluje nevarno oziroma zastrašujoče, je njegova uporaba kot prisilnega sredstva praviloma brez poškodb. Da je bil uporabljen kot prisilno sredstvo, se šteje, ko ga VSP uporabi pri opravljanju nalog policije in za neposredno delovanje na osebo oziroma osebe (PoPP, 2006). Največkrat pa gre za to, da VSP s službenim psom pride na kraj dogodka in le z navzočnostjo in zavarovanjem postopka pripomore k uspešno opravljeni nalogi, tako da to v bistvu niti ni uporaba službenega psa kot prisilnega sredstva.

2.3.3 Organizacijski sistemski ukrepi

Med prvimi in bistvenimi novostmi je bila vzpostavitev t. i. linije poveljevanja (»chain of command«) ter prevzem odgovornosti za svoje delo. Na vseh PU so bili policijski inšpektorji za splošne policijske naloge določeni za strokovni nad-

zor nad delom VSP na območju PU. Poleg tega so usklajevali delo na območju PU in sodelovali s pristojnimi službami na državni ravni. Vzpostavljeno je bilo razmerje med UUP in OŠSP, kjer je bila najpomembnejša razdelitev pristojnosti, hkrati pa sta UUP in OŠSP zagotovili vsem PU oziroma organizacijskim enotam strokovno pomoč pri rednem delu in pri odpravljanju tako sistemskih kot drugih težav. Izjemno pomembna je bila strokovna pomoč OŠSP, saj so inštruktorji začeli sodelovati na skupnih vajah, kar je zelo pozitivno vplivalo na strokovno (kinološko) delo VSP s službenimi psi.

Poenotenje organizacije in delovnih razmer je z ustanovitvijo EVSP znatno povečalo racionalno uporabo in izkoriščenost službenih psov. Z usmeritvami, strokovnimi nadzori in strokovno pomočjo OŠSP so VSP in vodje EVSP dobili dodatno pomoč pri odpravljanju težav in izboljšanju delovnih razmer. Dobre rešitve so se prenašale iz ene EVSP v druge, tako da so se posamezna področja še bolj poenotila. Z navedenimi aktivnostmi pa je bil vzpostavljen tudi sistem nadzora, saj so bile težave ali pomanjkljivosti hitro ugotovljene, evidentirane in reševane. Nesistemske so bile rešene hitreje, druge pa so zahtevale več časa. Dveurna oskrba psov je bila najprej zmanjšana na eno uro, z uvedbo centralizirane oskrbe pa se je ta čas še zmanjšal, tako so VSP s službenimi psi lahko več časa na terenu in opravljajo policijske naloge. S spremembo sistema naročanja in nakupa hrane, ki se od leta 2006 izvaja tako, da OŠSP pripravi dokumentacijo za javni razpis in s pristojnimi službami aktivno sodeluje pri izbiri dobavitelja hrane za vse službene pse v policiji, je sistem poenostavljen, racionalnejši in manj obremenjujoč tako za vodje EVSP kot za uslužbence v PU. Hkrati je zagotovljena kakovost hrane in prehranskih dodatkov, postopek pa je transparenten v vseh fazah.

Razširitev dejavnosti VSP in službenih psov je bila nujna. Tudi zato so morali vodje EVSP skladno z usmeritvami vsem policistom na območju posamezne PU predstaviti delo VSP in sposobnosti službenih psov. Zavedanje možnosti za njihovo angažiranje in njihovih zmožnosti je bilo pomembno dejstvo, ki je bilo v preteklosti malce zanemarjeno. Tudi vloga uslužbencev operativno-komunikacijskih centrov PU je bila precejšnja, da so lahko ob zahtevnejših varnostnih dogodkih pravočasno vključevali tudi patrolje VSP s službenimi psi. Dodelitev dveh službenih psov za specialistično uporabo enemu VSP se je tudi izkazala kot dobra, tako da je trenutno devet VSP z dvema službenima psoma. Enako velja tudi za poskusni projekt usposabljanja VSP s službenim psom za odkrivanje oseb v vseh vrstah priklopnih vozil in drugih zaprtih prostorih, ki je bil izveden izključno na podlagi lastnega znanja in izkušenj¹⁵. Ta projekt in naknadna usposobitev VSP s službenimi psi za splošno uporabo je bil tudi odgovor na izjemno velik »pritisk«

¹⁵ *Vodja projekta je bil Marko Medvešek, inštruktor pa Darko Vaupotič, ki sta zaradi omejenih finančnih sredstev, pomanjkanja tovrstnih vozil in različnih lokacij za treninge imela precej zahtevno delo, vendar sta ga končala zelo uspešno.*

ilegalnih migrantov na našo južno mejo. Trenutno je sedem VSP s službenimi psi za splošno uporabo, ki so izšolani tudi za te vrste nalog. Poleg naštetih pa je najbolj vidna sprememba pri uporabi službenih psov za promocijske namene, kjer so VSP s službenimi psi postali nepogrešljivi¹⁶. Za dodatno promocijo je bilo to delovno področje leta 2009 predstavljeno na spletnih straneh policije¹⁷.

Poleg navedenega je promocija policijske kinologije potekala tudi na strokovni ravni, saj so od leta 2000 do leta 2007 podpisani sporazumi o sodelovanju z Ministrstvom za obrambo (Slovensko vojsko), Ministrstvom za pravosodje (Upravo za izvrševanje kazenskih sankcij), Ministrstvom za finance (Generalnim carinskim uradom) in Kinološko zvezo republike Slovenije (Enoto reševalnih psov). Sodelovanje je dobro prav z vsemi organizacijami¹⁸ in poteka pri usposabljanjih VSP in šolanju službenih psov, pri uporabi različnih prostorov in terenov za vadbo ter opreme za usposabljanja in na letnih preizkusih, ki jih vsako leto organizira policija.

Sodelovanje poteka tudi na mednarodni ravni. Trenutno je najbolj aktualno sodelovanje z agencijo Frontex¹⁹ in njeno projektno skupino za pripravo skupnega priročnika za VSP ter določitev standardov usposabljanja, ki je v letu 2009 delo končala. Skupni priročnik je v bistvu prvi korak k poenotenju standardov pri usposabljanju VSP in šolanju službenih psov, kar je tudi osnova za profesionalno in učinkovito uporabo službenih psov za varovanje državne meje oziroma evropske (schengenske) meje. Med cilji projekta in programa dela za leto 2010 je poleg standardizacije usposabljanj in policijskih postopkov predvsem izmenjava izkušenj in znanja, s čimer se bodo povečali raven profesionalnega znanja, operativna učinkovitost VSP v državah članicah EU ter izmenjava in sodelovanje VSP iz vseh držav članic v teh državah oziroma na območjih z varnostno problematiko.

2.3.4 Vsebina dela OŠSP in dopolnitev programske sheme

Delovno področje OŠSP je že predstavljeno v prvem poglavju²⁰, zato bo pozornost usmerjena predvsem v ključne novosti, ki so bile uvedene v obdobju 1999

¹⁶ Pri tem je izredno uspešen VSP Janez Tonejc iz PP VSP Ljubljana, ki je s službenim psom Arnijem (belgijski ovčar) postal prava zvezda. Poleg »klasičnega« policijskega dela Arni obvlada tudi akrobatsko-cirkuške točke, tako da sta oba zelo priljubljena med obiskovalci, še zlasti med otroki in mladostniki, s svojimi nastopi pa tudi zelo uspešno predstavljata vodnike in službene pse ter policijo nasploh.

¹⁷ Naslov: <http://www.policija.si/index.php/delovna-podroja/druga-podroja/1018>.

¹⁸ Najbolj intenzivno sodelovanje trenutno poteka z Generalnim carinskim uradom in njihovimi VSP.

¹⁹ Agencija za vodenje operativnega sodelovanja na zunanjih mejah držav članic EU.

²⁰ Še več informacij o OŠSP in nasploh o področju dela VSP je dostopnih na spletnih straneh policije: <http://www.policija.si/>.

– 2009. Vsi programi usposabljanja so bili dopolnjeni in spremenjeni, skladno z razvojem kinološke stroke²¹. Že omenjena uvedba strokovne pomoči VSP v EVSP je pomenila velik preobrat v dotedanjem poslovanju, saj so vodje EVSP imeli možnost konzultacij in strokovne pomoči, tako za usposabljanje in delo VSP kot za pridobivanje strokovnih mnenj pri reševanju problematike. Tako so inštruktorji sodelovali na (mesečnih) skupnih vajah, ki so jih organizirale EVSP, OŠSP pa je organiziral skupne vaje za VSP za specialistično uporabo. Z uvedbo programa za vodje praktične vaje so najbolj izkušene VSP usposobili za ugotavljanje in odpravljanje napak pri vodenju in delu s službenim psom. Tako so postali neformalni asistenti inštruktorjem, hkrati pa so bili močna opora vodjam EVSP, saj so lahko neposredno zagotavljali strokovno pomoč kolegom v EVSP, skoraj praviloma pa so tudi prevzemali organizacijo in izvedbo skupnih vaj in dopolnilnih oblik usposabljanja v EVSP.

Uvedena so bila 14-dnevna usposabljanja VSP ob dodelitvi novih službenih psov, kar je bistveno zmanjšalo fluktuacijo kadra in tudi podaljšalo delovno dobo službenega psa. Seznanjanje, prvi stiki med VSP in službenim psom ter postopno uvajanje v »policijski svet« je postalo veliko lažje in boljše. Fluktuacijo kadra pa je dodatno zmanjšala uvedba t. i. »informativnih dni« oziroma preizkusa kandidatov za VSP, kjer so bile preverjene sposobnosti za delo s službenim psom, zdravstveno stanje in razlogi za odločitev za prijavo na tečaj. Leta 1999 je bilo organizirano tudi prvo letno srečanje vseh VSP in vodstvenih delavcev, na katerem so bile poleg poročil o delu in načrtov za naslednje leto predstavljene tudi strokovne tematike in je bilo med VSP zelo dobro sprejeto²². Projekt usposabljanja VSP s službenim psom za odkrivanje oseb v vseh vrstah priklopnih vozil in drugih zaprtih prostorih je bil posledica močnega pritiska na naše meje, tako da VSP s službenimi psi za odkrivanje oseb še vedno aktivno sodelujejo pri preprečevanju ilegalnih migracij na mejnih prehodih, po potrebi pa tudi v notranjosti države.

Velike težave so bile zaradi pomanjkanja in slabe kakovosti psov, ki so jih lastniki ponujali. Zato je bilo sprejeto stališče, da se razširi mreža ponudnikov tudi zunaj naše države in da se spodbudi tako VSP kot inštruktorje, da bi sami vzgajali mlade pse za potrebe OŠSP. Interni predpisi glede postopkov nakupov psov so bili pomanjkljivi, zato je bila ustanovljena delovna skupina, ki je pripravila navodilo o postopkih pred nakupom, odpisom, prodajo in evtanazijo službenih psov²³.

²¹ Za spremembe obstoječih in pripravo novih programov je (bila) odgovorna delovna skupina za evalvacijo programov usposabljanja in izpopolnjevanja v OŠSP, v kateri sodelujejo predstavniki OŠSP, Uprave uniformirane policije in EVSP.

²² Letna srečanja so bila organizirana le do leta 2004, ker sta se vsebina in odnos posameznikov oddaljil od prvotne namere in pričakovanj organizatorjev, uvedene pa so bile tudi druge oblike.

²³ Navodilo (št. 2142-2-522693, 28. 8. 2002) je določalo naloge Komisije za nakup in prodajo službenih psov, in sicer: postopke za nakup in nakupno ceno psov, veterinarsko oceno, preizkus pred nakupom in merila za ocenjevanje ter postopke za odpis, prodajo in evtanazijo psov.

Pozneje, ker so bili postopki za službene konje določeni v drugem – posebnem aktu, je bila ustanovljena delovna skupina, ki je pripravila Pravila o nakupu in razpolaganju s službenimi živalmi²⁴, ki urejajo naloge komisije za nakup in prodajo službenih psov in konj ter postopke za nakup, prodajo, menjavo, oddajo v najem, usmritev in odpis službenih živali.

Prevzem načrtovanja, preizkušanja, nabave in skladiščenje opreme in drugih materialno-tehničnih sredstev za delo VSP in službenih psov je pomenil dodatno obremenitev uslužbencev OŠSP, hkrati pa je olajšal delo Uradu za logistiko ter EVSP. Poznejša priprava celovitega kataloga opreme za delo s službenim psom, ki so ga pripravili člani delovne skupine za službene živali in opremo zanje, je bila v bistvu le nadgradnja dotedanjega dela. Še zlasti preizkušanje opreme za delo s službenimi psi je pripomoglo k temu, da imamo danes to področje zelo dobro urejeno²⁵. Pozitivno je učinkovala tudi uvedba centraliziranega nakupa hrane in prehranskih dodatkov za vse službene pse, saj se poleg finančnih posledic (prihranka denarja) to pozna tudi pri kakovosti hrane oziroma zdravstvenem stanju in delovnih sposobnostih službenih psov. Na dobro počutje in zdravje službenih psov pa poleg odnosa VSP in njihovih predstojnikov najbolj vpliva veterinar, ki v veterinarski ambulanti ob občasni pomoči veterinarskega tehnika, ki je tudi inštruktor, skrbi za zdravstveno varstvo službenih psov.

Prevzem organizacije državnih tekmovanj VSP oziroma letnih preizkusov²⁶ je pripomogel, da se je tradicija ohranila, saj so se PU s tem bistveno razbremenile. Infrastruktura Vadbenega centra Gotenica z okoliškimi travniki in gozdovi zagotavlja odlične razmere za tovrstne preizkuse. Sicer pa je bil leta 1999 najodmevnejši dogodek proslava ob 50. obletnici šolanja službenih psov, ob kateri je bil izdan tudi zbornik s strokovnimi prispevki in predstavivijo OŠSP²⁷.

ZAKLJUČEK

Za sleherno organizacijo ali strokovno področje morajo biti zagotovljeni pogoji za delovanje, posamezni sklopi pa morajo biti med seboj usklajeni in kompatibilni. S svojim deležem ali funkcijo morajo omogočati delovanje drugih kompo-

²⁴ Št. 007-53/2009/27 (29-02) 13. 8. 2009.

²⁵ *Da imamo vrhunsko opremo, je bilo potrjeno tudi na delavnici, ki jo je avgusta 2008 agencija Frontex organizirala v romunski Oradei, kjer so skoraj vse evropske države nastopile z VSP in službenimi psi.*

²⁶ *Letni preizkus je bil leta 2003 uveden namesto državnega tekmovanja vodnikov in službenih psov policije. Preizkus poteka v dveh kategorijah, ločeno za VSP s službenimi psi za splošno uporabo ter za VSP s službenimi psi za specialistično uporabo.*

²⁷ *Množična proslava z bogatim strokovnim programom in praktičnim prikazom dela VSP s službenimi psi je navdušila številne obiskovalce ter predstavnike domačih in tujih civilnih in policijskih organizacij.*

nent in se z njimi dopolnjevati, v nasprotnem primeru sistem ne more ustrezno delovati²⁸. To velja tudi za področje dela VSP. Brez ustrezne organizacije dela oziroma sistema, v sklopu katerega delujejo posamezne službe in sami VSP, namreč ni mogoče pričakovati uspešnosti pri delu, kjer mora vsak člen opraviti delo, ki mu je v sistemu določeno. Najboljši VSP ali inštruktor se v nepopolnem sistemu »izgubi« in ne doseže rezultatov, ki jih je sposoben doseči. Enako velja tudi za službenega psa, ki ima lahko sposobnosti popularnega štirinožnega komisarja Rexa. Zato je treba poudariti, da mora biti delovno področje VSP urejeno, improviziranje pa bolj izjema kot pravilo. Če ni ustrezne organizacije, nastajajo okoliščine, ki onemogočajo učinkovito in racionalno uporabo VSP in službenih psov in izkoriščenost velikega potenciala, tako VSP kot službenih psov. Tako se ustvarja dvojna škoda, uporabniki (vodstveni delavci in policisti, da o občanih niti ne govorimo) niso zadovoljni z delom VSP in učinkovitostjo službenih psov, na drugi strani pa so VSP nezadovoljni, ker ne morejo opravljati dela, za katerega so usposobljeni. »Trčenje pričakovanj« prinaša vrsto negativnih posledic, ki slabo vplivajo tako na delovno vzdušje kot na delovne rezultate.

Rezultati na delovnem področju VSP v zadnjem desetletju kažejo dejansko potrebo po sistemskih ukrepih, hkrati pa potrjujejo pravilnost odločitev in posameznih ukrepov, ki so pripomogli k izboljšanju infrastrukture (materialno-tehničnih pogojev za delo) in organizacije dela, k zmanjšanju fluktuacije kadra in k učinkoviti in racionalni uporabi službenih psov. Doseženi rezultati so tudi odlično izhodišče za nadaljnje delo, vendar se ob pogledu v prihodnost ni primerno preveč ukvarjati z dosežki ali osvojenimi lovoričkami. Ali je Policija pripravljena in zmožna področje, ki je v mednarodnem okolju ocenjeno kot odlično, še dodatno razvijati in prilagajati strokovnim standardom? Ali se zaveda priložnosti, da bi s tem področjem oziroma sodelovanjem in celo prevzemom nekaterih projektov lahko postala epicenter evropske policijske kinologije? Čeprav sta tako Slovenija kot njena policija med manjšimi v Evropski uniji, se lahko po strokovnosti primerjata z vsemi evropskimi policijami, kar še posebej velja za policijsko kinologijo. S povezovanjem in sodelovanjem z drugimi evropskimi policijami bi poleg napredka na tem delovnem področju utrdili strokovno podobo in sloves slovenske policije, s čimer bi zagotovo tudi spodbudili in olajšali delo kolegom na drugih delovnih področjih, da bi se »prebili« v ospredje ali na sam vrh. Prekoračitev slovenskih meja je dejansko preizkus in hkrati priložnost tako za zaposlene na tem področju kot policijo nasploh. Odgovora na zastavljeni vprašanji bosta znana v prihodnjih letih in takrat se bo ocenilo, ali je bil strokovni potencial izkoriščen v celoti ali ne oziroma ali je to področje napredovalo ali je obstalo na enaki ravni.

²⁸ Pri tem pa ne smemo pozabiti, da sistem tvorijo ljudje, ali kot je zapisala Jurka B. Vižintin: »Voditi pomeni opaziti posameznika, kajti tim ni celota, celota so posamezniki, ki povezujejo to celoto.«

Odgovora bosta pomembna tudi zaradi potrebe po prilagajanju policijskega dela novim oblikam varnostne problematike in izzivom, ki jih prinašajo negotovi časi 21. stoletja. Prihajajoče obdobje bo zagotovo še bolj zahtevalo hiter pretok informacij ter organizacijsko kulturo, ki bo spodbujala in omogočala prilagodljivost in timsko delo kljub dejstvu, da je Policija velik, birokratski in hierarhično urejen sistem. Dejstvo je, da so službeni psi zelo učinkoviti pomočniki pri zagotavljanju varnosti le takrat, ko jim sistem dela zagotavlja ustrezne razmere za delovanje. Zato mora vsaka sprememba pri prilagajanju slovenske policije novim varnostnim izzivom zagotavljati enake ali celo boljše razmere tudi za uporabo službenih psov, ki so s številnimi uspehi dokazali, da so pomemben člen pri zagotavljanju varnosti na območju Slovenije, od vstopa naše države v Evropsko unijo pa na celotnem evropskem prostoru.

Zaradi globalizacije in pomembnosti sodelovanja (Mihalič, 2006) varnostnih organov v Evropski uniji in svetovnem merilu se mora sodelovanje tako v državni upravi kot med evropskimi policijami še dodatno okrepiti. Strateške medorganizacijske povezave omogočajo doseganje, povečevanje ali vzdrževanje strokovnosti, in če jih upoštevamo z vidika skupnega interesa (zagotavljanje varnosti), ustvarjajo sinergije in tako omogočajo večji učinek. Standardizacija postopkov pri usposabljanju in uporabi službenih psov, ki jo uvaja agencija Frontex, je šele prvi korak k poenotenju standardov za skupno delo na tem področju. Uvajanje novih sistemskih rešitev za profiliranje službenih psov glede na policijske potrebe je področje, ki mu bo treba v prihodnjih letih posvetiti še več pozornosti. Prvič zaradi odziva in prilagajanja varnostni problematiki, drugič pa zaradi racionalizacije in same učinkovitosti pri opravljanju policijskih nalog, da se potencial službenih psov čim bolj izkoristi. Seveda ob upoštevanju dejstva, da so naši štirinožni partnerji živa bitja in da tako policiji kot drugim institucijam lahko dajo največ šele takrat, ko je naša skrb za njihovo zdravje in počutje resnično na visoki ravni.

SEZNAM LITERATURE

- Ashekenas, U., J., K. (1995). *The Boundaryless Organization*. San Francisco: Jossey-Bass Inc. Publishers.
- Biloslavo, R. (2006). *Strateški management in management spreminjanja*. Koper: Fakulteta za management.
- Dimovski, V., Penger, S., Škerlavaj, M., Žnidaršič, J. (2005). *Učeca se organizacija: ustvarite podjetje znanja*. Ljubljana: GV Založba.
- Fogle, dr. B. (1997). *Enciklopedija psov*. Ljubljana: Slovenska knjiga.
- Ivanuša Bežjak, M. (2006). *Zaposleni – največji kapital 21. stoletja*. Maribor: Pro-Andy.
- Marinšek, M., Tušak, M. (2007). *Človek – žival: zdrava naveza*. Maribor: Založba Pivec.
- Mihalič, R. (2006). *Management človeškega kapitala*. Škofja Loka: Mihalič in Partner.

- Možina, S., Rozman, R., Glas, M., Tavčar, M., Pučko, D., Kralj, J., Ivanko, S., Lipičnik, B., Gričar, J., Tekavčič, M., Dimovski, V., Kovač, B. (2002). *MANAGEMENT: nova znanja za uspeh*. Radovljica: Didakta.
- Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije (2005). Generalna policijska uprava. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Oakland, J., S. (1999) *Total Organizational Exelence – Achieving World Class Performance*. Oxford: Butterworth – Heinemann.
- Pravila o nakupu in razpolaganju s službenimi živalmi v policiji (2009). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.
- Pravila policije (2000). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.
- Pravilnik o zaščiti hišnih živali, Uradni list Republike Slovenije, št. 51/2009.
- Pravilnik o policijskih pooblastilih, Uradni list Republike Slovenije, št. 40/2006.
- Priročnik za vodnike službenih psov policije (2007). Oddelek za šolanje službenih psov Policijske akademije. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.
- Vidic, J. (1999). Bilten: 50 let šolanja policijskih psov 1949–1999. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Str. 10–11.
- Vila, A. (2000). *Organizacija v postmoderni družbi*. Kranj: Moderna organizacija.
- Zakon o policiji (Zpol-UPB7), Ur. l. RS, št. 49/1998 (66/1998 – popr.), 43/2001 – Odl. US, 93/2001, 52/2002, 56/2002, 26/2003, 48/2003 – Odl. US, 79/2003, 43/2004, 50/2004, 54/2004, 53/2005, 98/2005, 113/2005, 78/2006, 66/2009.
- Zakon o zaščiti živali (ZZZiv), Uradni list Republike Slovenije, št. 98/1999, 126/2003, 61/2006, 14/2007.

PREDSTAVITEV AVTORJA

Adil Huselja, univ. dipl. sociolog, je zaposlen v Upravi uniformirane policije Generalne policijske uprave, kjer kot višji policijski inšpektor od leta 1999 opravlja naloge glavnega koordinatorja za področje službenih živali v Policiji. Pred tem je (od leta 1984) opravljal delo kot policist, vodstveni delavec na policijskih postajah in policijski inšpektor na območju Policijske uprave Celje. Kot namestnik vodje projekta je sodeloval v agenciji Frontex pri pripravi skupnega priročnika za vodnike službenih psov in je tudi član Frontexovega strokovnega odbora za delo vodnikov službenih psov. V letu 1999 je prejel priznanje za najprizadevnejšega delavca na področju dela službenih psov policije.

VARJEŽNIK

POLICE

75

PES V SODOBNEM SVETU

Jože VIDIC, Kinološka zveza Slovenije

POVZETEK

Pes je edina domača oziroma hišna žival, ki se je udomačila »prostovoljno« in je v tisočletjih skupnega življenja s človekom postala njegov pomočnik, spremljevalec in družabnik. Je najbolj raznolika, ena najbolj inteligentnih in silno prilagodljivih živali, saj jo kot edino najdemo povsod tam, kjer živi človek. Iz nekoč gospodarsko koristne živali, ko so psa uporabljali kot čuvaja bivališč, pomočnika pri lovu, za vleko in tudi kot službenega oziroma policijskega in vojaškega psa, se je razvil predvsem v družabnika in spremljevalca. Iz hišnega dvorišča, z verige, vrta, iz pesjaka ... se je še zlasti v razvitem svetu povsem preselil v človekovo okolje. S svojimi ljudmi deli hišo oziroma stanovanje, gre z njimi na sprehod, na izlet in na dopust. Človeku dela družbo, ga povezuje z drugimi ljudmi, za marsikoga je pes edini »človek«, ki ga ima. Takšna oblika sožitja s človekom pa ima tudi negativne strani in povzroča vrsto težav, ki jih v različnih okoljih rešujejo na različne načine.

Ključne besede: pes, vzreja psov, pasme psov, delovne pasme psov, službeni pes, lovski pes, nemški ovčar.

UVOD

S spremenjeno vlogo psa so se začele spreminjati tudi struktura pasem, njihove lastnosti in celo zunanja podoba, ki je ponavadi posledica modnih zapovedi. Med pasmami vse bolj prevladujejo mali družabni psi, tako imenovane delovne pasme pa vse bolj izgubljajo svoj pravi pomen in seveda tudi svoje prvotne lastnosti. V pasemski vzreji postaja pes vse bolj razstavni eksponat, pri čemer pa je bolj ali manj pomembno le ocenjevanje zunanje podobe, kinološki sodniki pa vse manj ocenjujejo psihične lastnosti psov v ocenjevalnem krogu.

1 PES DRUŽABNIK, SPREMLJEVALEC IN POMOČNIK

1.1 STRUKTURA PASEM

V Sloveniji je približno 180.000 registriranih psov, toliko jih namreč vsako leto cepijo proti pasji steklini. K temu številu moramo dodati še od pet do deset odstotkov psov, ki jih skrbniki ne pripeljejo na cepljenje in zato niso registrirani. Lahko rečemo torej, da je v naši državi približno 200.000 psov. Če upoštevamo, da je njihova povprečna starost sedem let, se v Sloveniji vsako leto skoti približno 30.000 pasjih mladičev, od tega približno 4.000 pasemskih. Trgovci s psi po neuradnih podatkih vsako leto prodajo približno 1.500 pasjih mladičev, ki jih uvozijo predvsem iz Slovaške, Madžarske in Češke. V Sloveniji imajo psa v približno vsakem tretjem gospodinjstvu, kar našo državo v Evropski uniji uvršča med prvih deset držav po številu psov.

Skupno število skotenih psov je pri nas že vrsto let bolj ali manj stalno, število skotenih pasemskih psov pa se je začelo leta 1991 zmanjševati do nekaj več kot 3.000 na leto, vendar se zadnjih pet let spet stalno povečuje. Pričakujemo, da bo leta 2009 v Sloveniji več kot 4.000 pasemskih mladičev in da se bo število še povečevalo. Lahko rečemo, da za zdaj recesije v svetu psov in hišnih živali nasploh (še) ni opaziti. Leta 2008 se je v Sloveniji skotilo 3.739 pasemskih mladičev (Kinolog, 4/2009), med prvimi desetimi pasmami pa so bili:

– nemški ovčar	536 mladičev,
– brak jazbečar	163 mladičev,
– zlati prinašalec	151 mladičev,
– labradorec	148 mladičev,
– zahodni višavski beli terier	133 mladičev,
– veliki švicarski planšarski pes	116 mladičev,
– nemški prepeličar	114 mladičev,
– nemški lovski terier	104 mladiči,
– kratkoslaki istrski gonič	100 mladičev,
– beagle	92 mladičev.

1.2 NEMŠKI OVČAR – ŠE VEDNO KRALJ MED DELOVNIMI PASMAMI

Nemški ovčar je po številu mladičev v Sloveniji in tudi v nekaterih drugih evropskih državah že vrsto let trdno na prvem mestu, zadnja tri leta pa se število mladičev te pasme v Sloveniji še povečuje. Vse bolj postaja hišni in razstavni pes, vseeno pa menim, da je velika večina še vedno uporabna tudi za službene naloge. Zanimivo je, da je bilo leta 2008 v slovensko rodovno knjigo vpisanih le 19 malinojev (kar šest iz tujine) in je torej vzrejna baza te pasme zelo ozka. Sam

se kot poznavalec značaja te pasme čudim, da je tako priljubljena v policiji, po mojih izkušnjah je namreč precej zahtevna za šolanje. Glede na obstoječe programe oziroma pravilnike FCI, ki veljajo za tako imenovane tekmovalne pse, pa menim, da so prilagojeni prav njim, in ne na primer nemškim ovčarjem, ki so, preprosto povedano, za doseganje dobrih rezultatov po tem pravilniku pretežki in zato premalo gibčni. Nasploh menim, da so pravilniki za tekmovalne pse v nasprotju z biološkimi značilnostmi psa kot živalske vrste.

Med lovskimi psi je v naši državi največ tako imenovanih univerzalnih, ki jih lahko lovci uporabljajo za več različnih lovskih opravil, manj pa specialistov, ki jih uporabljajo predvsem angleški lovci. Med »pravimi« lovskimi psi tako v Sloveniji prevladujejo brak jazbečar, nemški prepeličar in nemški lovski terier. Čeprav so labradorci in zlati prinašalci po številu psov pred temi tremi pasmami in so uradno lovski psi specialisti, pa jih v resnici ne moremo šteti v to skupino, saj je velika večina hišnih ljubljencev, torej družabnikov in spremljevalcev, za lov pa jih v Sloveniji uporabljajo le peščico.

1.3 VSE VEČ MANJŠIH IN OKOLJU PRIJAZNIH PSOV

Največ privrženecv malih družabnih pasem ima že nekaj let zahodnovišavske bele terierje, ki so s prvega mesta pregnali kodra, pasmo, ki ima precej manj privrženecv kot nekoč. Poleg zahodnovišavskega belega terierja, za katerega pravijo, da je majhen pes z velikim srcem, pa je v Sloveniji tudi vse več drugih predstavnikov te pasemske skupine: mopsov, francoskih buldogov, lhasa apso, terierjev Parson Russel idr.

Ljudje v urbanem okolju imajo vse pogosteje manjše pse, ki so tudi po zunanosti videti prijazni. To je vsekakor pozitivno, vendar moramo poudariti, da se ljudje bolj ali manj odločajo glede na zunanost psov, ne glede na njihove vedenjske oziroma psihične lastnosti. Še manj pa pri svoji odločitvi upoštevajo splošno zdravje določene pasme in obremenjenost z različnimi dednimi boleznimi in hibami. Takoj ko neka pasma postane modna in se začne zaradi povpraševanja število mladičev povečevati, se začne zmanjševati kakovost njenih predstavnikov. Svoje pa pri tem seveda prispevajo tako imenovani masovni vzreditelji in trgovci z živalmi, saj je pri njih daleč na prvem mestu zaslužek, in še malo ne kakovost mladičev. Treba je povedati, da se veliko novih skrbnikov odloči za tako imenovani hiter nakup, se pravi pri trgovcu oziroma prekupčevalcu z živalmi oziroma pri masovnem vzreditelju, saj dobijo zelenega mladiča v razmeroma kratkem času, pri pravem vzreditelju pa je treba na mladiča čakati precej dlje, celo več kot leto dni. Seveda je ponavadi tudi cena mladiča pri vzreditelju precej višja, kar je razumljivo, saj ima veliko več stroškov z mladiči kot trgovec z živalmi. Mnogi skrbniki, ki se na hitro odločijo za mladiča določene pasme, pa že po nekaj mesecih pri veterinarju pustijo veliko več denarja, kot bi ga dali za pasemskega mladiča vrhunske kakovosti.

2 SPREMENJENA VLOGA PSOV

Psov torej nikakor ne moremo šteti za gospodarsko koristne živali, ampak so predvsem družabniki in spremljevalci. Absolutno število psov ostaja v Sloveniji bolj ali manj enako, pa tudi razmerje med pasemskimi psi in mešanci se ne spreminja. Za mešanca štejemo vsakega psa brez rodovnika, ne glede na to, ali je potomec pasemskih staršev, ki iz takšnih ali drugačnih razlogov nimajo vzrejnega dovoljenja. Tako je v naši državi le približno 12 odstotkov pasemskih psov, kar je primerljivo s številnimi drugimi evropskimi državami, razen s skandinavskimi, kjer imajo najmanj 90 odstotkov pasemskih psov. Za zdaj v naši državi nismo sprejeli še nobenih ukrepov, s katerimi bi povečali število pasemskih psov, kar je zelo slabo. Veliko bolje bi bilo, da bi ljudje (lahko) kupili psa iz pasemske vzreje, saj bi s tem dobili bolj zdravo žival s pričakovanimi psihičnimi lastnostmi in pričakovane velikosti.

Ne glede na podatke o razmerju med pasemskimi psi in mešanci pa se kakovost življenja slovenskih psov izboljšuje. Vse več jih dobiva kakovostno, primerno uravnoteženo in tovarniško pripravljeno hrano. Dokaz za to je poslovna uspešnost trgovcev, ki se ukvarjajo s prodajo hrane in drugih pripomočkov za živali, saj se njihov promet vsako leto povečuje za približno 30 odstotkov (podatek ni uraden). Povečuje se tudi število klinik in ambulant za hišne živali in seveda tudi število pacientov.

2.1 RAZLOGI, ZARADI KATERIH SE LJUDJE ODLOČAJO ZA PSA

Vzrokov, da si ljudje omislijo psa kot družabnika in spremljevalca, je veliko. Najpogosteje pa je pes v hiši uresničitev želje odraščajočega otroka, kar je pozitivno, pri čemer pa se morajo odrasli člani družine zavedati, da bodo predvsem sami skrbeli za psa. Pri nalaganju odgovornosti za psa otrokom moramo upoštevati tudi zakonsko določilo, da sme s psom samostojno, torej brez spremstva staršev, ravnati le oseba, stara nad 16 let. Seveda pa ima pes za sodobnega človeka celo vrsto pozitivnih lastnosti. V številnih raziskavah, kjer so preučevali koristnost psov za človeka, so ugotovili, da:

- pes človeka aktivira telesno, duševno in socialno;
- pasji skrbnik ponavadi nima težav s preživljanjem prostega časa, preživi pa ga bolj kakovostno in aktivno, nikoli ni osamljen;
- v družinah s psom vlada bolj pozitivno ozračje, ljudje imajo bolj zdrav življenjski slog in so zato tudi bolj zdravi, živijo v večji harmoniji, »pasja« družina je bolj povezana in stabilna;
- pes ugodno vpliva na človekovo psihično in fizično počutje, zmanjša občutek nemoči in brezupa;

- pes ljudi stimulira in jim psihično pomaga, saj je skoraj vedno vesel, dobro razpoložen in pozoren, te lastnosti pa prenese tudi na svoje ljudi;
- pes poveča zadovoljstvo z življenjem in okoljem, kjer človek živi, z delom, družino in materialnim stanjem;
- novi pasji skrbniki so ugotovili, da se bolje počutijo in so bolj zdravi približno pol leta po prihodu psa;
- stik s psom ima izrazito pozitiven psihosomatski učinek, med božanjem pasjega kožuha se upočasni srčni utrip in zmanjša stres ...

Pasji skrbniki so tudi bolj zdravi kot ljudje, ki nimajo psa. V neki raziskavi veterinarske fakultete iz Heidelberga so ugotovili, da nemški skrbniki psov zdravstveni blagajni vsako leto prihranijo približno dve milijardi evrov. So namreč bolj zdravi, manj obiskujejo zdravnika in porabijo veliko manj zdravil kot ljudje, ki živijo brez psa.

2.2 VEČ PSOV V URBANEM OKOLJU

Čeprav se absolutno število psov v Sloveniji ne spreminja bistveno, pa je očitno vse več psov v urbanem okolju. Pse lahko srečujemo na večini javnih krajev, vse več je tudi različnih lokalov, kjer so psi dobrodošli. Več psov v urbanem okolju pa spremljajo tudi različni negativni pojavi, kot na primer:

- onesnaževanje okolja zaradi iztrebkov, ki jih skrbniki ne pobirajo,
- nevzgojeni in napadalni psi,
- nepravilno gibanje s psi,
- psi, ki hodijo naokoli brez skrbnika, ipd.

Zakonodajo, ki ureja življenje hišnih živali v urbanem okolju, smo sicer sprejeli in je po mojem mnenju ustrezna, premalo pa je nadzora oziroma ukrepov zoper kršitelje. Izvajanje Zakona o zaščiti živali in Pravilnika o zaščiti hišnih živali nadzorujejo uradni veterinarji, mestni redarji in policisti, praksa pa kaže, da marsikdaj ne vedo ali pa nočejo vedeti, katere pristojnosti imajo, zato sploh ne ukrepajo.

2.3 ONESNAŽEVANJE OKOLJA ZARADI PSOV

Težave zaradi pasjih iztrebkov so še zlasti v večjih urbanih središčih, kjer psi opravljajo fiziološke potrebe v mestnih parkih, na zelenicah, ob sprehajalnih poteh, na travnikih in celo na otroških igriščih. Čeprav imajo vsaj v večjih mestih skrbniki ponavadi na voljo tako imenovana pasja stranišča, kjer lahko dobijo vrečke za pobiranje iztrebkov, so tisti, ki pospravijo za svojim psom, še vedno v manjšini. Prav onesnaževanje zaradi iztrebkov, urina in druge umazanije, še zlasti na stopniščih in dvigalih večjih stanovanjskih zgradb, pa je eden poglavitnih vzrokov za nesporazume pasjih skrbnikov s sosedi oziroma someščani.

Zaradi večjega števila skrbnikov s psi, ki se sprehajajo po travnatih površinah, postajajo vse bolj nestrpni tudi kmetje, ki jim ni všeč, da štirinožci opravljajo potrebe na travnikih, ker travo uporabljajo za krmo. Med drugim se bojijo tudi, da bi se živina okužila zaradi onesnaženosti trave z iztrebki.

2.4 PASJA STRANIŠČA

Še zlasti v večjih mestih bi lahko težave z onesnaževanjem zaradi psov brez večjih stroškov vsaj omejili tako, da bi uredili posebne travnate površine, namenjene opravljanju pasjih fizioloških potreb. S tem in z bolj učinkovitim nadzorom bi preprečevali, da bi psi opravljali potrebe na drugih javnih površinah. Tako ureditev imajo na primer v avstrijskem Celovcu, kjer imajo površine, namenjene psom, posebej označene, na njih pa je na voljo tudi dovolj zabojčkov z vrečkami za pobiranje iztrebkov.

2.5 NEVZGOJENI IN NAPADALNI PSI

Ko si ljudje omislijo psa, marsikdaj precenjujejo svoje strokovne sposobnosti, ne upoštevajo časa, ki ga imajo na voljo, in ne pomislijo, kaj bo s psom, ko bo sam v hiši. Prav zato razmeroma veliko ljudi že v prvem letu starosti odda psa v druge roke, v zavetišče za živali ali pa ga preprosto zavržejo. Po neuradnih podatkih je v Sloveniji na leto približno 3.000 zavrženih in zapuščenih psov. Za zapuščene štejemo pse, ki sicer nikogar ne ovirajo, a se brez skrbnika potikajo naokoli, kar je nedvomno dovolj velika grožnja za takšne pse in za okolje nasploh. Takih psov je veliko več na podeželju kot v mestih.

Posledica nestrokovnega ravnanja in pomanjkanja časa so tudi nevzgojeni psi z različnimi oblikami neželenega vedenja. V večjih stanovanjskih zgradbah se sostanovalci zelo pogosto pritožujejo zaradi neželenega vedenja psov, zaradi umazanije in iztrebkov, predvsem pa zaradi lajanja, ko je pes sam. Mnogi tudi mislijo, da skrbnik muči psa, če ga med svojo odsotnostjo pusti samega v hiši, kar lahko traja tudi osem ur in več. Za odraslega in zdravega psa pa tako dolga odsotnost skrbnika ponavadi ni škodljiva.

Pes, ki živi v urbanem okolju, mora biti torej:

- lepo vzgojen oziroma socializiran,
- prijazen do okolja, torej do ljudi in do živali,
- vodljiv in ubogljiv,
- z uravnoteženim značajem (ne plašen niti napadalen).

Poleg tega mora biti pes vedno pod nadzorom, skrbnik pa mora poleg zakonskih določb upoštevati tudi hišni red. Okolju so nevarni tako plašljivi kot napadalni psi, saj ob ogroženosti lahko popadejo tako eni kot drugi. Vemo pa, da

je vedenje psa odvisno predvsem od okolja oziroma od tega, koliko in kako se skrbnik ukvarja z njim, in seveda od njegovih življenjskih izkušenj.

2.6 PES KOT SREDSTVO ZA PRIKRIVANJE LASTNIH SLABIH LASTNOSTI

Poznavalci psov ljudem, ki živijo v urbanem okolju, svetujemo manjšega in laže vzgojljivega psa, kar »novopečeni« skrbniki bolj ali manj upoštevajo. Še vedno pa je veliko takih, ki iz različnih nagibov hočejo psa, ki pri drugih zaradi zunanjega videza ali zaradi napadalnega vedenja vzbujata strah, odpor ali nelagodje.

Pes je lahko napadalen do ljudi (tudi do domačih in v določenih okoliščinah celo do skrbnika), do drugih ljudi in drugih živali. Kakršna koli oblika napadalnega vedenja pa je nesprejemljiva za vsakega psa, ki ima stik s socialnim okoljem.

Napadalno vedenje psa je lahko posledica neobvladovanja ali neprimerne vzgoje. Nekateri skrbniki imajo psa nevarnega videza ali napadalnega štirinožca zato, ker se počutijo ogrožene in imajo s takšnim psom občutek večje varnosti. Drugi ga imajo zato, da svojo prikrito agresivnost »prekanalizirajo« na psa. Kot že rečeno, napadalni psi ne sodijo v urbano okolje. Saj vemo, da tudi v policiji in vojski napadalni psi niso dobrodošli. Tudi pes v teh dveh službah mora biti povsem in v vseh okoliščinah vodljiv in ubogljiv, napadalno se lahko odziva le na vodnikov ukaz.

3 VZGOJA IN ŠOLANJE PSOV

V Sloveniji je premalo pasjih šol, ki bi skrbnikom poleg vaj poslušnosti zagotavljali tudi učinkovito pomoč pri odpravljanju in preprečevanju neželenega vedenja psa. Še vedno namreč večina psa pripelje v šolo zato, ker jim povzroča težave. Vaditelji v pasjih šolah pa so bolj ali manj usposobljeni za učenje psov v skupinah. Odpravljanje neželenega vedenja zgolj v skupinskem delu ni mogoče, ampak je treba delati individualno, sicer ni učinkovito. Poleg tega je veliko »samooklicanih strokovnjakov« za šolanje psov oziroma za odpravljanje neželenih oblik vedenja psov, ki nimajo uradne izobrazbe. Pri delu uporabljajo vprašljive in mnogokrat tudi napačne metode, s katerimi psa še bolj »pokvarijo«.

3.1 STIK S SOCIALNIM OKOLJEM – OBVEZNO ŠOLANJE

Velik napredek pri šolanju psov je bil sprejem programov za šolanje psov spremljevalcev, ki so jih pred leti pripravili strokovnjaki v komisiji za šolanje psov pri Kinološki zvezi Slovenije. Tako izpit B opravljata skrbnik in njegov pes. Pomembno je tudi, da en del tega izpita opravlja pes na vadišču, drugi del pa v urbanem okolju, kjer preizkusijo njegove odzive na zunanje dražljaje: na kolesarja, tekača, druge pse ... Strokovnjaki menimo, da bi moral takšen izpit

opraviti vsak skrbnik s svojim psom, ki ima stik s socialnim okoljem, ne glede na velikost psa in njegovo pasemsko pripadnost.

ZAKLJUČEK

Spremenjena vloga psov zahteva tudi drugačen odnos do teh hišnih živali. Pse srečujemo pravzaprav povsod, kjer smo ljudje. Absolutno število psov se v Sloveniji sicer ne povečuje, vendar imamo občutek, da jih je vse več. Vzrok je verjetno dejstvo, da vse več psov svoje ljudi spremlja povsod: po sprehajalnih poteh, na dopustu, v hotelih, lokalih ... Vse več psov je tudi v stolpnica oziroma v urbanem okolju, to pa seveda povzroča različne težave. Po eni strani je vse več ljudi, ki se počutijo ogrožene zaradi strahu pred psi, proti njim pa so tudi zaradi ekoloških razlogov, zaradi nevezgojenosti psov in njihovih lastnikov. Očitno nas je ta spremenjeni odnos do psov prehitel in ne znamo ustrezno ukrepati, da delitev skupnega okolja ljudi in psov ne bi bila za nikogar moteča. To bi seveda lahko storili z ustreznim usposabljanjem pasjih lastnikov, z bolj ustrezno zakonodajo in vsekakor tudi z nadziranjem njenega izvajanja. Tako pa je področje psov oziroma kinologija preveč prepuščena stihiji, zato se po eni strani ustvarja občutek ogroženost pri delu javnosti, ki nima psov oziroma jih ne mara, po drugi strani pa se počutijo ogroženi tudi lastniki psov, saj imajo občutek, da se njim in njihovim štirinožnim prijateljem zmanjšuje življenjski prostor in da je javnost do njih vse bolj kritična.

SEZNAM LITERATURE

- Kinolog št. 4/2009, str. 22–23. Ljubljana: Kinološka zveza Slovenije.
Klever, U. (1995) Velika knjiga o psih. Ljubljana: Dedal.
Lastni članki objavljeni v reviji *Moj pes* (2005–2009). Ljubljana: Dedal.
Stephanitz, M. (1909). *Der deutrshe Schaeferhund in Wort und Bild*. München.
Vidic, J. (2009). *Življenje s psom*. Ljubljana: Dedal.
Zimen, E. (1989). *Der Hund*. München: Meister Verlag.

PREDSTAVITEV AVTORJA

Jože Vidic, dr. vet. med., je bil zaposlen v Oddelku za usposabljanje vodnikov in službenih psov policije v letih od 1969 do 1991 (oddelek je vodil od 1975 do 1991), upokojil se je leta 1998 kot svetovalec ministra. Je urednik slovenske revije o živalih *Moj pes*, pisec številnih člankov o psih, mednarodni kinološki sodnik, član Upravnega odbora Kinološke zveze Slovenije in predsednik komisije za izobraževanje in izpite. Leta 2009 je izšla njegova knjiga *Življenje s psom*, ki velja kot prvi slovenski priročnik za lastnike psov.

IZBIRA PSOV ZA DELO V POLICIJI

Marko MEDVEŠEK, Generalna policijska uprava, Policijska akademija,
Oddelek za šolanje službenih psov

POVZETEK

Namen prispevka je predstavitev izbire psov za delo v policiji, kratek zgodovinski pregled ter statistična analiza testiranja psov v obdobju od 2004 do 2008. Avtor opozarja na problematiko v Oddelku za šolanje službenih psov, s katero se srečujejo že od ustanovitve, to je zagotovitev zadostnega števila ustreznih psov za policijo. Hkrati je predstavil nekatere možne rešitve, ki bi lahko težave rešile ali vsaj omejile. Uporabnost prispevka je v tem, da ponuja različne načine in možnosti za zagotovitev zadostnega števila ustreznih policijskih psov, opisane rešitve pa lahko uporabijo tudi druge organizacije, ki pri svojem delu uporabljajo pse.

Ključne besede: izbira psov, ustreznost psov, vodnik službenega psa, službeni pes, službeni psi za splošno uporabo, službeni psi za specialistično uporabo, vzgoja psa, policija, državna uprava.

UVOD

Službeni pes je danes eno izmed najbolj uporabljanih sredstev za zagotavljanje varnosti ljudi in premoženja v policijah razvitih držav Evrope in Amerike. Službene pse pri rednem delu uporabljajo za najrazličnejše naloge, slovenski policisti predvsem v operativnih službah. Uporabljati se smejo skladno s pooblastili, ki jih predpisuje zakon, in sicer z nagobčnikom ali brez njega.

Delo policijskega psa, tako za splošno kot specialistično uporabo, je izjemno zahtevno. Pes mora biti pogumen, zanesljiv, trdnih živcev in vodljiv. Pokazati

mora določeno mero samostojnosti, primeren temperament in živahnost. Temu primerno so pripravljene tudi programi šolanja policijskih psov, ki jih sprejema delovna skupina za evalvacijo programov, ki jo sestavljajo strokovnjaki na tem delovnem področju, kot so predstavniki uporabnikov policijskih psov na terenu, predstavniki Generalne policijske uprave, ki usklajujejo delo na tem delovnem področju, in predstavniki šole za policijske pse. Na tem delovnem področju obstaja kar 18 programov, ki so pripravljene in usklajene pod budnim očesom uporabnikov policijskih psov. Skladno s programi šolanja mora vsak policijski pes, preden prične opravljati delo na terenu, opraviti pet preizkusov. Vse mora opraviti uspešno, kar preverjajo uporabniki psov v sodelovanju z inštruktorji Oddelka za šolanje službenih psov Policijske akademije Generalne policijske uprave (v nadaljevanju šola)

Vsak policist vodnik dobi svojega službenega psa in od njunega razumevanja, prijateljstva, medsebojnega poznavanja in spoštovanja je odvisno, kako uspešna bosta pri svojem delu. Pes je izjemno sposoben partner policista, vendar zahteva tudi veliko časa, truda in odrekanih.

Vodniki so usposobljeni za zakonito, odgovorno in strokovno delo s službenim psom. Policist, ki ga pri delu spremlja službeni pes, je praviloma varnejši in uspešnejši. Že sama navzočnost policijskega psa ima v določenih trenutkih močan psihološki učinek. Kljub vsemu pa je njegovo delo zahtevno in obremenjujoče. Zahtevno, ker mora imeti vodnik dobre osebnostne lastnosti pri delu, mora biti stabilen in strokoven, obremenjujoče pa zato, ker opravlja naloge, od katerih so pogosto odvisne tudi človeške usode.

Službene pse delimo v dve skupini, in sicer na pse za splošno in za specialistično uporabo. Psi za splošno uporabo opravljajo »klasične« policijske naloge in jih v tujini praviloma imenujejo patroljni psi, psi za specialistično uporabo pa so za odkrivanje prepovedanih drog in eksplozivov.

V šoli imajo že od ustanovitve naprej vsako leto eno in bistveno težavo, kako zagotoviti zadostno število ustreznih psov za šolanje in kasnejšo uporabo za opravljanje policijskih nalog.

1 ZGODOVINA

Prvi začetki šolanja službenih psov so se začeli že jeseni leta 1947. To šolanje je bilo namenjeno le psom, ki so ostali po umiku nemške vojske. Leta 1948 je bila sprejeta odločitev, da se ustanovi center za šolanje psov, prvi organiziran tečaj pa je potekal januarja 1949. Ljubljanska policija je sicer vedno imela enega šolanega policijskega psa, vendar pa je bil šolan in kupljen pri dunajski policiji. Prve težave so nastale pri zagotavljanju ustreznih strokovnjakov, ki bi pse znali

šolati. Zato so spomladi 1948 k sodelovanju povabili Janeza Klemenčiča, ki je najprej sodeloval kot honorarni sodelavec in je pse šolal v popoldanskem času. Poleti istega leta so se za tečaj za vodnike prijavili še Lucijan Jež, Alojz Vovk, Franc Abram in Tomo Vajt, decembra 1948 pa se je šoli pridružil inštruktor Bogdan Sežun. Nato se je 1. januarja 1949 s prvim organiziranim tečajem začelo sistematično šolanje službenih psov policije.

Potrebe po službenih psih so se iz leta v leto povečevale. Postopoma so se pokazale potrebe po šolanju psov za različne namene, najprej samo za splošno uporabo, ki je zajemalo sledenja, obrambo ter iskanje pogrešanih oseb in predmetov, pozneje pa tudi za iskanje ljudi v snežnih plazovih ter zasutih v ruševinah, za odkrivanje narkotikov in minsko-eksplozivnih sredstev ter za vodenje slepih.

Zaradi pomanjkanja ustreznih psov so že leta 1948 v šoli začeli lastno vzrejo in še isto leto z ovčarkama Tosko in Vero pridobili prvih 12 mladičev. Šola je vse do leta 1959 pretežno sama skrbela za vzrejo psov. Kasneje se je pokazalo, da je to predrago, zato so jo leta 1959 ukinili in prešli na odkup psov od zasebnih vzrediteljev. Ker pa od njih niso uspeli zagotoviti ustreznega števila kakovostnih psov, je bila leta 1976 ponovno uvedena lastna vzreja, ki je bila nato leta 1988 iz že znanih razlogov spet prekinjena.

Pred letom 1989 so pse, ki niso bili iz lastne vzreje, zagotavljali tako, da so posamezni inštruktorji, ki so te pse tudi šolali, testirali pse na terenu pri zasebnih vzrediteljih ali so jih pripeljali na preizkus v šolo. Če so ocenili, da je pes dober, se je vodstvo šole z lastnikom dogovorilo o nakupni ceni psa. Nato je od leta 1989 do leta 1992 po enakem sistemu kot inštruktorji pred tem kupovala pse tričlanska komisija. Leta 1992 je delovna skupina za evalvacijo programov obravnavala in sprejela kriterije za nakup službenih psov, ki so jih pripravili v šoli. Leta 2002 je bilo sprejeto Navodilo o postopkih pred nakupom, odpisom, prodajo in evtanazijo službenih psov, od avgusta leta 2009 veljajo nova Pravila o nakupu in razpolaganju s službenimi živalmi v Policiji.

Tudi v zadnjih desetih letih si je šola z različnimi delovnimi obiski po različnih evropskih državah močno prizadevala za zagotovitev zadostnega števila ustreznih službenih psov, saj so se potrebe po izšolanih psih in usposobljenih vodnikih intenzivno povečevale.

2 ANALIZA PREIZKUSOV PSOV ZA DELO V POLICIJI ZA OBDOBJE OD 2004 DO 2008

V nadaljevanju bo predstavljena analiza preizkusov psov za delo v policiji za obdobje od 2004 do 2008.

Preizkušenihi je bilo 285 psov, od tega 230 samcev in 55 samic. Med njimi je bilo 133 nemških ovčarjev, 77 belgijskih ovčarjev (malinois), 21 rotvajlerjev, 16 labradorcev ter 11 nemških kratkodlakih ptičarjev. Druge pasme so bile preizkušene v manjšem številu.

2.1 ANALIZA PO POSAMEZNIH LETIH

- Leta 2004 je bilo preizkušenihi 31 nemških ovčarjev, 8 belgijskih ovčarjev (malinois), 8 rotvajlerjev, 4 labradorci, 1 pitbul, 2 hrvaška ovčarja, 1 rodezijski grebenar, 1 nemški kratkodlaki ptičar.
- Leta 2005 je bilo preizkušenihi 30 nemških ovčarjev, 9 belgijskih ovčarjev (malinois), 6 rotvajlerjev, 3 labradorci, 1 nemški kratkodlaki ptičar, 2 špringer španjela, 2 križanca, 1 foksterier.
- Leta 2006 je bilo preizkušenihi 15 nemških ovčarjev, 25 belgijskih ovčarjev (malinois), 4 rotvajlerji, 3 labradorci, 2 nemška kratkodlaka ptičarja, 1 koker španjel, 1 križanec, 1 foksterier, 1 nemški žimavec in 2 zlata prinašalca.
- Leta 2007 je bilo preizkušenihi 32 nemških ovčarjev, 21 belgijskih ovčarjev (malinois), 2 rotvajlerja, 5 labradorcev, 2 nemška kratkodlaka ptičarja, 1 foksterier, 1 nemški terier in 1 madžarska vižla.
- Leta 2008 je bilo preizkušenihi 25 nemških ovčarjev, 14 belgijskih ovčarjev (malinois), 1 rotvajler, 1 labradorec, 5 nemških kratkodlakih ptičarjev, 3 križanci, 3 nemški terierji, 1 buseron, 1 vajmaranec in 1 bretonski ptičar.

2.1.1 Uspešnost preizkušenihi psov

Od vseh 285 je preizkus uspešno opravilo 111 psov ali **38,95 %**:

- leta 2004: preizkušenihi 56 psov, uspešnih je bilo 19 ali **33,93 %**;
- leta 2005: preizkušenihi 54 psov, uspešnih je bilo 22 ali **40,74 %**;
- leta 2006: preizkušenihi 55 psov, uspešnih je bilo 24 ali **43,64 %**;
- leta 2007: preizkušenihi 65 psov, uspešnih je bilo 22 ali **33,85 %**;
- leta 2008: preizkušenihi 55 psov, uspešnih je bilo 24 ali **43,64 %**.

2.2 PREIZKUSI PSOV V SLOVENIJI IN TUJINI

Od vseh 285 je bilo 253 psov preizkušenihi v Sloveniji, 32 pa v tujini:

- leta 2004: 39 v Sloveniji in 17 v tujini;
- leta 2005: 39 v Sloveniji in 15 v tujini;
- leta 2006: 55 v Sloveniji;
- leta 2007: 65 v Sloveniji;
- leta 2008: 55 v Sloveniji.

2.2.1 Preizkusi psov po posameznih delovnih področjih

Od vseh 285 je bilo 194 psov preizkušanih za splošno uporabo, 91 pa za specialistično uporabo:

- leta 2004: 39 za splošno in 17 za specialistično uporabo;
- leta 2005: 43 za splošno in 11 za specialistično uporabo;
- leta 2006: 39 za splošno in 16 za specialistično uporabo;
- leta 2007: 49 za splošno in 16 za specialistično uporabo;
- leta 2008: 24 za splošno in 31 za specialistično uporabo.

2.3 STAROST PSOV NA PREIZKUSIH

Povprečna starost vseh preizkušanih psov v navedenem petletnem obdobju je bila 1,36 leta, in sicer:

- 1,40 leta 2004,
- 1,33 leta 2005,
- 1,26 leta 2006,
- 1,28 leta 2007,
- 1,28 leta 2008.

2.4 RAZLOGI ZA NEUSPEŠNOST PSOV NA PREIZKUSIH

Od vseh 285 preizkušanih je bilo kar 174 psov neuspešnih. Glavna razloga za to sta bila neustrezen temperament in značaj psa, in sicer kar pri 120 psih. Ostalih 54 psov je bilo zavrnjenih iz zdravstvenih razlogov (največ zaradi slabih kolčnih sklepov).

Negativne ocene psov za splošno uporabo:

- grizenje: v 40 primerih,
- negrizenje: v 33 primerih,
- igra s predmetom: v 17 primerih,
- reakcije ob poku: v 11 primerih,
- psihična stabilnost: v 7 primerih,
- odpoklic in obnašanje v prostoru: v 3 primerih,
- navezanost na vodnika: v 2 primerih,
- obnašanje v naselju, na višini in gladkih tleh: v 1 primeru.

Negativne ocene psov za specialistično uporabo:

- iskanje predmeta v travi: v 25 primerih,
- igra s predmetom in iskanje predmeta v prostoru: v 10 primerih,

- iskanje predmeta v vozilu: v 6 primerih,
- obnašanje psa v prostoru: v 4 primerih,
- reakcije psa ob poku in obnašanje na višini: v 3 primerih,
- obnašanje psa v naselju, psihična stabilnost in navezanost na vodnika: v 1 primeru.

Navedena analiza samo še potrjuje ugotovitev, da v šoli še vedno nimajo zadostnega števila ustreznih psov za delo v policiji, kljub angažiranosti po preizkusih velikega števila psov, različnih pasem, doma in v tujini. Zanimivo je, da se preizkušajo še dokaj mladi psi, ki še vedno značajsko dozorevajo. In če vemo, da morajo takoj po preizkusu v zelo zahteven program predšolanja in nato brez prekinitve naprej v program osnovnega šolanja (kar skupaj pomeni devet mesecev zelo zahtevnega šolanja), lahko trdimo, da je za pse to velika obremenitev. Obenem to pomeni veliko visoko strokovnega dela inštruktorjev pri šolanju.

Na vprašanje, zakaj se kupujejo tako mladi psi, bom poizkušal odgovoriti v nadaljevanju referata, ko bodo predstavljene še druge ugotovitve.

3 POSTOPEK ZA IZBIRO PSOV

Kot je bilo predstavljeno že v poglavju o zgodovini, so bili postopki za preizkušanje in izbiro psov zelo različni. Zadnjih 17 let postopke urejajo različni interni akti, ki se vedno znova izpopolnjujejo, in vsi postopki za preizkuse in nakup potekajo izključno po veljavnih aktih, ki natančno predpisujejo vsako najmanjšo podrobnost.

Izbiri psov v policiji namenjamo veliko pozornosti. Policijski pes mora biti vodniku kot partner, biti mora zanesljiv, trdnih živcev, pogumen, ubogljiv in v določenih primerih tudi povsem samostojen.

Za šolanje so primerni psi različnih pasem, za splošno uporabo so to predvsem nemški ovčarji, kratkodlaki belgijski ovčarji (malinois), rotvajlerji, veliki šnavcerji ter druge službene pasme psov. Za specialistično uporabo so najprimernejši prinašalci, španjeli, ptičarji, nekateri terierji, nemški ovčarji, belgijski ovčarji ter nekatere druge pasme lovskih psov. V zadnjem času pa se za specialistično uporabo veliko uporabljajo tudi psičke navedenih pasem. Za vse pse so osnovni pogoj dobre naravne zasnove, ki pa se ne omejujejo na čistopasemske ali rodovniške.

Preizkuse opravlja tričlanska komisija, ki jo sestavljata dva inštruktorja šole in veterinar. Komisijo določi vodja šole. Preizkušajo samce in samice v starosti 10 mesecev do dveh let, izjemoma mlajše ali starejše, če pokažejo nadpovprečne značajske lastnosti.

3.1 MERILA ZA IZBIRO PSOV

Merila za izbiro psov za splošno uporabo:

- odpoklic,
- navezanost na vodnika,
- igra s predmetom,
- odzivanje na pok,
- odzivanje v fazi negrizenja,
- odzivanje pri grizenju,
- psihična uravnovešenost,
- obnašanje v urbanem naselju, zaprtem prostoru, na gladkih tleh in na višini,
- hoja po stopnicah.

Merila za izbiro psov za specialistično uporabo:

- odpoklic,
- navezanost na vodnika,
- igra s predmetom,
- odzivanje na pok,
- psihična uravnovešenost,
- obnašanje v urbanem naselju, zaprtem prostoru, na gladkih tleh in na višini,
- hoja po stopnicah,
- iskanje predmeta v naravnem okolju, vozilu in prostoru.

Zahtevana dokumentacija ob izbiri psa:

- listina ali pisna izjava o lastništvu psa,
- izkaznica o cepljenju,
- izjava, da pes v zadnjih desetih dneh ni ugriznil ali poškodoval človeka ali živali,
- ustna izjava o zdravstvenem stanju psa,
- morebiten rodovnik.

Zdravstvene zahteve:

- uspešno opravljen veterinarski pregled, ki obsega splošni klinični pregled, oceno konstitucije in kondicijskega stanja, morebitne bolezenske spremembe ter stanje okončin na podlagi rentgenskega slikanja kolkov in komolcev, po presoji veterinarja pa se lahko opravijo še dodatne preiskave psa,
- spodnja še dovoljena ocena kolčnih sklepov je B.

Vsi veterinarski pregledi, vključno z rentgenskim slikanjem, se opravijo na stroške preizkuševalca. Po pozitivno opravljenem prvem preizkusu, vključno z ve-

terinarskim pregledom, ostane pes na 21-dnevnem preizkusu pri inštruktorju šole. Nato ga praviloma ista tričlanska komisija ponovno preizkusi. Drugi preizkus je enak kot prvi, le da pes opravlja preizkus pod vodstvom inštruktorja in pri določeni vaji nosi nagobčnik.

3.2 NAKUPNA CENA

Nakupna cena psa se določi na podlagi seštevka doseženih točk na drugem preizkusu in na podlagi določene vrednosti posamezne točke, ki jo določi Komisija za nakup in prodajo službenih psov in konj.

Nakupna cena se lahko zviša ali zniža za 20 %, na podlagi pisne utemeljitve vodje šole in veterinarja (+ nadpovprečne delovne sposobnosti psa, - posamezna zdravstvena odstopanja psa).

3.3 NAKUP V TUJINI

Vedeti moramo, da nismo edina država, ki potrebuje in išče pse za delo v policiji, vojski, carini itn. S problematiko zaradi premajhnega števila ustreznih psov za navedeno delo se ukvarja cel svet. Nekatere države za pse plačujejo bistveno več kot mi, druge manj, odvisno od posameznih držav in njihovih potreb.

Eden izmed večjih trgov za nakup psov je Slovaška, ki je zgodovinsko znana po velikem številu izjemno kakovostnih delovnih psov. Poleg izjemno priznane kinološke zgodovine je za slovaško kulturo značilna posest večjega števila psov, predvsem delovnih pasem. Tako skoraj ni hiše na Slovaškem, ki ne bi imela vsaj enega psa. Šele v zadnjih petnajstih letih so kot posledica kapitalizma tja začele prodirati tudi druge, tako imenovane »lepotne« pasme, ki so se že kar dobro ukoreninile.

Zaradi socialnega položaja se je na Slovaškem s prodajo psov začelo ukvarjati vedno več ljudi, ki jim je bilo povsem vseeno za bogato zgodovino in prihodnost vzreje njihovih delovnih psov, pomemben je bil le zaslužek. Na začetku so pse prodajali po celi Evropi, predvsem v Nemčiji in Nizozemski, kamor so jih prihajali kupovati tudi iz Japonske in Amerike, kasneje pa so jih tudi ti začeli kupovati na Slovaškem. To pomenil, da so iz Slovaške postopoma začeli prodajati tudi najboljše plemenske pse.

Ker v Sloveniji ni bilo mogoče zagotoviti zadostnega števila ustreznih psov za policijske potrebe, so leta 1998 izvedli prvi preizkus psov na Slovaškem. V nadaljevanju je vse do leta 2006 komisija za izbiro psov potovala v tujino še 21-krat, v različne evropske države. Največ psov so še vedno preizkusili na Slovaškem, nekaj pa tudi v Madžarski, Hrvaški, Belgiji, Nizozemski, Nemčiji in Srbiji.

Preizkus v tujini se praviloma v ničemer ne razlikuje od preizkusa v Sloveniji. Edina razlika je, da se je treba o ustreznosti psa odločiti v izjemno kratkem času in praviloma v domačem okolju psa, na kar je morala biti komisija še posebej pozorna, in če je hotela ugotoviti dejansko ustreznost psa, je morala preizkus do določene mere tudi prilagoditi.

Na prvi preizkus je odpotovala komisija v sestavi dveh inštruktorjev ter veterinarja šole. Komisija je morala v štirih dneh prepotovati skoraj tri tisoč kilometrov in na dveh lokacijah preizkusiti 65 psov, merilom pa jih je ustrezalo le pet. V nadaljevanju smo v tujini postopoma pridobivali ustrezne stike, da smo lahko zagotovili večje število ustreznih psov za preizkus. To je olajšalo delo komisije, saj so tudi vzreditelji počasi spoznavali, kakšne pse v slovenski policiji potrebujemo, in tudi zagotavljali večje število primernejših psov za preizkušanje. Kljub temu so se morali člani komisije v štirih dneh voziti na več različnih lokacij (tudi več kot šest), in na vsaki preizkusiti najmanj 15 psov, ki so bili izbrani po merilih tamkajšnjih vzrediteljev. Večinoma pa je našim merilom ustrezalo le manjše število preizkušenih psov, le redko več kot 6 (le en preizkus v tujini se je končal z nakupom enajstih psov, eden pa celo brez nakupa).

Postopoma so vzreditelji v tujini doumeli, da v slovenski policiji potrebujemo kakovostne pse, ki so pri delu večnamenski – univerzalni imajo zelo dobre značajske zasnove (močno izražen nagon in psihično stabilnost). To smo dosegli tudi z nasveti in s predlogi vzrediteljem in celo s kratkimi usposabljanji med preizkusi psov. Kmalu so se pokazali prvi znaki napredka. Nekateri so začeli s kakovostno vzrejo delovnih psov, ki se je nadgrajevala s primerno vzgojo. Čeprav od leta 2006 preizkusov v tujini ne opravljamo več, nekateri tamkajšnji vzreditelji še vedno vozijo svoje pse na preizkus v Slovenijo in tako tudi prispevajo delež ustreznih psov za delo v policiji.

3.3.1 Slabosti izbire v tujini

Zaradi velikega povpraševanja po ustreznih psih so tuji vzreditelji začeli prodajati zelo mlade pse, stare od devet do deset mesecev, saj starejše od enega leta različne države pokupijo za različne, predvsem delovne namene. Zelo moramo biti pozorni, če danes iz tujine na preizkus dobimo psa, ki je starejši od 18 mesecev. Manjša verjetnost je, da je psa lastnik imel za lastne potrebe in ga prej ni hotel prodati, večja možnost je, da ima določene hibe in ga zato niso mogli nikomur prodati.

Kot je že navedeno, je ena ključnih slabosti preizkušanja in izbire psov v tujini prekratek čas za končno odločitev o ustreznosti psa za delo v policiji. Poleg tega lahko na znanem območju celoten preizkus opravi odlično, ko pa ga pripeljejo tisoč kilometrov daleč, v povsem neznanu območje, k povsem neznanim ljudem, lahko nastanejo nepopravljive težave.

Glavne pomanjkljivosti, ki smo jih po dosedanjih izkušnjah ugotovili:

- slabša socializacija,
- slabša psihična stabilnost,
- večinoma so na preizkus že pripravljene, kar otežuje presojo o ustreznosti,
- živijo v slabih razmerah,
- težja navezava in zaupanje novemu vodniku,
- slabša konstrukcija in kondicijsko stanje.

Pri takšnem načinu preizkušanja in nakupa psov se torej pojavljajo kar velike težave, zato je delo komisije za testiranje psov izjemno zahtevno in odgovorno. Komisija težko oceni dejanske značajske lastnosti psov, saj vzreditelji vsako morebitno napako psa na vsak način poskušajo skriti in delo psa prikazati na najboljši način.

4 MOŽNE REŠITVE PRI ZAGOTAVLJANJU USTREZNIH PSOV

Problematiko pri zagotavljanju zadostnega števila ustreznih psov za delo v policiji je treba pogledati širše. Potrebe po kakovostnih psih niso samo v policiji, ampak tudi v drugih državnih organih (carina, vojska, pravosodje). Kot je bilo že omenjeno, so vedno večje potrebe tudi po vsem svetu. Vse več držav ugotavlja, da je pes lahko odličen in nenadomestljiv pri opravljanju različnih nalog v državnih organih in različnih organizacijah. Za lažjo predstavo o dejanskih potrebah po ustreznih psih naj navedem podatek, da predstavnik za samo nekaj ameriških držav v Evropi kupi približno 400 psov na leto. Če povem po pravici, še sam ne vem, kje lahko dobi takšno število psov naenkrat, in postavlja se mi tudi vprašanje, kakšni so ti psi.

Kljub vse večjim potrebam se zelo zmanjšuje število kakovostnih delovnih službenih psov. Natančen vzrok za to ni znan, lahko samo predvidevam, da se vzrediteljem bolj izplača vzreja lepotnih psov kot delovnih, da je pri vzreji premalo poudarjeno dobro zdravstveno stanje psov, da imajo ljudje napačno predstavo o psih in jih kupujejo na podlagi leksikonov in pasjih razstav, čeprav o pasmi ne vedo veliko. Poleg tega so posamezne pasme v določenem obdobju moderne ali pa želijo kupiti pasmo, ki je nima še nihče, ipd.

4.1 LASTNA VZREJA

Čeprav so v šoli že dvakrat imeli lastno vzrejo psov, nato pa je bilo vsakič ugotovljeno, da je to predrago in neracionalno, sem mnenja, da je lastna vzreja delovnih pasem psov dolgoročno najboljša in najučinkovitejša za rešitev na-

vedenih težav pri zagotavljanju zadostnega števila ustreznih psov za delo v policiji. Z lastno vzrejo psov bi dolgoročno rešili naveden problem v državni upravi, obenem pa bi zagotovili tudi kakovostne delovne pse v civilni družbi, s čimer bi pridobili večji izbor kakovostnih psov za potrebe celotne državne uprave.

Moje mnenje je, da bi morala državna uprava vzrejo psov reševati enotno in za vodenje vzreje zagotoviti najboljši kader. Problematiko bi morali sistemsko urediti, da bi lahko zagotovili transparentnost in dolgoročnost vzreje. Kjer koli v državni upravi bi vzrejo izvajali, bi jo morali voditi in usmerjati uporabniki oziroma glavni odjemalci psov za službene potrebe.

Kljub navedbam v različni literaturi, da je iz enega legla mladičev možno pridobiti največ dva dobra psa, je moje mnenje drugačno. Na podlagi dolgoletnega spremljanja in ukvarjanja s tem področjem ter lastnih izkušenj lahko trdim, da so s strokovno vzrejo in vzgojo lahko vsi psi iz istega legla primerni za službene potrebe. Dejstvo pa je, da v leglu psi niso povsem enaki, niti po značajskih značajih niti po zunanosti, poleg tega lahko nekateri negativno odstopajo tudi po zdravstvenih merilih.

Da bi lastna vzreja dosegla svoj namen, torej zagotovitev zadostnega števila ustreznih psov, bi ji vsekakor morala slediti tudi sistemsko urejena »vzgoja« teh psov, kar bi lahko uredili na več načinov.

Čeprav tako imenovana »farmska« vzgoja ni najprimernejša, bi lahko nekaj psov vzgojili tudi na tak način. Naslednja možnost je oddaja mladičev vodnikom, ki so jih pripravljene vzgajati ali želijo zamenjati službenega psa, ali tudi civilnim osebam, ki bi jih bili pripravljene vzgajati. Seveda bi morale biti vse naštetje možnosti predhodno dobro sistemsko urejene. Nekaj mladičev bi vsekakor morali prodati tudi civilni družbi ali predstavnikom tujih državnih ustanov. Tudi prodani psi pa bi bili lahko kandidati za kasnejši odkup za naše potrebe.

O možnostih lastne vzreje in vzgoje lahko strnemo naslednje ugotovitve:

- Za lastne potrebe slovenska Policija na leto kupi in izšola od 25 do 30 psov. Natančnih podatkov o drugih državnih službah nimamo, vemo le, da imajo enake težave, le da so njihove potrebe morda nekoliko manjše.
- Z manjšimi posegi v infrastrukturo (ponekod niti ne bi bilo potrebno) bi lahko zagotovili več primernih lokacij in idealne razmere za lastno vzrejo.
- Obstaja možnost nakupa vzrejnih psic, ki bi bile nastanjene doma pri vodnikih ali izbranih civilnih osebah (po pogodbi).
- Vzrejne psice je mogoče izšolati in uporabljati za katero koli obstoječo ali novo »kinološko vejo« v Policiji (predvsem za specialistično uporabo).

- Državna uprava ima strokovno usposobljen kader za vzrejo in vzgojo psov za službene potrebe.
- Za začetek bi bilo treba zagotoviti nekaj kakovostnih vzrejnih psov.
- Prvi uspehi bi se pokazali v približno dveh letih, odvisno od števila in starosti vzrejnih psov.

4.2 NEKATERE DRUGE MOŽNOSTI ZA REŠITEV PROBLEMATIKE

Kot je bilo že navedeno, je najboljša rešitev lastna vzreja. Obstajajo pa tudi drugi načini, ki so manj primerni, zagotavljajo kratkoročno rešitev in so težje izvedljivi.

4.2.1 Spodbujanje k vzgoji psov

Ena izmed njih je spodbujanje vodnikov službenih psov in civilne družbe k vzreji in vzgoji delovnih pasem psov in h kasnejši prodaji državni upravi. To med vodniki intenzivno poteka že zadnjih 15 let in kaže polovične rezultate.

4.2.2 Nakup mladiča

Naslednja možnost je, da državna uprava kupi mladiča od preizkušenih vzrediteljev in ga da v vzgojo vodniku, ki se želi ukvarjati z vzgojo, in kasneje tega psa odkupi, seveda z odbitkom nakupnih stroškov, ali celo poleg tega zanj zagotavlja veterinarsko oskrbo in prehrano do odkupa. Možnosti je veliko, treba jih je natančno proučiti in sistemsko urediti. Ostaja vprašanje, kje kupiti ustreznega mladiča, naslednja težava pa je, kako zagotoviti zadostno število primernih vodnikov za vzgojo psov.

4.2.3 Preizkušanje psov v tujini

Naslednja možnost je, da inštruktorja šole in veterinar v Evropi občasno opravljata predizbiro psov. Obvezno bi morali izvesti še 21-dnevno preizkušanje psov v šoli. V tem načinu se po dosedanjih izkušnjah pokaže kar nekaj težav. Največja je ta, da imajo tudi drugje po Evropi težave pri zagotavljanju zadostnega števila ustreznih psov in jih je izjemno težko dobiti. Če pa bi našli nekaj psov, nastane težava z 21-dnevnim preizkušanjem, saj vzreditelji, sploh tujci, hočejo takojšnje plačilo. Ta možnost je torej le skrajna in kratkoročna in z njo dolgoročno problematike ne bi rešili.

ZAKLJUČEK

Ključni namen referata je opozoriti na problematiko Oddelka za šolanje službenih psov, ki traja že od njegove ustanovitve, to je: zagotovitev zadostnega števila ustreznih psov za policijo in predstaviti nekatere možnosti, ki bi lahko težave rešile ali vsaj omejile. Poleg tega sem z referatom želel spodbuditi vse, ki se na kakršen koli način ukvarjajo s psi in bi bili pripravljeni sodelovati pri zagotavljanju zadostnega števila ustreznih psov za delo v policiji.

Ne glede na zgodovino lastne vzreje v Oddelku za šolanje službenih psov sem prepričan, da je s pravilnim pristopom lastna vzreja delovnih pasem psov dolgoročno najboljša in najučinkovitejša rešitev. Nikakor ne morem tudi mimo ponovnega opozorila na pomembnost sistemsko urejene »vzgoje« psov, ki je poleg lastne vzreje ključna na poti do uspeha.

Na podlagi navedenega in lastnih izkušenj sem prepričan, da lahko problematiko brez večjih finančnih stroškov takoj začnemo reševati.

SEZNAM LITERATURE

- Acalinovič, D. (2009). Analiza testiranj psov, arhiv Oddelka za šolanje službenih psov Policijske akademije.
- Huselja, A., Resinovič, B. (2009) Praktična uporabnost službenih psov. Zbornik X. slovenski dnevi varstvoslovja: Varstvoslovje med teorijo in prakso. <http://www.fvv.uni-mb.si/dv2009/zbornik/clanki/huselja2.pdf>.
- Lastni zapiski.
- Navodilo o postopkih pred nakupom, odpisom, prodajo in evtanazijo službenih psov (2002).
- Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov Policije (2005).
- Pravila o nakupu in razpolaganju s službenimi živalmi v Policiji (2009).
- Priročnik za vodnike službenih psov (2007). Oddelek za šolanje službenih psov Policijske akademije. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.
- Šolanje za potrebe slovenske Policije. Bilten Ministrstva za notranje zadeve (2003).

PREDSTAVITEV AVTORJA

Marko Medvešek, vodja Oddelka za šolanje službenih psov, je leta 1993 končal osnovni tečaj za vodnika službenih psov in s službenim psom Oskarjem, pasme rotvajler, opravljal naloge vodnika službenega psa v Policijski postaji vodnikov službenih psov Ljubljana. Leta 1995 je bil premeščen v Oddelek za šolanje službenih psov (OŠSP), kjer je

najprej delal kot inštruktor, jeseni 1998 pa je kot namestnik vodje OŠSP prevzel vodenje strokovnega dela v tej enoti. Od leta 2005 do 2007 je začasno prevzel vodenje OŠSP, leta 2007 pa je bil imenovan za vodjo OŠSP. Je prejemnik dveh priznanj s področja kinologije, leta 1999 je bil »najboljši inštruktor v Sektorju za šolanje službenih psov«, v letu 2003 pa »najprizadevnejši delavec na področju dela službenih psov policije«.

REŠEVALNI PSI NEKOČ IN DANES

Vlado GERBEC, Enota reševalnih psov pri Kinološki zvezi Slovenije

POVZETEK

Referat zajema zgodovinski pregled šolanja in uporabe reševalnih psov v svetu ter 60-letno dogajanje na tem področju v Sloveniji. Poleg tega opisuje tudi stanje in organiziranost enot reševalnih psov pred slovensko osamosvojitvijo in po njej, sedanje vključevanje v sistem zaščite in reševanja ter sodelovanje s policijo.

Ključne besede: reševalni psi, vodnik reševalnega psa, iskalna akcija, pogrešane osebe, skupina za iskanje pogrešanih oseb.

UVOD

Vsakodnevno se srečujemo z novimi tehničnimi sredstvi, ki nam omogočajo lažje in lepše življenje, začudeni smo nad razvojem visoke tehnologije in komaj sledimo hitremu razvoju znanosti. Toda kljub brezmejnim sposobnostim človeškega uma, človek ni sposoben najti v ruševinah zasutega sočloveka. To pa uspešno naredi šolan reševalni pes. Ob vsakem potresu, pri iskanju zasutih v snežni plazovini, pri iskanju v težko prehodnih gozdovih je pes neprecenljiv človekov sodelavec. Poudaril sem besedo sodelavec, saj sta pri tem delu pes in človek enakopravna. Morata se razumeti in dopolnjevati.

Pes je nedvomno najstarejši človekov spremljevalec. Dokazano je, da je človeka spremljal že v starejši kameni dobi, in ni dvoma, da ga je človek uporabljal kot pomočnika pri lovu, kot čuvaja in branilca. Seveda je šlo za prapsa, za žival s pasjimi značilnostmi, ki si jo je skozi tisočletja človek s selektivno vzgojo prilagajal svojim potrebam in željam.

1 ZGODOVINSKI PREGLED

Priljubljenost in vsestranska uporaba psov sta dosegli svoj vrhunec v dvajsetem stoletju in naraščata še danes. Pes je v družbi človeka dobival vedno bolj pomembne vloge. Od prvotnega pomočnika pri lovu in čuvaja so njegove sposobnosti začeli sistematsko uporabljati v vojski in policiji, v novejšem času pa tudi za pomoč invalidnim osebam, pri vodenju slepih in tudi za iskanje zasutih v ruševinah in iskanje pogrešanih oseb.

Ker je ideja za intenzivno šolanje reševalnega psa nastala šele potem, ko je pes že stoletja uspešno opravljal svoje naloge v vojaški in policijski službi, je prav, da na kratko omenimo tudi njegovo vlogo na tem področju.

1.1 BOJNI PSI

Mnogi zgodovinski viri omenjajo mogočne molose, ki so jih Rimljani in Kimbri uporabljali kot bojne pse, kot čuvaje in kurirje. Opremljeni z bodečimi ovratnicami in oklepi so že s samo pojavo vzbujali strah na bojišču.

V srednjem veku so bojne pse pri osvajalskih pohodih v Ameriko uporabljali tako Španci kot tudi Angleži.

Med I. in II. svetovno vojno se je uporaba psov v vojaške namene še razširila. Uporabljali so jih za prenašanje sporočil, za preiskavo terena in vojaškega materiala. Tragično vlogo so imeli kot iskalci min in kot žive mine za uničevanje tankov. Po dosegljivih podatkih so Američani za desant na Sicilijo uporabili tudi okoli 10.000 psov. Korejska in vietnamska vojna pa sta na leto zahtevali od 500 do 800 tisoč psov.

Tudi v vojni za osamosvojitve Slovenije (1991) so slovenski teritorialci (kino-logi) uporabljali šolane pse za čuvanje mostov, skladišč in vodnih virov.

1.2 POLICIJSKI PSI

Uporaba psov v policijske namene je prvič uradno zapisana v 15. stoletju v Angliji, v 18. stoletju še v Ameriki, v Evropi pa so policijsko delo psi začeli opravljati že v 19. stoletju.

V Sloveniji (tedanji Kranjski) se je zanimanje za uporabo psov v policiji pojavilo (že) pred I. svetovno vojno, saj je leta 1910 Celjan Milan Mitzler napisal knjigo »Pes v preiskovalni službi«, ki se je kot učbenik uporabljala kar nekaj desetletij.

2 PSI REŠEVALCI – ZAČETKI IN UPORABA

Prvi zapisi o spontani uporabi psov za iskanje oseb, zasutih v snežnih zametih, so iz leta 1707 in se nahajajo v arhivih švicarskega samostana St. Bernard na istoimenskem gorskem prelazu med Italijo in Švico. Menihi so s svojimi psi (bernardinanci) v 18. in 19. stoletju rešili več tisoč življenj popotnikov, ki so opešali na tem gorskem prelazu.

V začetku 20. stoletja so za iskanje pogrešanih v tundrah pričeli šolati pse tudi Švedci, Finci in Norvežani.

V Evropi so kot posledico številnih vojn za potrebe vojaških sanitetnih enot začeli šolati pse za iskanje preživelih ranjencev. V Švici je leta 1903 izšla knjižica z navodili za šolanje sanitetnega psa, ki je doživela velik odziv in se je objavljala (večkratni ponatisi) v vojaški literaturi. V nekaj letih so vse zahodne armade imele oddelke sanitetnih psov, ki so jih vodili za to delo posebej izurjeni vodniki in bolničarji.

Rusko-japonska vojna (1904–1906) je bila prva vojna, v kateri so bili v večjem številu in resničnih situacijah uporabljeni sanitetni psi (airedale terierji), ki so se odlično izkazali.

Prva svetovna vojna 1914–1918 (zahodno bojišče) je dokazala, da je bil sanitetni pes pri iskanju preživelih med številnimi trupli v jarkih in kavernah nepogrešljiv pomočnik, saj je po najdbi kljub obstreljevanju toliko časa vztrajal ob ponesrečencu, dokler bolničarji niso prišli do njega. Zaradi posebnih oznak na oprsnici (rdeči križ) se jih je prijelo novo ime »bolniški psi«.

2.1 PREŠOLANJE SANITETNIH PSOV V LAVINSKE

V hudi zimi 1917/1918 na Tirolskem in pri nas na Vršiču (soška fronta) so snežni plazovi med vojaki in vojnimi ujetniki zahtevali ogromen smrtni davek. V avstrijski vojski so zato sanitetne pse začeli prešolati v lavinske. Prvič so od psa zahtevali, da v snežni plazovini najde zasutega, vendar je konec vojne ta uporaba šla v pozabo¹.

Z načrtnim šolanjem psov »lavincev« za iskanje v snežnih plazovih so v letu 1938 začeli Švicarji. Pri iskanju v plazu s sondiranjem je reševalec Feutz opazil, da se na nekem mestu njegov pes (foksterier) čudno obnaša, vrti in koplje. Pozkusil je s sondo in zadel na zasutega. O najdbi se je precej pisalo. To je vzpod-

¹ Prešolanje je na Tirolskem vodil naš rojak, po rodu Mariborčan – članek v časopisu *Jutro*, leto 1922.

budilo gorskega reševalca Ferdinanda Schmutza, da se je z iskanjem zasutih oseb v snegu začel resno ukvarjati. Uspeh je bil izjemen. Praksa je pokazala, da lahko šolan lavinski pes v eni uri preišče območje, kot ga s finim sondiranjem pregleda 30 reševalcev v 24 urah. Zato je že leta 1939 švicarska armada uvedla lavinske pse v svojo sestavo. Kasneje, tudi po 2. svetovni vojni, so ji sledile še druge alpske države v srednji Evropi.

2.2 PREŠOLANJE SANITETNIH PSOV »RUŠEVINCE«

Druga svetovna vojna zaradi hitrih premikov in osvajanj ni omogočala omembe vredne uporabe sanitetnih psov na zahodnem bojišču. Na vzhodu pa so bile razmere povsem drugačne. V hudi ruski zimi, posebno v bojih okrog Stalingrada, so sanitetni psi imeli zelo pomembno vlogo. Na podlagi številnih virov lahko neskromno ugotovimo, da so našli in »pokazali« več kot 200.000 ranjencev.

V Angliji so zaradi neprestanih bombardiranj (1939–1940) že v začetku leta 1940 za iskanje zasutih v ruševinah najprej začeli uporabljati sanitetne pse in kasneje so za nove naloge sproti šolali nove. Najbolj znan po uspešnem iskanju zasutih oseb v ruševinah je bil polkovnik James Baldwin. Žal o samem načinu šolanja in številu uspešnih iskanj ni zapiskov, ker niti reševalci niti psi II. svetovne vojne niso preživeli.

V Nemčiji so v letih 1943 in 1944 reševalne pse uporabljale enote civilne zaščite in gasilci.

2.3 NAČRTO ŠOLANJE PSOV »RUŠEVINCEV«

S sistematičnim šolanjem reševalnih psov »ruševincev«, kot ga poznamo danes, so leta 1968 začeli Švicarji, ki so leta 1972 izdelali in izdali tudi prva navodila za klubsko šolanje reševalnih psov in način selekcioniranja najboljših za uvrstitev v intervencijsko enoto. Tudi danes so Švicarji vodilni pri šolanju in organiziranosti reševalnih ekip. Mobilni so v 1 uri.

V Nemčiji danes šolanje reševalnih psov poteka v pasemskih klubih, pri Rdečem križu, v gasilskih organizacijah in nekaterih organizacijah prostovoljcev (Malteški križ).

Podobna klubska organiziranost je tudi v Avstriji, kjer pa na višji ravni vse poteka v okviru avstrijske vojske (AFDRU), ki tudi usklajuje reševalne akcije v tujini. V Wiener Neustadtu imajo tudi posebno ruševinsko vadbišče (2 x 2 km), ki ga proti plačilu posojajo tudi drugim organizacijam.

V Italiji poteka šolanje reševalnih psov po klubih, ki so člani nacionalne kinološke organizacije (ENCI), v sekcijah »alpinov« in zasebnih klubih, vodi pa se po regionalnem načelu in pod pokroviteljstvom ministrstva za civilno zaščito.

Na Hrvaškem sta bili ob naši strokovni pomoči ustanovljeni dve reševalni organizaciji, ki delujeta v ministrstvu za notranje zadeve.

2.4 MEDNARODNO SODELOVANJE

Leta 1993 je bila ustanovljena tudi mednarodna organizacija reševalnih psov (Internationale Rettugshunde Organization – IRO) s 86 organizacijami članicami iz 34 držav Evrope, Azije in Južne Amerike, ki je vodilna v svetovnem merilu. IRO usposablja strokovni kader v organizacijah članicah, organizira mednarodne izpite in usposablja sodnike. Na posebni preizkušnji (Einsatztest) se določa tudi vsakoletna sestava mednarodne ekipe za intervencije v tujini. IRO po posebnem pravilniku organizira tudi svetovno prvenstvo reševalnih psov. V IRO imamo tudi mi svoje predstavnike in v njej aktivno sodelujemo s funkcionarji, sodniki in člani intervencijske enote, kjer je 6 vodnikov s psi in 2 vodji intervencije s triletnim mandatom. Tudi na svetovnih prvenstvih se solidno uvrščamo.

Leta 2008 se je ponovno aktivirala tudi komisija za reševalne pse pri Mednarodni kinološki federaciji (FCI) in poleg verificiranja mednarodnih izpitnih programov začela sodelovati z IRO tudi na strokovnem področju. Tudi v tej komisiji imamo ustrezen strokovni kader in sodelujemo pri pripravi programov izobraževanja in preverjanja znanja vodnikov in psov. Kako bo potekalo sodelovanje, kako bo usklajeno med obema organizacijama in med članicami obeh zvez, pa bo razvidno po sklepih, sprejetih na simpoziju in posvetu sodnikov za delo reševalnih psov, ki bo konec leta 2009 v nemškem Dortmundu.²

3 ŠOLANJE IN UPORABA REŠEVALNIH PSOV V SLOVENIJI – KRONOLOŠKO

Spomladi 1952 (med 24. in 26. marcem) je v Tamarju v organizaciji Gorske reševalne službe – postaje Jesenice, Šole Ljudske milice za vzgojo službenih psov in Kluba ljubiteljev športnih psov Slovenije, na pobudo gorskih reševalcev Dušana Škrlepa in Milana Perka, ki sta si prve izkušnje pridobila na vadbi v Innsbrucku, potekal prvi tečaj za šolanje lavinskih psov v takratni Jugoslaviji. Udeležilo se ga je 9 tečajnikov. Vodili so ga alpinist Matija Čop, učitelj šolanja psov ljudske milice Janez Klemenčič in kinolog Teodor T. Drenig.

² Prispevak je bil napisan pred strokovnim posvetom.

Prvo preverjanje pridobljenega znanja (izpiti lavinskih psov) je bilo nato zgodaj spomladi leta 1954 (tri mesece pred prvim preverjanjem znanja službenih psov). Zaradi nekaterih nesoglasij (rodovniki) je bilo skupno sodelovanje prekinjeno za skoraj 15 let. Reševalne akcije so medtem seveda potekale (odmevno je bilo iskanje zasutih na Bjelašnici v Bosni in Hercegovini – vodnika psov Nace Hrovat in Cveto Jakelj iz GRS).

Od leta 1970 se v organizaciji Kinološke zveze Slovenije (Komisije za reševalne pse) ob pomoči Gorske reševalne službe (do sedaj 39-krat) izvajajo od 4- do 5-dnevni lavinski tečaji, ki se jih udeležuje 65–85 vodnikov s psi. Vadba se nadaljuje v matičnih društvih in se konča z izpitom reševalnega tima na prvi, drugi ali tretji stopnji.

Prvi poizkus prešolanja lavinskih psov za iskanje zasutih ja potekal 1976 na gradbišču avtoceste Ljubljana–Vrhnika na Logu. Poskus se je pokazal kot uspešen, vendar je bilo treba nekatere načine šolanja in vodenja psov še dopolniti. Sledili sta še dve preizkušnji v letih 1979 in 1980. Pokazalo se je, da je uspešnejše šolanje za vsako reševalno dejavnost posebej.

Leta 1981 je Kinološka zveza Slovenije navezala stike z Republiškim štabom civilne zaščite in ponudila vključitev šolanih reševalnih psov v civilno zaščito – v takratni sistem »NNNP – nič nas ne sme presenetiti«. Dogovor je bil sklenjen še istega leta in nekoliko dopolnjen (leta 1992) velja še danes. Vseboval je medsebojne obveznosti za financiranje dejavnosti, smernice za načrtno vzrejo psov, usposabljanje vodnikov in psov za reševalno dejavnost, povezavo in spodbujanje sodelovanja kinoloških društev za uresničevanje skupnih interesov z vidika zaščite in reševanja z občinskimi štabi civilne zaščite in uvrščanje reševalnih timov v enote prostovoljcev v civilni zaščiti. Dogovor je bil sklenjen za nedoločen čas. Obnavlja se vsako leto z ustreznimi aneksi glede na določbe Zakona o zaščiti in reševanju Republike Slovenije.

Decembra 1983 so bili v Trziču organizirani prvi izpiti »ruševinskih« psov. Udeležilo se jih je 32 reševalnih timov iz 7 kinoloških društev. Preizkušnjo je uspešno opravilo 17 vodnikov in psov, ki so našli vse zasute osebe in se uvrstili na listo v Mobilno enoto reševalnih psov (MERP), ki je bila takrat ustanovljena.

MERP je usposobljena za reševalne akcije doma in v tujini. Šteje 20 reševalnih timov. Je povsem avtonomna, ustrezno opremljena, z lastnim zdravnikom in veterinarjem. Moštvo v enoti se vsako leto obnavlja z vodniki, ki na letni preizkušnji pokažejo ustrezno usposobljenost in se uvrstijo najvišje. Iz članov MERP se sestavlja tudi Državna enota za hitre intervencije (EHI) pri Upravi za zaščito in reševanje Republike Slovenije (UZR).

V tujini so člani MERP reševali po potresu 1992 v Egiptu, dvakrat 1999 po potresu v Turčiji, odlično so se izkazali tudi v rudniški nesreči v Hrastniku itd. Mobilni čas enote za odhod v tujino je 4 ure. Za posredovanje v Italiji 6. 4. 2009 (L. Aquila) je bila ekipa v stanju pripravljenosti 14 ur, vendar intervencija tujih reševalcev ni bila potrebna.

Prva akcija reševalnega psa »ruševinca« je bila zapisana 24. oktobra 1984, ko je v rudniku Hrastnik blato zalilo skupino rudarjev na globini 450 m. Vodnica Simona Volaj Rakušček je s psičko Ajdo (labradorka) po enournem spustu v globino v dvometrskem sloju blata točno locirala zalitega rudarja.

3.1 ISKANJE POGREŠANIH OSEB

Ker se v Sloveniji izgubi več kot 300 oseb na leto, je postalo urjenje psov za iskanje pogrešanih oseb zunaj urbanih središč sestavni del šolanja in urjenja reševalnega psa. Psi so naučeni, da »pokažejo« samo sedeče ali ležeče osebe. Na najdbo opozorijo z glasnim laježem in pri najdenem počakajo do prihoda svojega vodnika. Psi so navajeni skupinskega dela, se med seboj ne motijo in tako lahko teren hkrati preiskuje več reševalnih timov.

Intenzivno usmerjeno šolanje psov za iskanje pogrešanih oseb se je začelo leta 1987, prve izpite pa so vodniki s psi opravili 28. septembra 1991. V začetku so imeli po dve ali tri iskalne akcije na mesec, sedaj pa se je njihovo število povečalo že na nekaj na teden (podrobnejši podatki so razvidni iz priloge št. 1).

3.2 RAZVRSTITEV VODNIKOV IN PSOV – SKUPINA ZA ISKANJE POGREŠANIH OSEB

Vodniki s psi za iskanje pogrešanih oseb so razvrščeni v področne (regijske) skupine za iskanje – SIP po vsej Sloveniji. Alarmiranje poteka preko policijskih operativno-komunikacijskih centrov OKC (tel. 113) in nato preko regijskih centrov za obveščanje (tel. 112). Vodniki so opremljeni s pozivniki osebne klica (pagerji) in ročnimi radijskimi postajami, ki delujejo v sistemu ZA-RE. Komuniciranje na terenu med iskalci poteka v sodelovanju s policisti in drugimi občani.

Vodniki v enoti SIP vsako leto sodelujejo v 40–50 iskalnih akcijah. Število se vsako leto še povečuje, kar je tudi razvidno iz priloge št. 1.

4 SEDANJE STANJE NA PODROČJU ŠOLANJA IN UPORABE REŠEVALNIH PSOV

4.1 ORGANIZIRANOST

V Sloveniji imamo trenutno tri organizacije, ki se ukvarjajo s šolanjem reševalnih psov.

Kinološka zveza Slovenije s 17 enotami reševalnih psov v kinoloških društvih šteje 196 vodnikov in psov z izpiti različnih stopenj in namembnosti, ki so v raznih fazah šolanja. Povprečna starost vodnikov je 28 let; osip je 18–20 % na leto (ostareli psi, pogini psov, majhni otroci oziroma starševstvo), vsako leto pa sprejmemo še 25–30 novih začetnikov. Trenutno po spolu prevladujejo moški (54 %), deklet je 46 %. Pretežno imamo srednje velike pasme, največ je zlatih prinašalcev, labradorcev in gladkodlakih prinašalcev, nekaj belgijskih ovčarjev, uspešni so mejni in avstralski ovčarji, imamo psa sv. Huberta, nekaj eksotov (sharpei) in precej srednje velikih mešancev, podobnih omenjenim pasmam. Različne pasme psov ne vplivajo na delo reševalcev. Psi morajo biti psihično stabilni, poslušni in vodljivi tudi na daljavo, z željo po iskanju, sposobni premagovati različne vrste ovir.

Zveza vodnikov reševalnih psov Slovenije, ki je nastala leta 1997 z odcepitvijo od Kinološke zveze Slovenije, po naših podatkih šteje okoli 45 vodnikov s psi.

Gorska reševalna služba z lavinskim odsekom s 30 psi »pokriva« območje nad gozdno mejo.

4.2 ŠOLANJE PSOV IN VODNIKOV

Sistem šolanja psov in vodnikov temelji na teritorialni razdelitvi Kinološke zveze Slovenije (108 kinoloških društev) in poteka v matičnih kinoloških društvih, strokovno pa celotni sistem vodi in usmerja Komisija za reševalne pse pri Kinološki zvezi Slovenije.

Praktično šolanje psov poteka po večstopenjskem sistemu od 2- do 3-krat na teden, ob sobotah in nedeljah na zimskem in letnem taboru in ob skupni vadbi enot z ustrezno usposobljenimi inštruktorji. Do najvišje stopnje izurjenosti (v MERP ali SIP) reševalni tim potrebuje od 2,5 do 3 leta dela.

4.2.1 Usposabljanje vodnikov

Vodniki se teoretično usposabljujejo v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje Republike Slovenije na Igu in policijskem centru za usposabljanje v

Gotenici. Predavanja zajemajo: potresno nevarnost in poznavanje nevarnosti v ruševinah; poznavanje nevarnosti v gorah poleti in pozimi; prvo pomoč ponesrečeni osebi in psu; osnove orientacije in uporabe GPS; uporabo radijskih zvez ZA-RE; uporabo vrvi in vrvne tehnike ter prevoz vodnika in psa s helikopterjem. Na koncu vodniki opravljajo tudi preizkus znanja iz navedene vsebine.

4.2.2 Opravljanje izpitov in razporejanje po uspešnosti

V predpisani starosti psa (14, 18, 24 mesecev) lahko reševalni tim skladno z Mednarodnim izpitnim pravilnikom FCI – IRO pred verificiranimi sodniki opravlja preskus usposobljenosti, in sicer prvo, drugo ali tretjo težavnostno stopnjo³:

- za psa lavinca se lahko opravlja izpite 1., 2., in 3. stopnje (odvisno od globine zasutja in števila zasutih oseb);
- za psa »ruševinca« se opravlja izpit dveh težavnostnih stopenj (2–6 oseb, 15–40 minut);
- za psa iskalca pogrešanih oseb je izpit dveh težavnostnih stopenj.

Uspešni reševalni timi so nato razvrščeni glede na stopnjo izpita in uspešnost v:

- regijske enote za iskanje zasutih v ruševinah in iskanje pogrešanih,
- v državno enoto za iskanje pogrešanih na terenu (SIP),
- v mobilno državno enoto za iskanje zasutih v ruševinah (MERP),
- po posebni preizkušnji pa so preskušeni vodniki in psi uvrščeni v posebno državno enoto za hitre intervencije v tujini (EHI).

Kinološka zveza Slovenije ima od leta 1992 z Ministrstvom za obrambo ter UZR sklenjeno pogodbo o medsebojnem sodelovanju in o sofinanciranju reševalne dejavnosti v sistemu zaščite in reševanja (prostovoljne reševalne enote), ki se vsako leto obnavlja in dopolnjuje. Od leta 2007 pa je sklenjen tudi sporazum z Ministrstvom za notranje zadeve – Policijo o sodelovanju na področju kinologije. Oba sporazuma se tudi izvajata.

ZAKLJUČEK

Trenutna organiziranost se mi zdi primerna, vendar jo bo treba še dopolnjevati, ker se na terenu pojavljajo številne operativne težave. To velja še posebej za udeležbo na iskalnih akcijah med delovnim časom. Nekateri vzamejo letni dopust, vendar to ne gre v nedogled. Dokler odsotnost ne bo sistemsko urejena,

³ Rezultati šolanja in opravljenih preizkušenj so razvidni iz priloge št. 1.

bodo še vedno težave z udeležbo. Največkrat na prvi poziv za akcijo pridejo študentje in upokojnenci, ostali vodniki pa nato popoldne. Udeležba pri iskanju v ruševinah v tujini se rešuje z ustreznimi pozivi, ki jih izdajo regijske izpostave UZR. Ne glede na vse težave pa določeno število lastnikov psov kaže pripravljenost za sodelovanje. Njihovo število vsako leto narašča, čeprav smo vsi vodniki reševalnih psov prostovoljci, ki delamo brezplačno.

SEZNAM LITERATURE

Lastni zapiski.

Pravilniki za preverjanje znanja in usposobljenosti reševalnih psov ter vodnikov (2008).

Ljubljana: Kinološka zveza Slovenije, Komisija za reševalne pse.

PREDSTAVITEV AVTORJA

Vlado Gerbec je že od rane mladosti povezan s psi, opravljal je vrsto odgovornih funkcij, od vodenja vzreje nemških ovčarjev v Sloveniji, strokovnega sveta Kinološke zveze Slovenije in izpitne komisije. Je eden od pobudnikov lavinskih tečajev v Sloveniji, pozneje pa tudi šolanja psov za iskanje v ruševinah in iskanje pogrešanih oseb na terenu, trenutno je predsednik Komisije za reševalne pse pri Kinološki zvezi Slovenije in član sodniške izpitne komisije. Napisal je številne strokovne članke in priročnike, leta 2009 je od Ministrstva za obrambo prejel »kipec civilne zaščite 2009« za življenjsko delo na tem področju, ob 60. obletnici šolanja službenih psov policije pa je prejel tudi priznanje za prispevek pri razvoju šolanja službenih psov policije.

KINOLOŠKA ZVEZA SLOVENIJE - KOMISIJA ZA REŠEVALNE PSE

PREGLEDNICA OPRAVLJENIH IZPITOV REŠEVALNIH PSOV IN VODNIKOV OD LETA 1989 NAPREJ

LETO	RH - E	IZPITI REŠEVALNIH PSOV								PREZKUSNJE				Iskalne akcije MERP	Iskalne akcije SIP	Letni mednar. tabor	Talanov memo-riar		
		(RH-L/A) IRP-L/1	(RH-L/B) IRP-L/2	(RH-L/C) IRP-L/3	(RH-T/A) IRP-R/1	(RH-T/B) IRP-R/2	(ISP-R3) IRP-R/3	(RH-FL/A) IRP-PO/1	(RH-FL/B) IRP-PO/2	Skupaj izpitolv	Region. enote	MERP	SIP					IRO test vodniki	Skupaj izp.+pre.
do 1997	0	191	106	0	143	108	76	74	0	698	120	181	88	0	1087	24	3	541	0
1998	0	2	2	4	8	13	0	11	12	52	126	68	58	0	304	18	0	111	0
1999	0	6	0	0	8	2	0	14	6	36	49	32	29	0	146	13	2	99	33
2000	0	9	2	1	15	5	0	13	4	49	50	27	35	0	161	24	1	132	64
2001	0	7	4	0	4	8	0	14	10	47	52	26	46	0	171	16	1	129	55
2002	0	1	1	0	19	7	0	10	4	42	56	29	43	0	170	19	0	179	71
2003	0	5	2	2	19	10	0	26	8	72	62	26	48	1	209	11	1	206	83
2004	0	3	3	0	10	10	0	12	4	42	42	21	39	4	148	18	0	234	74
2005	0	3	1	0	18	9	0	14	3	48	52	23	46	1	170	16	0	207	105
2006	11	0	0	0	31	23	0	13	12	79	45	19	52	1	196	21	0	106	64
2007	7	10	2	0	10	10	0	9	5	46	61	21	43	6	177	36	0	121	107
2008	8	6	0	0	5	7	0	13	16	55	47	18	54	1	175	43	0	130	88
SKUPAJ	26	243	123	7	290	212	76	223	84	1266	762	491	581	14	2923	259	8	2195	744

Opomba: 1. 1998 je začel veljati nov mednarodni izpitni pravilnik, kjer so stopnje izpitolv drugače opredeljene (odpade ISP-R3, na novo sta uvedena IRP-L/3 in IRP-PO/2).

IZPITI VODNIKOV												
LETO	Helikopt. transp.	Prva pomoč ponesrečenca	Prva pomoč pomoč psu	Nevarnosti v rusevinah	Nevarnosti v gorah	Orientacija na terenu	Radjske zveze ZARE	Vrva tehnika	Skupaj izpiti vodnikov	Inštruktorski izpit	IRO test za rč. v tujini	Izpit za sodnika
do 1992	0	33	61	39	89	31	23	0	276	8	0	3
1993	0	25	10	11	9	11	14	7	87	2	0	
1994	0	32	33	34	22	7	15	0	143	0	0	1
1995	0	15	26	18	21	18	0	15	113	1	0	
1996	0	26	24	21	26	20	0	10	127	0	0	1
1997	0	28	28	30	27	17	33	12	175	0	0	
1998	0	26	21	23	20	15	64	16	185	5	0	1
1999	0	27	26	22	20	24	0	14	133	0	0	
2000	0	25	28	20	23	20	20	11	147	0	0	
2001	0	28	28	28	22	21	29	20	176	0	0	
2002	0	31	30	29	26	26	32	18	192	5	0	1
2003	0	27	28	22	27	22	19	27	172	11	1	
2004	0	38	38	38	33	26	31	19	223	0	4	1
2005	0	33	33	33	32	36	41	35	243	0	1	2
2006	0	28	30	29	28	25	29	27	196	0	1	1
2007	0	34	36	36	35	40	37	41	259	10	6	1
2008	55	38	37	37	37	37	38	29	308	0	1	0
SKUPAJ	55	494	517	470	498	391	425	301	3155	42	13	12

predsednik KRP pri KZS:
VLADO GERBEC

OBRAMBA IN NAPAD Z NAGOBČNIKOM

Stanislav ČURIČ, Generalna policijska uprava, Policijska akademija,
Oddelek za šolanje službenih psov

POVZETEK

Prispevek predstavlja obrambo in napad z nagobčnikom od šolanja do praktične uporabe. V slovenski policiji se službeni pes pri operativnem delu največ uporablja z nagobčnikom (prosto sledenje, pregled objektov, pregled gozda, iskanje pogrešanih oseb, preventivna kontrola varnostno obremenjenih območij ...). V prispevku so predstavljena teoretična izhodišča o šolanju in kasnejši uporabi službenih psov z nagobčnikom, ki je posebnost našega šolanja, saj se v drugih državah ne uporablja pogosto (pomanjkanje izkušenj pri šolanju, zakonodaja, izbor psov ...). Naše izkušnje kažejo, da je uporaba službenega psa z nagobčnikom zelo učinkovita in bistveno pripomore pri zagotavljanju javnega reda in mira ter drugih operativnih nalogah policije. Uporabnost prispevka se kaže v tem, da omogoča vpogled v različne tehnike šolanja službenega psa za delo z nagobčnikom.

Ključne besede: službeni pes, obramba z nagobčnikom, tehnika šolanja, javni red in mir, preventivno delovanje, nadzor in varovanje državne meje, prijemanje storilcev kaznivih dejanj in prekrškov, iskanje pogrešanih oseb.

UVOD

Obramba in napad policijskega službenega psa z nagobčnikom je ena od posebnosti Oddelka za šolanje službenih psov policije in ena najtežjih disciplin pri šolanju psa. Vodniki službenih psov za splošno uporabo glede na način dela in zakonodajo vajo obrambe in napada z nagobčnikom ocenjujejo kot eno najpomembnejših vaj. Službenega psa v slovenski policiji pretežno uporabljamo z nagobčnikom (preventivna kontrola varnostno obremenjenih območij, iska-

nje pogrešanih oseb, prijemanje storilcev prekrškov in kaznivih dejanj, vzpostavljanje javnega reda in miru ...).

Toda delo službenega psa z nagobčnikom je eno od najtežjih opravil. Smo ena redkih držav, v kateri šolamo službene pse za delo z nagobčnikom, in to do take stopnje, da službeni psi na terenu kljub nagobčniku nemoteno izvajajo različne operativne naloge. Z vodnikom opazujejo dogajanje v okolici, iščejo storilce odklonskih pojavov, pogrešane osebe, preprečujejo napad na pooblaščenno uradno osebo, pri poskusu bega ali begu ovirajo storilce odklonskih pojavov in tako omogočajo lažjo in varnejšo izvedbo uradne naloge pooblaščenim uradni osebi ali vodniku službenega psa.

»Nekatere države pse naučijo samo nošenja nagobčnika z namenom, da ne prihaja do nepotrebnih ugrizov. V Franciji policijski psi opravljajo vajo z nagobčnikom do stopnje zaustavljanja bežeče osebe v razdalji približno 20 metrov« (Priročnik 2007, 209, 210). V sosednji Avstriji imajo npr. na državnem prvenstvu disciplino obrambe z nagobčnikom na stopnji, ki je pri nas med zaključenim predšolanjem in vmesnim preizkusom.

1 ŠOLANJE

V uspešni in učinkoviti obrambi in napadu z nagobčnikom je več sklopov. Najprej se mora primeren pes naučiti pravih tehnik obrambe in napada. Vsem psom ne ustrezajo enake tehnike podiranja in oviranja človeka pri begu. Poleg tega je potrebno po končanem osnovnem šolanju mladega službenega psa pravilno začeti uvajati v operativno delo na terenu. V tej fazi, ki ni zanemarljiva, mora opraviti prehod iz šolskih vaj v dejanske situacije.

1.1 NAKUP PSA

Za uspešno šolanje in uporabnost pri operativnem delu na terenu je zelo pomemben nakup ustreznega psa. Za pse (stare od 10 mesecev do 2 let) je poleg nagona za iskanje plena pomemben tudi obrambni nagon. Zelo je pomemben pri samem šolanju, saj »s pravilno kombinacijo, pravih razvrščanjem in spodbujanjem razvoja plenilskega in obrambnega nagona lahko dobimo odličnega policijskega psa« (Priročnik, 2007, 210). Obrambni nagon temelji na določenem strahu in je potreben za kakovostno delo v obrambi.

1.2 STIK IN NOŠENJE NAGOBČNIKA

Inštruktor (v nadaljevanju vodnik) po opravljenem prvem preizkusu psa sprejme na 21-dnevni preizkus. Psi na prvem preizkusu praviloma še niso vajeni no-

šenja nagobčnikov. Pri nameščanju in nošenju nagobčnikov moramo biti zelo previdni, saj ima lahko mlad pes, ki je zamenjal okolje in vodnika, z nagobčnikom slabe izkušnje, ki motijo pri kasnejšem šolanju. Zelo pomembno je, da inštruktor s psom najprej vzpostavi normalen stik. Pes se mora navaditi na novo osebo, nov odnos z vodnikom, načinom nagrajevanja. Ko je stik vzpostavljen, psu namestimo najlonski polovični nagobčnik. Pri tem pes praviloma čuti obremenitev okoli gobca, najlonski nagobčnik pa je spredaj odprt, kar omogoča, da psa po uspešno opravljeni vaji nagradimo s priboljškom in igro.

Na začetku si nekateri psi poskušajo spraskati nagobčnik, vendar praviloma nehajo po 3–4 dneh. Ko vidimo, da ga polovični nagobčnik ne moti več, mu namestimo kovinskega. Obe vrsti nagobčnika moramo toliko zategniti, da si ga s praskanjem ne more sneti. Tudi kovinski nagobčnik si morda poskušajo spraskati, vendar se skoraj vsi v približno enem tednu navadijo na nošenje. Kovinski nagobčniki so prilagojeni posamezni pasmi (nemški ovčar, rotvajler, belgijski ovčar) in velikosti gobca, saj so na primer samo za belgijskega ovčarja tri velikosti nagobčnika. Lahko se zgodi, da se pes ne more navaditi nagobčnika zaradi fizionomije glave in gobca, v takem primeru mu damo izdelati nagobčnik po meri. Ko je pes med sprehodom sproščen in ni opaziti, da bi ga nagobčnik obremenjeval, lahko začnemo s prvimi vajami obrambe z nagobčnikom. Te nikakor še niso v neposrednem stiku z markerjem, ampak vaje »samoiniciativnosti«, kjer s pravilnim draženjem psa naučimo »proženja« markerja. Paziti moramo, da pes nikakor ne pride v stik z markerjem, saj lahko to pri psu, ki še ni situacijsko stabilen, povzroči težave pri nošenju nagobčnika in delu z markerjem. Če sta vodnik in marker prehitra, lahko pes v stiku z markerjem dobi slabo izkušnjo, ki je v nadaljevanju dela lahko zelo moteča.

V Oddelku za šolanje službenih psov delamo v ta namen različne motivacijske vaje s psom. Psu namestimo nagobčnik in mu omogočimo igro z žogo, ki je na začetku lahka navadna žoga, nato pa tudi težja (medicinka). Z vajami se pes nauči udarjati plen, saj ga ne more zgrabiti z gobcem, krepijo pa se mu tudi vratne mišice. Z vajo ne smemo pretiravati, da se pri psu ne pojavi pretirano zadovoljstvo, ki lahko škoduje v kasnejšem operativnem delu (pes se ne zanima za okolico in osebe, če mu vidno polje prečka žoga). K opisani vaji lahko dodamo tudi markerski rokav ali markersko obleko in psu omogočimo lažji prehod z vaje grizenja na vaje obrambe z nagobčnikom.

1.3 VAJE S PSOM MED ŠOLANJEM

Z vajami obrambe in napada z nagobčnikom začnemo med šolanjem takrat, ko pes nemoteno nosi nagobčnik, ni obremenjen z njim ali vodnikom, za sabo pa ima že nekaj vaj obrambe z grizenjem v rokav ali obleko.

1.3.1 Vaja brez stika (samoiniciativnost)

Prva vaja se imenuje »samoiniciativnost«. V njej se vodnik s psom na kratki vrvi in z oprsnico sprehodi mimo delno vidnega markerja, oddaljenega približno 5 metrov. Priporočljivo je, da psa v prvih vajah vzpodbujamo, nato to postopoma opuščamo, saj lahko pretirano hvaljenje in pripravljane psa povzroči, da se navadi naše pomoči in pri delu ne bo samostojen.

Ko se pes samoiniciativno začne zanimati za markerja in lajati, ga pohvalimo in vzpodbujamo. V začetku je dovolj, da pes samo pogleda markerja, s pravilno pohvalo in reakcijo markerja pa bo v kasnejših vajah začel nanj tudi lajati. Med vajo občasno nastajajo težave, če pes ne reagira na markerja. V tem primeru nadaljujemo s sprehodom mimo markerja, se po določenem času obrnemo in se po isti poti mimo markerja vrnemo na izhodišče vaje. Če pes še vedno ne reagira, se vodnik ustavi pred markerjem na razdalji približno 2 metra, marker z mimiko pritegne pozornost nase, za tem pa z vajo (poskušaš ukrasti plen – rokav ali cunjo) psa vzpodbudi in ob lajanju potrdi njegovo reakcijo. Ko pes samoiniciativno pravilno reagira, marker z mimiko telesa (strah) in gibanjem potrjuje njegovo lajanje.

Po nekaj kratkih potrditvah marker pobegne za drugo oviro (»revir«, stena, večja drevesa ali grmovje) in se skriva. Vodnik ga s psom nekaj korakov zasleduje, nato psa zadrži in ga pohvali. Opisano vajo večkrat ponavljamo, pri tem podaljšujemo čas potrditve, menjamo terene in način pojavljanja markerja, ki se postavlja v različne položaje (stoji, sedi, leži). Pri begu (pregon) vodnik psu vrvico popušča, da se nekoliko približa markerju in dobi občutek, da bo plen (markerja) dobil, vendar ga tik pred tem zadrži. Opisani postopek je zelo pomemben za povečanje motivacije v obrambi in dajanje občutka psu, da je v borbi zmagal.

Na tej stopnji ne sme prihajati do fizičnega stika med psom in markerjem, ampak mora plen (marker) psu vedno pobegniti in se skriti iz vidnega polja. Pri šolanju obrambe z nagobčnikom občasno prihaja do težav, ko pes ne kaže zanimanja za markerja oziroma noče zalajati. V teh primerih so potrebne strpnost in vztrajnost ter pravilna reakcija markerja, ki mora že ob najmanjšem pogledu oziroma zanimanju psa zanj reagirati in z mimiko pravilno potrditi reakcije psa. Marker mora potrjevati reakcijo psa samo takrat, ko je pozoren nanj. Ustrezno opravljena vaja samoiniciativnosti je v veliko pomoč pri nadaljnjem šolanju, saj je dobra podlaga za učenje iskanja markerja v objektu in na terenu ter tudi za druge vaje obrambe (Priročnik, 2007).

1.3.2 Skupinsko draženje

Med šolanjem je vaja skupinskega draženja zelo koristna. V njej se sproži moč krdela, ko se značajsko slabši psi počutijo močnejše in tako lažje premaguje-

jo ovire in obremenitve, ki so jim izpostavljeni med šolanjem za obrambo z nagobčnikom. Navadijo se tudi dela v skupini ter odvajajo od agresivnosti do drugih psov in svojo agresivnost usmerjajo v markerja.

Vajo izvedemo tako, da se vodniki s psi na kratki vrvici na delovni oprsnici in z nagobčniki postavijo v vrsto na razdalji, ki onemogoča fizični stik med psi. Ni nujno, da se postavijo v eno vrsto, lahko so tudi v dveh ali v polkrogu.

Nato se iz skrivališča nasproti skupini približa marker. Ko se psi odzovejo, marker začne dražiti vsakega psa posebej. V začetku praviloma ne prihaja do fizičnega stika. Čez čas glede na stabilnost in agresivnost posameznega psa postopoma prihaja do kontroliranega (zadržanje na vrvici) stika med psom in markerjem. Pri draženju lahko marker uporablja različne pripomočke in moteče dejavnike, ki jih pes zaradi nagona krdela lažje premaguje (bič, plastenka, ropotulja, dežnik, plastični ali kovinski sod, streli orožja ...). Opisana vaja se ne uporablja samo pri vaji obrambe in napada z nagobčnikom, ampak za povečevanje motivacije tudi pri drugih vajah obrambe med celotnim šolanjem in tudi kasneje, ko psi opravljajo operativno delo na terenu.

1.3.3 Borba z markerjem

Pri borbi z markerjem je glavna naloga vodnika, da po uspešno osvojeni vaji »samoiniciativnosti« psa nauči udarjanja markerja z nagobčnikom ter oviranja in ustavitve markerja med begom. Tehniko zaustavljanja markerja med šolanjem prepustimo vsakemu psu posebej, glede na to, katera mu najbolj ustreza (podiranje od zadaj, od spredaj frontalno v telo, prijemanje nog med begom ...). Tudi pri vaji obrambe vzpodbujamo psa pri načinu borbe, ki mu najbolj ustreza. »Zelo so učinkoviti psi, ki se odločijo za zaustavljanje tako, da se markerju zaletijo v noge in ga s prednjimi tacami primejo za nogo« (Priročnik, 2007: 219).

Vodniki že v prvih vajah ugotavljajo način, ki psu najbolj ustreza v borbi z markerjem, in ga tudi vzpodbujajo ter s tem manjšajo možnost odpora do nagobčnika in borbe z markerjem. Začetne vaje se izvajajo tako, da vodnik s psom najprej opravi vajo »samoiniciativnosti«. Marker z mimiko (obrambni in plenski nagon) potrjuje reakcije psa ter določi primeren trenutek za stik psa z nagobčnikom in njim. V pravem trenutku se marker pripravi za približevanje psu. Približa se mu v polkrogu in pride s hrbtom pred njega. Takrat z odmikom rok od telesa toliko podaljša vrvico, da pes za trenutek markerja udari. Pri stiku marker pade ali pa upogne del telesa, v katerega je pes udaril, in pobegne.

Če vodnik in marker ocenita, da pes nagonsko grabi nogo, mu mora marker pri polkrožnem približanju ponujati nogo, saj ga pes prime za njo in ga seveda skuša zadržati (plen). Naloga markerja je, da reakcije psa potrdi in nogo počasi

potegne iz objema ter pobegne (plen je psu pobegnil in mu s tem povečal motivacijo in željo po ponovnem stiku). Med borbo psa z markerjem je pomembno, da ko ga pes drži za nogo, marker večkrat poskuša vstati in ponovno pasti. Marker mora nogo iz pasjega objema potegniti z veliko mero občutka (elastika – marker potegne in popusti, pade, pokaže strah ...).

Med borbo mora marker psa nenehno opazovati. Ko je njegova borba na vrhuncu, zbeži in se skriva iz vidnega polja psa. V vajah moramo psu dajati občutek zmagovalstva (pregnal je markerja, ko marker zbeži in se skriva, povečujemo željo po ponovni borbi). »Pri »potrjevanju« psa mora marker zelo paziti, da ima del telesa, v katerega pes udari z nagobčnikom, zelo mehak in prožen, v nasprotnem primeru lahko pes ob »trdem« stiku dobi slabe izkušnje« (Priročnik, 2007: 221).

Ko ocenimo, da je pes sprejel borbo z nagobčnikom in je v obrambah dovolj močan, vaje nadgrajujemo tako, da jih pes izvede na daljši vrvici, dolgi od 2 do 4 metre, nato jo še podaljšujemo. Marker steče stran od psa, vodnik spusti vrvico tako, da mu spolzi skozi roko (še vedno pa mora biti pes pod nadzorom z vrvico) in pes lahko markerja zaustavi. V začetnih borbah mora vodnik paziti, da psa takoj po stiku z markerjem z vrvico počasi zadrži in da vrvica ne zategne preveč. Po stiku mora pes še vedno kazati željo po borbi z markerjem in po pregonu siliti v smer pobeга in skrivališča markerja. Vodnik s psom naredi še nekaj korakov v smeri bega markerja, psa počasi zadrži in se ob vrvici približa psu, ga pohvali in umiri. V tej vaji si mora vodnik vzeti čas za hvaljenje in umirjanje psa.

Vajo napada psa z nagobčnikom na markerja lahko nadgradimo z vajo brez vrvica takrat, ko smo prepričani, da smo vajo na vrvici dobro utrdili. Najprej pripravimo vajo »samoiniciativnosti«, tako da marker psa razdraži in pobegne. Naloga vodnika je, da psa prime za ovratnico ali oprsnico, ga odpne z vrvica in začne ustavljati markerja. Prve vaje ustavljanja morajo potekati na zelo kratkih razdaljah, da se po spustitvi psa za markerjem lahko takoj približamo točki borbe. Tako v zelo kratkem času z govorom vzpodbudimo psa med borbo in mu s trepljanjem povečujemo samozavest.

V začetku se izogibamo dolgim borbam, pri katerih lahko pes doživi neprijetno izkušnjo ali izgubi motivacijo. Tudi v teh borbah mora marker zelo paziti na pravilno potrjevanje reakcij psa. Vodnik se med borbo umirjeno približa psu, ga pohvali in zadrži, marker pa se izpod psa umakne in pobegne iz njegovega vidnega polja. Pri umikanju marker nogo pušča zadaj, da jo pes grabi in udarja (naučen iz predhodnih treningov) in si s tem utrjuje učinkovitost dela v obrambi z nagobčnikom. Ko je marker med borbo na tleh in ga pes napada, psa ne smemo nikoli dvigniti in umakniti z markerja, ampak se mora umakniti marker.

Razdaljo in dolžino borbe postopoma podaljšujemo in pri tem pazimo, da pes med borbo ne prihaja v stik z markerjem in da se pri ustavljanju po nepotrebem ne zaletava in udarja z nagobčnikom (prvi stik marker-pes po spuščanju). V »Borba z markerjem« je zelo pomemben segment šolanja psa. V opisanih vajah obrambe z nagobčnikom mora sodelovati izkušen marker, saj pri slabem markiranju (nepravilno potrjevanje, »trd« marker) pes dobiva slabe izkušnje, kar otežuje šolanje.

Marker mora, ko se približuje in oddaljuje od psa in je obrnjen s hrbtom, zelo paziti na položaje rok, ki morajo biti med begom tesno ob telesu. V nasprotnem primeru pes ob spuščanju z nagobčnikom začne udarjati v markerjevo roko, ki pri begu miga (plen), kar pa bistveno zmanjšuje učinek ustavljanja in oviranja bežečega markerja.

Pri omenjeni vaji želimo doseči, da pes z nagobčnikom ob begu markerja udarja v hrbet in noge ter mu tako onemogoča pobeg, kar pa lahko z nepravilnim makiranjem izničimo. Poleg tega mora marker paziti, da potrdi reakcije psa samo, ko pride do dejanskega stika s psom. Tako mora biti za psa v začetku šolanja potrditev padec markerja, in sicer takoj, ko ga pes udari. V nadaljevanju šolanja pa pazimo, da marker pade le takrat, ko je udarec dovolj močan. Ko je borba na tleh utrjena, pa marker poskuša vstajati. Pri tem ga pes napada in udarja, marker pa to potrjuje s ponovnim padanjem in kasneje z umikanjem, strahom in bežanjem.

Vodnik in marker morata med šolanjem psa za obrambo in napad z nagobčnikom paziti, da z borbami ne pretiravata (predolge borbe, dolga razdalja za ustavljanje markerja), saj lahko pride do neprijetnih izkušenj ali udarjanja psa z nagobčnikom ob prvem stiku z markerjem. Po utrjenih vajah obrambe na prostem začnemo začetno vajo »samoiniciativnosti« v gozdu in objektu. Vaje morajo biti pripravljene v različnih situacijah in terenih (gozd, travnik, parkirišče, objekt ...), s čemer preprečujemo monotonost treningov in psu pripravljamo zanimivejše vaje. Postopoma vključujemo moteče dejavnike (šumi, ropot, strel, tema, ozki hodniki, sanitarije, gladka tla ...). Da bi se izognili težavam, moramo psa predhodno z igro pripraviti na moteče dejavnike.

Ko vidimo, da pes ni obremenjen z novimi situacijami in motečimi dejavniki, lahko v vaje vključimo markerja. Za poznejše operativno delo službenega psa na terenu je zelo pomembno, da mladega psa pripravimo na različne situacije in dražljaje iz okolja. Vseh novih situacij vodnik na terenu ne more predvideti. Če se pojavi težava, jo morata takoj rešiti; najprej vodnik brez markerja (med igro) odpravi težavo (ozek temen prostor, gladka tla, kovinske posode ...), šele nato se postopoma vključi marker.

1.3.4 Utrjevanje borbe

Ker imamo pri šolanju za obrambo in napad tudi pse, pri katerih prevladuje plenilski nagon, ga izkoristimo za utrjevanje borbe z markerjem. Vajo smo poimenovali »obramba z blazinicami«. Začnemo jo z začetnimi vajami obrambe, marker motivira psa z blazinico in mu dovoli nekaj ugrizov, nato pa si blazinico namesti na posebni brezrokavnik. Vodnik psa na kratki vrvici in z delovno oprsnico kontrolirano spusti v stik z markerjem, pes zgrabi blazinico na brezrokavniku in dobi potrditev, pozitivno izkušnjo in ublaži obremenitev ob fizičnem stiku z markerjem.

Ko je pes dobil pravilne potrditve ob napadu na markerja, ta začne blazinice nameščati tudi na hrbet ter s civilnimi oblačili zakrivati brezrokavnik in blazinice. Po utrditvi vaje vodnik začne vaditi obrambo s polovičnim nagobčnikom, nato pa psu namesti kovinski nagobčnik. Pri prehodu na vajo z nagobčnikom ni težav, po nekaj treningih pa blazinice postopoma umaknemo iz vaj. Po dosedanjih izkušnjah psi nimajo nobenih težav pri prehodu iz vaj grizenja na vaje z nagobčnikom. V začetku pes pri vaji obrambe z nagobčnikom napada markerja le od spredaj (išče blazinico) s kasnejšimi treningi (nameščanje blazinic na hrbtu in na nogah) pa to odpravimo.

V analizah je bilo ugotovljeno, da se psi zelo močno borijo z markerjem. Pri poskusu bega pa se pes kot pri drugih vajah obrambe z nagobčnikom nauči oviranja markerja (pes z nogami objame markerjevo nogo in udarja z nagobčnikom).

2 UPORABA SLUŽBENEGA PSA Z NAGOBČNIKOM V OPERATIVNEM DELU

Delo in uporabo službenih psov v policiji urejajo Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, Zakon o policiji in Pravilnik o policijskih pooblastilih. V teh predpisih je navedeno, da se lahko službeni pes uporablja tudi z nagobčnikom na vrvici in z nagobčnikom brez vrvice. Uporaba službenega psa z nagobčnikom se šteje kot uporaba prisilnih sredstev (plinski razpršilec, fizična sila, palica). Službeni pes z nagobčnikom je zelo učinkovit pri vzdrževanju javnega reda in miru, iskanju, prijemanju in privedbi različnih oseb, odvrnitvi napada na policista ...

ZAKLJUČEK

Kot je razvidno iz referata, je šolanje psa za obrambo in napad z nagobčnikom zelo težavno. Pri vajah nikakor ne smemo hiteti. V njih morajo sodelovati

zelo izkušeni markerji in opazovalci vaje. Zaželeno je tudi, da vaje posnamemo za kasnejše analize dela psa, vodnika in markerja. Vaje morajo biti predhodno skrbno načrtovane. Psu ne smemo postavljati prevelikih zahtev ali zaradi morebitne časovne stiske vaje preskakovati, saj ga v tem primeru hitro onesposobimo za nadaljnje delo. Vsak del vaje je treba utrditi in šele nato nadgrajevati. »Koliko nadstropij bo imela stanovanjska hiša, je odvisno predvsem od temeljev« (Priročnik, 2007/227). V vajah pa nima odločilne vloge le marker, ampak tudi vodnik, ki mora psa z igro pripraviti na različne situacije oziroma predhodno odpraviti konflikte in šele nato graditi obrambo. Pri tem naj ponovno opozorim, da med vajami za obrambo in napad z nagobčnikom lahko nastanejo različne težave. Osnovno pravilo je, da nikoli ne preskakujemo stopenj šolanja. Ko smo prepričani, da smo eno vajo utrdili, lahko začnemo z drugo, seveda pa se lahko vračamo na predhodne, manj zahtevne vaje. Najpomembnejše je, da psa nikoli ne izsiljujemo.

SEZNAM LITERATURE

Lastni viri.

Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije (2005). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.

Priročnik za vodnike službenih psov policije (2007). Oddelek za šolanje službenih psov Policijske akademije. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.

PREDSTAVITEV AVTORJA

Stanislav Čurič, v Policiji zaposlen od leta 1982, leta 1989 je opravil usposabljanje za vodnika službenega psa in nato začel delati na Policijski postaji vodnikov službenih psov in konjenikov Maribor kot vodnik službenih psov, vodja skupine in vodja praktične vadbe. Leta 2001 je bil na lastno željo premeščen za inštruktorja v Oddelku za šolanje službenih psov. Leto kasneje je začel študirati ob delu na Ekonomsko-poslovni fakulteti Maribor in študij tudi uspešno končal. Svoje znanje in izkušnje iz šolanja in operativnega dela s službenimi psi prenaša na kandidate in mlajše vodnike službenih psov in jih tako pripravlja za operativno delo na terenu.

ODKRIVANJE OROŽJA IN TRUPEL S POMOČJO SLUŽBENEGA PSA IN ODOROLOGIJA

Eva VRATARIČ, Hypo Alpe-Adria-Bank

POVZETEK

Pri preiskovanju sledi vonja policisti po vsem svetu uporabljajo službene pse. V prispevku je ilustrativno razloženo, kaj je vonj, opisana je individualnost človekovega vonja, kje se vonj navadno nahaja, kako se vonjave odkrivajo. Prispevek obravnava uporabo službenih psov za odkrivanje orožja in trupel, poseben poudarek je na odorologiji – metodi identifikacije človeka na podlagi vonja s pomočjo posebej izšolanega psa.

Ključne besede: službeni pes, odkrivanje orožja, odkrivanje trupel, sledi, procesna vrednost sledov, vonj, sledenje, indic, odorologija, identifikacija vonja.

UVOD

Na kraju kaznivega dejanja se nahaja nešteto sledi, med drugim tudi sledi vonja, ki jih za seboj pustijo storilec, žrtev in druge osebe. V prispevku je ilustrativno prikazano, kaj vonj sploh je, opisana je individualnost človekovega vonja, kje se vonj navadno nahaja in kako se vonjave odkrivajo. Pri iskanju sledi vonja je ključnega pomena prav uporaba službenega psa, zato slovenski policisti pri preiskovanju uporabljajo službene pse za sledenje oseb, iskanje oseb in predmetov (t. i. splošna uporaba službenega psa) ter za odkrivanje prepovedanih drog in eksplozivov (t. i. specialistična uporaba). Po svetu uporabljajo pse tudi v druge namene, kot so odkrivanje orožja, odkrivanje trupel in celo za odorologijo – identifikacijo na podlagi vonja. V prispevku je na kratko predstavljena uporaba službenih psov za odkrivanje orožja in trupel, posebna pozornost pa

je namenjena odorologiji; za kakšno metodo identifikacije gre, kako se izvaja in kakšne kritike ji namenjajo.

1 VONJ KOT SLED

Storilci kaznivih dejanj pri svojem delu puščajo sledi. Pri tem mislimo vse »vidne ali nevidne spremembe, ki jih povzročijo človek, žival ali predmet pri storitvi kaznivega dejanja« (Vidic, 1973). Sledi se iščejo in zavarujejo na kraju dejanja, na osumljencu in žrtvi (telo, obleka, obutev) in v prostoru, kjer živita in delata, na sredstvih storitve, drugih predmetih, prevoznih sredstvih in vseh krajih, ki so v zvezi s kaznivim dejanjem (Žerjav, 1994). Sledi imajo lahko različen pomen. Nekateri kažejo in dokazujejo, kakšno kaznivo dejanje je bilo storjeno, druge nakazujejo čas in kraj storitve, način in sredstvo storitve in motiv, ali kdo je storilec in kdo neznana žrtev.

Med pomembnejše sledi sodijo tudi sledi vonja. Ljudje, živali, rastline in razne snovi imajo določene specifične vonjave, ki so včasih prepoznavne. Vonjave se z dotikom ali kako drugače (s kontaminacijo) lahko prenesejo na predmete in okolico, kar omogoča, da lahko vir vonja identificiramo. Ko govorimo o vonju človeka, mislimo predvsem na storilca, ki na kraju dejanja pride v stik z žrtvijo, predmeti in okolico ter nanje prenese svoj vonj. Vonj storilca ostane še potem, ko ta kraj dejanja zapusti. Včasih storilec na kraju dejanja pusti, odvrže ali izgubi orodje, suknjič, čevlje idr.; vsi ti predmeti so nosilci njegovega vonja. Tudi zemlja, po kateri je hodil, ohranja njegov vonj, kar omogoča ugotavljanje, kje vse se je gibal, po kateri poti je odšel s kraja dejanja, in sledenje s policijskimi psi (Maver, 1976). S pomočjo vonja tako lahko iščemo ljudi – storilce kaznivih dejanj, trupla, pogrešane osebe, prepovedane droge, eksploziv, orožje in druge predmete, ki so lahko dokaz v postopku.

2 KAJ JE VONJ?

Vprašanje, kaj vonj sploh je, kakšne so lastnosti vonjav, kako so vonjave sestavljene ipd., je kljub splošnemu napredku v znanosti še vedno odprto; obstajajo številne teorije, ki pa ne dajejo zadovoljivega odgovora (Maver, 1976).

Vonjalne informacije se pojavljajo v dveh oblikah: v samem viru (npr. koža človeka, vonj rož, živali) ali ob stiku hlapov oziroma predmeta z drugim predmetom. Od vira se hlapi širijo po prostoru, kjer jih lahko prestrežemo s čutili ali z inštrumenti, samo gibanje molekul pa je predvsem odvisno od zunanjih dejavnikov (npr. vlage, zračnega pritiska, temperature, vetra in razredčenosti zraka). Tako se lahko vonj zadrži v nekem prostoru ali na predmetu več ur, dni

ali celo tednov, v odprtih prostorih, izpostavljenih vetru, pa lahko izgine celo v manj kot nekaj minutah.

2.1 INDIVIDUALNOST ČLOVEKOVEGA VONJA

Človeški vonj je »genetično pogojena, individualna posebnost, neodvisna od faktorjev, kot so dieta, obleke, okolje ipd.« (Bednarek, 2000: 35–56). Tudi korenita sprememba prehrane ne more zakriti individualnega vonja človeka in tako ne more vplivati na identifikacijo (http://www.monell.org/news_h.htm 2008). Substance, ki določajo človekov vonj in se pojavljajo med drugim tudi v krvi, znoju, laseh, odmrlih delih povrhnjice in spolovilih, so genetično določene. Razlike v kvalitativni in kvantitativni kompoziciji substanc človeškega vonja so odločilni dejavnik, od katerega je odvisen individualni karakter vonja. »Karakteristike, ki jih lahko pod kakršnimi koli pogoji pripišemo le enemu živemu bitju, so definirane kot individualne identifikacijske značilnosti in zato lahko informacije, ki jih vsebujejo sledi vonja, zbrane na kraju zločina, pripeljejo do identifikacije posameznika« (Bednarek, 2000: 35–56). Dravnieks je pri proučevanju vonja s plinskim kromatografom že leta 1967 ugotovil, da se vonji ljudi med seboj razlikujejo (Maver, 1976).

2.2 SREDSTVA ZA ODKRIVANJE VONJEV

Da bi sledi vonja lahko uporabili pri preiskovanju kaznivih dejanj, jih moramo zaznati, zapisati in analizirati. Vonjave lahko odkrivamo s tehničnimi sredstvi, s pomočjo psa in drugih živali, pa tudi človeški nos je lahko v veliko pomoč (Maver, 1976). Zaradi svojih psihofizičnih lastnosti nam od vseh teh najbolj uspešno pomaga pes, seveda pa ga je treba ustrezno izšolati.

2.3 VONJ NA KRAJU KAZNIVEGA DEJANJA

Za preiskovalce so sledi vonja na kraju kaznivega dejanja dragocene predvsem zato, ker ostanejo za storilcem, ne glede na to, kako zelo previden je pri svojem delu; na oddajanje vonja človek ne more zavestno vplivati (Maver, 1976).

Vonja s prostim očesom ni mogoče zaznati, zato ga prištevamo med mikrosledi; njegovo navzočnost lahko le domnevamo. Sledi vonja so kontaktne: kjerkoli se storilec giblje, česarkoli se dotakne, povsod pusti za seboj sled v obliki vonja, enako pa na človeku pustijo vonj predmeti, ki se jih je dotaknil, in okolje, v katerem se je gibal. Z miselno rekonstrukcijo je zato treba ugotoviti, kje se je storilec gibal, česa se je dotaknil, ter na teh mestih iskati sledi vonja, vzeti vzorce zraka in uporabiti službenega psa za sledenje in iskanje.

Vonjalne informacije se pojavljajo v dveh oblikah: kot posebna vrsta povzročene, izzvane oziroma položene sledi (opisane zgoraj) in kot neko dejstvo, kot sled, ki je posledica naravne lastnosti izhlapevanja in sama po sebi daje informacijo o viru vonja ter omogoča njegovo odkritje, t. i. aktivna sled (že odkrivanje snovi je povezano s kaznivim dejanjem; npr. odkrivanje droge, eksploziva).

3 UPORABA SLUŽBENIH PSOV PRI PREISKOVANJU KAZNIVIH DEJANJ¹

Službene pse pri preiskovanju kaznivih dejanj policisti uporabljajo za številne naloge. Pri nas je uporaba za iskanje sledi vonja omejena na sledenje, iskanje oseb in predmetov (splošna uporaba službenega psa) ter odkrivanje prepovedanih drog in eksplozivov (specialistična uporaba službenih psov). Po svetu uporabljajo pse tudi v druge namene, kot so odkrivanje orožja, odkrivanje trupel in celo za odorologijo.²

3.1 ODKRIVANJE OROŽJA

Policisti po vsem svetu uporabljajo pse, ki so sposobni zaznati strelno orožje oziroma vonj olja, ki se uporablja za shranjevanje orožja. Običajno so to psi, ki iščejo tudi eksploziv. Poleg strelnega orožja in eksploziva so ti psi sposobni zaznati tudi posamezne dele strelnega orožja, strelivo, uporabljeno strelivo in vse ostanke streljanja (NSW Ombudsman, 2006).

Uporabljajo jih za raziskovanje kaznivih dejanj, povezanih s strelnim orožjem, in v boju proti terorizmu. Z njimi preiskujejo predvsem stanovanjske prostore in kraje kaznivih dejanj.

3.2 ODKRIVANJE TRUPEL

Službene pse je mogoče uspešno uporabiti za iskanje trupel na kopnem, ob vodi ali v njej. Analiza nesreč je pokazala, da so velike potrebe po uporabi tudi pri nesrečah v gorah, iskanju utopljenec in samomorilcev, iskanju pogrešanih oseb v ruševinah in pri odkrivanju žrtev kaznivih dejanj. Psi, ki niso ustrezno usposobljeni za odkrivanje vonja umrle osebe, se ga večinoma bojijo in kljub zaznavi

¹ O pravni podlagi in možnostih za uvedbo novih načinov uporabe ter dokazni vrednosti sledi, najdenih s pomočjo službenega psa, v prispevku: *Eva Vratarič, Pravni vidik uporabe službenih psov pri preiskovanju kaznivih dejanj.*

² V Avstraliji na *K9 Centre.com* ponujajo storitve njihovega psa, ki zazna žive termite v stenah hiš s 95–97% natančnostjo, ne glede na to, iz kakšnega gradbenega materiala je zid. Pse uporabljajo tudi za iskanje izvora požara, saj lahko zavohajo pospeševalce gorenja.

nju mrtveca ne nakažejo. Pes, ki se je izšolal za iskanje, pa se lahko v razmeroma kratkem času dodatno usposobi tudi za odkrivanje trupel (Zevnik, 1999).

Psi so lahko usposobljeni za odkrivanje trupel nad zemljo (npr. obešenci) in pod zemljo. Čeprav ima veliko psov potencial za zaznavanje človekovega vonja (živega ali mrtvega), so psi za iskanje trupel trenirani samo za iskanje človeških ostankov. Zaznajo lahko zelo drobne koščke trupla ali celo kapljice krvi (http://www.ussartf.org/dogs_search_rescue.htm). Psi so sposobni zaznati zakopane človeške ostanke v različnih stopnjah razkrojenosti in različnih globinah (nekateri psi celo zelo globoko) in že popolnoma razkrojene človeške in živalske ostanke, pri uspehu posameznega psa pa je zelo pomemben njegov vodnik (Lasseter idr., 2003).

Za pse, ki odkrivajo trupla oziroma dele trupel, je vodilen vonj po gnitju (Maver, 1976).

Psi ne zaznajo ostankov trupla, ampak vonj, ki izvira iz človeških ostankov. Psi so naučeni, da nakažejo prostor, kjer je vonj najmočnejši, kar pa ni vedno nujno tik ob truplu. Vonj zakopanega trupla namreč ne potuje vedno naravnost navzgor, saj ga lahko blokira trda skorja zemlje ali materiali, v katere so ostanke zaviti, zato se vonj širi vodoravno. Po zrahljani zemlji lahko potuje tudi 10 metrov, preden najde pot na površje. Največkrat si pot utre ob koreninskem sistemu grmičevja. Nekaj vonja človeških ostankov se navzame tudi vegetacija, zato psi pogosto nakažejo truplo na njej ali v njeni bližini. Psi tako dostikrat »lažno« nakažejo truplo in ob izkopu se izkaže, da ga sploh ni; v resnici je lahko oddaljeno le nekaj metrov od kraja izkopa (Page, 2008).

Dobro šolani psi lahko zaznajo sveža trupla, po drugi strani pa tudi antične ostanke. Strokovnjaki priporočajo, da pse za odkrivanje človeških ostankov šolamo samo v ta namen, ne kombinirano tudi za iskanje živih ljudi. Način dela je namreč drugačen. Psi, ki iščejo žive ljudi, delajo hitro in preiskujejo velik teren, da bi čim prej našli iskano osebo, za iskanje človeških ostankov pa je treba počasi in metodično preiskovati posamezne majhne izvore vonja (Page, 2008).

Psi se lahko uporabljajo tudi za iskanje posameznih delov človeškega telesa, ki so ga raznesle živali (Komar, 1999). Na Inštitutu za sodno medicino Univerzitetnega kliničnega centra v Hamburgu so ugotovili, da psi zavohajo vonj človeškega trupla na preprogi tudi po 35 dneh, čeprav je oblečeno truplo (staro manj kot 3 ure) na njej ležalo le 2 minuti. Ko so truplo pustili ležati na preprogi 10 minut, so ga psi zaznali tudi po 65 dneh (Oesterhelweg idr., 2008)!

3.3 ODOROLOGIJA

»Odorologija je metoda identifikacije oseb in predmetov po njihovem vonju s pomočjo posebno treniranega slednega psa« (Maver, 1976). Sodna oziroma

kriminalistična odorologija je bila svetu prvič predstavljena leta 1965, v Sloveniji jo je leta 1976 prvi predstavil dr. Darko Maver, vendar kljub začetnemu navdušenju kriminalistične policije ni prišlo do praktičnih poskusov (Maver in Filipič, 2002).

V Evropi metodo »odorološke« (lat. odor), »olfaktronične« (lat. olfaktus) oz. »osmološke« identifikacije danes uspešno uporabljajo v številnih državah: v Nemčiji, na Poljskem, na Madžarskem, v Rusiji, na Danskem idr., predvsem v operativne kriminalistične namene, kot indic za iskanje storilca pa tudi kot veljavni dokaz na sodišču.

Za identifikacijo oseb na podlagi vonja sta mogoča dva pristopa: preiskava vonja s tehničnimi sredstvi ali z uporabo posebno šolanega službenega psa. Po občutljivosti, selektivnosti in hitrosti mikroanalize v okolju z več vonji psi daleč prekašajo večino znanih mehaničnih in električnih detektorjev ter so nenadomestljivi (Bednarek, 2000).

S službenim psom za identifikacijo na podlagi vonja lahko ugotavljamo, ali je vonj sledi enak vonju osebe oziroma predmeta, vonj osebe enak vonju predmeta ali vonj predmeta enak vonju drugega predmeta (Maver, 1976).

Za identifikacijo vonjev obstajata dve metodi: madžarska³ (temelji na odstranitvi vonja z materialov) in nizozemska (uporablja predmete neposredno s prizorišča ali pa sledi vonjev na materialih v steklenih kozarcih). Postopek identifikacije je v vsaki državi nekoliko drugačen; razlike so v tehnikah odzemanja vonja s kraja dejanja in od osumljenca, v številu zavajajočih vzorcev, ponovitvah poskusov, šolanju psov, opravljanju licence, predhodnem testiranju, pravilnikih, strokovnih navodilih, napotkih idr. (Maver in Filipič, 2002).

3.3.1 Odvzem vonja na kraju kaznivega dejanja

Za identifikacijo vonja je treba sledove vonja najti, jih odvzeti, shraniti in nato primerjati z drugimi vonji. Prvi način odvzema vonja z materialov je s posebnim sesalcem (v katerega se sterilno vloži gaza) – domnevni kraj, kjer naj bi bil vonj, preprosto posesamo (in v nadaljevanju odstavka Maver in Filipič, 2002). Sesalec vleče zrak in s tem tudi vonj skozi sterilno gazo (filter), na gazi pa vonj tudi ostane. Gazo nato sterilno z rokavicami in prijemalko položimo v sterilne, hermetično zaprte steklene posode (kozarce). Podobno dosežemo s pomočjo medicinskih brizgalk, ki z ustvarjenim vakuumom vsesajo zrak z molekulami vonja, vonj pa nato vbrizgamo v posodo (Maver, 1976).

³ *Natančen potek madžarske metode je opisal S. Filipič.*

Drugi način je, da gazo položimo na mesto, kjer se vonj domnevno nahaja, in jo prekrijemo z aluminijasto folijo. Gazo pustimo v stiku s predmetom čim dlje, najmanj pa 30 minut. Gaza tako posrka vonj s predmeta in postane nosilec vonja. Postopek lahko pospešimo s primerno temperaturo in vlažnostjo. Nosilec vonja nato shranimo v sterilizirano posodo in nepredušno zapremo. Predmet, s katerega je bil odvzet vonj, je primeren za nadaljnje preiskave (npr. odvzem prstnih odtisov). Posodo z nosilcem lahko v ustreznih razmerah hranimo tudi 10 let, pa nosilec ne bo zgubil vonja. Iz zavarovane sledi vonja je mogoče narediti tudi dvojnik (Ruszkowski, 1997).

Tretji način je shranjevanje predmetov, domnevnih nosilcev vonja, v polivinil-laste vrečke. Kot vzorec vonja predmet uporabimo neposredno ali pa vzorec vonja kasneje odvajamo v laboratoriju, predmet pa je na voljo za druge preiskave (Jurišič, 2003).

Vzorci hranimo v steriliziranih, hermetično zaprtih steklenih posodah v posebnem skladišču pri temperaturi okrog 4 °C (Maver, 1976).

3.3.2 Odvzem vonja osumljenca

Vonj je treba odvzeti tudi osumljencu. Ko si osumljenec umije roke brez mila, mu s pinceto izročimo posebno gazo, ki jo mora v rokah držati 15 do 20 minut. V Nemčiji namesto gaze uporabljajo naluknjane cevi iz polietilena, ki pridobljenega vonja nikoli več ne izgubi (Filipič, 2002). Cevi oziroma gaze, ki vsebujejo osumljenčev vonj, tudi shranimo v posode.

3.3.3 Identifikacija

Za identifikacijo se uporablja poseben prostor, v njem so: posoda z vzorci vonja osumljenca in več posod z zavajajočimi vzorci. Pri tem je pomembno, da vodnik psa ne ve, katera posoda vsebuje vonj osumljenca, da ne bi (nezavedno) vplival na psa. Vodnik mora pred identifikacijo oceniti, ali je pes sposoben in zainteresiran za delo, nato pa mu da povohati posodo z vonjem, odvzetim na kraju kaznivega dejanja. Sledi ukaz »išči« in pes mora povohati vse druge posode. Ko zazna posodo, ki vsebuje vonj osumljenca, mora to očitno nakazati z usedanjem, lajanjem ipd.

3.3.4 Kritike odorologije

V že prej omenjenih državah odorologijo koristno uporabljajo, kljub temu pa je metoda že na začetku doživela ostre kritike nasprotnikov. Praktiki metodo večinoma zagovarjajo, medtem ko ji teoretiki predvsem nasprotujejo, oboji pa svoja mnenja in dokaze objavljajo v kriminalističnih publikacijah.

Vinberg je s sodelavci pred štirimi desetletji opravil več kot 2.000 poskusov identifikacije oseb s pomočjo posebej izšolanega psa, pri tem pa so sodelovali kinološki, kemijski, biološki idr. strokovnjaki. Vsi poskusi, razen nekaj izjem, so se končali uspešno; statistična vrednost, da bo pes identifikacijo opravil pravilno, je bila 0,999, kar vsekakor kaže določeno zakonitost. Novo metodo so uspešno začeli uporabljati v praksi in z njo je bilo razjasnjenih več težkih kaznivih dejanj (Maver, 1976).

Kritike nove metode so bile ostre in brezkompromisne: »O odorologiji kot o kriminalistični metodi identifikacije bo mogoče govoriti šele tedaj, ko bodo dane znanstvene osnove za količinsko in kakovostno analizo vonjav in bo mogoče zanesljivo ugotavljati njihovo identičnost ali neidentičnost.« »Nikakor ni dokazano, da ima vsak človek svoj lastni vonj in da ni dveh ljudi z enakim vonjem ... Niti ni dokazano, da se vonj človeka s časom ne spreminja.« »Ne more biti govora o novi metodi identifikacije, dokler se zanjo uporablja pes, ki ni sposoben logičnega mišljenja in ne more razložiti, zakaj je izbral določeno osebo.« Na kritike je odgovoril Vindberg: »Pes je le dober inštrument, in tako je treba z njim tudi ravnati.« Za napake psov je kriva napačna in nestrokovna uporaba (torej človeški faktor), in niso krivi psi sami (Maver, 1976).

Leta 1990 je Taslitz izrazil stališče, da neponovljivost in nespremenljivost človeškega vonja še ni bila ugotovljena, zato naj odorologija ne bi imela dokazne vrednosti. Wojcikiewicz mu je odgovoril, da je metoda preverljiva s poskusi in da je njena natančnost večja od natančnosti analiz barv, stekla in vlaken (Wójcikiewicz, 1999).

Ker je na Poljskem uporaba odorologije pripeljala do nekaj hudih zmot v zelo odmevnih primerih, je Widacki zahteval obvezno izvedbo t. i. testa privlačnosti. »Attractiveness test« je predhodni test, s katerim se ugotovi, ali je vonj osumljenca psu, ki bo izvajal identifikacijo, kakorkoli privlačen (Widacki, 2000, povzeto po Jurišiču, 2003).

V moskovskem centru za sodno izvedenstvo so razvili metodo za pridobivanje vonja iz sledi krvi in drugih nosilcev človekovega vonja z uporabo termo-vakuumске ekstrakcije, ki ji sledi kondenzacija. Na ta način se zagotovi vzorec vonja, nosilec vonja pa ostane nepoškodovan in primeren za nadaljnje preiskave (Bednarek, Laboratory Analysis, 2000).

V poljskih forenzičnih laboratorijih s prisilno evaporacijo pridobivajo vzorce vonja z las, nohtov, krvi, urina, blata in slin, vzorci pa so uporabni za nadaljnje biološke in biokemične raziskave (Pytlík, 2000).

Na orožju se vonj osebe, ki ga je imela v rokah 15 minut, pri sobni temperaturi zadrži 48 ur. Nekaj psov je pravilno nakazalo vonj še po 56 urah, po 72 urah pa uporaba psa ni več mogoča. Vzorec vonja je bil seveda nezavarovan (Jurišič, 2003).

Vonj ene osebe se na drugo ne more prenesti s predmetom niti se vonj osebe ne more prenesti s predmeta na predmet; količina vonja je v tem primeru premajhna, da bi jo pes lahko zaznal (Biestek in Malec, 1999).

Na avtomobilskem sedežu, na katerem je oseba sedela 30 minut, se vonj zadrži 3–5 dni (Ochnik, 2000).

Oseba, ki je odvezla vonj na kraju kaznivega dejanja, kljub previdnostnim ukrepom ne sme odvzeti vonja osumljenca, da ne pride do kontaminacije (Bednarek in Sutowski, 2000).

Z dokaznega materiala je mogoče tudi po nekaj letih odvzeti in shraniti vonj, če je bil material primerno shranjen v steklenih kozarcih. Človekov vonj ni odstranljiv niti spremenljiv (zagotovo ne v štirih letih), če je bil pravilno shranjen (Rogowski, 2001).

Vonjave, kot so nikotin, alkohol in kozmetika (Rogowski, 2006), ne vplivajo na pravilnost identifikacije. Ti vonji psa sicer lahko odvrnejo od dela, ne morejo pa prikriti individualnega vonja. Tako ni potrebe, da so med zavajajočimi vzorci samo vonji (ne)kadilcev, če je osumljenec (ne)kadilec (Jurišič, 2003).

Tudi Nizozemec Shoon je dokazal, da na identifikacijo psa ne vpliva nikotin oziroma njegova odsotnost. Pes tudi ne izbere vonja neke osebe samo zato, ker izhaja iz popolnoma drugega okolja kot druge, je pa manj napak, če si osebe ne umijejo rok, preden jim odvzamejo vonj, poleg tega je napak manj, če pes nakaže vzorec tako, da se poleg njega uleže, kot če ga prinese vodniku (Shoon, 2001).

Shoon je v drugem poskusu dokazal, da psi pri identifikaciji vonja ne razlikujejo spola osebe (Rogowski, An Attempt, 2003). Ker pa je nizozemska metoda precej drugačna od poljske, se je za podoben poskus odločil tudi Rogowski. Prišel je do enakih ugotovitev, enako pa je ugotovil tudi Kondrakiewicz in dodal, da je treba izvajati kontrolne teste. Da psi ne bi bili zmedeni, bi bilo koristno, da bi jih že med šolanjem seznanili z mešanimi identifikacijskimi vrstami (Kondrakiewicz, 2003).

V Rusiji v laboratoriju za sledi človeškega vonja, ki deluje v ministrstvu za notranje zadeve, trenirajo pse, da poleg drugih elementov iz vzorca določijo spol (ali vzorec vsebuje ženski ali moški vonj) (Rogowski, An Attempt, 2003).

Z eksperimenti je Rogowski ovrgel Wesolowskijevo teorijo o prenosu človekovega vonja na predmet z rokovanjem. V poročilu navaja tudi razloge, povzete po prof. T. Jezierskem, zaradi katerih prihaja do napačnih pozitivnih identifikacij psa: pes v določenih okoliščinah nima motivacije za delo, je slabo treniran in nejasno nakazuje, ima slabše razvito čutilo za vonj, sled vonja je prešibka, pes

je preveč vznemirjen ali motiviran in se med testom ne more zbrati, lahko gre za nedoločeno privlačnost določenega človekovega vonja določenemu psu, za individualno podobnost vzorca vonja nekemu drugemu vonju (npr. vonju družinskega člana), za nezavedne znake vodnika, če ta ve ali ugiba, kje je pravi vzorec – učinek pametnega Hansa (»smart Hans effect«) (Rogowski, 2006).

Na vprašanje, kaj se zgodi pri »mešanih« sledih vonja, ko so se enega nosilca dotikale tri osebe, je odgovoril Rogowski: mogoča je identifikacija vseh ljudi, ki so bili v stiku z nosilcem vonja; identifikacija se lahko ponovi; čeprav se je nosilca vonja dotaknilo več ljudi, se vonji med seboj ne nevtralizirajo, ne prevladuje en vonj, ne oblikuje se popolnoma nova sled vonja niti se ne da vseh vonjev zaznati naenkrat; ni mogoče ugotoviti zaporedja stikov z nosilcem, mogoče pa je ugotoviti, kdo je bil v stiku z nosilcem, ki je vseboval individualni vonj druge osebe (Rogowski, Absorption of Scents, 2003).

O primerjalni analizi identifikacije na podlagi vonja s pomočjo psa kot dokaza iz sodne prakse Združenih držav Amerike, Nizozemske, Nemčije in Poljske in o dokazni vrednosti odorologije govori prispevek z naslovom Pravni vidik uporabe službenih psov pri preiskovanju kaznivih dejanj.

ZAKLJUČEK

Nedvomno so službeni psi v veliko pomoč organom pregona pri preiskovanju kaznivih dejanj. Pri nas je uporaba za iskanje sledi vonja omejena na sledenje, iskanje oseb in predmetov ter odkrivanje prepovedanih drog in eksplozivov. Delo Oddelka za šolanje službenih psov je izjemno kakovostno in mednarodno priznано, vodniki so dobro usposobljeni in dosegajo odlične rezultate s svojimi štirinožnimi partnerji. Vodstvo in vodniki so prepričani, da so sposobnosti službenih psov še premalo izkoriščene in da bi jih lahko uporabljali tudi za številne druge naloge. Primeri uporabe iz tujine, ki so opisani na prejšnjih straneh, so zagotovo aktualni tudi pri nas. Ker je Slovenija za promet z orožjem (predvsem) tranzitna država in so bile v preteklosti že zajete večje količine orožja, bi bila uporaba službenega psa za njegovo odkrivanje na schengenski meji zagotovo dobrodošla. Vodstvo oddelka si prizadeva, da bi začeli šolati pse za odkrivanje trupel, saj je bilo kar nekaj primerov, ko se je vedelo, da truplo obstaja, vendar ga niso mogli najti. Tudi odorologija ni neizvedljiva, vendar pa je šolanje v primerjavi s šolanjem za odkrivanje orožja in trupel precej bolj zapleteno, treba je zagotoviti dodatne prostore, največja ovira pa je zagotovo problematičnost dokazne vrednosti metode. V tujini, kjer že desetletja izvajajo identifikacijo s pomočjo psa, je kljub številnim uspehom veliko sporov med kriminalisti, ki metodo večinoma zagovarjajo, in procesualisti, ki opozarjajo na številne probleme verodostojnosti odorologije. Zato je vprašljivo, kako bi bila odorologija

sprejeta med našimi pravniki, strokovnjaki kinologije, kemije, fizike, biologije in kriminalistike pa bi bili nad izzivom zagotovo navdušeni.

SEZNAM LITERATURE

- Bednarek, T. (2000). Basic Issues Concerning Scent Examinations. V reviji *Problemy Kryminalistyki*, 227/2000, str. 35–56.
- Bednarek, T. (2000). Laboratory Analysis of Scent Traces Collected at Scenes of Crime. V reviji *Problemy Kryminalistyki*, 227/2000.
- Bednarek, T., in Sutowski, G. (2000). Scheme of Expertise of Forensic Scent Trace Examinations. V reviji *Problemy Kryminalistyki*, 227/2000, str. 2–8.
- Biestek, K., in Malec, K. (1999). Likelihood of Transfer of Scent From Person to Person by Means of Object and From Object to Object by Means of Person. V reviji *Problemy kryminalistyki*, 226/1999, str. 48–50.
- Filipič, S. (2002). Odkrivanje storilcev na podlagi sledov vonja v teoriji in praksi. Diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede.
http://www.forensicmag.com/Article_Print.asp?pid=231 (november 2008).
<http://www.k9centre.com/index.html> (10. 11. 2008).
http://www.ussartf.org/dogs_search_rescue.htm (10. 11. 2008).
- Jurišič, M. (2003). Uporaba psa v policijske in kriminalistične namene. Diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta.
- Komar, D. (1999). The Use of Cadaver Dogs in Locating Scattered, Scavenged Human Remains: Preliminary Field Test Results. [http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10097372?ordinalpos=1&itool=EntrezSystem2.PEntrez.Pubmed.Pubmed_ResultsPanel.Pubmed_DiscoveryPanel.Pubmed_Discovery_RA&linkpos=3&log\\$=relatedarticles&logdbfrom=pubmed](http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10097372?ordinalpos=1&itool=EntrezSystem2.PEntrez.Pubmed.Pubmed_ResultsPanel.Pubmed_DiscoveryPanel.Pubmed_Discovery_RA&linkpos=3&log$=relatedarticles&logdbfrom=pubmed) (marec 1999).
- Kondrakiewicz, P. (2003). »Black Sheep« Effect in Osmological Examinations. V reviji *Problemy kryminalistyki*, 250/2003, str. 30–32.
- Lasseter, A. E., Jacobi, K. P., in Hensel, L. (2003). Cadaver Dog and Handler Team Capabilities in The Recovery of Buried Human Remains in the Southeastern United States. [http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12762533?ordinalpos=1&itool=EntrezSystem2.PEntrez.Pubmed.Pubmed_ResultsPanel.Pubmed_DiscoveryPanel.Pubmed_Discovery_RA&linkpos=1&log\\$=relatedarticles&logdbfrom=pubmed](http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12762533?ordinalpos=1&itool=EntrezSystem2.PEntrez.Pubmed.Pubmed_ResultsPanel.Pubmed_DiscoveryPanel.Pubmed_Discovery_RA&linkpos=1&log$=relatedarticles&logdbfrom=pubmed) (maj 2003).
- Maver, D. (1976). Uporaba vonjav pri preiskovanju. Diplomsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Pravna Fakulteta.
- Maver, D., in Filipič, S. (2002). Kriminalistična odorologija (identifikacija oseb na podlagi vonja) v teoriji in praksi preiskovanja. V zborniku prispevkov *Dnevi varstvoslovja /3. slovenski dnevi varstvoslovja/*. Urednik M. Pagon. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- NSW Ombudsman, (2006). Firearm and Explosive Detection Dogs, Review of the Firearms Amendment (Public Safety). Act 2002. <http://www.nswombudsman.nsw.gov.au/publication/PDF/Other%20Reports/firearms%201>. (10. 11. 2008).

- Ochnik, Z. (2000). Influence of Delay on Identification of Scent Traces Collected in Car. V reviji *Problemy kriminalistyki*, 227/2000.
- Odor ID Not Disguised by Diet (2008). <http://www.monell.org/news> (30. 10. 2008).
- Oesterhelweg, L., Kröber, S., Rottmann, K., Willhöft, J., Braun, C., Thies, N., Püschel, K., Silkenath, J., in Gehl, A. (2008). Cadaver Dogs- a Study on Detection of Contaminated Carped Squares. http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/17403590?ordinalpos=11-&itool=EntrezSystem2.PEntrez_z.Pubmed.Pubmed_ResultsPanel.Pubmed_DefaultReportPanel.Pubmed_RVDocSum (10. 11. 2008).
- Page, D. (2008). Is Forensic Science Going to the Dogs?
- Pytlík, W. (2000). Laboratory Method of Collection of Scent Traces From Human Secretions and Excreta (Forced Evaporation Technique). *Revija Problemy kriminalistyki*, 227/2000.
- Rogowski, M. (2003). Absorption of Scents of Three Persons on One Medium – Forensic Implications. V reviji *Problemy kriminalistyki*, 250/2003, str. 41–44.
- Rogowski, M. (2001). A Case of Two Osmological Expert Reports Compiled Several Years After the Securing of Material Evidence. V reviji *Problems of Forensic Science*, vol. XLVIII.
- Rogowski, M. (2006). Attempt to Determine Possibility of Scent Transfer (Person – Carrier) During a »Hand Shake«. V reviji *Problemy kriminalistyki*, 252/2006, str. 56–60.
- Rogowski, M. (2003). An Attempt to Determine the Influence of a Female Scent Placed in a Male Selective Sequence on the Indications of Dogs Used for the Identification of Human Olfactory Traces. V reviji *Problems of Forensic Science*, vol. LIII, 2003, str. 74–90.
- Ruszkowski, Z. (1997). Comparison of Human Scent Traces with Use of Dogs as Biological Scent Detectors. Vaaršava: Central Forensic Laboratory of the Police.
- Schoon, G. A. A. (2001). Scent Identification Line-ups Using Trained Dogs in the Netherlands. V reviji *Problems of Forensic Science*, vol. XLVIII, 2001, str. 175–183.
- Vidic, V. (1973). *Kriminalistična tehnika*. Ljubljana: Šolski center za strokovno izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve.
- Wójcikiewicz, J. (2000). Dog Scent line-ups as Scientific Evidence. V reviji *Z Zagadnień Nauk Sądowych*, z. XLI, 2000, str. 87–101.
- Zevnik, S. (ur.) (1999). 50 let šolanja policijskih psov: 1949–1999. Bilten MNZ RS.
- Žerjav, C. (1994). *Kriminalistika*. Ljubljana: Izobraževalni center organov za notranje zadeve.

PREDSTAVITEV AVTORICE

Eva Vratarič, univ. dipl. pravnica, je zaposlena v Hypo Alpe-Adria-Bank kot pravnica pripravnica. Februarja 2009 je z odliko diplomirala na Pravni fakulteti v Ljubljani pod mentorstvom prof. dr. Darka Mavra z naslovom diplomske naloge *Uporaba službenih psov pri preiskovanju kaznivih dejanj in odorologija*.

PSI ISKALCI IN NJIHOVI VODNIKI – PRAKSA V POLICIJI

Vid JAKOP, Policijska uprava Celje, Enota vodnikov službenih psov

Zvonko GALUN, Policijska uprava Maribor,
Policijska postaja vodnikov službenih psov in konjenikov Maribor

POVZETEK

Avtorja v referatu obravnavata delovno problematiko vodnikov službenih psov za odkrivanje prepovedanih drog v slovenski policiji, opisala sta osnovne dejavnike, ki vplivajo na delo med vodnikom in službenim psom. Opisala sta težave in dileme, ki se pojavljajo na lokalni in državni ravni in predlagata različne sistemske rešitve zanje. Izhajata iz dejstva, da mora vodnik – specialist za odkrivanje prepovedanih drog opravljati izključno to delo in temu ustrezno pripraviti tudi psa iskalca.

Ključne besede: vodnik službenega psa, službeni pes, vodnik – specialist, pes iskalec, prepovedane droge, operativne izkušnje.

UVOD

V zadnjem desetletju smo bili vsi, ki se poklicno ukvarjamo z »živalsko policijo«, priča korenitim spremembam, tako na organizacijskem kot tudi na materialno-tehničnem področju. V posameznih policijskih upravah (v nadaljevanju PU) so bile po dolgih letih pričakovanj ustanovljene enote vodnikov službenih psov (v nadaljevanju EVSP), s čimer se je v policiji začela oblikovati prihodnja organizacija vodnikov službenih psov (v nadaljevanju VSP) in njihovih štirinožnih sodelavcev. Nov način organizacije so VSP sprejeli ter se po svojih najboljših močeh vklopili v novo delovno situacijo. Vodniki specialisti smo leta 2005 dobili pre-

novljene usmeritve za uporabo službenih psov policije (v nadaljevanju SPP). V primerjavi s preteklim desetletjem se je občutno povečala uspešnost pri uporabi psov iskalcev, kar dokazuje, da so kakovostni preskok naredili vsi vpleteni, od inštruktorjev v Oddelku za šolanje službenih psov (v nadaljevanju šola), do VSP in psov. Kljub temu pa so z leti izkušeni privrele kakšne nove ideje, spoznanja in razumevanja operativnih posebnosti in potreb, s katerimi bi lahko organizacijske koncepte izboljšali in nadgradili. Zaradi specifičnosti dela se v prispevku avtorja omejujeta na VSP - specialiste za odkrivanje prepovedanih drog (v nadaljevanju VSPS). Želela sta sprožiti razpravo med VSPS, vodji EVSP, inštruktorji v šoli in drugimi, iz katere bi lahko črpali ideje za nadgradnjo oziroma dopolnitev že uveljavljenih smernic dela VSPS. V prispevku sta opisala nekatere pomembne elemente dela VSPS in psa iskalca, ki so po njunem mnenju prevečkrat pozabljeni. Posvet na najbolj transparenten način ponuja izmenjavo mnenj in pogledov ter praks, ki obstajajo v vseh EVSP oziroma slovenski policiji.

1 PES IN VODNIK, NEKAJ IZ TEORIJE IN PRAKSE

Osnovna aktivnost VSPS je iskanje in odkrivanje prepovedanih drog v zaprtih prostorih, vozilih in pregled prtljage in terena.¹

Temelj uspešnega preiskovanja in odkrivanja prepovedanih drog s pomočjo psa iskalca je:

- dobra navezava med psom in vodnikom,
- usposobljen pes iskalec,
- spoštovanje osnovnih načel preiskovanja.

1.1 DOBRA NAVEZAVA MED PSOM IN VODNIKOM

Tandem, ki ga predstavljata vodnik in pes, je izjemno občutljiv. Od vodnika zahteva, da vsa negativna ravnanja, ki bi lahko vplivala na zaupanje med njima, prepreči in se obvlada. Vodnik mora biti resnično pripravljen na vzgojo in delo s psom. Poznati mora psihologijo psov (Zidar, 1982), njihove naravne lastnosti in se vživeti v razumevanje psa. Samo s potrpljenjem, vztrajnostjo, doslednostjo, razumevanjem in disciplino je možno izkoristiti »pasji nos« za potrebe službe. Pravilno razumevanje pasjih nagonov in njihovo usmerjanje v zelen cilj vodniku zagotavljata uspešno delo. Znano je, da redna nega in ukvarjanje s psom krepi navezanost in pripadnost psa na gospodarja. Navezanost je čustvena, poenostavljeno povedano, pes pri iskanju mamil dela za gospodarja. Neprestano ohranjanje in krepitev zveze ter zaupanja med psom in vodnikom sta izjemnega

¹ 11. člen Navodila o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov Policije.

pomena, da dosežemo namen, voljno iskati mamilo (Šušteršič, 1987). Pes je živo bitje z gensko določenimi psihofizičnimi lastnostmi. Z regeneracijo je družinsko okolje za psa postalo osnovni življenjski prostor. S spremembo okolja pa je podvržen fizičnim in čustvenim vplivom, zaznava in nanj vplivajo povsem novi vonji, novo bakterijsko okolje, ki skriva nove nevarnosti, kar se odraža v bolezenskih stanjih, kot sta šok in stres. Zaradi vseh vplivov lahko pes duševno zboli oziroma ima duševne motnje. Vodnik pomaga pri vzpostavljanju duševne harmonije psa, zveza postane notranja in osebna. Oblikuje se idealna zveza – tandem.

Zunanja in notranja strokovna javnost (doma in v tujini) že desetletja zagovarjata nastanitev psa iskalca na vodnikovem domu. Še več, nastanitev na vodnikovem domu ne samo predvideva, ampak tudi zahteva Program praktičnega preizkusa kandidatov za vodnike službenih psov za specialistično uporabo (št. 262-1-644-4/00-19, 3. 12. 2002), ki v šesti točki določa: »Ustrezni pogoji za namestitvev SPP specialista na domu vodnika«. To omogoča tudi temeljni akt vodnikov službenih psov, to je Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije. Mnogi vodniki pa, čeprav imajo primerne pogoje za oskrbo psa na domu, pri odgovornih na PU za to ne dobijo soglasja in podpore. Dogaja se celo, da je operativna uporaba omejena zaradi nastanitve psa v matični enoti - EVSP. Policist ali kriminalist, ki potrebuje psa iskalca za policijsko nalogo, mora namreč upoštevati 2–3 ure dodatnega časa, da VSPS pride na želeni kraj. Takšne ureditve zmanjšujejo operativnost VSPS in SPP ter postavljajo dvome o smiselnosti obstoja vodnika specialista v PU. Menimo, da bi morala biti vsaka PU seznanjena s pogoji, načinom dela in oskrbe psa specialista pred napotitvijo vodnika na osnovni tečaj za vodnika specialista. Vodnik bi bil s tem razbremenjen neproduktivnih statusnih borb z nadrejenimi, SPP pa bi imel najboljšo oskrbo in stik z vodnikom.

1.2 USPOSOBLJEN PES ISKALEC

Ko pride vodnik specialist s psom iskalcem na teren, se znajde v zanj povsem novih okoliščinah. Njegove osnovne aktivnosti so: preiskave zaprtih prostorov ter pregledi in preiskave vozil in različnih terenov. Šele v novem okolju vodnik in pes pokažeta svojo pravo vrednost. Na uspešnost SPP specialista pa zelo vpliva njegov vodnik. Še tako dober SPP bo ob slabem ali celo povprečnem vodniku dosegel slabe rezultate.

Vzdrževanje delovne kondicije psa za iskanje prepovedanih drog je pglavitna odgovornost vsakega vodnika specialista. Zato mora neprekinjeno izvajati vaje z vsemi vrstami drog. Vodnik se mora zavedati, da vsaka vaja poteka kot prava akcija, ki bo za psa privlačna in na koncu uspešna. Idealno je tudi, da skriva drogo vodniku druga oseba, ki pozna osnove zakonitosti šolanja SPP za odkrivanje prepovedanih drog (Šušteršič, 1987). Šušteršič trdi, da mora vodnik

izvajati vaje s psom iskalcem skoraj vsak dan (najmanj 2- do 3-krat na teden) v različnih okoliščinah in okolju, ki je čim bolj podobno dejanskim situacijam med preiskavo. Vaje je treba pazljivo načrtovati in izvajati, da vodnik ne povzroča asociacij (šablon), da bi pes preiskoval le tista območja in mesta, kjer je v preteklosti že našel drogo.

V osnovi pes iskalec prepozna vse osnovne vonje prepovedanih drog, sposoben je iskanja v različnih prostorih, kljub nenadnim motnjam iz okolja, zunanjim obremenitvam itd. Bistveno za delo na terenu je, da pes spoznava operativne posebnosti, za kar je odgovoren vodnik. Psu iskalcu mora organizirati vaje, ki so preslikava realnih pregledov in preiskav. Vodnik med pregledi vozil, hišnimi preiskavami in pregledi terenov na zaprosilo policistov in kriminalistov pridobiva ogromno drobnih informacij, ki jih mora povezati in vplesti v vaje s psom. Za terenske treninge mora poznati razmere na terenu in to vnesti v vajo. Vodnik, ki dobro pozna »narko sceno«, bo znanje lažje uporabil pri vajah s psom. Pes pa bo pri svojem delu napredoval in vodniku omogočal kakovostnejše in uspešnejše preglede. Vodnik mora poznati odgovore na vprašanja, kot so.:

- Katera droga se prodaja na terenu?
- Katere vrste se največ prodajajo?
- V kakšnih količinah jo preprodajalci in odvisniki prenašajo?
- Na kakšen način in kje jo skrivajo?
- Kakšen način pakiranja uporabljajo?
- Kje so kriminalna žarišča in zbirališča uživalcev prepovedanih drog?
- Na kakšen način jo narkomani uživajo?
- Katere predmete uporabljajo pri uživanju, prenašanju drog?
- Kakšne so druge posebnosti ulične prodaje prepovedane droge?
- Kakšne so znane posebnosti pri tihotapljenju droge čez mejo?
- Ali poznajo policijske metode dela na tem področju in koliko?
- Kakšne metode in sredstva narkomani uporabljajo za odvrnitev psa iskalca od droge?

Da bi vodnik specialist v preiskavi dosegel potrditev psa, mora npr. za pregled vozila načrtovati naslednje vaje, ki temeljijo na izkušnjah s terena:

- pregled vozila, ki organizirano tihotapi večjo količino droge čez mejo,
- pregled vozila, ki prevažata drogo (npr. 50–100 g) iz centra države v drug kraj, npr. iz Ljubljane v Maribor,
- pregled vozila lokalnega »dilerja«, ki prevažata drogo od doma v bližino metadontske ambulante ali drugega kraja, kjer bo prodal prepovedano drogo večjemu številu odvisnikov,
- preiskava vozila na podlagi odredbe pristojnega sodišča.

V praksi se pregled oziroma preiskava vozila v teh primerih izvaja po enakih načelih, saj vodnik specialist ne ve, kakšno količino prepovedane droge išče. Vendar pa mora vodnik pri načrtovanju vaje s psom upoštevati:

- da se prepovedana droga pakira na različne načine,
- da je prepovedana droga v vozilu lahko različno dolgo časa,
- da so mesta skrivanja v vozilu zaradi različnih količin prepovedane droge specifična,
- da je prepovedana droga različno zavarovana pred »izhajanjem« vonja,
- da organizatorji in prevozniki z različnimi motečimi vonji poskušajo psa iskalca odvrniti od pregleda ali ga otežiti,
- da so pravni pogoji za pregled vozila drugačni kot za preiskavo vozila.

Če želi vodnik imeti usposobljenega psa, mora nujno zavestno načrtovati in izvajati vaje z upoštevanjem posameznih opisanih segmentov. To pomeni, da sta potrebna analiza pretekle lastne uporabe SPP in uspešne uporabe drugih vodnikov ter poznavanje specifičnih dejavnikov lokalne »narko scene«, vse to pa je treba združiti v vajah s psom. Vodnik pa mora izluščiti tudi posebnosti dela pri preiskavah terena, predvsem pa zaprtih prostorov², jih analizirati, vplesti v treninge tudi preostale vrste drog, se posvetiti tudi skrivanju na višini, metodi »direktno pred smrček«, časovnemu vidiku skrivanja, načinu pakiranja droge, količini skrite droge. Vodnik mora prilagajati načrtovanje in izvedbo vaj tudi različnim vplivom okolja (različna temperaturna stanja³, hrup v prostorih⁴, domače živali⁵). Vse pogosteje narkomani povratniki, dolgoletni preprodajalci in drugi poskušajo z različnimi metodami psa zмести⁶ ali ga onemogočiti⁷. Glede na izkušnje s terena je pričakovati, da se bo »narko« populacija še naprej seznanjala z metodami preiskav vodnikov specialistov in se jim poskušala tako ali drugače izogniti in jih onemogočiti⁸.

² Gre za hišne preiskave, ki se opravljajo po odredbi pristojnih sodišč. Hišna preiskava je najpogostejši predmet dela vodnika specialista in njegovega psa.

³ Zelo vroča notranjost osebnega avtomobila (v poletnih mesecih je temperatura lahko celo 70 stopinj celzija), mrzla podstrešja, kleti ...

⁴ Večkrat se pregledi opravljajo na mestih in prostorih, ki so zelo hrupna, kar različno vpliva na posamezne pse, npr. bližina gradbišča, prometnih komunikacij, železniške postaje, industrijskega kompleksa, prireditveni prostor in hrupne zabave.

⁵ Preiskovanci so pogosto tudi lastniki mačk, psov, hrčkov in drugih živali, ki s svojim vonjem, hrano, z markiranimi mesti po stanovanju, mačjimi stranišči in različnimi igrali in igračkami otežujejo ali onemogočajo hiter in učinkovit pregled s službenim psom.

⁶ Po stanovanju in pohištvu nastavljajo teniške žogice, kose teniških žogic, ostanke zažganih alu folij, ki so jih uporabljali za »zadevanje«, drobce kanabisa. Nekateri narkomani uporabljajo celo razpršilce z živalskimi vonji in druga kozmetična sredstva, da bi prikrili vonj droge ...

⁷ Med narkomani prevladuje mnenje, da se lahko pred policijskimi psi obvaruješ z različnimi načini uporabe popra in drugih začimb ali celo z uporabo strupov za podgane in tobaka.

⁸ Na svetovnem spletu je moč pridobiti nasvete, kako preslepiti policijskega psa.

Iz opisanega je razvidno, da je delo s psom iskalcem zelo kompleksno, zahteva odgovoren in celosten pristop vsakega vodnika. Tekoče težave in napake pri delu psa pa je treba sproti reševati, vedno je treba iskati nova in nova mesta za vaje in nujne »potrditvene treninge« ... Vse naštetu mora VSPTS vedno upoštevati pri načrtovanju vaj s psom iskalcem, ki jih seveda prilagaja zmožnostim in sposobnostim psa.

Trenutno Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije zagotavlja zadovoljivo ureditev skupinskih in individualnih vaj. Kljub temu vodniki pogrešamo generalne usmeritve, prilagojene VSPTS in njihovim SPP, s katerimi bi približali naše delo vodjem EVSP in drugim v policiji. Meniva, da je zaradi premajhne vpetosti vodij EVSP v delo VSPTS tudi premalo skupnih aktivnosti s kriminalisti in drugimi policisti, ki delajo na tem področju, delo VSPTS je razvrednoteno s tem, ker se preveč uporablja tudi za druge policijske naloge, ki niso povezane z njegovo specialno usposobljenostjo. Zaradi zanemarjanja osnovnega dela je pretrgana temeljna komunikacijska vez med VSPTS in kriminalisti, kar slabo vpliva na delo s psom iskalcem, ki je ključno za vodnikovo delo.

V šoli se že leta trudijo, da bi z mesečnimi vajami ohranili kontinuiteto in nadzor nad delom s SPP. Opažamo, da inštruktorji z velikim zanimanjem spremljajo uspešno uporabo VSPTS in posebnosti »narko« populacije. Informacije, ki jih vodnik pridobi z novo najdbo prepovedane droge in od uživalcev prepovedanih drog, so eden najpomembnejših dejavnikov, ki so in bodo vplivali na izvedbo in potek šolanja psov ter vsakodnevno načrtovanje in izvajanje vaj s psi iskalci. Želimo si, da bi bile vse te pomembne informacije na enem mestu, zato predlagamo, da se uvede nov in enoten obrazec o uporabi SPP. Tako bi vodnik v »novem poročilu o uporabi SPP« poleg preiskave in dela SPP opisal, katera droga je bila najdena pri preiskavi, njena količina, natančen način skrivanja droge in pakiranja ter druge ugotovitve, ki jih je VSP opazil med preiskavo oziroma jih je pridobil v razgovoru s preiskovancem in so aktualne za vaje s SPP v prihodnje⁹. Z zbiranjem posameznih podatkov bi šola dobila koristne nove informacije, ki bi vnesle večjo dinamiko, npr. v izdelavo programa letne licence, v mesečne vaje in tudi posodobitev oziroma prilagoditev osnovnega programa šolanja psov iskalcev. Ker so informacije bistvenega pomena za delo vsakega VSPTS na terenu in morajo vplivati na vsako načrtovanje in izvedbo individualnih in skupinskih vaj, predlagamo tudi, da se na intranetnem portalu šole oblikuje podstran za vodnike specialiste, na kateri bi tekoče vpisovali uspešne preglede s psi in aktualne informacije, povezane z narkomansko sceno, ki bi jih vodniki specialisti lahko koristno uporabljali pri vajah s psi. Spletna stran bi bila tudi motivacija za vse VSPTS, tudi za manj aktivne vodnike. Zgled nam je lahko

⁹ Npr. vodnik med razgovorom s preiskovancem izve, da narkomani manjše pakete po npr. 0,2 g zavijejo v alu folijo in skrivajo v delu mobilnega telefona, ki je namenjen bateriji.

intranetna stran kriminalistične službe, s katero se kriminalisti, ki delujejo na področju prepovedanih drog, seznanjajo z vsemi novostmi na tem področju. Pogrešamo tudi analizo kazenskih ovadb (npr. s področja »ulične preprodaje« prepovedanih drog v letih 2007 - 2008), ki bi jih vodniki specialisti analizirali in ugotovili skupne splošne značilnosti »narko« populacije. S pridobljenimi podatki bi dobili celovit in zaokrožen vpogled v subkulturo ljudi, ki uživajo prepovedane droge, vodniki specialisti pa širši vpogled v okolje, v katerem delujejo. Na enem mestu bi mlad vodnik pridobili informacije, ki jih sicer osvoji v večletnih izkušnjah.

1.3 SPOŠTOVANJE OSOVNIH NAČEL PREISKOVANJA

»Ne glede na velikost preiskovanega področja mora biti preiskava izvedena z največjo natančnostjo in temeljitostjo. Sistematičen način uporabe je nujno potreben za uspešnost. Vodnik mora biti samoiniciativen, temeljit, znati mora voditi in opazovati psa ter pravilno in pravočasno reagirati, ko pes zazna iskan predmet« (Šušteršič, 1987: 47-48). Vodnik mora pred preiskavo preiskovan prostor pregledati vsaj vizualno, tako da bo, če so v prostoru nevarni predmeti (steklo, vroč štedilnik ali motor vozila, kovina, hrana, strup za živali ...) oziroma predmeti, ki bi lahko psa motili pri preiskavi, odstranil. Pomembno je tudi, da ugasne morebitno vključeno klimatsko napravo.

Preveč zračen prostor otežuje iskanje. Pri pregledih na terenu ali pri pregledu zunanosti vozila je pomembno, da vodnik predhodno ugotovi smer vetra in tako psu olajša delo. Pri pregledih notranosti vozila, prostora ipd. pa je idealno, da je temperatura zraka primerna za delo in da ni prepaha. Seveda se širjenje vonja v prostoru spremeni, ko odpremo vrata. V praksi se tudi večkrat zgodi, da pes nakaže vzorec droge na popolnoma drugem koncu, kot pa je skrita. Ob upoštevanju pogojev za delo in pozornem opazovanju psa pa lahko ugotovimo, kje je skrita prepovedana droga. Med šolanjem se poudarja pomembnost prezračevanja prostora pred preiskavo. Z zračenjem naj bi se koncentracija vonjev v prostoru razpršila in tako pes iskalec hitreje najde izvor vonja droge in mesto, kjer je skrita. Obstajajo pa celo teorije, po katerih lahko pes iskalec pri odprtem oknu zaradi pretoka zraka hitreje in lažje zazna vonj droge.

Pri opisovanju metod preiskovanja naj omeniva še prakso, ki jo uporablja večina dolgoletnih narkomanov. Okna stanovanj večinoma zastirajo z večjimi rjuhami ali celo trajno pritrdijo plošče, večje kose blaga in s tem onemogočajo pogled v notranjost, vodniku pa primerno zračenje pred preiskavo. Specifične značilnosti okolja, v katerem živijo narkomani, so tudi: zelo zakajeni in neurejeni prostori, slaba higiena, odvržena hrana, obilica predmetov z močnim vonjem (dražeji, dimne palčke, lepila ...), vsi ti dejavniki pa med preiskavo vplivajo na psa iskalca.

2 DANAŠNJE STANJE

V slovenski policiji je trenutno 23 vodnikov, ki imajo enega ali dva psa iskalca. Število zagotavlja dobro »pokritost« celotne države. VSPS pa v delovnem času, ko ne opravljajo prioriternih nalog (hišne preiskave, pregledi vozil ...), delajo na mednarodnih mejnih prehodih (v nadaljevanju MMP). Seveda je to delo pomembno in nujno (še posebej med turistično sezono in ob drugih zgostitvah prometa), vendar pa zaradi majhnega števila MMP na območju posameznih PU in pogostem razporejanju lahko povzroči malodušje in manjšo zainteresiranost VSPS za delo, obenem pa neizkoriščenost znanja VSPS s področja prepovedanih drog in njihovih izkušenj. Tako v najslabšem primeru lahko pride do strokovnih napak pri delu s SPP, ki imajo daljnosežne posledice za nadaljnje delo tandema¹⁰. Tudi z analizo dosedanjega dela VSPS na MMP bi lahko ocenili prednosti in slabosti in se bolj prilagodili današnjim razmeram¹¹.

Vse pogosteje pa se dogaja, da zaradi »domnevnih potreb« PP vodstva EVSP razporejajo VSPS na varovanje športnih prireditev, varovanje drugih javnih zbiranj, v intervencijske patrulje, varovanje državne meje, skratka v aktivnosti, ki niso povezane z osnovnimi nalogami policije v boju zoper prepovedane droge. Delo VSPS je v vseh omenjenih primerih onemogočeno ali vsaj oteženo, osnovna aktivnost SPP iskalca prepovedanih drog pa je s tem zavestno zapostavljena! Tako med VSPS prihaja do nezadovoljstva, neprestanega prilagajanja, nestalnega dela s SPP, monotonega dela na MMP, posledice pa so manjša delovna sposobnost SPP, manjša učinkovitost in izraba SPP na terenu in nezadovoljivo prizadevanje VSPS, celo pri temeljnih opravilih, za katere sta usposobljena VSPS in SPP (hišne preiskave, pregledi vozil in terena ...).

ZAKLJUČEK

Kriminaliteta je družbeno zlo, proti kateremu se morajo organi pregona boriti z vsem svojim znanjem, metodami in sredstvi. Kljub nenehnemu napredku so vedno korak ali dva za sodobnim kriminalom. Metode in sredstva, ki jih poli-

¹⁰ Gre npr. za preveliko željo mladega vodnika po dokazovanju. Z neselektivnim pristopom pri pregledih osebih avtov in ponavljanjem treningov ter lokacij treningov tako vodnik nezavedno ustvari konflikt med sabo in psom, ki ga težko odpravi. Vodnik težavo lahko naznani in s tem izpostavi sebe ali pa jo prikrije, s čimer povzroči, da izvaja vaje le za izdelavo licence, na terenu pačasoma pes in vodnik postaneta neuporabna.

¹¹ Iz različnih zaključenih operativnih kombinacij, ki jih vodi kriminalistična policija, je bilo ugotovljeno, da organizirane kriminalne združbe delujejo zelo pazljivo in načrtno. V praksi to pomeni, da ima kurir (oseba, ki prevaža večjo količino prepovedane droge čez mejo) vedno predhodnico ali dve, ki sproti kontrolirata traso, ki jo uporablja. Tako predhodnica ob prečkanju slovenske meje vedno preveri trenutne razmere na mejnem prehodu in je pozorna na morebitne posebnosti. Pri tem nedvomno opazi VSPS, ki nosi drugačno uniformo kot mejni policisti, in službeno vozilo, v katerem so jasno vidni pasji boksi. Ni treba ugibati, da to organizatorje tihotapstva odvrne od načrtovane poti in kurirja preusmerijo na drug mejni prehod.

cija uporabljaja, so kljub ustreznemu znanju mnogokrat nedodelana ali pomanjkljiva. Velika večina držav uporablja SPP kot učinkovito sredstvo v boju proti narkomaniji. Tudi pri nas pes iskalec kaže svojo uporabnost, vendar je treba odstraniti organizacijske prepreke, ki sva jih na kratko opisala.

Opažava, da so VSPS najbolj uspešni (samostojno in s SPP) v PU, kjer delo vodnikov specialistov poteka izključno na področju prepovedanih drog, kjer so stalni osebni stiki med VSPS in policisti kriminalisti, ki delajo na tem področju. To pomeni, da kriminalisti in policisti neprestano izmenjujejo informacije, spoznajo delo VSP, pridobivajo napotke za čim učinkovitejšo izrabo SPP pri delu in ugotavljajo zmožnosti psov za odkrivanje drog. Iz preteklih izkušenj lahko brez pomislekov trdimo, da bi se uspešnost pri delu s SPP povečala, prenos informacij s terena pa bi v šoli omogočil, da bi pridobljene izkušnje s terena uporabili med šolanjem SPP. V policijskih aktivnostih bi tako postal VSPS s SPP nepogrešljiv element, s čimer bi lažje zagovarjali tudi druge pravice iz delovnega razmerja.

Za konec še beseda za VSPS. VSPS se moramo predvsem zavedati, da pomeni poenoteno delo na območju PU tudi večjo transparentnost in s tem lažji nadzor. S tem se bodo povečala tudi pričakovanja vseh vpletenih posameznikov (Generalna policijska uprava, Uprava uniformirane policije, Oddelek za šolanje službenih psov, Policijske uprave in vodstva EVSP ...) po boljših rezultatih dela, kar pa bo od VSPS zahtevalo tudi več truda in volje pri nadaljnjem delu s SPP.

SEZNAM LITERATURE

- Krek, M. (2008). Droge tvoj vodnik, več informacij – manj tveganj. Ljubljana: Vlada republike Slovenije, Urad za droge.
- Maver D. (1992). Časopis za kritiko znanosti. Droge na tehtnici – Droge in policija. Urednik D. Zorc in I. Pribac. št. 146–147, Ljubljana. Ministrstvo za zdravje. Str. 105–109.
- Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije. (2005). Ljubljana: GPU MNZ RS.
- Pirkovič L. (2006). Posvet. Problematika drog v Sloveniji I. in II. Del. Namesto naslova. Urednik J. Golob in M. Krek. 7. junij 2005, Ljubljana. Državni svet R. Slovenije. Str. 84–100.
- Program praktičnega preizkusa kandidatov za vodnike službenih psov za specialistično uporabo. (2002). Ljubljana: GPU MNZ RS.
- Strokovno navodilo o izvedbi policijskih nalog v povezavi s prepovedanimi drogami. (2009). Ljubljana: UKP MNZ RS.
- Strokovno navodilo o uporabi, strokovnem izpopolnjevanju in oskrbovanju službenega psa milice. (1980). Ljubljana: Tiskarna RSNZ.
- Šušteršič, A. (1987). Službeni psi specialisti za iskanje in odkrivanje mamil in minsko-eksplozivnih sredstev. Ljubljana: Tiskarna RSNZ.
- Zidar, M. (1982). O psih. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

USTNI VIRI:

- Darko Turk, Enota vodnikov službenih psov, Policijska uprava Novo mesto,
- Hubert Enci, Enota vodnikov službenih psov, Policijska uprava Slovenj Gradec,
- Klemen Dremelj, Enota vodnikov službenih psov, Policijska uprava Krško,
- Marko Godec, Enota vodnikov službenih psov, Policijska uprava Celje,
- Marjan Casar, Enota vodnikov službenih psov, Policijska uprava Murska Sobota,
- Tugomer Mikec, Policijska postaja vodnikov službenih psov in konjenikov, Policijska uprava Maribor,
- Zvonko Zajc, Policijska postaja vodnikov službenih psov in konjenikov, Policijska uprava Maribor.

PREDSTAVITEV AVTORJEV

Vid Jakop je leta 1996 končal Srednjo policijsko šolo v Tacnu in se zaposlil kot policist na Policijski postaji Velenje. Leta 2001 je po končanem osnovnem tečaju za vodnika službenega psa s psom Rackyjem začel delati na Policijski postaji Celje. Uspešno je končal tudi dodatno usposabljanje Odkrivanje oseb v zaprtih prostorih in vozilih in »markerski tečaj«, leta 2008 pa še tečaj za vodnika specialista. Sedaj je zaposlen v Enoti vodnikov službenih psov Policijske uprave Celje. Je aktiven zagovornik spoštovanja pravil »stroke« pri opravljanju policijskih nalog in uvajanja psov v delo slovenske policije.

Zvonko Galun je leta 1984 končal Kadetsko šolo za miličnike v Tacnu in se zaposlil kot miličnik v Upravi za notranje zadeve v Kranju. Kot vodnik službenega psa je leta 1990 začel delati v Policijskem oddelku Marija Snežna. Z ustanovitvijo Policijske postaje vodnikov službenih psov in konjenikov Maribor je bil premeščen v to enoto, kjer je zaposlen še danes. Leta 1997 je sodeloval v mednarodnem projektu Združenih narodov Učinkovit pes za iskanje mamil, kjer se je izšolal za vodnika specialista. Zagovarja tezo, da je za dobre rezultate potrebno večje vlaganje v znanje vsakega vodnika.

ZAKAJ LOVIMO Z LOVSKIMI PSI

Marjan GSELMAN, Lovska zveza Slovenije

POVZETEK

Komisija za lovsko kinologijo je ena od komisij pri Lovski zvezi Slovenije (v nadaljevanju LZS). Lovci in psi so povezani že od prazgodovine, ko je človek ugotovil, da mu udomačeni volk lahko pomaga pri pridobivanju hrane. Vloga psa pa se je skozi čas spremenila. Danes lovske pse delimo v sedem kategorij glede na namen uporabe. To so terierji, goniči, prinašalci, krvosledci, ptičarji, šarivci in jamarji. Pri lovu jih uporabljajo na različne načine. Nekateri so primerni za iskanje zastreljene in ranjene divjadi, za delo v gozdu, na polju, v vodah, jamah in rovih ter za iskanje in glasno preganjanje divjadi. Lovski psi se lahko uporabljajo tudi v druge, ne le lovske namene. Tako so uporabni kot vodniki hendikepiranih oseb, pri delu policije, vojske, carine ter kot reševalni psi. Poleg tega se lahko uporabljajo v športne namene (agility, tekme hrtov ipd.).

Ključne besede: lovska kinologija, lovski psi, terier, gonič, prinašalec, krvosledec, ptičar, šarivec, jamar, Lovska zveza Slovenije.

1 UVOD – ORGANIZIRANOST IN DELOVANJE LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

Lovska zveza Slovenije je bila ustanovljena 27. februarja 1907 v Ljubljani, kot prvo združenje slovenskih lovskih klubov. Prvi slovenski lovski klub je bil ustanovljen 22. marca 1878 na Vrhniki. LZS združuje 411 lovskih družin, upravljavk lovišč, ki delujejo v 19 območnih lovskih zvezah. V članstvu LZS so tudi druga društva, ki se ukvarjajo z divjadjo, lovom in ohranjanjem narave. V omenjenih lovskih organizacijah združuje svoje interese preko 22.500 lovcev, od tega

2.500 lovskih čuvajev. LZS je organizirana po Zakonu o divjadi in lovu in Zakonu o društvih.

1.1 ORGANI V LOVSKI ZVEZI SLOVENIJE

- občni zbor
- upravni odbor
- nadzorni odbor
- odbor etičnega kodeksa
- častno razsodišče

1.2 NAČIN DELOVANJA

- predsednik
- dva podpredsednika

1.3 STROKOVNE SLUŽBE

- direktor
- generalni sekretar
- dva svetovalca za divjad in ekologijo
- odgovorni urednik založniške dejavnosti LZS
- dve tajnici
- poleg tega deluje še deset komisij, ki jih izvoli UO LZS, in sicer:
 - komisija za upravljanje z divjadjo
 - komisija za organizacijsko-pravna vprašanja
 - gospodarsko-finančna komisija
 - komisija za lovsko kulturo in odnose z javnostmi
 - komisija za informacijski sistem – Lisjak
 - komisija za lovsko strelstvo
 - komisija za izobraževanje
 - komisija za mednarodne odnose
 - komisija za priznanja in odlikovanja in
 - komisija za lovsko kinologijo

V tem referatu je poudarek na delu komisije za lovsko kinologijo.

2 VLOGA LOVA IN LOVSKEGA PSA

V prazgodovini si je moral človek za lažje preživetje in obstoj nabrati dovolj gozdnih sadežev ali uloviti divjad. Prvo je bilo lažje, uspešno uloviti divjad pa

mного težje opravilo, zato so bili v plemenih dobri lovci najpomembnejši člani. Kmalu je človek spoznal, da mu pri lovu na druge vrste živih bitij lahko zelo pomaga udomačen volk. S svojim umom in hotenjem ga je toliko udomačil, da sta pri lovu najprej postala partnerja, in si ga tako podredil, da je ta vrsta plenilca, ki ji danes po tolikem času udomačevanja rečemo pes, postala popolnoma odvisna od njega.

Tako je bilo nekoč. Danes je drugače. Človek ne lovi več za svoje preživetje, lovčeva vloga v naravi je drugačna – trudi se uravnnavati številčnost posameznih vrst divjadi, ki so jih prej uravnnavale zveri. Vendar je to že tema, ki bi bila primerna za kakšen drug referat oziroma strokovno razpravo.

Tudi vloga lovskega psa se je pri lovu nekoliko spremenila. Danes psi ne lovijo več zgolj nagonsko, ampak so šolani za posamezne lovske naloge in na lovu strokovno vodeni za lovčeve potrebe. Šolani so glede na vrsto lovišča in divjadi v njem. Lovski pes je postal tako pomemben, da je »nelovsko« loviti brez izšolanega psa. Zaradi izjemnega vonja je nezamenljiv lovčev pomočnik pred strelom in po njem. Poudariti pa je treba, da je veliko pasem lovskih psov v nelovskih rokah prav zaradi učljivosti, doslednosti, pripadnosti gospodarju in tudi zaradi prikupnosti.

3 KLASIFIKACIJA LOVSKIH PSOV

Lovski psi so po namembnosti po FCI (Fédération Cynologique Internationale - Mednarodna kinološka zveza) klasifikaciji razdeljeni v več pasemskih skupin:

- III. FCI skupina: terierji
- IV. FCI skupina: jazbečarji
- VI. FCI skupina: goniči in krvosledci
- VII. FCI skupina: ptičarji
- VIII. FCI skupina: šarivci, prinašalci (retriverji) in vodni psi.

Zastopanost lovskih psov v Sloveniji:

- ptičarji: 7,2 %
- krvosledci: 12,7 %
- šarivci: 13,0 %
- goniči: 18,7 %
- jamarji: 20,7%
- prinašalci: 27,4 %

V nadaljevanju je predstavljena pasemska delitev lovskih psov.

Terierji:

- kratkodlaki foksterier
- ostrodlaki foksterier
- nemški lovski terier
- drugi terierji (valižanski, irski, silihemski, češki, škotski, jezerski)

Jazbečarji:

- kratkodlaki jazbečar
- resasti jazbečar
- dolgodlaki jazbečar

Goniči¹:

- kratkodlaki istrski gonič
- resasti istrski gonič
- posavski gonič
- brandel brak (ali koroški žigec)
- planinski gonič
- alpski brak jazbečar (tudi barvar)
- vesfalski brak jazbečar
- nemški gonič
- bosanski gonič (barak)
- baset

Krvosledci:

- bavarski barvar
- hanovrski barvar
- alpski brak jazbečar

Ptičarji:

- celinski (kontinentalni): nemški, italijanski, francoski, madžarski ...
- britanskih otokov: irski (tudi škotski in angleški) seter, angleški poenter, bretonski ptičar ...

Prinašalci:

- zlati prinašalec (golden retriever)
- labradorec (labrador retriever)

¹ Delijo se tudi po pokrajinskem izvoru in glede na višino nog.

- kodrasti prinašalec (curly retriever)
- gladkodlaki prinašalec (flat retriever)

Šarivci:

- nemški prepeličar
- špringer španjel
- angleški koker španjel
- ameriški koker španjel
- druge pasme španjelov

4 UPORABNOST LOVSKIH PSOV

Za delo v lovišču smemo uporabljati le ustrezno preizkušenege lovskega psa čiste pasme. Psi za delo v lovišču morajo svojo uporabnost za določene oblike lova dokazati v zahtevanih in veljavnih preizkusih. Uspeh psa v posameznem preizkusu pa mora biti zapisan v rodovniku in v evidencah preizkušenih psov.

4.1 ISKANJE – SLEDENJE VELIKE PARKLJASTE DIVJADI

Za iskanje – sledenje velike parkljaste divjadi lahko uporabljamo krvosledce oziroma pse vseh lovskih pasemskih skupin, ki so opravili preizkus na umetni krvni sledi. Za iskanje medvedov se uporabljajo izključno psi, ki so poleg tega preizkusa uspešno opravili še preverjanje vedenjskih lastnosti na medvedji sledi.

4.2 DELO V GOZDU

Za delo v gozdu se lahko uporabljajo naslednje pasme:

- goniči, brak jazbečarji in jamarji, ki so uspešno opravili preizkus naravnih zasnov (v nadaljevanju PNZ) za svojo pasmo;
- ptičarji, ki so opravili vsestransko uporabnostni preizkus (v nadaljevanju VUP) za ptičarje;
- šarivci, ki so opravili VUP za šarivce;
- prinašalci, ki so opravili najmanj lovski preizkus za prinašalce.

4.3 LOV NA MALO POLJSKO DIVJAD

Za lov na malo poljsko divjad se lahko uporabljajo naslednje pasme:

- ptičarji, ki so opravili jesenski vzrejni preizkus (v nadaljevanju JVP), poljski preizkus (v nadaljevanju PP), širši poljski preizkus (v nadaljevanju ŠPP) ali VUP;
- šarivci, ki so opravili najmanj JVP ali uporabnostni preizkus;
- jamarji, ki so opravili najmanj uporabnostni preizkus za pse jamarje;
- prinašalci, ki so opravili najmanj lovski preizkus za prinašalce.

4.4 VSE VRSTE LOVA NA VODNO DIVJAD

Za vse vrste lova na vodno divjad se lahko uporabljajo naslednje pasme:

- ptičarji, ki so opravili JVP, ŠPP ali VUP;
- šarivci, ki so opravili JVP ali VUP;
- jamarji, ki so opravili najmanj uporabnostni preizkus ali VUP za jamarje;
- prinašalci, ki so opravili lovski preizkus v prinašanju za prinašalce, VUP ali specialni lovski preizkus za prinašalce.

Pri tej pisani paleti lovskih psov pa ni odveč poudariti, da psi, ki se udeležujejo skupnih lovov, ne smejo motiti drugih psov na lovu, ne glede na pasmo in opravljene preizkuse. Poleg tega imajo vse lovske pasme tudi svoj osnovni namen, ki ga ponavadi lahko razberemo že iz imena pasemske skupine. Tako je osnovna naloga goničev ali brakov, da divjad poiščejo, jo dvignejo in dalj časa glasno zasledujejo. Jamarji se v osnovi uporabljajo za iskanje in izgon divjadi iz jam in rofov. Krvosledci ali barbarji se uporabljajo za izsleditev ranjene divjadi. Prinašalci divjad prinašajo s težjega, razgibanega terena in predvsem iz vode. Ptičarji divjad poiščejo, s stojo »v pozoru« nakažejo njen položaj in jo po uspešni uplenitvi tudi prinesejo. Šarivci divjad iščejo v gosti podrasti, jo dvignejo in glasno zasledujejo na kratki razdalji, po potrebi pa tudi prinašajo – aportirajo.

Čeprav je pes postal odvisen od človeka, pa človek zaradi izgube ostrine svojih čutil (vonja, vida in sluha) postaja vedno bolj odvisen od njega, saj pes v nasprotju s človekom kljub udomačitvi ni izgubil svojih najpomembnejših lovskih čutil, od katerih je bil odvisen v preteklosti.

Prav zato ga človek vedno bolj uporablja v poklicne (vojska, policija, carina), humanitarne (vodniki slepih, lavinski, ruševinarji, za iskanje pogrešanih) in športne namene. Kljub različnim možnostim uporabe pa je osnova dobrega psa katere koli pasme njegov lovski nagon za iskanje in ulovitev plena s končnim ciljem – ohranitev svoje vrste.

ZAKLJUČEK

Zakaj torej v sodobnem času, ko je hrane na civiliziranem delu planeta dovolj ali celo preveč in ko je lov za določene skupine ljudi nehuman ali celo neetičen, loviti in pri tem uporabljati celo pse? Odgovor je na dlani.

Človek iz navedenih razlogov psa potrebuje skoraj bolj kot pes človeka. Pes je postal osnovno sredstvo za pravičen lov. In če hočemo imeti dobre pse z usmerjenim nagonom v korist človeka, je treba spodbujati njegove prazgodovinske zasnove, to pa je njegov plenilski nagon ali zasledovanje plena, s katerim je nekdanj lahko ohranil svojo vrsto. In prav zato sta potrebna načrtna vzreja in šolanje lovskih psov, s poudarkom na izkoriščanju ostrine in usmerjanju njegovih čutil. Izkazalo se je namreč, da se je pri psih, ki so se v preteklosti sicer zelo uspešno uporabljali za lov, nato pa iz kakršnih koli razlogov zašli iz lovskih vrst in se več generacij niso lovsko udeleževali, precej zmanjšala kakovost lovskih lastnosti (ki so se izboljšale prav zaradi neprestanega urjenja in uporabe).

Lepo vzgojen, uspešno šolan in pravilno voden lovski pes pa je pri svojem delu tudi prava paša za oči, tako za izkušenega kinologa kot popolnega kinološkega laika.

SEZNAM LITERATURE

- Adamič, M. idr. (1989). *Lovčev priročnik*. Ljubljana: Lovska zveza Slovenije.
- Klever, U. (1991). *Velika knjiga o psih*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Lavrič, J. (1977). *Moj pes*. Ljubljana: Lovska zveza Slovenije.
- Pravilnik o uporabi lovskih psov v loviščih, Uradni list Republike Slovenije, št. 98/2002.

PREDSTAVITEV AVTORJA

Marjan Gselman je predsednik Komisije za lovsko kinologijo in član Upravnega odbora Lovske zveze Slovenije. V lovski družini Pobrežje - Miklavž je od leta 2000 starešina. Zadnja štiri leta je podpredsednik območne lovske zveze Maribor, 25 let pa se že ukvarja z lovstvom ter vzrejo in šolanjem psov.

SLUŽBENI PSI V VOJAŠKI POLICIJI

Matej TUŠEK, Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije,
Slovenska vojska, 17. bataljon vojaške policije

POVZETEK

Prispevek govori o zgodovini kinologije v vojaški policiji, kjer so se službeni psi pokazali kot pomemben člen pri opravljanju operativnih nalog vojaških policistov. Avtor predstavlja organiziranost in delo vodnikov službenih psov v 17. bataljonu vojaške policije, šolanje vojaških službenih psov, njihovo oskrbo ter izkušnje vodnikov s službenimi psi v mirovnih misijah v Afganistanu in na Kosovu.

Ključne besede: vojaška policija, vodnik službenega psa, vojaški službeni pes, šolanje vojaških službenih psov, oskrba službenega psa, mirovne misije, Afganistan, Kosovo.

UVOD

Kinologija je v vojaški policiji dosegla komaj polnoletnost, vendar so se službeni psi pokazali kot pomemben člen pri operativnih nalogah, ki jih opravljajo vojaški policisti.

1 ZGODOVINA

Vojaška policija se je prvič »srečala« s službenimi psi že leta 1991 v takratni 107. četi vojaške policije (v nadaljevanju VP), ki je »podedovala« dva službena psa nekdanje jugoslovanske armade.

Nato sta bila marca leta 1994 kupljena prva dva mladiča nemškega ovčarja, s katerima sta bila v septembru istega leta na usposabljanje v Kočevsko Reko poslana prva kandidata za vodnika službenih psov. Poleg njiju se je tečaja 1. generacije udeležil tudi kandidat z dobermanom. Skupaj so 6 mesecev kasneje uspešno končali šolanje in s seboj pripeljali tri službene pse za splošno uporabo oziroma t. i. obrambne pse. Nastanjeni so bili v Rojah pri Šentvidu.

Leta 1999 so službene pse uvedli v uporabo tudi v 2. četi 17. bataljona vojaške policije (v nadaljevanju BVP) v Postojni, leto kasneje pa še v 3. četi 17. bataljona VP v Celju. Vsi službeni psi so bili izšolani kot obrambni psi.

Leta 2000 je končal usposabljanje tudi prvi službeni pes v VP za iskanje nedovoljenih drog. Labradorc Tom je bil leta 1998 kupljen na Dobu, tečaj pa je skupaj z vodnikom opravil v Oddelku za šolanje službenih psov slovenske policije v Podutiku (v nadaljevanju OŠSP).

Leta 2002 je enota dobila prvega izšolanega psa specialista za odkrivanje eksplozivov, ki je skupaj z vodnikom uspešno opravil tečaj v enoti za vzrejo in šolanje vojaških psov (v nadaljevanju EVŠVP) v Primožih pri Kočevski Reki.

Leta 2004 so se psi selili v nove pesjake v vojašnici Franca Rozmana - Staneta.

Leta 2005 so se vodniki službenih psov VP iz Postojne, Celja in Ljubljane združili v en oddelek, ki deluje v vojašnici Franca Rozmana - Staneta v Ljubljani, v 1. četi 17. bataljona VP.

2 ORGANIZIRANOST PODROČJA

2.1 SPLOŠNO O ODDELKU

V 17. bataljonu VP trenutno deluje oddelek vodnikov službenih psov, in sicer sta 2 vodnika za javni red in mir (v nadaljevanju JRM), 4 za odkrivanje minsko-eksplozivnih sredstev (v nadaljevanju MES) in 4 za odkrivanje prepovedanih drog. Trenutno imamo dva psa za JRM, dva za odkrivanje MES in tri pse za odkrivanje prepovedanih drog. Ena vodnica od sistemiziranih je v misiji na Kosovu, en vodnik v misiji v Afganistanu, ena vodnica na pripravah za Kosovo in dva kandidata na šolanju v Kočevski Reki.

2.2 ŠOLANJE PSOV

Osnovno usposabljanje vodnikov in psov poteka v EVŠVP v Primožih v Kočevski Reki, kjer je center za vzrejo in šolanje vojaških psov slovenske vojske. Tam imajo lastno vzrejo, nekaj psov pa tudi kupijo, odvisno od trenutnih potreb. V centru izvajajo predšolanje psov in osnovno šolanje z vodniki, ki obsega teoretični del z

osnovami veterine in poznavanja psa, ter praktični del, ki zajema vaje in praktične postopke glede na specialnost. Tečaj traja približno pet mesecev, konča pa se s preverjanjem znanja vodnika in psa. Na tečaju vodniki in psi pridobijo osnovna znanja in veščine, ki jih nadgradijo z delom in vajami v matični enoti.

V oddelku vodnikov službenih psov usposabljanje poteka trikrat na teden oziroma glede na druge operativne naloge. Običajen delovni dan se začne z jutranjo oskrbo psov, s sprehodom in čiščenjem boksov. Po jutranji postavitvi za dvig zastave sledijo vaje, ki jih izvajajo v vojašnici Franca Rozmana - Staneta in drugih objektih slovenske vojske ter tudi zunaj objektov Ministrstva za obrambo Republike Slovenije (v nadaljevanju MORS), kot so delavnice Ljubljanskega potniškega prometa in Slovenskih železnic ter zapuščeni objekti in tereni v okolici. Za treninge specialisti uporabljajo različne vzorce eksplozivov in prepovedanih drog, vodniki psov za splošno uporabo pa opremo za markiranje. Ob težavah pomaga EVŠVP, oddelek pa občasno sodeluje tudi s policijo in pripadniki tujih vojaških organov.

Slika 1: Usposabljanje vojaških policistov skupaj z vodnikom in službenim psom za vpad v objekt

2.3 OSKRBA PSOV

Veterinarsko oskrbo, hrano in opremo za pse zagotavlja EVŠVP, ki skrbi za redne preglede in cepljenja psov ter njihovo oskrbo ob različnih poškodbah ali obolenjih. Psi so v uporabi do osmega leta starosti, o vsakem nadaljnjem letu pa odloči veterinar. Če oceni, da pes ni več primeren za operativne naloge, ga lahko vzame vodnik v domačo oskrbo ali pa se odda nazaj v center, kjer preživi svoj pokoj.

2.4 NASTANITEV IN OPREMA

Oddelek vodnikov službenih psov v 17. bataljonu VP je nastanjen v vojašnici Franca Rozmana - Staneta v Mostah, kjer ima v bivši raketni bazi objekt s šestimi pesjaki, prostorom za izolacijo in izpustom, ki je trenutno pregrajen in se uporablja kot pesjak, priročnim skladiščem in čajno kuhinjo, ki se uporablja za pripravo hrane za pse. V prihodnje je predvidena dograditev štirih novih pesjakov in ograditev poligona, na katerem se bodo lahko izvajale vaje premagovanja ovir, vaje poslušnosti in osnovne vaje obrambe.

Za prevoz psov vodniki uporabljajo vozili Renault Master z nadgradnjo za prevoz osmih psov in opreme ter Renault Kangoo s prikolicami za prevoz treh ali štirih psov.

Sliki 2 in 3: Objekt s pesjaki za namestitev službenih psov

2.5 O PSIH

Trenutno imajo pasme: nemški ovčar, belgijski ovčar - malinois in labradorec.

V enoti VP se službeni psi uporabljajo za različne namene:

- za splošne vojaško-policijske naloge (splošna uporaba),
- za odkrivanje MES,
- za odkrivanje prepovedanih drog.

2.5.1 Psi za splošno uporabo

Psi za splošno uporabo oziroma obrambni psi se uporabljajo za nadzor JRM na različnih prireditvah, za intervencije ob kršitvah JRM na vojaških območjih ter za preventivne obhode in varovanje objektov v lasti slovenske vojske. Uporabljajo se skladno z Zakonom o obrambi Republike Slovenije, ki navaja naloge VP,

s Pravilnikom o policijskih pooblastilih, ki zajema prisilna sredstva, in Kazenskim zakonikom. Večkrat se uporabljajo tudi v prikaznih vajah za potrebe 17. bataljona VP in slovenske vojske.

2.5.2 Psi za specialistično uporabo

Med pse za specialistično uporabo spadajo psi za odkrivanje MES in prepovedanih drog.

Psi za odkrivanje MES se uporabljajo pri odkrivanju eksplozivnih sredstev na vozilih, plovilih, različnih objektih in plovodih, kjer se pojavi možnost terorističnega delovanja. V sodelovanju z bombnimi tehnikami opravljajo preventivne preglede vozil in prostorov ob prihodih različnih vojaških delegacij oziroma ožjih območij, kjer se te delegacije zadržujejo.

Tako kot psi za odkrivanje MES se tudi psi za odkrivanje prepovedanih drog uporabljajo pri pregledu vseh vrst prevoznih sredstev, prtljage, objektov oziroma prostorov in zemljišč. V sodelovanju s kriminalisti izvajajo preventivne varnostne akcije za odkrivanje nedovoljenih drog.

Glavna naloga tako enih kot drugih pa so operacije kriznega odzivanja. Tako psi za odkrivanje eksplozivnih sredstev sodelujejo v operacijah ISAF v Afganistanu, psi za odkrivanje prepovedanih drog pa v operaciji KFOR na Kosovu.

3 MISIJE

3.1 ISAF V AFGANISTANU

3.1.1 Priprave

Vojaški policist, vodnik službenega psa za odkrivanje MES, je »dodan« enoti, ki odhaja v misijo, zato se skupaj pripravlja celoten kontingent. Vaje zajemajo predvsem splošne vojaške naloge in se ponavadi končajo z vajo v tujini. Vodnik službenega psa je kot specialist manj vključen v splošni del priprav, zato se usposablja predvsem sam oziroma z drugim vodnikom, s katerim gresta skupaj v misijo. Ta usposabljanja temeljijo predvsem na vajah, ki jih vodnik opravlja v misiji. V ISAF-u so to predvsem preglede vozil, prtljage in sumljivih predmetov.

3.1.2 Prevoz

Prevoz v misijo ali iz nje je za psa eden najtežjih delov misije. Pripadniki slovenske vojske letijo z letalom, vendar ni direktnega leta. Pot lahko traja tudi več

kot štirinajst dni, potrebni so vmesni postanki na letališčih, prestopi in čakanje na letala, kar lahko traja tudi nekaj dni na posameznem letališču. Tako se pojavijo težave z nastanitvijo za psa, saj ne more biti več dni zaprt v transportnem boksu. Vse to je za psa stresno in pojavljale so se že težave v zvezi s tem. Veliko lažje bo ob vzpostavitvi direktne linije iz Slovenije ali Madžarske, saj bo let trajal le približno dvanajst ur.

Slika 4: Transportno letalo, s katerim pripadniki slovenske vojske potujejo v misije in iz nje

Slika 5: Pes v transportnem boksu v letalu

3.1.3 Nastanitev in oskrba

Baza, kjer deluje slovenski kontingent, je na zahodu države, približno šestdeset kilometrov od Irana, blizu mesta Herat. Ograjeni del baze je dolg približno šest in širok tri kilometre. V njej je med drugim tudi letališče, ki je razdeljeno na civilni in vojaški del in je strateško pomembno za NATO sile v regiji. V bazi je nastanjenih okrog 1.300 vojakov, dnevno pa prihaja na delo še od 100 do 400 lokalnih prebivalcev. Za nastavitev psov je bilo sprva slabo poskrbljeno, saj italijanski pesjaki, v katerih naj bi bili nastanjeni, še niso bili zgrajeni. Zato so bili skupaj z vodniki kar v šotoru, kjer so bili zaprti v transportnih boksih.

Slika 6: Notranjost šotoru, kjer je poleg vodnika tudi njegov službeni pes

Hrano za pse kontingent slovenske vojske pripelje s seboj, oskrbo z vodo pa zagotavljajo italijanski logisti. Po potrebi je zagotovljena tudi veterinarska oskrba, saj ima italijanski kontingent svojega veterinarja. Slovenski vodniki veterinarske oskrbe zaenkrat še niso potrebovali, za manjše zdravstvene težave psov imajo s seboj osnovni sanitetni material in zdravila ter posamezne vitaminske dodatke.

Slika 7: Pesjak za službenega psa

Slika 8: Notranjost baze, kjer so nastanjeni slovenski vojaki

3.1.4 Delo v misiji

V varovanje baze in njene ožje okolice je vključenih šest vodnikov službenih psov za odkrivanje MES, od tega dva Slovenca in štirje Italijani. Razdeljeni so v tri pare, razpored dela pa je naslednji¹:

¹ Ta razpored se pogosto spreminja zaradi dopustov ali težav s psi.

1. prvi dan: delo na glavnem vhodu v bazo – preventivni pregledi v dopoldanskem času;
2. drugi dan: pripravljenost – delo na rezervnem vhodu (po potrebi) in morebitni izredni pregledi;
3. tretji dan: prosto.

Protibombni pregled zajema vsa civilna vozila, osebe in stvari, ki prihajajo v bazo. Voznik ali oseba mora ob vstopu pustiti vozilo oziroma stvari na določenem mestu, kjer se izvaja pregled. Prostor je izoliran od ostalega dela baze in pregled izvedeta samo vodnik in pes. Šele ko je pregled opravljen, gre lastnik lahko naprej v bazo. Opravljajo se tudi pregledi prtljage na letališču.

Slika 9: Območje na vhodu v bazo, kjer kontrolirajo osebe, ki so prišle v notranjost

Slika 10: Vodnik s psom pregleduje tovorno vozilo pred vstopom v bazo

3.1.5 Trajanje

Misija traja šest mesecev, vendar se zaradi težav s prevozom lahko zavleče tudi do sedem. V tem času pripada članu osemnajst do enaindvajset dni dopusta, ta čas oskrbo psa izvaja drugi vodnik. Za vodnika in psa je misija precej naporna, saj je tam drugačno okolje, podnebje, povsem druga kultura ter predvsem veliko dela, ki pa je zelo enolično. Zato lahko postane tako za psa kot za vodnika preveč monotono in rutinsko.

3.2 KFOR NA KOSOVU

3.2.1 Priprave

Pred odhodom v misijo na Kosovo so potrebne priprave, ki za vodnika službene psa za odkrivanje prepovedanih drog približno en mesec potekajo v oddelku VP. Poudarek je na policijskih nalogah ter na delu s samim psom.

3.2.2 Prevoz

Pripadniki slovenske vojske odhajajo v misije KFOR z letalom redne linije z ljubljanskega letališča, vodnik in pes pa potujeta z vojaškim letalom.

3.2.3 Nastanitev in oskrba

Psi so nastanjeni v bazi Villaggio Italia v Peći, ki je pod okriljem italijanske vojske. Baza ima urejeno nastanitev za 10 psov. Poleg slovenskih so nastanjeni še italijanski vodniki službenih psov, ki imajo pse za odkrivanje eksplozivov. Za zdravstveno oskrbo psov skrbi italijanska veterinarska služba v bazi, hrano za psa pa zagotavlja enota oziroma vodnik sam.

Slika 11: Objekt za namestitev službenih psov

Slika 12: Baza Villaggio Italia v Peći, kjer so nameščeni pripadniki slovenske vojske

3.2.4 Delo v misiji

Vojaška policija je napotena na Kosovu v bojne skupine TF SOKOL, v katerih so poleg slovenskih tudi madžarski in italijanski vojaki. Glavne naloge oddelka VP so nadzor in kontrola vojaškega prometa, spremstvo vojaških konvojev, spremstva in varovanje VIP delegacij ter vzdrževanje reda in discipline v bazi Villaggio Italia. Naloge opravljajo v obliki rednih patrolj, v katere sta vključena tudi vodnik in pes.

Slika 13: Vodnik s psom pregleduje vozilo in prtljago

Službeni pes za odkrivanje prepovedanih drog se uporablja predvsem za pregled prtljage pripadnikov slovenske vojske, ki odhajajo na dopust oziroma prihajajo z dopusta. Vodnik občasno sodeluje tudi z italijanskimi karabinjerji pri pregledovanju njihovih vojakov. Poleg tega se uporabljajo za preglede bivalnih prostorov ter v različnih preventivnih akcijah na območjih delovanja slovenskih vojakov.

3.2.5 Trajanje

Na Kosovu traja misija za vodnika in službenega psa tri mesece.

ZAKLJUČEK

Službeni psi so pomemben člen pri opravljanju operativnih nalog vojaške policije, zato bo tudi v prihodnje potrebno skrbeti za usposobljenost tako vodnikov kot psov, saj je le tako lahko zagotovljena ustrezna kakovost dela.

SEZNAM LITERATURE

Lastni zapiski.

PREDSTAVITEV AVTORJA

Višji vodnik **Matej Tušek** je od leta 2002 zaposlen v 17. bataljonu vojaške policije. Leta 2003 je v enoti za vzrejo in šolanje psov v Primožih opravil tečaj za vodnika službenega psa. Leta 2007 je končal šolo za podčastnike in postal poveljnik oddelka vodnikov službenih psov 17. bataljona vojaške policije. Tudi zasebno velik del časa poleg družine nameni kinologiji. Je inštruktor osnovnega šolanja psov in marker z licencami Kinološke zveze Slovenije. Med ukvarjanjem s kinologijo je nekaj psov pripravil na višje izpite.

MASAŽA PSOV

Breda KRALJ, terapevtka in svetovalka za spreminjanje vedenjskih vzorcev živali

POVZETEK

Obraba telesa je pri delovnih živalih hitrejša, zato so njim prilagojene masažne tehnike koristne in smiselne. Delovni psi se v nasprotju s tekmovalnimi konji ne masirajo, predvsem zaradi pomanjkanja znanja, časa in ustaljenih priprav in zaključkov dela. Konje masirajo maserji, psa pa lahko učinkovito masira le njegov vodnik. Ta se mora masažnih tehnik naučiti, pes pa se jih mora navaditi, saj je to zanj pogosto neprijetno in sporočilno neznano. Z masažo se okrepi mobilnost, fizična in psihična pripravljenost psa za delo, po delu pa se z masažo hitreje umiri in sprosti. Z masažo se poglobi tudi stik med vodnikom in psom, vodnikom se izboljša občutek za diagnostiko, številne tehnike masiranja pa so uporabne pri fizioterapiji po poškodbah. Namen referata je osvetliti osnove masaže psov.

Ključne besede: masaža živali, masažne tehnike, elementi masaže, masažni prijem, masiranje psov, fizioterapija, odnos med vodnikom in psom, oskrba psa.

1 MASAŽA ŽIVALI

Razne vrste masaže so se že tisočletja izvajale tudi na živalih, katerih zdravje in odlična telesna pripravljenost sta bili ljudem iz različnih razlogov pomembni. Danes je najpogostejša masaža tekmovalnih konj. Predsodki, da so masaže psov namenjene razvajanju psov, so še vedno zakoreninjeni v našem prostoru. Delovni psi različnih specializacij uživajo posebno pozornost vodnikov, saj imajo zaradi svojega statusa posebno vrednost. Njihovo telo se obrablja hitreje, odlična prehrana, redna nega, natančna diagnostika in končno tudi masaža pa pripomorejo k boljši storilnosti ter vzdrževanju vitalnosti in volje do dela.

Masaže delovnega psa se mora naučiti njegov vodnik, ki mu pes globoko zaupa. Vodnik ga bo redno masiral, ko bo spoznal koristi in učinek na počutje psa. Pri nas in v svetu ni veliko dobre literature o masaži psov, zato je tudi znanja na tem področju malo, posledično je masaža delovnih psov v praksi skoraj neznana. V slovenščino sta prevedena priročnika Tteam za pse avtorice Linde Tellington Jones, ki je vpeljala svojo metodo krožečega giba na različnih delih telesa, ter Masaža psov (Kralj, 2008), ki razsvetljuje ozadje, različne pristope in uveljavljene vrste masaž. Drugi razlog za neizvajanje masaže delovnih psov v praksi je rutinski postopek pred delom in po njem, v katerem za masažo ni časa in potrpljenja.

Beseda masaža prihaja iz arabske beseda mass, ki pomeni dotik. Masaža je sistematična oblika dotikanja, deluje mehansko, refleksno in čutno, masažne metode pa so večinoma namenjene uravnavanju gibalnih težav. Masaža psov v osnovi izhaja iz prilagojenih tehnik masaže človeka.

2 KORISTI IN UČINKOVITOST MASAŽE DELOVNEGA PSA

Masaža sprošča bolj kakor božanje in dotikanje. Kisline in vonj vodnikovih rok ostanejo v dlaki psa še dolgo po masaži in mu zbujejo občutek pripadnosti. Masaža vpliva na gibkost, prekrvavitev in dihalo, prebavo, odvajanje in izločanje, psu krepi zavedanje o lastnem telesu in pripomore k zaupljivi povezavi med vodnikom in psom. Z njo se učinkovito oblikuje temperament psa in preprečujejo živčnost, lenoba, ješčost in podobno. Različne pasme psov nimajo enakih telesnih lastnosti, tudi predeli, ki so najbolj obremenjeni, so različni. Pri delovnih psih so obremenitve telesa drugačne kakor pri psih, ki večji del aktivnega življenja preživijo na lahkotnih sprehodih. Večina delovnih psov skriva bolečine, vodnik pa jih z masažo zlahka odkrije. Pes je kot štirinožec telesno obremenjen drugje kakor ljudje. Masaža je najbolj učinkovita na predelih, ki se zaradi načina gibanja najbolj obrabljajo, pes jo tam tudi najbolj potrebuje.

2.1 MASAŽA ZA UMIRJANJE IN POŽIVLJANJE

Z namensko masažo lahko psa umirimo ali poživimo, njegovo telo ohlajamo ali ogrevamo. Temeljno razliko med ohlajanjem in ogrevanjem telesa določa smer masiranja. Za pomirjanje oziroma ohlajanje telesa je smer masiranja enaka kot pri božanju: kri se potiska od trupa do šap in od vratu do repa, pri ogrevalnih oziroma poživljajočih tehnikah pa mora biti smer masaže nasprotna smeri božanja: kri se potiska od šap do trupa in od repa do vratu, kot je razvidno iz slike št. 1.

Slika 1: Smer masiranja za pomirjanje/ohlajanje in smer masiranja za ogrevanje/poživljanje

Poživljajoče tehnike masiranja delujejo kot pomoč pri toplotni regulaciji pasjega telesa. Uporabljamo jih v mrazu, pred delom, ko je treba psa ogreti in poživiti. Pomirjujoče tehnike masiranja imajo terapevtski učinek, primerne so za agresivne, za take s »teritorialnimi nagnjenji«, za hiperaktivne, sramežljive ali boječe pse, pa tudi za mladiče, kot tolažba po stresnem dogodku.

2.2 IZBIRA NAČINA MASIRANJA

Izbira masažne tehnike je odvisna od velikosti, temperamenta, starosti, spola, kondicije, obrabe telesa in fizičnih težav psa pa tudi od znanja in drznosti maserja. Psice so do dotikanja bolj tolerantne od psov, starejši psi potrebujejo nežnejšo masažo zaležanih predelov telesa, mladiči pa masažo, katere učinek bo povečal občutek pripadnosti. Pretežki psi potrebujejo masažo za izboljšanje krvnega obtoka in izločanje strupov iz telesa, aktivni delovni psi pa redno masažo predelov telesa, ki so pri delu najbolj obremenjeni.

3 ROKA KOT MASAŽNO ORODJE

Masažni pripomočki psa najpogosteje vznemirjajo in niso enako učinkoviti kot človeške roke, ki so temeljno orodje za masiranje. Psa najbolj sprošča stik z obema maserjevima rokama hkrati. Masiranje z eno roko bo pes razumel kot božanje, zato pri masaži, če je le mogoče, uporabljamo obe roki hkrati, včasih simetrično na levi in desni strani psa, pogosto pa tako, da ena roka podpira del telesa, ki ga druga obdeluje. Masiramo lahko z obema rokama hkrati ali zaporedno z eno in drugo. Roki uporabljamo v različnih držah, oblikah, ritmih in moči pritiska. Roka je uporabna od komolca, kot prikazuje slika št. 2, do dlani, prstnih členkov in vršičkov prstnih jagod. Pomembno vlogo pri masiranju ima dlan s prsti, palec pa je najmočnejši in za masažo najpomembnejši prst.

Slika 2: Uporaba komolca

3.1 PRIJEMI

Uporaba rok pri masaži je raznolika, a preprosta, saj prijeme delimo le na štiri funkcionalne vrste:

- gladenje (effleurage),
- gnetenje (pétrissage),
- vtiranje,
- udarjanje.

4 ELEMENTI MASAŽE

Kakovost dotika je odvisna od upoštevanja temeljnih elementov masaže:

- stik,
- pritisk,
- ritem,
- ponavljanje.

4.1 STIK

Pes komunicira preko dotika in se uči pomena neposrednega stika, distance, omejitev in svobode. Masaža je običajno dogodek, povezan z ljubeznijo, med masažo krepimo neposreden stik s psom, zato držimo roke na psu, tudi ko moramo zamenjati svoj položaj.

4.2 PRITISK

Za masažo je pomemben občutek za pravilen pritisk na tkivo. Po tkivu morajo roke drseti, saj premočan in dolgotrajen pritisk ovira krvni pretok. Ločimo štiri stopnje moči pritiska, moč in obliko pritiska izbiramo glede na velikost in toleranco psa ter območje dotika. Majhni psi naj ne bi doživeli večjega pritiska od teže kovanca, srednjim in večjim psom smemo dlan vtisniti centimeter do dva v telo. Moč pritiska prsta ali dlani je odvisna od tega, koliko svoje teže naslonimo na roko. Na eno mesto lahko pritisnemo enkrat ali tudi večkrat.

4.3 RITEM

Ritem je sestavni del masaže, označuje ga frekvenca, s katero bolj ali manj hitro izvajamo ponavljajoči se gib. Ritem je pomemben pri menjavi masažnih prijemov, saj morajo biti močnejši prijemi krajši od lahkotnejših. Hiter ritem povzroča trenje in je psu neprijeten, saj draži kožuh.

Ločimo tri masažne hitrosti:

- počasen ritem je dvajset gibov na minuto ali gib na tri sekunde,
- srednje hiter ritem je šestdeset gibov na minuto ali gib na sekundo,
- zelo hiter ritem pa je osemdeset gibov na minuto ali gib, hitreje kot v sekundi.

Če hočemo psa poživiti, naj bo ritem hitrejši od bitja njegovega srca, če pa ga hočemo umiriti, mora biti ritem masažnih gibov počasnejši.

4.4 PONAVLJANJE

Vsak masažni gib je treba ponavljati, da bo učinkovit, a pomembno je razumeti, da psa to moti predvsem zaradi negativnega psihološkega učinka ponovitev. Pes se namreč redko sreča z enoličnim ponavljanjem, kakršnega doživlja pri masiranju, zato upoštevamo pravilo: najmanj tri in največ deset ponovitev masažnega giba na posameznem območju masiranja.

5 FUNKCIONALNI MASAŽNI PRIJEMI

5.1 POLAGANJE ROK

Polaganje rok ima močan terapevtski učinek in je ena najstarejših oblik umirjanja živali, ki je primerno na začetku masiranja pa tudi med njo. Največji učinek ima na prsni, plečni in kolčni predel.

5.2 GLADENJE – EFFLEURAGE

Gladenje je v maserskem izrazoslovju bolj znano kot effleurage. Poznamo več gladilnih različic gibanja rok, vse pa vplivajo na pretok telesnih tekočin. Pri gladenju uporabljamo obe roki hkrati, sočasno ali v zaporedju, kakor prikazuje slika št. 3.

Slika 3: Gladenje

5.3 GNENENJE – PETRISSAGE

Gnetenje ali petrissage je stiskajoč prijem in je temelj vsake masaže. Tehnika je podobna mesenju kruha, primerna pa je za že ogreto telo psa. Nežno gnetenje stimulira kožuh in povečuje cirkulacijo, globinsko gnetenje pa vpliva na mišična vlakna, kakor prikazuje slika 4.

Slika 4: Gnetenje

5.4 UDARJANJE

Z ritmičnimi udarci izmenično z levo in desno roko pospešimo krvni obtok, tak način dotikanja poganja kri z območja udarjanja. Čas udarjanja je odvisen od velikosti psa in tkiva, po katerem udarjamo.

5.5 VIBRIRANJE

Vibriranje je zelo hitro, ritmično, a površinsko in nežno božanje. Deluje proti otrdelosti mišic, pospeši prekrvavitev, prežene utrujenost in olajša bolečine večjih mišičnih skupin. Primerno je za masiranje vseh telesnih predelov, razen za trebuh in glavo, izogibati pa se je treba tudi predelu okoli srca.

6 VRSTE MASAŽ

Vsak masažni prijem ima svoj namen, ki ga dosežemo z različnimi vrstami masaže. Razlikujejo se po tem, ali so usmerjene v anatomijo, vezi, mišice, lego kosti in sklepov ali v splošno energetsko ravnovesje telesa. Nekatere so športne in raztezne, druge učinkujejo na čustveno stanje in obnašanje psa. Za delovne pse so pred delom primerne masaže za ogrevanje in raztezanje telesa, po delu pa masaže, ki učinkujejo na čustveno stanje psa. Za delovne pse so pred delom primerne: švedska masaža, stretching in shiatsu, po delu pa: limfna drenaža, reiki in akupresura.

6.1 ŠVEDSKA MASAŽA

Švedska masaža je prepoznavna in razširjena metoda, danes je to ena zelo pogostih klasičnih tehnik masiranja športnih konj in psov.

Združuje štiri prijeme:

- gladenje,
- gnetenje,
- udarjanje in vibracije,
- raztezanje.

6.2 STRETCHING ALI RAZTEZANJE

Tehnika raztezanja je ena od najpomembnejših in najučinkovitejših. To je načrtno razgibavanje večjih mišičnih skupin in sklepov ogretega pasjega telesa, telo naredi toplo, mehko in prožno. Telo se vedno razteza v smeri naravnega gibanja.

Slika 5: Raztezanje

Trup raztegujemo po dolžini (slika 5), dvigujemo in krepimo hrbtenico, zadnje noge raztegujemo nazaj, navzgor in naprej, sprednje noge pa naprej, nazaj in s kroženjem. Pri raztezanju je pomemben čas, čim dlje traja, bolj se bo del telesa ogrel in bolj prožni bodo sklepi.

6.3 SHIATSU MASAŽA

Shiatsu je japonski izraz za pritisk prsta. Pri tej masaži močno pritiskamo na tkivo, ki ga hkrati tudi raztegujemo. Gibi vsebujejo gladenje, gnetenje, udarjanje in ščipanje. To je splet klasičnih prijemov, razporejenih po vsem telesu, ki psa ogrejejo in razpoložijo:

- površinsko ga ogrevamo z gladenjem, trenjem in ščipanjem kože,
- globinsko ga ogrevamo s pritiskanjem globlje v tkivo in z iztiskanjem krvi,
- razgibavamo ga z raztezanjem in kroženjem udov,
- posvečamo se večjim mišičnim skupinam na ramenih,
- pozorno obdelujemo občutljivejše dele telesa, glavo, šape in rep.

6.4 LIMFNA DRENAŽA

Limfa je telesna tekočina, ki nastaja s prečiščevanjem izločkov iz celic, samostojno limfno ožilje pa je razporejeno po vsem pasjem telesu. Priljubljena tehnika limfne drenaže, to je nežnega, ritmičnega, uravnavanja toka limfe, je preprosta, a izjemno učinkovita, saj pospešuje izločanje strupov iz telesa. Masaža se izvaja tako, da roka nežno in počasi potiska tekočine nasprotno od smeri krvnega pretoka, kot kaže slika 6.

Slika 6: Limfna drenaža na zadnjični mišici poteka od pregiba do repa

6.5 REIKI

Beseda reiki v japonščini pomeni dih življenja, duhovnost. Tehnika je zasnovana na krepitvi energije živega telesa s tradicionalnim polaganjem rok, ki počivajo na telesu brez dodajanja pritiska. Roke so le pripomoček, z mislimi uravnavamo energijo v telesu psa, vizualiziramo težavo in cilj, ki ga hočemo doseči, informacija pa se skozi dlani pretoči na cilj. Psi radi sodelujejo pri tem, saj je ena najnežnejših tehnik, ki pogloblja vez med vodnikom in psom.

6.6 AKUPRESURA

Tradicionalna kitajska medicina uporablja akupresuro, ki temelji na prepričanju, da ima vsako bitje neko količino energije, ki se pretaka po organizmu. Pri akupresuri se uporablja pritisk prstov po linijah štirinajstih meridianov psa. Akupresurne točke ležijo v drobnih vdolbinicah v tkivu, med mišičevjem in kostmi. Najbolj uporabne akupresurne točke so na kolkih, vratu, obvretenčnem predelu hrbta in na šapah.

Kako izvajamo akupresuro:

- Pritisnemo s prstom na določeno mesto in ga zavrtajmo, kot bi bil sveder.
- Drobne krožce nizamo hitro in sprva nežno, potem okrepimo s težo svojega telesa.
- V mesto vrtamo najprej krožno v desno, nato drobno in hitro še v levo.
- Prst odmaknemo in z drugo roko nežno potresemo obdelano mesto.

Smer urnega kazalca (v desno) bo psa zbudjala in poživiljala, smer v levo pa ga bo uspavala in pomirjala.

7 MASAŽA PSOV V PRAKSI

Za vsako masažo je pomembno poznati vsaj osnove anatomije telesa, obliko, lego in funkcijo vsakega dela pasjega telesa, enako pomembne pa so telesne značilnosti posameznega psa, njegove bolezni in značaj. Vsi psi uživajo v masaži tistih delov, ki jih sami s svojimi okončinami ne dosežejo.

Telo psa je delovno polje, ki ga je treba v celoti obdelati. Masaža je primerljiva s kiparstvom, pri katerem z rokami sledimo obliki. Za kakovostno masiranje si je dobro narediti načrt, ki bo zajel vse dele pasjega telesa, vertikale štirih nog, ki jih povezuje horizontala trupa z repom in glavo.

7.1 UPOŠTEVANJE DLAKE IN KOŽUHA

Od dolžine, lege, vrste dlake in tipa kožuha je odvisen tudi način masiranja. Dolgodlake pse lahko posamezni tipi masaže cukajo, kratkodlaki psi pa so na dotik bolj občutljivi, saj se roka dotika konic dlake. Masaža stimulira telo, vendar obenem nesnago kožuha vtiramo še globlje v kožo, zato je dobro, da pred masažo psa skrtačimo.

7.2 MASAŽA TRUPA PRED AKTIVNOSTMI

Psi niso enako grajeni in gibalno sposobni. Glede na pasmo psa je hrbet lahko različno dolg, širok in napet. Zaradi zgradbe telesa se psu hrbtenica pogosto poveša, hrbet pa je lahko tudi privzdignjen ali skrivljen. Dvigovanje trupa, kakor ga prikazuje slika 7, je uporabno pred aktivnostmi, saj se tako poveča mobilnost in utrjuje samozavest psa.

Slika 7: Dvigovanje trupa

7.3 MASAŽA GLAVE

Na glavi so najbolj občutljive točke pasjega telesa, vsak dotik glave je povezan s čustvi, saj se pes odziva intenzivneje kot pri dotiku telesa. Masaže glave se nekateri psi branijo, ker jih podreja. Glavo masiramo na več načinov, najbolj pogosto z vodenjem, vlečenjem kože na lobanji, pritiskanjem palca na smrček, tapkanjem s kazalcem med očmi, dotikanjem zobnih korenov in stiskanjem konic ušes.

7.4 MASAŽA VRATU IN RAMEN

Zaradi ovohavanja tal je pasji vrat v iztegnjenem položaju, pritiski pa se preko vratu selijo tudi na rame. Masaža vratu je blagodejna za vsakega delovnega psa. Vrat raztezamo s pomočjo priboljška, dvignjenega nad glavo oziroma položenega na prsni koš psa, glavo potiskamo v levo in desno, s palci globoko pritiskamo v obvretenčni vratni predel, kožo na vratu svaljkamo in vrat gladimo po goltancu. Učinkoviti prijemi na ramah so gladenje, gnetenje in tapkanje.

7.5 REFLEKSNA MASAŽA STOPAL

Stopala so občutljiva točka vseh psov, na stopala so pozorni, imajo jih za del svoje intimne in jih pogosto ne prepustijo dotikanju in striženju krempljev. Bolj kot bo vodnik vztrajen pri dotikanju šap, bolj bo njegov pes vodljiv. Šape masiramo pred delom in po njem pa tudi v prostem času, saj takšna masaža na psa učinkuje zelo blagodejno. Šape vrtimo, stiskamo med dlanmi, gladimo med prsti, kakor prikazuje slika št. 8 in s prstom pritiskamo na vsako blazinico posebej.

Slika 8: Refleksna masaža stopal psa

8 NAPOTKI ZA MASAŽO

Na masažo psa se pripravite, umirite misli in svoje dihanje, ogrejte in naoljite si roke. Premiki vašega telesa med masiranjem naj bodo logični, ne vstajajte in ne hodite okoli psa, če to ni potrebno. Med masiranjem psu ves čas prigovarjajte, da ohranjate njegovo pozornost. Bolj kot je masaža psu zanimiva, dlje ga boste lahko masirali. Skrivnost masiranja psov je, da se jim med dogajanjem malce čustveno podredite, to psom zelo godi. Glejte naprej, mimo psa, ne v njegove oči. Bodite osredotočeni na svoje početje, a ne masirajte ga, če za masažo ni razpoložen. Preden neposredno po treningu ali delu začnete masažo, počakajte, da se njegovo dihanje popolnoma umiri.

ZAKLJUČEK

Razlika med božanjem in masiranjem psa je v pristopu. Ko se psa dotikamo dlje in drugače, kakor je vajen, doživlja to kot nekakšno nasilje nad svojim telesom, ne razume namreč, kaj mu sporočamo. Govorica malo spretnejših masažnih rok ne vsebuje običajnih pokroviteljskih sporočil, to so funkcionalni prijemi in gibi, ki se jih mora pes privaditi. Privadil pa se jih bo samo z vajo.

SEZNAM LITERATURE

Equissage <http://www.equissage.com/therapy.htm>.

Hannay, P. (1998). Shiatsu for Dogs. London: J. A. Allen & Co. Limited.

Hourdebaigt, J. P. (2004). Canine Massage. Washington: Dogwise Publishing.

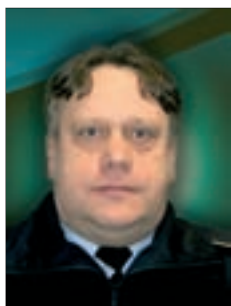
Kralj, B. (2008). Masaža psov: dotik namesto ukaza – prvi strokovni priročnik. Ljubljana: Ara.

Martin M. History of Pet Massage http://www.ehow.com/about_5365397_history-pet-massage.html.

PREDSTAVITEV AVTORICE

Breda Kralj je svetovalka za spreminjanje vedenjskih vzorcev živali, specializirana je za programe popestritve življenja živali v živalskih vrtovih, rejih in domači oskrbi. O metodah za popestritev življenja živali predava doma in v tujini, mednje pa uvršča tudi masažo živali, ki jo popisuje v prvem slovenskem kinološkem priročniku Masaža psov. S svojo terapevtsko psico od leta 2003 pomaga otrokom s posebnimi potrebami v zvezi Sonček in v Centru Dolfke Boštjančič CUDV Draga. Pri izbiri psov pa svetuje ljudem z različnimi oblikami epilepsije, ki lahko kot skrbniki psov zaživijo kakovostnejše življenje.

PREDSTAVITEV DELA POLICIJSKE POSTAJE VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV LJUBLJANA

Franc NOVAK, Policijska uprava Ljubljana, Policijska postaja vodnikov službenih psov Ljubljana

Ervin GODUNC, Policijska uprava Ljubljana, Policijska postaja vodnikov službenih psov Ljubljana

POVZETEK

Avtorja sta referat razdelila na dva vsebinska sklopa. V prvem delu sta predstavila ustanovitev Policijske postaje vodnikov službenih psov Ljubljana, vrste nalog, ki jih opravljajo v enoti, ter pregled dela za leto 2008 v primerjavi z letom 2007. V drugem sklopu je poudarek na organizaciji in delu policije pri varovanju javnih zbiranj, navedene so konkretne izkušnje policistov vodnikov službenih psov s Policijske postaje vodnikov službenih psov Ljubljana. Ugotovitve kažejo, da imajo policisti vodniki službenih psov policije pomembno vlogo pri zagotavljanju varnosti v Policijski upravi Ljubljana in tudi širše, in sicer na vseh področjih policijskega dela. Zelo pomembno vlogo pa imajo tudi pri varovanju javnih shodov in javnih prireditev, saj načrti za njihovo varovanje praktično več ne morejo biti pripravljene brez sodelovanja policistov vodnikov službenih psov.

Ključne besede: službeni pes, vodnik službenega psa, policijska postaja, javna zbiranja, kriminaliteta, javni red in mir.

1 USTANOVITEV POLICIJSKE POSTAJE VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV LJUBLJANA IN PREDSTAVITEV DELA

Policijska postaja vodnikov službenih psov Ljubljana (v nadaljevanju PPVSP Ljubljana) je področna policijska postaja, ki je bila z odločbo takratnega ministra za

notranje zadeve Igorja Bavčarja ustanovljena maja 1992. Z ustanovitvijo PPVSP so bila ukinjena delovna mesta vodnikov službenih psov policije v Operativno-komunikacijskem centru Policijske uprave Ljubljana (OKC PU Ljubljana) in v nekaterih območnih policijskih postajah (PP), vodniki pa so bili premeščeni v PPVSP Ljubljana. Sedež enote je bil na Podutiški cesti 88 v Ljubljani, enota pa je imela službene pse nastanjene v Policijski akademiji - Oddelku za šolanje službenih psov (v nadaljevanju OŠSP). Dne 17. 4. 2008 se je enota preselila na novo lokacijo, in sicer na Gmajnice 34 v Ljubljani, v nov objekt, poleg objekta OŠSP.

Na PPVSP Ljubljana je trenutno osemnajst policistov vodnikov službenih psov (VSP) in dvajset službenih psov policije (SPP). Petnajst VSP opravlja delo s SPP za splošno uporabo, trije VSP pa delo s SPP za specialistično uporabo. Vsak VSP ima svojega SPP, dva VSP za specialistično uporabo pa imata po dva SPP, in sicer za iskanje prepovedanih drog in za iskanje eksplozivov. Glede na trenutne potrebe bi enota potrebovala vsaj petindvajset VSP in SPP za splošno uporabo in pet VSP in SPP za specialistično uporabo, saj policisti opravljajo delo na območju celotne PU Ljubljana, po potrebi pa tudi na območju drugih policijskih uprav. Organizacija dela je taka, da so VSP uslužbencem OKC PU Ljubljana na razpolago 24 ur na dan, to pomeni, da zagotavljajo 24-urno pokritost terena.

V povprečju SPP na PPVSP Ljubljana opravljajo službene naloge do starosti devedetih let. Enota ima za splošno uporabo (intervencije, varovanje javnih shodov in javnih prireditev, sledenje ...) trenutno v uporabi sedem nemških ovčarjev, sedem belgijskih ovčarjev in enega rotvajlerja; za specialistično uporabo (iskanje prepovedanih drog in eksplozivov) pa dva nemška kratkodlaka ptičarja, dva belgijska ovčarja in enega nemškega ovčarja, in sicer za odkrivanje prepovedane droge dva belgijska ovčarja in enega kratkodlakega ptičarja, za odkrivanje eksplozivov pa enega nemškega ovčarja in enega nemškega kratkodlakega ptičarja.

Izkušnje zaposlenih v enoti kažejo, da so za splošno uporabo najbolj primerni nemški ovčarji, saj so zelo prilagodljivi za vse vrste nalog. Če pa gledamo samo z vidika opravljanja intervencij ter varovanja javnih shodov in javnih prireditev, so najbolj primerni rotvajlerji, saj imajo zaradi svojega videza najboljši preventivni učinek, poleg tega pa so zelo učinkoviti tudi pri neposredni uporabi, z nagobčnikom ali brez njega.

Pri specialistični uporabi so se dobro izkazale vse pasme, kljub temu pa ugotavljamo, da pozitivno vendarle nekoliko izstopajo nemški ptičarji. So namreč izjemno dobri iskalci, še posebej pa se pri njihovem delu kaže vztrajnost, saj preiskave opravljajo tudi uro ali več brez počitka.

SPP, ki jih ima PPVSP Ljubljana, so predhodno izšolani v OŠSP, ki spada pod Policijsko akademijo. Seveda pa je treba znanje psov nenehno utrjevati in do-

polnjevati, zato na PPVSP Ljubljana trikrat na mesec organiziramo redne vaje, ki se jih udeležujejo tudi vodniki iz PU Postojna in en vodnik iz PP Ribnica. Poleg rednih pa po možnosti organiziramo tudi tako imenovane izredne vaje. Vse vaje se organizirajo in izvajajo tako, da so čim bolj prilagojene dejanskim situacijam na terenu. Rezultati dela, ki jih na terenu dosegajo policisti VSP s SPP, kažejo, da so SPP zelo dobro usposobljeni.

1.1 VRSTE NALOG, KI JIH OPRAVLJAJO VODNIKI SLUŽBENIH PSOV PPVSP LJUBLJANA

VSP najpogosteje opravljajo naslednje naloge:

- iskanje in prijemanje storilcev kaznivih dejanj,
- iskanje pogošenih oseb,
- varovanje javnih zbiranj,
- vzdrževanje javnega reda (samostojne intervencije in pomoč drugim policistom oziroma policijskim patroljam),
- varovanje državne meje,
- druge dejavnosti (blokade, zasede, varnostne akcije ...),
- hišne preiskave (iskanje prepovedanih drog, eksplozivov),
- pregled objektov in vozil (iskanje eksplozivov med protiterostičnimi ukrepi).

1.2 PREGLED DELA PPVSP LJUBLJANA LETA 2008 V PRIMERJAVI Z LETOM 2007

1.2.1 Preprečevanje kriminalitete

VSP so s SPP v 324 (343)¹ primerih iskali osebe, ki so bile osumljene storitve kaznivih dejanj (KD), in sicer na terenu v 308 (309) primerih in v raznih objektih v 18 (34) primerih. Skupno je bilo prijatih 51 (29) osumljencev, izsledenih pa je bilo tudi 7 (2) oseb, za katere je bilo razpisano iskanje.

VSP s SPP za iskanje prepovedanih drog so opravili skupno 277 (186) hišnih preiskav, preiskav motornih vozil in terena, in sicer 80 (70) hišnih preiskav, 192 (116) preiskav vozil in 5 (0) preiskav oziroma pregledov terena. VSP so s SPP za iskanje prepovedanih drog sodelovali tudi v 18 (23) poostrenih nadzorih na območju PU Ljubljana z delavci Sektorja kriminalistične policije (SKP) in s policisti območnih PP. Med 12 (10) preiskavami so VSP s SPP odkrili skrito drogo. Število je sicer majhno, vendar je treba poudariti, da storilci, ko vidijo, da bo pri

¹ V oklepajih so podatki za leto 2007.

preiskavi sodeloval tudi policist VSP s SPP, predhodno sami izročijo prepovedano drogo, saj jim je znano, da jo je težko tako skriti, da je pes ne bi zaznal.

Za odkrivanje nedovoljenega vnosa in tranzita prepovedanih drog, orožja ter eksplozivnih snovi so VSP s SPP opravljali nadzore na mejnih prehodih z Republiko Hrvaško, in sicer na območju PP Ribnica in PP Kočevje v 34 (31) primerih, v 12 (11) hišnih preiskavah pa so pomagali tudi drugim policijskim upravam.

VSP s SPP za odkrivanje eksplozivnih sredstev so preventivno ali zaradi sporočila o nastavitvi minsko-eksplozivnega sredstva opravili 176 (90) pregledov in preiskav objektov, vozil in terena, in sicer 70 (41) pregledov objektov, 91 (39) pregledov motornih vozil, 12 (7) pregledov terena in 3 (3) hišne preiskave. VSP s SPP za iskanje eksplozivnih sredstev so v 4 (7) primerih pomagali tudi drugim policijskim upravam.

Takšno povečanje števila pregledov in preiskav v primerjavi z letom 2007 je posledica dejstva, da je v prvi polovici leta 2008 Slovenija predsedovala Svetu Evropske unije, večina pregledov je bila izvedena preventivno, za zavarovanje visokih predstavnikov Slovenije, drugih držav in mednarodnih organizacij.

1.2.2 Preprečevanje kršitev javnega reda in miru

Leta 2008 so bili VSP s SPP napoteni v 612 (620) intervencij, od katerih so jih sami izvedli 264 (275), v 348 (345) intervencijah pa so pomagali policistom območnih PP.

VSP so skupno obravnavali 211 (128) kršitev predpisov o javnem redu in miru, od tega 177 (111) kršitev Zakona o varstvu javnega reda in miru ter 34 (17) kršitev drugih predpisov s področja javnega reda in miru.

VSP so bili s SPP v 32 (37) primerih poslani v pomoč policistom iz območnih PP, ko je prišlo do groženj s strelnim orožjem ali do njegove uporabe. VSP so v 3 (0) primerih sami našli in zasegli orožje. En osumljenec je bil skupaj z zaseženim orožjem predan v postopek policistom območne PP, v 2 (0) primerih je bilo zaseženo hladno orožje in uveden hitri postopek z izdajo odločbe.

1.2.3 Iskanje pogrešanih oseb in asistenca drugim državnim organom

Leta 2008 so VSP s SPP v 52 (68) primerih pomagali policistom območnih PP pri iskanju pogrešanih oseb in pri 20 (6) asistencah inšpekcijskim službam pri opravljanju nalog iz njihove pristojnosti. Tudi asistence so bile izvedene skupaj s policisti in njihovimi nadrejenimi iz območnih PP, ki so tudi vodili oziroma

usklajevali delo. Asistence so bile zagotovljene predvsem v primerih, ko so pričakovali odpor ali kršitve javnega reda in miru v večjem obsegu.

1.2.4 Mejna kontrola

Na podlagi ustnih dogovorov z vodstvi PP Ribnica in PP Kočevje so VSP s SPP za odkrivanje prepovedanih drog in eksplozivnih snovi leta 2008 na mejnih prehodih z Republiko Hrvaško izvedli 34 (31) poostrenih nadzorov, v katerih so opravljali preglede potnikov, prtljage in vozil. Skupno je bilo opravljenih 157 pregledov motornih vozil, v 1 (0) je službeni pes zaznal prepovedano drogo v vozilu.

1.2.5 Varovanje javnih shodov in javnih prireditev

Leta 2008 so VSP s SPP opravili 116 (153) varovanj javnih shodov in javnih prireditev, in sicer 10 (3) protestnih shodov in 106 (150) drugih javnih prireditev (koncerti, srečanja motoristov, srečanje narodnih noš, Vrhniška noč, Rožnik 1. maja, veseli december ...). Policisti VSP so s SPP sodelovali tudi pri varovanju nogometnih, košarkarskih in hokejskih tekem, in sicer večinoma na območju PU Ljubljana, v dveh primerih pa tudi na območju PU Maribor.

Večje angažiranje policistov VSP (4–10) je bilo predvsem pri varovanju rizičnih športnih prireditev ali na protestnih shodih. Če je prišlo na športnih prireditvah do večje oziroma množične kršitve javnega reda in miru (5 ali več oseb), so pri vzpostavljanju javnega reda uspešno sodelovali tudi VSP s SPP, ki so v vseh primerih svoje delo opravili strokovno in zakonito tako, da niso evidentirali niti ene pritožbe na postopke.

2 JAVNA ZBIRANJA

2.1 OBRAZLOŽITEV POJMA JAVNA ZBIRANJA

Javno zbiranje je eno izmed oblik druženja ljudi iz različnih vzrokov. Pravica do javnega zbiranja je občutljiva človekova pravica in svoboščina, ki je zapisana tudi v 42. členu Ustave Republike Slovenije (1991). Način ustavne pravice do mirnega zbiranja in javnih zborovanj na javnih shodih in javnih prireditvah pa ureja v posameznih določbah tudi Zakon o javnih zbiranjih (2002). Zakon je tako javna zbiranja razdelil na javne shode in javne prireditve.

Po definiciji je javni shod vsako organizirano zbiranje oseb zaradi izražanja mnenj in stališč o vprašanih javnega ali skupnega pomena na prostem ali v zaprtem prostoru, kjer je dostop dovoljen vsakomur.

Javna prireditve pa je vsako organizirano zbiranje oseb zaradi izvajanja kulturne, športne, zabavno-glasbene, izobraževalne, verske ali druge aktivnosti, tako da je udeležba brezpogojno ali pod določenimi pogoji dovoljena vsakomur.

2.1.1 Organizacija in delo policije pri varovanju javnih zbiranj

Organizacija in delo policije pri varovanju različnih javnih zbiranj je naravnana k zagotavljanju maksimalne varnosti vsem udeležencem, ki se teh zbiranj udeležijo. Ob ogrožanju varnosti ljudi ali premoženja morajo policisti na podlagi zakonov in pooblastil odločno ukrepati zoper posameznike ali skupine, ki kršijo javni red in mir.

Za preprečevanje morebitnih kršitev in drugih negativnih pojavov na javnih zbiranjih sta potrebni ustrezna priprava policije in izdelava načrta varovanja. Z načrtom varovanja se tako, ko je ocenjeno, da gre za javni shod ali javno prireditev s povečano stopnjo tveganja, poleg drugih policistov (policistov posebne policijske enote (PPE), policistov konjenikov, prometnikov ...), odredi jo v varovanje tudi VSP s SPP za splošno in po potrebi tudi za specialistično uporabo. VSP s PPVSP Ljubljana vsako leto opravijo od 110 do 160 varovanj javnih shodov in javnih prireditev in nihče niti ne pomisli, da bi se odmevnejše prireditve varovale brez VSP in SPP. Izkušnje kažejo, da navzočnost SPP psihološko deluje na množico, in tudi policisti drugih enot zatrjujejo, da en služben pes zaleže za pet do deset policistov. To dejstvo potrjuje tudi podatek, da kljub velikemu številu varovanj različnih oblik javnih zbiranj VSP PPVSP Ljubljana uporabijo SPP za neposredno delovanje na ljudi v zelo majhnem številu, le dva do štirikrat letno.

Pri varovanju javnih shodov ali javnih prireditev, kjer sodeluje večje število VSP s SPP, delo usklajuje in vodi komandir PP VSP Ljubljana ali njegov namestnik. Število VSP in naloge, ki jih opravljajo s SPP, se določijo v konkretnem načrtu varovanja. VSP s SPP tako sodelujejo pri varovanju različnih javnih shodov (protesti, demonstracije ...) in prireditev (športne, zabavno-glasbene ...), ki načeloma potekajo na odprtem prostoru (športna igrišča, ceste ...), lahko pa tudi v zaprtih prostorih (športne dvorane ipd.).

Pri določanju delovnih mest in nalog VSP se v preteklosti niso vedno upoštevale psihofizične zmožnosti SPP, in sicer vzdržljivost ob določenih naporih (toplotne obremenitve, različni neposredni negativni dražljaji iz okolice, kot so močno ozvočenje, ognjemeti, hrup, ki ga povzročajo pirotehnični izdelki, ...). Do tega je prihajalo, ker so se načrti varovanj pripravljali brez strokovne pomoči oziroma brez predhodnega posvetovanja z vodstvom policijske enote, iz katere so bili VSP napoteni na varovanje. V PU Ljubljana se tako v zadnjih letih načrti varovanja ne pripravljajo več brez predhodnega posvetovanja z vodstvom

PPVSP Ljubljana. Preden se sestavi načrt, je obvezen posvetovalni sestanek z udeležbo predstavnikov vseh služb, ki izvajajo varovanje, kar prispeva k temu, da so vsa varovanja izvedena maksimalno uspešno in brez večjih poškodb policistov, ki v varovanju sodelujejo.

Uporaba SPP kot prisilnega sredstva je opredeljena v 51. členu Zakona o policiji (2006), sam način uporabe pa opredeljuje Pravilnik o policijskih pooblastilih v 91. členu (2006). Kljub temu pa postopki VSP s SPP za ukrepanje zoper množico oseb niso prav podrobno določeni oziroma tipizirani v nobenih pravilih. Ob uporabi prisilnih sredstev (neredi, kršitve JRM ...) VSP na ukaz vodje varovanja običajno ukrepajo skupaj s policisti PPE. VSP pri tem pomaga pri vzpostavljanju javnega reda (neposredno delovanje psov na ljudi, ločevanje ljudi, varovanje postopkov ...). SPP se vedno uporabljajo z nagobčnikom in na vrvici. Če pa je z dejanji skupine ljudi ogroženo življenje ali osebna varnost ljudi ali premoženje večje vrednosti, se lahko uporabljajo tudi brez nagobčnikov in na vrvici. Uporabo brez nagobčnikov odredi vodja varovanja oziroma komandir VSP Ljubljana ali njegov namestnik. Če pa to glede na okoliščine ni mogoče, o tem odloča sam VSP. Tak primer se je avgusta 2009 zgodil na območju PU Maribor, ko so VSP PPVSP Ljubljana pomagali pri varovanju nogometne tekme med reprezentancama Slovenije in Poljske. Prišlo je do množične kršitve javnega reda in miru in tudi do neposrednega ogrožanja policistov. Najbolj vztrajni kršitelji so prenehali napadati policiste šele potem, ko je VSP PPVSP Ljubljana službenemu psu snel nagobčnik.

Zaradi specifičnosti dela, ki ga opravljajo VSP s SPP, velja v PU Ljubljana pravilo, da se varovanja javnih shodov in javnih prireditev udeleži tudi komandir PPVSP Ljubljana ali njegov namestnik, ki odreja uporabo SPP, in sicer vedno, ko je v varovanje vključenih šest ali več policistov VSP s SPP.

Kot je bilo že navedeno, se, če je potrebno (obisk varovanih oseb, splošna ogroženost sodelujočih, anonimne najave o nastavitvi eksplozivnih sredstev ...), v varovanje javnih zbiranj poleg VSP s SPP za splošno uporabo vključijo tudi VSP s SPP za iskanje eksplozivnih sredstev, ki vedno sodelujejo oziroma delujejo skupaj s policisti, usposobljenimi za protibombne preglede. Običajno opravljajo preventivne preglede, in sicer dela objekta ali celotnega objekta, včasih tudi okolice objekta, v katerem prireditev poteka. Na zahtevo vodje varovanja pa pregledujejo tudi vozila, ki prihajajo v bližino ali na prireditveni prostor.

2.1.2 Delo vodnikov službenih psov pri varovanju javnih shodov

Naloge VSP s SPP se načeloma opravljajo na določenih kontrolnih točkah ali pa, glede na oceno razmer, pred policijsko vrsto, ob njej ali za njo. Obstaja možnost, da med varovanjem zaradi večje množice, morebitnega vpitja, ropo-

ta, zunanje toplotne obremenitve ali iz drugih vzrokov, službeni psi postanejo nemirni in slabše obvladljivi (pretirano lajanje, zaganjanje v ljudi, pretirana živčnost in napadalnost ali pa neagresivnost, ko bi bila potrebna). Zato se po možnosti psi umaknejo na primerno razdaljo od glavne množice, vendar tako, da jih ta še vedno vidi in nanjo SPP psihološko še vedno delujejo. Tako so službeni psi manj obremenjeni z okolico in zato bolj spočiti in sproščeni, ko je potrebno ukrepanje.

2.1.3 Delo vodnikov službenih psov pri varovanju javnih prireditev

Policisti največkrat varujejo različne kulturne, glasbene in športne prireditve. Prav slednje so znane kot rizične glede na pogostost in intenziteto kršitev javnega reda in miru, ko sta potrebna dodatna organizacija in načrtovanje dela policije. Naloge VSP s SPP pri varovanju javnih prireditev imajo zaradi psihološkega učinka veliko preventivno (navzočnost, nadzor, kontrola ...) in represivno vrednost (neposredno ukrepanje zoper nasilneže). VSP so zato s SPP vedno navzoči na prireditvah, ki so na podlagi izdelane varnostne ocene ocenjene kot dogodki večjega tveganja.

VSP se s SPP odredajo na tiste kraje, kjer so lahko najbolj učinkoviti. Organizirani navijači se običajno zbirajo na vnaprej določenem prostoru, s katerega odidejo na prireditveno območje. V ta namen se opravlja spremstvo navijaških skupin zaradi nadzora in preprečevanja morebitnih kršitev (vandalizma ...). Zelo pomembna je navzočnost VSP in SPP že pred začetkom prireditve, in sicer v okolici, kjer bo prireditev potekala (zaradi zbiranja in zadrževanja ljudi), ter tudi ob razhajanju ljudi po prireditvi.

Pri varovanju javnih (športnih) prireditev, ki potekajo v zaprtem prostoru, naj bi se VSP s SPP nahajali zunaj prostora dogajanja oziroma objekta, vendar pa so glede na razmere lahko odredeni na določeno točko (tribuna, vhodi na stadion ipd.) ali pa neposredno v intervencijsko skupino. Ob represivnem ukrepanju na skupino agresivnih kršiteljev, ki so pogosto tudi pijani, zelo vplivata odločnost in borbenost SPP. Iz dosedanje prakse je razvidno, da so se mnogi kršitelji po uporabi SPP umirili in prenehali s kršitvijo ali pa so se preprosto razbežali. Med varovanjem prireditev so se SPP večkrat nepotrebno psihično in fizično izčrpavali zaradi zadrževanja na določenih mestih (atletska steza, vmesni prehodi na tribune, tribune v športnih dvoranah ...). Navedena mesta so bila določena VSPP že v načrtu dela, ne zaradi trenutne operativne potrebe (interveniranje, druga nujna posredovanja ...), kar seveda ni pravilno.

Kot primer negativne prakse je bila odreditev VSP s SPP na vhod na tribuno Hale Tivoli. VSP je SPP ves čas prireditve s težavo miril zaradi bučnega navijanja in vpitja ljudi v dvorani. SPP je zaradi živčnosti brez potrebe skakal proti lju-

dem, ki so hiteli na tribuno in z nje. Zato se je utrudil, in ko je po končani tekmi prišlo do prerivanja med navijači, se je slabo odzval na ukaz VSP za ukrepanje proti kršiteljem.

Treba je omeniti, da je predvsem na športnih prireditvah navzoča večja množica na manjšem prostoru, ki vpije, meče petarde, kaže agresivnost ipd. Za SPP je navedena aktivnost znak za povečano pripravljenost oziroma za interventni odziv. SPP zato ves čas intenzivno laja, se zaganja proti množici in kaže agresijo, kar je sicer pravilno in zaželeno med intervencijo oziroma na ukaz VSP, ne pa tudi takrat, ko te potrebe ni. Zato je priporočljivo, da se SPP po možnosti umaknejo od neposredne množice na primernejše mesto ali celo začasno namestijo v službena vozila v bližini. Tako so manj obremenjeni z različnimi zunanjimi dražljaji in bolj spočiti, če je treba intervenirati zoper kršitelje na stadionu, tribunah ali na drugih mestih.

ZAKLJUČEK

O teoretični uporabi službenih psov v policiji in tudi na drugih delovnih področjih je v različni literaturi veliko napisanega, manj pa o dejanski oziroma praktični uporabi. Iz konkretnega prispevka pa je razvidna prav praktična oziroma dejanska uporaba službenih psov. Podatki kažejo zelo veliko obremenjenost policistov vodnikov in njihovih službenih psov ter njihovo pomembno vlogo pri zagotavljanju varnosti na vseh področjih policijskega dela. Še posebej so pomembni pri iskanju in prijemanju storilcev kaznivih dejanj in pogrešanih oseb; pri vzdrževanju javnega reda (lastne intervencije in pomoč drugim policijskim patruljam); pri hišnih preiskavah (iskanje prepovedanih drog); pri pregledu objektov in vozil (iskanje eksplozivov) ter pri varovanju javnih zbiranj (javnih shodov in javnih prireditev). Prav varovanje javnih zbiranj je eno najbolj zahtevnih oziroma rizičnih področij dela, še posebej varovanje športnih prireditev, ki se ne opravlja več brez policistov vodnikov in službenih psov. Izkušnje kažejo, da navzočnost službenih psov zelo psihološko deluje na množico. Za vzpostavitev javnega reda in miru je še posebej učinkovita uporaba službenih psov brez nagobčnikov in na vrvici. Znanih je nekaj primerov, ko je skupina ogrožala osebno varnost drugih ljudi ter premoženje in javnega reda nikakor ni bilo mogoče vzpostaviti, ko pa so policisti vodniki uporabili službene pse brez nagobčnikov in na vrvici, je bil javni red takoj vzpostavljen.

SEZNAM LITERATURE

Pravilnik o policijskih pooblastilih. (2006). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 40/06.

Ustava Republike Slovenije. (1991). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 33/91.

Zakon o javnih zbiranjih. (2002). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, št. 95/02.

Zakon o policiji. (2006). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 66/09.

PREDSTAVITEV AVTORJEV

Franc Novak, dipl. varstvoslovec, je komandir Policijske postaje vodnikov službenih psov Ljubljana in v Policiji dela od leta 1982. Od leta 1984 do 1990 je bil vodnik službenega psa na Policijski postaji Kočevje. Delo je kot vodstveni delavec nadaljeval na Policijski postaji Ribnica, leta 2007 pa je začel delati na Policijski postaji vodnikov službenih psov Ljubljana. Leta 1985 je bil soustanovitelj Kinološkega društva Kočevje in kasneje tudi Kinološkega društva Rog. V društvih je bil več let vodja šolanja psov, s čimer se je ukvarjal tudi v zasebnem življenju.

Ervin Godunc je pomočnik komandirja Policijske postaje vodnikov službenih psov Ljubljana, v Policiji je zaposlen od leta 1981. Od leta 1982 do 1985 je opravljal delo vodnika službenega psa na Policijski postaji Nova Gorica, od leta 1985 do 1992 v takratni stalni službi, ki se je kasneje preimenovala v Operativno-komunikacijski center Policijske uprave Ljubljana, in od leta 1992 na Policijski postaji vodnikov službenih psov Ljubljana, kjer je leta 1995 postal pomočnik komandirja.

Brez službenih psov bi bila policija bosa

Po mnogih letih dela v nemogočih razmerah je ljubljanski oddelek za šolanje službenih psov dobil nove moderne prostore

Blaz Latenser

Ljubljana – Policijski si danes svojega dela ne znajo več predstavljati brez pomoči izločenih policijskih psov. Štirinajst so jim v pomoč pri skoraj vseh oblikah njihovega poslanstva, od navedanja javnega reda in mira do nadzora turje, izkaza pogrebnih ljudi in preiskovanja kaznivih dejanj. S svojimi sposobnostmi jim pomagajo prijetje dajajo preventivno podporo pri iskanih drogah ali eksplozivih ter v mnogih primerih odločilno prispevajo pri izkazu osnovne varnosti najbližjih slobočev.

Letos so nova stanja izboljšali prvega pol leta letošnjega vodnika, ki polniti in izkazuje. V Gornji telenovarije vodnik, izkazuje in preiskuje.

Slobočev...
V Gornji telenovarije...
vodnik, izkazuje...
preiskuje...

policijskih psov ene najbolj varnostnih v Evropski uniji.

«Priznati je treba, da si policijski dela brez psov ne morem več predstavljati. Z novimi prostori je oddelek za šolanje dobil optimalne pogoje za delo in razvoj, ki nam bi jih morda zavidali,» je ob slovesnostnem odprtju svojega centra povedal direktor policije akademsko France Kozmač. Pomen štirinajst za policijsko delo je izpostavil tudi v. d. generalnega direktorja policije Janko Gorlek. «Zaradi izboljšanja izločenega znanja se mi mnogim uporaba ljudi v policiji razsvetli. Dejstvo pa je, da bi bili brez svojih prijateljev policisti tako rekoč bosi, saj so pri razpisnem postopku partnerji,» je povedal prvi mož policije.

Nemorne razmere le še zgodovina

Ljubljanski oddelek za šolanje službenih psov je dolgo časa bil v nemogočih razmerah. Kot so povedali vodniki policije, so imeli na voljo prostor, kjer je bil...

Policijski so med drugim pokazali, kako so službeni pri obveščanju pri lovjenju...

V slovenski policiji delajo trenutno 113 vodnikov službenih psov, a imajo planirani približno 400 dodatnih.

Vsak pes ne more biti policijski

Zlata vredni policijski psi

Pemurski policijski vodniki službenih psov in njihovi psi, ki so vseskozi med najboljšimi v državi, so pokazali, kako so štirinožci pomembni pri zatiranju kriminalitete in kršitvah javnega reda in mira

Vodniki mlajši od 30...

PRITOKI SI BODI...
Vodniki mlajši od 30...
Vodniki mlajši od 30...
Vodniki mlajši od 30...

KOMUNIKACIJSKI VIDIKI UPORABE SLUŽBENIH PSOV PRI PROMOCIJI POLICIJE

Nina DJORDJEVIĆ, Generalna policijska uprava,
Služba generalnega direktorja policije, Sektor za odnose z javnostmi

POVZETEK

Prispevek je usmerjen v pomen učinkovite komunikacije med policijo in različnimi javnostmi. Policija svoje javnosti dosega preko policistov na terenu, ki neposredno komunicirajo z občani, službe za odnose z javnostmi in množičnih medijev. Slednji preko prepričljivih medijskih vsebin ljudem posredujejo tudi implicitno vrednotenje o tem, katere teme so pomembne in kakšen odnos je treba razviti do njih. V prispevku so analizirani dejavniki, ki vplivajo na to, ali bo nek dogodek dobil svoj medijski prostor ali pa bo ostal neopažen. Službeni psi so odlično komunikacijsko sredstvo, ki pritegne pozornost tako medijev kot občanov in pozitivno vpliva na podobo policije v javnosti. Avtorica navaja primere dobre pa tudi slabe publicitete, ki jih policiji povzroči nepričakovano in neželjeno vedenje službenih psov, kot so na primer napadi na občane.

Ključne besede: službeni pes, policija, komuniciranje, odnosi z javnostmi, množični mediji, preventivna dejavnost, promocijska dejavnost.

UVOD

*»Radi se vidimo v časopisih, če smo le na pravi strani.«
Thomas Stearns Eliot*

Tisti, ki so že dalj časa zaposleni v policiji, radi poudarijo, kako je bilo včasih vse drugače. Občani naj bi policistom priznavali avtoriteto, jih spoštovali in imeli do njih veliko bolj pozitiven odnos, kot ga imajo danes. Dejstvo je, da danes živimo

nek drug čas. Socializem in vrednote, ki so ga krepile, je zamenjala nova družbena in politična ureditev. Ta v duhu demokracije in vsesplošnega liberalizma po eni strani intenzivno spodbuja spoštovanje temeljnih človekovih pravic in svoboščin, po drugi strani pa poudarja individualizem, egoizem, materializem itd. Zato ni presenetljivo, da so vrednote, kot so medsebojno spoštovanje, družbena solidarnost in pristna človeška empatija, pogosto postavljene ob stran.

Z izgubo avtoritete se zato ne sooča le policija, temveč tudi vse referenčne skupine, ki vplivajo na oblikovanje posameznikove osebnosti – starši, vrstniki, vzgojno-izobraževalne institucije itd. Z intenzivno promocijo policije seveda ne bomo rešili te kategorične težave, ki pesti vse sfere družbenega življenja, vseeno pa lahko z izgrajevanjem pozitivnega ugleda policije vplivamo na to, v kakšne interakcije bodo vstopali policisti, ki delajo na terenu.

Zakonito, strokovno in etično delo policistov je vsekakor najboljša promocija policije. Hkrati pa se je treba zavedati, da množični mediji s svojimi informacijami dosežejo najštevilčnejše občinstvo, zato je ugled policije pogosto odvisen prav od njihovega poročanja. Pozitivna podoba policije kot institucije bo zagotovo vplivala na pozitivno podobo policistov na terenu. In obratno. Kljub visokemu ugledu bodo policistove naloge ostale enako zahtevne, vseeno pa mu bo prijaznejši in bolj spoštljiv odnos občana, ki bo v njem videl avtoriteto in zagotovilo varnosti, olajšal marsikatero neprijetno in zapleteno interakcijo. Prav to je cilj našega dela!

1 POMEN ODNOSOV Z JAVNOSTMI ZA ORGANIZACIJO IN NJENE JAVNOSTI

V sodobnem času vsaka organizacija za dosego svojih ciljev in poslanstva razvija tudi komunikacijo z različnimi vrstami javnosti. Takšna interakcija jo, kot radi poljudno pravimo, odpira ljudem, jim omogoča vpogled v njene aktivnosti in namene ter jo tako približa svojim ciljnim javnostim. Komunikacijski proces nikdar ne sme biti enostranski in ne sme temeljiti le na golem posredovanju sporočil, temveč mora biti usmerjen v doseganje vzajemnega razumevanja. Pri tem se ustvarja dialektični učinek – tako kot organizacija učinkuje na javnosti tudi javnosti učinkujejo nanjo, zato se mora organizacija zavedati posledic svojih dejanj ter se vesti in komunicirati etično in z visoko ravnijo odgovornosti.

Vsaka organizacija ima, v nasprotju s pogostim prepričanjem, več vrst javnosti. V grobem ločimo vsaj dve – interno (notranjo) in eksterno (zunanjo) javnost. Notranja javnost so zaposleni v organizaciji, ki so najpomembnejša ciljna skupina, s katero mora organizacija vzpostaviti učinkovite kanale komuniciranja. Pri tem ima najpomembnejšo vlogo vodstvo, ki mora najprej poskrbeti za za-

dovoljstvo svojih zaposlenih, če želi povečati ugled organizacije v zunanji javnosti. Poleg tega, da zagotovi ustrezne delovne razmere, lahko vodstvo svoje zaposlene preko komunikacije vključi v proces sprejemanja odločitev in tako med zaposlenimi ustvari boljše delovno vzdušje, predvsem pa zavedanje, da so pomembni akterji pri vodenju organizacije. Posledično se ustvarja tudi pripadnost zaposlenih, ki je za dobro delovanje nepogrešljiva. To je še posebej vidno v neprofitnih organizacijah, kakršna je tudi policija.

Po drugi strani se vsaka organizacija sooča tudi z različnimi zunanjimi javnostmi. To so posamezne vrste strokovne javnosti, s katerimi sodeluje, množični mediji, občani itd. Za policijo najpomembnejša ciljna javnost, ki jo dosegamo preko policistov na terenu, lastnih medijev in množičnih medijev, so zagotovo občani. Velik delež vsebin v obliki obvestil, sporočil za javnost, preventivnih nasvetov itd. je namenjen prav njim. Policija si prizadeva doseči visoko stopnjo varnosti, pri tem pa si želi tudi tesnega sodelovanja z lokalnimi skupnostmi. Da bi bilo to uspešno in učinkovito, je treba policijo približati ljudem – to je ena najpomembnejših nalog službe za odnose z javnostmi. Ker je policija predvsem represivni organ, se zdi takšna naloga včasih neizvedljiva. A potreben je pravi in iskren pristop s pravo obliko komunikacije, in uspeh ne more biti daleč.

1.1 ODNOSI Z MEDIJI KOT POSEBNOST ODNOSOV Z JAVNOSTMI – TUDI V POLICIJI

Odnosi z mediji so znotraj odnosov z javnostmi posebna kategorija, ki ima na medijsko občinstvo največji vpliv. »Odnosi z mediji nam omogočajo, da z obveščanjem, prepričevanjem, pogajanjem in razpravljanjem sodelujemo pri ustvarjanju javnih pomenov; pri tem, kar ljudje zaznavajo kot smiselno in pomembno« (Verčič et al., 2002: 40). Mediji so namreč pomemben socializacijski mehanizem, ki znatno vpliva na oblikovanje socialnih reprezentacij ljudi (Nastran Ule, 2000). Na osnovi informacij, ki nam jih posredujejo, ljudje konstruiramo podobe sveta, podeljujemo pomen posameznim temam in dogodkom ter razvijamo odnos do njih.

Če torej želimo javnosti posredovati jasno artikulirana sporočila policije kot organizacije, moramo najprej vzpostaviti korekten odnos z mediji. Hkrati pa se moramo zavedati, da odnosi z mediji niso le »služenje interesom delodajalca ali naročnika« (Verčič et al., 2002: 15). Čeprav praktiki za odnose z mediji skrbimo za pojavljanje policije v množičnih medijih in tako tudi za njen ugled, pa je napačno prepričanje tistih, ki menijo, da odnosi z javnostmi oblikujejo podobo policije tako, da prikrivajo resnična dejstva, predvsem tista manj prijetna, ki bi lahko škodila njenemu ugledu (Newsom et al., 2000: 23). Delo službe za odnose z javnostmi mora biti sicer lojalno organizaciji, a hkrati tudi kritično do nje.

2 LE IZBRANI DOGODKI PRITEGNEJO ZANIMANJE MEDIJEV

Ena pomembnejših nalog službe za odnose z javnostmi, tudi v policiji, je, da spremlja delo svoje organizacije. Pri tem skrbi za to, ali organizacija počne kaj takega, kar bi lahko postalo novica – bodisi pozitivna ali negativna (Verčič et al., 2002: 112). Velik del svoje pozornosti praktiki za odnose z javnostmi usmerjajo v iskanje, načrtovanje in oblikovanje (ali pa vsaj poročanje o) takšnih aktivnosti organizacije, ki bodo izboljšale njen odnos s posameznimi vrstami javnosti.

Tematskih področij, ki bi bila pomembna za javnost, je v policiji veliko, vendar vsi zanimivi dogodki ne dobijo vedno svojega mesta v medijskem prostoru. Prednost imajo tisti, ki bodo po oceni uredniške politike pritegnili večjo pozornost javnosti. Kriteriji, ki določajo, kateri dogodki bodo izbrani v procesu selekcije, so t. i. **novičarske vrednosti** (tabela 1). Njihova funkcija je prepuščanje posameznih informacij v oblikovanje potencialnega novinarskega prispevka. Johann Galtung in Marie Ruge navajata naslednje novičarske vrednosti, ki so v novinarski praksi splošno sprejete (Hartley, 1989: 76–79):

Tabela 1: Novičarske vrednosti (Galtung in Ruge v Hartley 1989: 76–79)

NOVIČARSKA VREDNOST	OPIS
FREKVENCA	opredeljuje časovno obdobje, ki ga nek dogodek zavzame. Nekateri tiskani mediji izhajajo vsak dan, zato bo večja verjetnost, da bodo objavili posamezen dogodek, na primer delavske proteste, kot dalj časa trajajoče ekonomske, družbene ter kulturne procese, ki potrebujejo precej več časa, da se razvijejo, pa tudi njihov vpliv ni takoj viden.
PRAG DOGODKA	se nanaša na velikost dogodka. Dogodek, ki naj bo objavljen, mora preseči določen prag, večji kot je dogodek, večja je možnost, da bo izbran.
NEDVOUMNOST	se nanaša na jasnost dogodka. Zaželeno so preproste razlage, zato je treba omejiti možnost različnih interpretacij in izključiti dvoumnost pri razlagi pomenov. Polisemičnost dogodkov ni zaželena. Pogosta posledica takšnega poročanja je predstavljanje dogodkov kot črno-belih situacij.
POMENLJIVOST	je odvisna od kulturne bližine in pomembnosti dogodka. Dogodki, ki se skladajo s kulturnim ozadjem občinstva, veljajo za pomembnejše in imajo tako večjo možnost, da bodo izbrani. Vendar pa bodo dogodki iz oddaljenih kultur nenadoma postali vredni objave, če trčijo ob kulturne vrednote občinstva, največkrat v obliki groženj.

KONSONANCA	je pričakovanost dogodka. Kot pravi Hartley, »Če mediji pričakujejo, da se bo nekaj zgodilo, potem se tudi bo.« (1989: 77). Primer, ki se pogosto pojavlja kot prototip konsonance v medijskem poročanju, so antivietnamske demonstracije v Londonu leta 1968. Mediji so poročali predvsem o nasilju, za katerega je bilo pričakovati, da se bo zgodilo, čeprav je bilo nasilja dejansko zelo malo. Pri tem pa je bila temeljna ideja protestov popolnoma zanemarjena (Halloran et al. v: Hartley, 1989: 77). Mediji pogosto poročajo o prekoračitvah policijskih pooblastil – domnevnem nasilju policije nad občani, le redko pa med novice uvrstijo nasilje občanov nad policisti.
NEPRIČAKOVANOST	nepredvidljivi, nepričakovani, nenavadni in redki dogodki pritegnejo pozornost.
KONTINUITETA	ko je dogodek izbran kot vreden medijske objave, je pričakovati, da se bo medijsko pokrivanje tega dogodka nadaljevalo, četudi amplituda dogajanj upade.
ZGRADBA	dogodkom bodo priznane novičarske vrednosti glede na repertoar drugih dogodkov, ki so na voljo. Če na primer v časopisu ali televizijski objavi prevladujejo dogodki iz tujine, potem bodo v objavo vključeni tudi domači, morda manj pomembni dogodki, da bi tako vzpostavili ravnotežje med domačimi in tujimi novicami.
NANAŠANJE NA ELITNE DRŽAVE	mediji navadno namenijo precej več pozornosti dogodkom, ki so se zgodili v t. i. elitnih državah, kot tistim, ki so se zgodili v državah tretjega sveta. Ta tendenca se kaže predvsem v poročanjih o vojnah, volitvah in katastrofah. Tako smo npr. spremljali obsežno medijsko poročanje o terorističnem napadu na ZDA 11. 9. 2001, med tem ko mnogi, predvsem po številu žrtev veliko bolj tragični dogodki, ki se zgodijo v »nerazvitih« državah, ostanejo mnogokrat neopaženi.
NANAŠANJE NA ELITNE OSEBE	mediji pogosteje objavljajo zgodbe o znanih osebnostih, saj se domneva, da imajo njihova dejanja večje posledice kot dejanja neslavnih oseb.
POOSEBLJANJE	dogodki so navadno predstavljeni kot dejanja posameznikov, saj se občinstvo z njimi lažje identificira kot na primer z neko institucijo ali organizacijo.
NEGATIVNOST NOVIC	»Slaba novica je dobra novica. Je nepričakovana, nedvoumna, zgodi se hitro, je v skladu s splošnimi pričakovanja o stanju sveta in tudi njen prag je nižji kot pri pozitivni novici« (Hartley, 1989: 79).

Novičarske vrednosti tako tvorijo vrsto dejavnikov, ki odločajo, kateri dogodki bodo izbrani v objavo in kateri bodo izločeni. Zaradi kompleksnosti družbene stvarnosti jih ni mogoče v celoti zajeti in predstaviti, zato je selekcija dogodkov nujna.

2.1 MEDIJI NIČ VEČ »PSI ČUVAJI«?

Pri selekciji in nadaljnji transformaciji izbranih dogodkov moramo poleg normativnih zahtev novinarske prakse upoštevati tudi družbene in ekonomske dejavnike. Novinarska praksa namreč dokazuje, da novičarska vrednost ni edini dejavnik, ki vpliva na odločitev o tem, kaj bo izbrano v nadaljnjo obdelavo in objavo v množičnih medijih. Žal namesto profesionalnih meril novinarsko delo vse pogosteje usmerjajo trženjske raziskave kot kriteriji presojanja objavljenosti dogodkov. Zato se je pri analizi medijskega diskurza treba zavedati, da so mediji profitna podjetja in da novinarska praksa čedalje bolj postaja gospodarska dejavnost, zato izgublja naravo četrte veje oblasti. V prizadevanju po zmanjšanju stroškov, višji nakladi in zadovoljevanju okusov širšega občinstva medijska besedila prevzemajo obliko potrošniških dobrin. Tako uporabljajo enake tržne mehanizme in podlegajo enakim tržnim zakonitostim kot druge potrošniške dobrine.

Nadalje je pomembno, kako bodo izbrani dogodki ubesedeni. Izbor besed za predstavitev sicer objektivno merljivega dogodka je izjemno pomemben, saj mu prav z izbiro besed pripišemo pomen in konotacijo ter ga posredno umestimo v kontekst. Tako se lahko zgodi, da novinar z neustrezno ali nerodno izbiro besed (namerno ali nenamerno) nekemu popolnoma nevtralnemu dogodku pripiše negativno (ali pozitivno) konotacijo. Za primer si pogledjmo razliko med člankoma iz Večera in Slovenskih novic (priloga 12 in 13), ki sta ju dnevnika objavila po nepredvideni reakciji službenega psa med prikazom v Krškem (tabela 2).

Tabela 2: Intenziviranje negativnosti dogodka z izbiro ubeseditve

MEDIJ	VEČER	SLOVENSKE NOVICE
NASLOV	Policijski pes zgrabil šolarko	Pobesneli policijski pes že v karanteni
OPIS DOGODKA	<p>... psa je moralo nekaj zmotiti</p> <p>... pes je skočil med otroke</p> <p>... pri tem eno od deklic brez večjih posledic zgrabil za lase</p> <p>... dogodek je opozorilo za policiste, ki bodo morali biti pri prikazu vaj s psi še bolj pozorni</p>	<p>... belgijskega ovčarja ob živce spravil otroški živžav</p> <p>... štirinožec se je zapidil med otroke</p> <p>... za lase zgrabil nesrečno deklico</p> <p>... po krutem srečanju z domnevno najboljšim človekovim prijateljem</p> <p>... policija si je prislužila še dodatno negativno točko</p>
DOSEG ¹	122.000 bralcev	342.000 bralcev

¹ Podatki Nacionalne raziskave branosti, 2009.

Razlika med prispevkoma je vidna že v naslovu; Večer službenega psa poimenuje »policijski pes«, Slovenske novice pa mu dodajajo še pridevnik »pobesneli«. Pri opisu dogodka Večer govori o tem, da je psa »nekaj zmotilo«, Slovenske novice po drugi strani zatrjujejo, da je psa »ob živce spravil otroški živžav«. Med tem, da psa nekaj zmoti ali pa ga spravi ob živce, je seveda velika razlika v intenziteti stanja. Če tej dodamo še, da je psa ob živce spravilo nekaj tako pozitivnega, kot je otroška igra, ga seveda implicitno opredelimo kot izjemno negativnega. Nadalje novinar Večera pravi, da je pes »skočil« med otroke, novinar Slovenskih novic pa raje izbere izraz »zapodil«. Če si vizualno predstavljamo obe dejanji, je hitro jasno, da si ustvarimo veliko bolj agresivno podobo o psu, ki se med otroke zapodi. V nadaljevanju Večer poudarja, da je službeni pes eno od deklic brez večjih posledic zgrabil za lase, Slovenske novice pa deklico označijo kot »nesrečno deklico« s čimer poudarijo njeno vlogo žrtve. Temu novinar Slovenskih novic še doda, da je šlo za »kruto srečanje z domnevno najboljšim človekovim prijateljem«. Z opisom dogodka kot krutega in z izražanjem dvoma v prijateljstvo med človekom in psom tako novinar ustvari implicitno predpostavko, da je treba podvomiti v pozitivnost takšne naveze. Večer svoj prispevek zaključi z objektivnim opozorilom policistom, ki je vsekakor na mestu, Slovenske novice pa eksplicitno poudarijo, da si je policija s tem »prislužila dodatno negativno točko«. Takšna ocena pa se niti ne nanaša več na sam dogodek, temveč na očitek policiji, ki o tem dogodku ni samoiniciativno obvestila javnosti. Po podatkih Nacionalne raziskave branosti sklepamo, da je članek v Slovenskih novicah prebralo skoraj trikrat več bralcev (342.000), zato je mogoče predvideti, kakšno bo prevladujoče mnenje javnosti o tem dogodku.

Kot opozarja Melita Poler Kovačič (2002: 766–783), model normativnega novinarstva, v katerem novinar zavzema mesto aktivnega subjekta v vseh treh stopnjah sporočanja procesa, tj. pri zbiranju, izbiranju in oblikovanju informacij, pospešeno zamenjuje model tržnega novinarstva. Vdor tržne logike v novinarstvo pomembno vpliva na sistem zbiranja in distribucije informacij (Hardt v: Poler Kovačič, 2002: 769). To ustvarja predvsem dve težavi:

- novinarja postavlja v pasiven položaj – namesto aktivnega zbiranja informacij prevladuje »ekonomski model minimalnega odkrivanja« (McManus v: Poler Kovačič, 2002: 770), pri čemer novinarjem informacije dostavijo zunanji, za objavo svoje plati zgodbe zainteresirani subjekti. To lahko pomeni priložnost za odnose z javnostmi, a dobronamerno posredovanje informacij lahko hitro nadomesti neetična manipulacija, ki slej kot prej skrha uravnotežen odnos med organizacijo in mediji;
- po drugi strani pa novinar v skladu z uredniško politiko, ki si tako kot vsako profitno podjetje prizadeva za povečanje naklade in s tem tudi dobička, pogosto stremi k objavi poenostavljenih in senzacionalističnih zgodb ali pa

k ustvarjanju senzacionalizma tam, kjer ga ni. Zato so lahko odnosi z javnostmi včasih zelo oteženi, saj novinarji morda ne bodo zainteresirani za sicer objektivne, pozitivne informacije, če ne zadovoljujejo enega najbolj uveljavljenih kriterijev objavljalnosti - slaba novica je dobra novica. Ta kriterij je postal skoraj načelno vodilo sodobnih medijev.

Novinarska besedila so tako le še senca pravega preiskovalnega dela, saj večinoma izhajajo iz sporočil za javnost, informacij, posredovanih na novinarskih konferencah, rutinskega preverjanja pri posameznih institucijah itd. O izboru dogodkov in dejstev pa vse bolj odločajo presoje tržnih strokovnjakov o tem, kaj bo za javnost zanimivo, sprejemljivo in kaj se bo dobro prodajalo. Ti kriteriji večinoma delujejo kot nezavedni mehanizmi, ki novinarju pomenijo profesionalne smernice: »Novinar izbira tisto, kar bo tako ali drugače pozitivno prispevalo k cilju dobičkonosnosti, kar bo za novinarja enostavneje, za urednika hitreje, za medijsko hišo ceneje« (Poler Kovačič, 2002: 771). Namesto uravnotežene reprezentacije tako ena plat zgodbe pogosto postane dogodek, ki javnosti ni predstavljen kot zgolj en pogled, temveč kot medijska realnost.

3 SLUŽBENI PES KOT ODLIČEN PROMOTOR POLICIJE

Zaradi vsega navedenega je delo službe za odnose z javnostmi v policiji precej kompleksno in zahtevno. Otežuje ga tudi dejstvo, da je policija javna institucija, od katere se pričakuje, da bo delala dobro. Vloga medijev kot četrte veje oblasti je opozarjati na nepravilnosti delovanja javnih institucij. Temu primerno ostaja dobro delo samoumevno, zato mediji o njem ne poročajo. Ko pa se zgodijo nepravilnosti, so takšni dogodki zagotovo deležni medijske pozornosti. Delno zato, ker mediji s poročanjem o njih izpolnjujejo svojo normativno funkcijo »psov čuvajev«², zadovoljujejo pa tudi kriterij objavljalnosti »slaba novica je dobra novica«.

Policija je po svoji funkciji predvsem represiven organ. Tega ne moremo niti zanikati niti skriti. V želji, da bi predstavili tudi njeno milejšo plat in poudarili njeno preventivno delovanje, tako nenehno iščemo ustrezna komunikacijska sredstva, s katerimi bi dosegli ciljne javnosti, in ustvarjamo dogodke, na katerih predstavljamo različna delovna področja policije.

Kot izjemno učinkovito sredstvo za ustvarjanje pozitivnih sporočil so se izkazali prav načrtno ustvarjeni dogodki, to so **preventivno-promocijske dejavnosti**

² »Psi čuvaji« so izraz, ki ga v svojem delu z naslovom *Novi psi čuvaji* uporabi Serge Halimi za označevanje novinarjev kot predstavnikov četrte veje oblasti. Avtor v delu predstavlja sodobno novinarstvo kot vedno bolj naklonjeno tržni logiki in logiki velikega kapitala.

policije. Ljudje dobijo priložnost, da se srečajo s policisti in policistkami v uniformi v prijetnih, sproščenih in pozitivnih okoliščinah, takšni dogodki pa so zanimivi tudi za medije.

Pri tem imajo službene živali policije izjemno pomembno vlogo. Zaradi atraktivnosti uživajo psi veliko pozornost medijev – novinarji o njih radi pišejo, fotografi jih radi ujamejo v objektiv, kamere pa se jim hvaležno nasmihejo, saj bodo psi zagotovo popestrili še tako nezanimiv kader. Veliko zanimanja psi zbujajo tudi pri ljudeh, predvsem pri otrocih, ki se nad njimi najbolj navdušujejo.

3.1 OD ABSTRAKTNEGA H KONKRETNEMU STIKU

Živimo v obdobju informacijske preobremenjenosti, ki jo povzroča intenzivno povečanje razpoložljivih virov informacij. Boj za pozornost posameznika je včasih prav agresiven, a žal je tako, da le sporočila najbolj iznajdljivih, inovativnih in vztrajnih dosežejo percepcijo posameznika. V takšnih razmerah pisana besedila, kot so na primer sporočila za javnost, niso več dovolj. Pasivno branje in gledanje vsebin nadomešča nova dimenzija – ljudje medijske vsebine doživljajo, zato je treba sporočila, ki jih občinstvu posredujemo neposredno ali preko medijev, uprizoriti. Prikazi spretnostnih voženj motoristov, preizkušanje spretnosti na simulatorju vožnje z motornim kolesom, uporaba elektronskega simulatorja streljanja, božanje policijskega konja in nenazadnje atraktiven prikaz uporabe službenega psa – vse to so poskusi, da bi ljudem bolj nazorno predstavili delo policije, jim približali modro uniformo in z občani vzpostavili neposreden, prijateljski in partnerski odnos.

Vloga, ki jo pri vzpostavljanju stika z občani igrajo službene živali, je neprecenljiva. Seveda se je treba zavedati, da je službeni pes v osnovi prisilno sredstvo in da ni namenjen izvajanju »norčij«. A vendarle ima tudi službeni pes, tako kot vsaka žival, svojo karizmo in toplino. Prav ta ambivalenten odnos med pojmovanjem službenega psa kot prisilnega sredstva na eni in družabnega ljubljjenčka na drugi strani ga postavlja v vlogo neprecenljivega komunikatorja, ki lahko (pogosto celo uspešneje kot človek) policijo približa ljudem.

Službeni pes s svojo navzočnostjo ustvarja številne zunanje dražljaje, ki bistveno povečajo verjetnost, da bo neko sporočilo vzbudilo pozornost javnosti (tabela 3). Kot navajata Ule in Kline (1996: 130–131), obstaja precejšnja verjetnost, da bo sporočilo doseglo prejemnika, če so navzoči naslednji dejavniki:

Tabela 3: Zunanji dejavniki pozornosti (prirejeno po: Ule in Kline, 1996: 131)

DEJAVNIK	OPIS	SLUŽBENI PES
INTENZIVNOST DRAŽLJAJA	močna svetloba, prodoren zvok	lajež
PROSTORNOST DRAŽLJAJEV	veliki dražljaji ne ostanejo neopaženi	pes pri gibanju zasede večji prostor, skupaj z občinstvom, ki se zbere okrog njega, zavzame velik del vidnega polja
TRAJANJE IN POGOSTOST DRAŽLJAJEV	tudi šibki dražljaji lahko zbudijo pozornost, če trajajo dolgo ali se pogosto ponavljajo	večkratno pojavljanje v sporočilih za javnost, promocijskih dogodkih itd.
KONTRAST IN SPREMINJANJE DRAŽLJAJEV	sporočilo, ki vsebuje kontrast do svojega okolja, bo prej zbudilo pozornost	prisotnost živali na dogodku, kjer je ne pričakujejo (npr. Študentska arena, Otroški bazar itd.)
GIBANJE	posebno pozornost vzbudijo dražljaji, ki se gibljejo	službeni pes zbudijo večjo pozornost kot npr. samostojec pano ali plakat
MODALNOST DRAŽLJAJEV	pozornost najbolj pritegnejo slušni, nato vidni in nato kožni dražljaji	pes izpolnjuje zahtevo po vseh treh dejavnikih (lajež, prikaz, božanje)

Komunikacijska učinkovitost tandema vodnika in službenega psa je visoka že, ko se pojavi v medijskih prispevkih, dodatno pa se poveča s prikazi v živo – z neposredno bližino psa, še bolj pa z dotikom. Že antropologi so namreč ugotovili, da živalski kožuh zelo pozitivno vpliva na človekovo počutje, saj ima človek čut in željo, da skrbi za živali. To še posebej velja za pse, ki so že tisočletja zvesti spremljevalci človeka (Fogle, 1997; Marinšek in Tušak, 2007).

Človek z dotikom oddaja sporočilo psu, hkrati pa tudi prejema njegov odziv (Kralj, 2008: 18). Takšna neverbalna komunikacija ima samostojno komunikacijsko vlogo, ki je nezamenljiva. Z njo sporočamo in sprejemamo sporočila o emocionalnem stanju in osebnem počutju (Ule in Kline, 1996: 42–43). Da božanje psa pri človeku ustvarja ugodje, je že dolgo znano. Kako lahko takšno stanje ugodja izkoristimo za učinkovito posredovanje pozitivnih in preventivnih vsebin, pa je področje, ki odpira številne možnosti raziskave.

Navzočnost psa na človeka deluje pomirjujoče, dokazano je celo, da »božanje po mehki dlaki zmanjšuje krvni pritisk in ugodno deluje na srčno-žilni sistem« (Marinšek in Tušak, 2007: 10). Hkrati »živali zagotovijo priložnost za zaupno

komunikacijo, ki olajša pogovor o težkih temah.« (Marinšek in Tušak, 2007: 9). Poleg tega pa študije dokazujejo, da ljudje osebe, ki so v družbi živali, ocenjujejo kot bolj zanesljive, bolj prijazne, bolj zadovoljne in manj zastrašujoče (Marinšek in Tušak, 2007: 75). Prav to so lastnosti, za katere želimo, da bi jih ljudje (po leg strokovnosti in usposobljenosti) pripisovali policistom. Vsi navedeni učinki pomembno vplivajo na psihološko stanje posameznika. Takšne okoliščine ga naredijo bolj dojemljivega za sporočila (preventivni nasveti, pogovori s policistom o varnostni problematiki ali pa le sproščeno kramljanje o delu policije in težavah občanov), saj ustvarjajo pozitivne okoliščine komunikacije ter povečujejo zanesljivost in verodostojnost policista kot komunikatorja.

3.2 LETO 2009 V ZNAMENJU SLUŽBENIH PSOV POLICIJE

Formalno praznovanje 60. obletnice šolanja službenih psov policije, ki ga je spremljalo tudi dolgo pričakovano odprtje novih prostorov Oddelka za šolanje službenih psov na Gmajnicah, je temu področju dela prineslo veliko publiciteto. Zanimanje medijev je bilo veliko, kar je bilo mogoče opaziti v številnih objavah, tako v tiskanih medijih, spletnih medijih kot tudi v radijskih in televizijskih oddajah. Predvsem pa je bilo v objavljenih prispevkih mogoče čutiti izjemno pozitivno konotacijo in naklonjenost medijev, kar je za prispevke o policiji prej izjema kot pravilo.

Precej zanimanja na otvoritveni slovesnosti je požel prikaz dela na novem poligonu. Še eden v vrsti dokazov, da uprizoritev dela zelo povečuje možnosti, da si bo takšna vsebina laže in hitreje izborila košček medijskega prostora.

Že v začetku junija je ponovno zanimanje medijev zbudil sedmi letni preizkus vodnikov in službenih psov policije, ki je odmeval v številnih prispevkih. Poročanju večjih medijev je kmalu sledilo tudi intenzivno zanimanje lokalnih medijev za enote vodnikov službenih psov na posameznih policijskih upravah, ki so jih predstavljali v svojih prispevkih. V dobrem mesecu dni so se tako vodniki in službeni psi v medijih pojavili s kar nekaj vpadljivimi naslovi (priloge 1 do 11):

Šestdeseta obletnica najboljših v EU

(Delo, 16. 5. 2009)

Brez službenih psov bi bila policija bosa

(Dnevnik, 16. 5. 2009)

Psi nepogrešljivi pri delu policije

(Slovenske novice, 16. 5. 2009)

Boljše razmere za šolanje

(Primorski dnevnik, 18. 5. 2009)

Vrhunsko usposobljeni štirinožci

(Delo, 3. 6. 2009)

Policijski psi nepogrešljivi

(Slovenske novice, 3. 6. 2009)

Vsak pes ne more biti policijski

(Večer, 3. 6. 2009)

Pomurski vodniki in psi so med najboljšimi

(Delo, 18. 6. 2009)

Zlata vredni policijski psi

(Slovenske novice, 20. 6. 2009)

Slovenski komisarji Rexi

(Nedeljski dnevnik, 21. 6. 2009)

Enota vodnikov službenih psov Petanjci – med najboljšimi v državi

(Vestnik, 25. 6. 2009)

Takšni naslovi, ki so zasedali strani pomembnejših tiskanih medijev, so vodnikom in psom prinesli več publicitete, kot si lahko predstavljamo. Kot pravi Korošec, je naslovje najizrazitejša časopisna kategorija, ki je tako grafično kot tudi razvojno prilagojena določenemu načinu branja časopisa (1998: 50–51). Po mnenju Teuna van Dijka ima naslovje v tisku pomembno kognitivno funkcijo, saj se v njem pogosto izražajo topike kot nekakšne »semantične makrostrukture« (T. van Dijk, 1988), ki pomembno vplivajo na oblikovanje mentalnih modelov, s pomočjo katerih si bralec ustvari interpretacijo medijske realnosti. Naslov je pogosto prvi in nemalokrat tudi edini del članka, ki ga bralec prebere, zato je njegova funkcija pri usmerjanju interpretacij toliko večja. Četudi se bralec odloči za nadaljnje branje, bo besedilo, ki sledi, težko razumel izven okvirja, v katerega ga postavlja naslov.

Poleg odmevnih medijskih prispevkov je delo s službenimi psi aprila 2009 dobilo zasluženost mesto tudi v lastnih medijih policije. Prednost takšnega medija, kot je spletna stran policije www.policija.si, je, da informacije, ki jih želimo posredovati javnosti, niso prepuščene novinarski presoji, temveč presoji službe za odnose z javnostmi policije. Objavimo lahko številne vsebine, ki so za občane izjemno informativne in zanimive, četudi ne pritegnejo pozornosti medi-

jev. Tako smo aprila 2009 na spletnih straneh policije podrobneje predstavili naslednja poglavja:

- Zgodovina prijateljstva in sodelovanja med človekom in psom v policiji
- Organiziranost dela vodnikov službenih psov
- Naloge vodnikov službenih psov
- Usposabljanje in izpopolnjevanje
- Izbira psa za opravljanje policijskih nalog
- Izbor vodnikov službenih psov
- Oddelek za šolanje službenih psov

Na spletnih straneh policije smo objavili tudi naslednja sporočila za javnost:

- o delu projektne skupine agencije Frontex, ki je pripravila skupni priročnik za usposabljanje evropskih policistov vodnikov službenih psov. V projektini skupini je sodeloval tudi višji policijski inšpektor iz Sektorja splošne policije v Upravi uniformirane policije na Generalni policijski upravi, Adil Huselja; (10. 2. 2009, 22. 5. 2009);
- o slovesnem praznovanju 60-letnice šolanja službenih psov policije in atraktivnem prikazu uporabe službenih psov na novem poligonu Oddelka za šolanje službenih psov 15. maja 2009 na Gmajnicah; (15. 5. 2009);
- o obisku študentk in študentov Univerze za III. življenjsko obdobje iz Velenja, ki so si 21. maja 2009 ogledali Oddelek za šolanje službenih psov na Gmajnicah; (27. 5. 2009);
- o uradnem obisku avstrijskega policijskega atašeja Thomas Pepperja in francoskega policijskega atašeja Fabien Bartheza v Oddelku za šolanje službenih psov na Gmajnicah 9. junija 2009. (12. 6. 2009);

V reviji Varnost pa je bil objavljen obsežnejši članek o 60. obletnici šolanja službenih psov policije.

3.3 KAJ STORITI, KO GREDO STVARI TAKO, KOT NE BI ŽELELI

»Odnos med človekom in živaljo je nekaj najlepšega, kar lahko izkusimo. Je iskren, neposreden in pristen. Ima vse lastnosti, ki si jih želimo tudi v medosebnih odnosih, predvsem pa ima moč, da v nas vedno zbudi le najboljše,« je 15. maja 2009, na slovesnosti ob 60. obletnici šolanja službenih psov v policiji svoj govor začel takrat v. d. generalnega direktorja policije, Janko Goršek.

Psi so zelo hvaležna tema za promocijo vsakega področja – so zanimivi, igrivi, oddajajo izjemno toplino. A službeni pes je vse prej kot plišasta igrača. Ima svojstveno osebnost. Čeprav je izšolan in naučen, se pogosto ravna po svojem nagonu. Prav zato je lahko nepredvidljiv, tudi nevaren, s svojim obnašanjem pa lahko povzroči precej nevšečnosti.

Žal so se dogajali tudi primeri, ko je policijski pes pobegnil vodniku, napadel občana ali pa ga vsaj pošteno prestrašil. Po načelu »slaba novica je dobra novica« takšni dogodki ne ostanejo neopaženi. Mediji zanje (pogosteje kot za pozitivne novice) najdejo prostor, kamor jih lahko uvrstijo, saj takšne novice vedno pritegnejo bralce (priloge 12, 13 in 14). Še več, takšne zgodbe, tudi ko niso več aktualne, se ob prvi priložnosti rade »pogrevajo«. V negativnih prispevkih so pogosto navedene tudi številne podrobnosti takšnih prizorov, še posebej, ko gre za napad službenega psa na občana. Z opisi podrobnosti se ustvarjajo vizualne predstave, ki naj bi občinstvu »pomagale« k večjemu sočutju z oškodovanci in obsojanju samega dejanja. Kot poudarja Höijerjeva, je medijsko izpostavljanje dogodkov s podrobnimi opisi in z objavljanjem fotografij ključno orodje pri ustvarjanju publicitete človeškemu trpljenju, s čimer se mobilizira empatičnost občinstva in usmerja javno mnenje (Höijer, 2004: 513–531). S takimi prijemi novinarji zmanjšujejo kompleksnost sporočila in postavljajo zgodbe v binaren okvir, znotraj katerega je pozicija dobrega in slabega jasno opredeljena. Potem ko je tak prispevek objavljen, je javnost težko prepričati, da ozadje dogodka morda le ni tako črno-belo.

Ko se v medijih pojavi prispevek o napadu službenega psa na občana, se včasih zdi, kot da je v trenutku zrušena pozitivna predstava o službenih psih, pod vprašaj je postavljena strokovna usposobljenost vodnikov, slaba luč pa navadno pade tudi na celotno policijo. Takrat je delo službe za odnose z javnostmi izjemno težavno, saj je javnostim in medijem zelo težko pojasniti, zakaj je do tega prišlo, ne da bi pri tem ogrozili verodostojnost organizacije, zaupanje vanjo in nenazadnje tudi njen ugled. Ugled je najdragocenejša dobrina posameznika, podobno pa velja tudi za organizacijo. **Visok ugled daje dodano vrednost vsemu, kar organizacija je, kar počne in kar pove. Po drugi strani pa nizek ugled razvrednoti vse, kar je z njo povezano** (Novak, 2000: 138).

Ko se organizacija sooča s težavami, se izrazi potreba po učinkovitih strategijah komuniciranja. Ena izmed najpomembnejših komponent kriznega upravljanja je tudi krizno komuniciranje (Ašanin Gole, 2002), ki je »verbalna, vizualna ali pisna interakcija med organizacijo in njenimi javnostmi (pogosto preko dnevnih medijev) pred, med in po negativnem dogodku« (Fearn-Banks, 2001: 421). Če se policija odzove pravilno, si poveča možnosti, da jo bo javnost podprla in razumela, predvsem pa si bo na tak način ohranila ugled. Prikrievanje in zanikanje, da se je kaj takega zgodilo, bi bila huda napaka. Najboljši

pristop k reševanju kritičnih situacij je, da policija napako prizna in se zanjo tudi opraviči, a hkrati razsvetli tudi ozadje in javnosti pojasni, zakaj je do tega prišlo. S tem se zmanjšajo možnosti različnih (neželenih) interpretacij, odkrit in iskren pristop pa pozitivno vpliva tudi na ponovno izgrajevanje verodostojnosti organizacije.

Seveda se je treba iz vsakega »kriznega« dogodka čim več naučiti in v prihodnje narediti vse, da bi podobne dogodke preprečili. A vendarle moramo biti pazljivi, da nas ne bi zaneslo in bi v bojzani pred ponovnim neprijetnim dogodkom popolnoma prenehali s promocijo službenih psov, saj bi v tem primeru dovolili negativnemu konstrukt, da se zasidra v mnenja in kasneje tudi stališča ljudi. Prav nasprotno, treba je intenzivirati predstavljanje službenih psov in poskrbeti za to, da se čim večkrat pojavijo v javnosti in v medijih, in sicer v kontekstu pozitivnih, prijetnih, tudi zabavnih vsebin. Socialna psihologija namreč kaže, da je eden najpomembnejših dejavnikov oblikovanja in spreminjanja stališč (poleg vsebine) prav število informacij. »Na začetku oblikovanja stališč o neki stvari / .../ je pomembna vsaka nova informacija ali argument / .../. Ko ima nekdo že izoblikovano stališče, bo toliko bolj spremenil stališče v skladu z namero komunikatorja, kolikor več dodatnih informacij mu bo ponudil komunikator« (Ule, 2000: 133).

Da bi po negativnem dogodku ponovno vzpostavili optimalno raven zaupanja, moramo:

- objaviti čim več informacij o operativnih delovnih uspehih vodnikov in službenih psov in jih posredovati tudi medijem,
- vključiti vodnike in službene pse v preventivne in promocijske dogodke, kot so Otroški bazar, Študentska arena, Festival za tretje življenjsko obdobje, obiski osnovnih šol in vrtcev, dnevi odprtih vrat itd., na dogodke moramo povabiti tudi medije,
- v internih medijih objaviti in medijem posredovati čim več pozitivnih fotografij in posnetkov z motivom službenega psa in občanov, še posebej otrok,
- pripraviti čim več vsebin, ki promovirajo delo službenih psov, ipd.

Le z nenehnim objavljanjem pozitivnih vsebin se bo asociativno povezovanje službenega psa z negativno konotacijo pretrgalo, sčasoma pa jo bo nadomestila pozitivna. **Pozitivne podobe posameznih delovnih področij so kot koščki sestavljanke – pogled na enega nam ne pove veliko, če pa jih uspešno sestavimo, dobimo sliko, ki nedvomno sooblikuje pozitivno podobo celotne policije.**

4 KAKO NAPREJ

Vloga službe za odnose z javnostmi je tako kot v drugih organizacijah tudi v policiji pomembna, a je njen vpliv omejen, ko gre za ustvarjanje ugleda organizacije. Z izgrajevanjem profesionalnega, korektnega in iskrenega odnosa z novinarji sicer prispevamo k oblikovanju pozitivne podobe vodnikov in službenih psov in s tem tudi celotne policije, največ pa za to naredijo vodniki in službeni psi sami, s strokovnim, zakonitim in učinkovitim delom. Za občane včasih še pomembnejši pa je prav tisti neformalni stik, ki ga lahko vodniki in psi vzpostavijo na različnih preventivno-promocijskih dogodkih. Da bi bil pozitiven učinek največji, moramo pri načrtovanju in izvajanju takšnih dejavnosti upoštevati naslednje:

1. Pri izbiri vodnika in službenega psa, ki se bo udeležil preventivno-promocijskega dogodka, je treba **spoštovati vodnikovo željo**. Takšne naloge naj ne bodo dodeljene tistim vodnikom, ki imajo do njih odpor, temveč tistim, ki se takšnih dogodkov radi udeležujejo, ki imajo veselje do dela z ljudmi, ki so komunikativni, potrpežljivi in pripravljeni odgovarjati na številna vprašanja občanov, saj se bo (ne)zadovoljstvo vodnika zagotovo neposredno odražalo v njegovem nastopu pa tudi v počutju psa.
2. Izjemno pomembna je tudi **izbira službenega psa**, ki je primeren za uporabo v takšnih dogodkih. Službeni pes naj ne bo agresiven, temveč navajen dela z ljudmi in dotikov. To še posebej velja za prikaze med otroki, saj se ti psa radi dotikajo in ga božajo. Morda bi bilo treba razmisliti, da bi v preventivnih in promocijskih dogodkih manj angažirali službene pse za splošno in bolj službene pse za specialistično uporabo, saj so slednji načeloma manj agresivni, med njimi pa je čedalje več tudi manjših pasem, ki jih imajo ljudje pogosteje za hišne ljubljence.
3. Pred prikazom uporabe službenega psa je treba **poskrbeti za primerno varnost** tako vodnika kot tudi občinstva.
4. **Prikazi uporabe službenih psov naj ne vsebujejo elementov nasilja, kadar so ciljna javnost otroci**. Markiranje je primernejše za zrelejšo publiko, pa tudi takrat mora biti prikazano na bolj subtilen način. Uspešno in dobro sprejeto je markiranje z rokavom, ki je videti kot igra med vodnikom in psom. Pri tem je izjemno pomembno, da tudi vodnik z umirjenim glasom in gestami občinstvu razloži elemente igre v takšnem prikazu, medtem ko skrbno nadzoruje reakcije psa. Takšni prikazi so primerni tudi za mladostnike. **Pri predstavitvi »agresivnejših tehnik« je potrebna izjemna preudarnost in previdnost**. Ločiti moramo **prikaze za strokovno javnost od prikazov za laično občinstvo**. Prve je treba predstaviti na strokoven način – torej natanko tako, kot to vodniki in

službeni psi počno v dejanskih situacijah. Druge pa opremimo s komičnimi elementi, morda uporabimo različne rekvizite in preko njih ustvarimo zanimivo in zabavno zgodbo s poučnim koncem. Tako lahko omilimo prikaze napada in obrambe z nagobčnikom ali brez njega ter z atraktivno in komično zgodbo sporočimo občinstvu, da bo policija storila vse, da bi zaščitila občane, storilci kaznivih dejanj pa ne bodo ostali nekaznovani. Vsekakor pa prikaze »agresivnejših tehnik« pustimo za bolj odraslo in zrelo občinstvo.

5. Pri komunikaciji z občani je **izjemno pomemben nastop vodnika**. Zaželeno je, da je komunikativen, da z veseljem odgovarja na vprašanja ljudi, jih animira in informira o svojem delovnem področju in poslanstvu policije, jim pojasnjuje in tudi pokaže (če je v njegovi moči) tisto, kar jih zanima. V nastopu mora biti pozitivno naravnani, delovati mora zainteresirano za vprašanja ljudi, potrpežljivo poslušati o njihovih težavah in jim poskušati ustrezno svetovati.
6. Če je še vedno aktualno vprašanje o kakšnem neželenem dejanju službenega psa (pobeg, napad na občana ipd.), občani vodnika med nastopom radi povprašajo tudi o tem, z domnevo, da je s primerom seznanjen. Pomembno je, da se vodniki seznanijo s podrobnostmi dogodka, saj bodo lahko le tako občanom suvereno odgovorili na zastavljena vprašanja, v nasprotnem primeru pa bodo lahko zaradi nepoznavanja dogodka izgubili vtis verodostojnega komunikatorja. Še bolj pomembno pa je, da v zvezi z neželenimi dogodki ne ustvarjajo negativnih sodb – da pred občanom ne obsojajo vodnika, ki je napako storil, temveč poskušajo pojasniti in razsvetliti ozadje dogajanja. Veliko škode namreč povzročijo že mediji, ki z nepravilno terminologijo, senzacionalističnimi ubeseditvami in podrobnimi opisi prikažejo takšne neželene dogodke kot črno-bele zgodbe, pri tem pa pogosto izpustijo prav tiste sive odtenke, ki bi lahko dogodek prikazali v pravi luči. Naloga tako službe za odnose z javnostmi kot tudi vodnikov je, da ublažijo učinek takšnih prezentacij in poskušajo kar se da **nazorno pojasniti vse tisto, kar so mediji izpustili**.

ZAKLJUČEK

Z atraktivnimi prikazi, poslušnostjo in zvestobo do svojega vodnika delujejo službeni psi kot utelešenje številnih pozitivnih lastnosti – prav tistih lastnosti, ki jih navadno pripisujemo policistom; disciplina, iskrenost, zanesljivost, pogum, usposobljenost.

Službeni psi pri svojem delu in s prikazi uporabe dokazujejo svoje sposobnosti, znanje in zmogljivosti. Prikaz hitrega in učinkovitega obvladovanja markerja, uspešne najdbe prepovedane droge, diskretnega nakazovanja eksploziva – vse

to pri ljudeh implicitno ustvarja zavest, da službeni psi policije pomembno prispevajo k njihovi varnosti in se v ključnih trenutkih lahko zanesejo nanje, še posebej takrat, kadar okoliščine zahtevajo sposobnosti, ki jih premorejo le psi. Visoko usposobljenost vodnikov in zavidljivo izšolanost psov sicer lahko prenesemo na papir, a prav malo verjetno je, da bosta imeli takšen učinek, kot ga ima dejanska uprizoritev dela tega učinkovitega in nepogrešljivega tandema človeka in psa.

Promocijske in preventivne dejavnosti, na katerih sodelujejo vodniki službenih psov in njihovi štirinožni prijatelji, policijo kot organizacijo neposredno odpirajo širši javnosti, povečujejo njen ugled in zaupanje vanjo in vplivajo na njeno verodostojnost. Visoko usposobljeni vodniki ter vrhunsko izšolani službeni psi so tudi neposredno priznanje odličnemu delu enot vodnikov službenih psov, policijskih postaj in Oddelka za šolanje službenih psov.

Pozitivna stališča do policije in njen visok ugled sta dve izjemno abstraktni in neoprijemljivi lastnosti. Kljub temu pa se zelo neposredno kaže v praksi, saj policistu na terenu dajeta avtoriteto, verodostojnost in pripomoreta k bolj spoštljivemu ter pozitivnemu odnosu občanov do policistov. Tako visok ugled policije izboljšuje sodelovanje med policisti in občani in hkrati povečuje zanimanje za delo policistov, kar se kaže tudi v večjem odzivu na kadrovske razpise za nove kandidate za policiste.

Z izgrajevanjem pozitivne podobe policije v javnosti torej neposredno in dolgoročno pripomoremo k dobremu sodelovanju med policisti in občani, s čimer se implicitno izboljšuje tudi raven varnosti v državi. Dokazovanje uspehov ožji strokovni javnosti ni dovolj. Če želimo delo službenih psov približati ljudem, moramo vodnike in pse postaviti prav tja – med ljudi!

SEZNAM LITERATURE

- Ašanin Gole, P. (2002). Krizno in konfliktno komuniciranje. *PiaR*, 1, str. 1-3.
- Fogle, dr. B. (1997). Enciklopedija psov. Ljubljana: Slovenska knjiga.
- Hartley, J. (1989). *Understanding News*. London: Routledge.
- Höijer, B. (2004) The discourse of global compassion: the audience and media reporting of human suffering. *Media, Culture & Society* 26(4), 513-531. London in New Delhi: Sage Publications.
- Korošec, T. (1998). *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
- Kralj, B. (2008). *Masaža psov*. Ljubljana: Ara.
- Marinšek, M., Tušak, M. (2007). *Človek - žival: zdrava naveza*. Maribor: Založba Pivec.
- Nastran Ule, M., Kline, M. (1996) *Psihologija tržnega komuniciranja*. Ljubljana: Teorija in praksa.

- Nastran Ule, M. (2000). Temelji socialne psihologije. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Newsom, D., Van Slyke Turk, J., Kruckeberg, D. (2000). The realities of public relations. Wadsworth. Thomason Learning.
- Novak, B. (2000). Krizno komuniciranje in upravljanje nevarnosti: priročnik za krizne odnose z javnostmi v praksi. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Poler Kovačič, M. (2002). Vplivi odnosov z mediji na novinarski sporočanje proces. Teorija in praksa 39(5), 766–786.
- Poler, M. (1997). Novinarska etika. Ljubljana: Magnolija.
- Van Dijk, T., A. (1988). News as Discourse. New Jersey: Hillsdale.
- Verčič, D., Zavrl, F., Rijavec, P. (2002). Odnosi z mediji. Ljubljana: GV založba.

PREDSTAVITEV AVTORICE

Nina Djordjević je univ. dipl. komunikologinja. Od leta 2007 je kot policijska inšpektorica zaposlena v Sektorju za odnose z javnostmi v Službi generalnega direktorja policije v Generalni policijski upravi, kjer se med drugim ukvarja tudi s predstavitvijo dela vodnikov in službenih psov širši javnosti. Je študentka magistrskega študija na Fakulteti za družbene vede smer Politologija: *Etnične študije – urejanje in upravljanje medetničnih odnosov in konfliktov*. V okviru svojega raziskovalnega interesa se ukvarja s teorijo kritične diskurzivne analize.

Priloga 1: Delo, 16. 5. 2009

Šestdeseta obletnica najboljših v EU

LJUBLJANA – Začetki prve policijske pasje šole, ki jo je peščica zagnancev ustanovila sredi prejšnjega stoletja, na takratnem šifenskem mestnem obrobju, so bili več kot skromni, a vztrajnost in trdo delo sta se izplačala v nekaj letih. O tem danes pričajo tudi številna mednarodna priznanja in uspehi. Oddelek za šolanje policijskih psov je poleg klasične pasje »izobrazbe«¹ kmalu obvladal tudi vilje dresurne prijeme. Tako so že leta 1956 izločali prve pse-vodnike za slepe, dobro desetletje kasneje pa so bili naši policijski pasji učitelji že mojstri za dresuro reševalnih in lavinskih štirinožcev, da o psih, iskalcih mami in eksploziva ne govorimo. Okroglo obletnico so včeraj proslavili z uradnim odprtjem novih prostorov oddelka (nove zgradbe z vrsto pesjakov in vadiščem, vsega skupaj 7000 kvadratnih metrov) na Barju, na Gmajnicah. Na otvoritvi so spregovorili v. d. generalnega direktorja policija Janko Goršek, direktor policijske akademije Franc Kosmač in vodja oddelka za šolanje policijskih psov Marko Medvešek. Najzaslužnejši za uspešno delo oddelka, najboljše tovrstne policijske enote v EU, so dobili spominske znake, kaj vse zmore »naveza«² človek-pes, pa so za zaključek pokazali najboljši vodniki in njihovi štirinožni pomočniki, K. D.

Priloga 2: Dnevnik, 16. 5. 2009

Brez službenih psov bi bila policija bosa

Po mnogih letih dela v nemogočih razmerah je ljubljanski oddelček za šolanje službenih psov dobil nove moderne prostore

Blah Lohman

Ljubljana – Policisti si danes svojega dela ne morejo več predstavljati brez pomoči usposobljenih policijskih psov. Skladniki se jim v postojni pri slednji vrsti služnih zadrževalnih postojnic, od namiznega jorgana do mize do sadnega mize, skrbno pregledajo. Splošno je tudi in postojni namizni dejstvo, da vsi usposobljeni policijski psi pri svoji delovni nalogi opravljajo svojo delovno nalogo s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti in s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti. Usposobljeni policijski psi so v mnogih postojnih oddelkih pri postojni pri slednji vrsti služnih zadrževalnih postojnic, od namiznega jorgana do mize do sadnega mize, skrbno pregledajo. Splošno je tudi in postojni namizni dejstvo, da vsi usposobljeni policijski psi pri svoji delovni nalogi opravljajo svojo delovno nalogo s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti in s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti.

Letos mineta zadnja desetletja, ko bo, kakor so v Sloveniji izločili prvega policijskega psa in njegovega vodnika. Ob tem jubileju so ljubljanski policisti in njihovi psi pripravili sliki. Miza zveržica za razpisovalno službo na Gornjem robu mesta in druge postojne, v katerih bodo služili usposobljeni psi s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti in s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti.

Od naših prvih karavlov do najnovega razpisnega oddelka

Leto 1940 so bili nemški prvi ljubljanski policisti, ki so se v mnogih namiznih službah mesta razvili. Zanimivo je tudi, da so policisti in njihovi psi pripravili sliki. Miza zveržica za razpisovalno službo na Gornjem robu mesta in druge postojne, v katerih bodo služili usposobljeni psi s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti in s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti.

policijskih psov vseh različnih vrst, ki so usposobljeni za delo v različnih oddelkih policije. Usposobljeni policijski psi so v mnogih postojnih oddelkih pri postojni pri slednji vrsti služnih zadrževalnih postojnic, od namiznega jorgana do mize do sadnega mize, skrbno pregledajo. Splošno je tudi in postojni namizni dejstvo, da vsi usposobljeni policijski psi pri svoji delovni nalogi opravljajo svojo delovno nalogo s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti in s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti.

Nemogoče razmere bi bile nepredstavljive

Ljubljanski oddelček za šolanje službenih psov je dolgo časa izven mesta in njegovega razpisnega oddelka. Usposobljeni policijski psi so v mnogih postojnih oddelkih pri postojni pri slednji vrsti služnih zadrževalnih postojnic, od namiznega jorgana do mize do sadnega mize, skrbno pregledajo. Splošno je tudi in postojni namizni dejstvo, da vsi usposobljeni policijski psi pri svoji delovni nalogi opravljajo svojo delovno nalogo s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti in s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti.

Policisti so med drugim pokazali, kako se službeni psi odzivajo pri izpolnjevanju skrajnih kriterijev.

Tudi psi žrtvujejo življenje

Policisti so med drugim pokazali, kako se službeni psi odzivajo pri izpolnjevanju skrajnih kriterijev. Usposobljeni policijski psi so v mnogih postojnih oddelkih pri postojni pri slednji vrsti služnih zadrževalnih postojnic, od namiznega jorgana do mize do sadnega mize, skrbno pregledajo. Splošno je tudi in postojni namizni dejstvo, da vsi usposobljeni policijski psi pri svoji delovni nalogi opravljajo svojo delovno nalogo s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti in s pomočjo svojih nosilnih sposobnosti.

Priloga 3: Slovenske novice, 16. 5. 2009

Psi nepogrešljivi pri delu policije

Ob 60. obletnici delovanja šole službenih psov policije je ta dobila nove prostore – V prestalnici imamo 21 vodnikov službenih psov in v bližnji prihodnosti jih bo verjetno še več

LJUBLJANA, 15. MAJA

Trenutno prvi policist Jan-ko Goršek je šoli za vodnike službenih psov v Gmajnicah predal v uporabo nove prostore. Uniformiranci in njihovi štirinožni pomočniki so na novem poligonu, ki meri 7000 kvadratnih metrov, prikazali izsek tega, kako morata policist vodnik in pes v vsakdanjem delu sodelovati.

Komandir postaje vodnikov reševalnih psov Franc Novak, ki se že vse življenje ukvarja s kinologijo, pravi, da je pes med drugim nepogrešljiv pri iskanju in prijemanju nepridržanih in pogrešanih, s pridom jih uporabljajo za varovanje javnih prireditev in ob hujših intervencijah, brez njih ne gre v nevarnih postopkih, ko jih na pomoč pokličejo kolegi iz drugih enot, pasji voh se še posebno izkaže ob iskanju eksploziva in prepovedanih drog. Prav slednje imajo na dnevnem redu.

Ko ga vprašamo, kaj mu je v njegovi večletni karieri, ko je bil še sam aktivni vodnik službenega psa, ostalo v spominu, se spomni primera iz Kočevja. V Nami se je namreč spržil vlonni alarm, a nikjer ni bilo videti nobenih sledi vlonja. Ko so že vse pregledali in so kolegi rekli, da ni nič ter da gredo, se je sam s psom še

enkrat sprehodil po trgovini. Ko je prišel v 3. nadstropje, je začel njegov pes v stranskem skladišču agresivno lajati. Ko je bolje pogledal, je med zaboji prijače zagledal skrivnega lopova. Izkazalo se je, da je lump to trgovino že dvakrat okradel, a ga niso nikdar dohili.

(U. P.)

Policijski psi so nepogrešljivi pri iskanju in prijemu nevarnih intervencij. Foto: Sivi Černič

Priloga 4: Primorski dnevnik, 18. 5. 2009

LJUBLJANA • Ob 60-letnici šolanja službenih psov policije odprtje novih prostorov

Boljše razmere za šolanje

Obdelki za šolanje službenih psov Policijske akademije je v preteklo obdobje 60-letnico šolanja službenih psov policije. Ob tej priložnosti so na Gmajnicah svečano otvorili nove prostore oddelka za šolanje službenih psov.

V 4. generalnega direktorja policije **Jan-ko Goršek** je ob tej priložnosti poudaril, da se vsaki policijski oddelek na svoj način osredotoča na svoje poslanstvo. Zato se je v imenu policije obrnil vsaki, ki so s svojimi trudom, potrpežljivostjo in osredotočenostjo tudi bolj pomembno prispevali k razvoju tega področja in tako parilo svoj pečat na iskanju celovite slovenske policije.

Po njegovih besedah se zaradi interesnega tehnološkega razvoja ob uporabi službenih živali v policiji

smiselno precej pomaknemo. A dejstvo je, da bi bili v tem polju brez pomoči štirinožnih prijateljev včasih prav potoma "tupi". "Čisto vsak obveščen in življenjsko uspešen in uspešen, predvsem pa tisti, ki so v nas resno želeli le službo," je dejal Goršek.

Direktor Policijske akademije mag. **Franc Komac** pa je poudaril, da se specialna službenih psov na vsaki uri čas povečuje in dnevno

zelo dobre rezultate. Za to gre zlasti posojem, ki so prvič več kot desetletni leti uspešno uporabljali prvo pri policijskem delu, kar tudi sodnja "ekipa" dela, ki v zadnjih letih dosega izjemni napredek in razvoj.

Po besedah direktorja ljubljanske policijske uprave **Stanislava Vrečarja** so vodniki službenih psov ne le nepogrešljivi pri rednih opravilih, rutinskih intervencijah, ampak tudi pri pregledih, zasleditvi prepovedanih drog, iskanju eksplozivov in podoben, izjemno so tudi zasledje, prijeten in krmiljen izločitev.

Obdelki za šolanje službenih psov in Policijska postaja vodnikov službenih psov Ljubljana sta s pre-

stavnostjo v nove in večje prostore na Gospičevu v Ljubljano zredila dolgsletne težave, a katerimi so se srečevali tako inštruktorji in vodniki kot tudi službeni psi. Novi prostori zagotavljajo boljše razmere za delo in šolanje psov, so pa tudi dobri izhodišče za dvogajenje čim boljše rezultate.

Slovenska policija ima službene pse za splošno in specialistično uporabo. V policiji delajo 103 vodniki službenih psov, službenih psov pa je 115. V rednih za šolanje službenih psov je zaposlenih 13 inštruktorjev.

Sicer pa prvi postojni šolanje in uporabi službenih psov v slovenski policiji segajo v čas po drugi svetovni vojni. **NE**

Priloga 5: Delo, 3. 6. 2009

Vrhunsko usposobljeni štirinožci

GOTENICA – »Na drugih tekmovanjih so poudarjeni kinološki vidiki, mi pa upoštevamo predvsem uporabnost psa, saj lahko v nekaterih primerih odreaga povsem samostojno,« pravi **Marko Medvešek**, vođa oddelka za šolanje slednih psov Policijske akademije, o sedmem letnem preizkusu vodnikov in službenih psov policije za splošno in specialistično uporabo, ki poteka te dni v Gotenici. Na tridnevnem preizkusu sodeluje 61 psov in njihovih vodnikov, večinoma iz policije, pa tudi vojske, pravosodja, carine, poleg slovenskih je tu še predstavnik iz Hrvaške. Nemški in belgijski ovčarji, rotvajleri in lovsiki psi, ki imajo za seboj osnovni 21-dnevni preizkus sposobnosti in devetmesečno šolanje, so se pomerili v različnih disciplinah. V kategoriji splošne uporabe so iskali pogrešane ljudi v objektu, prikazali sposobnosti sledenja, poslušnosti in prestali terenski preskus na poligonu z 12 ovirami. Drugi – približno polovica vseh, ki jih uporabljajo za specialistično uporabo –, pa so pregledovali vozila, teren, prostore in prtljago. Kot zanimivost: eden od psov je na 50 krat 50 metrov velikem območju v eni minuti našel za noht droge, ki je bila zavita v vrečko. »Preizkus je namenjen preverjanju usposobljenosti psov in vodnikov ter tudi izmenjevanju izkušenj,« se pravi Medvešek o psih, ki jih v policiji uporabljajo vsak dan in ki po usposobljenosti spadajo v sam evropski vrh. **S. F.**

Priloga 6: Slovenske novice, 3. 6. 2009

Policijski psi nepogrešljivi

GOTENICA, 2. JULIA

Del ponedeljka do srede je bil sedmi letni preizkus vodnikov in službenih psov policije za splošno in specialistično uporabo. Namenjen je bil preverjanju njihove usposobljenosti preloženim na natanko sledenja, poslušnosti in pre-

gleda terena, iskanja ter ugotavljanja. Poleg tega, da ima slovenska policija 80 vodnikov in 112 psov, kot je že znano na tem tekmovanju, so kot gostje prišli tudi vodniki službenih psov s carine, Slovenske vojske, hrvaške policije in policije v zaprehi. **del. P. J.**

Priloga 7: Večer, 3. 6. 2009

Na pripravi - v policijskem logarju, ob moči marke, običaj v posebno varovano opremo - uradi do določene teže, pri različnih obliki psa, naj bo vidni: 7/11 (1/11)

Vsaki pes ne more biti policijski

V Gotenci tekmovanje vodnikov službenih psov policije, carine in pravosodja

DAMIJANA ŽIŠT

V Učno-službenem centru ministrstva za notranje zadeve v Gotenci poteka državno tekmovanje vodnikov službenih psov in njihovih komandirskih pešarjev. Slovenska policija letos praznuje 60. obletnico šolanja vodnikov službenih psov. Šolanje pa je na zelo visokem nivoju in se po uspešnosti šolanih psov odvija v sam evropski policijski vrh. Odklepek za šolanje službenih psov je bil dolga leta v Podurku pri Ljubljani, od aprila lani pa je na novi lokaciji v Gmajnici.

Da bi se na lastne oči prepričali, kako poteka tekmovanje vodnikov in njihovih psov, smo se odpravili v Gotenico. Tam sta nam Marko Medveček iz Policijske akademije in vodja oddelka za šolanje službenih psov ter Adil Husejli iz Generalne policijske uprave povedala veliko zanimivega o pušč in vodnikih, ogledali pa smo si tudi dve lokaciji, kjer je potekalo tekmovanje.

Na tridnevnem tekmovanju, sodelujejo medali in priznanji se bo kumuliralo danes, je tekmovalo več ekip iz vseh enajstih policijskih uprav, carinske uprave, pravosodja in vodnik službenega psa in njegov peti iz Hrvaške. Kot je povedal Medveček, se psi vsajajo in učijo za splošne in specialne naloge. Med splošne naloge policijskega

psa spada varovanje javnih prireditelj, kot so nogometne tekme, koncerti in podobno - širjajo jih izključno nameni, med specialne naloge pa odkrivanje mamil, eksploziva, ilegalnih prebivalnikov in drugo (boljše so samice).

Na tekmovanju je sodelovalo 31 psov in 25 vodnikov (nekateri vodniki imajo po dva psa) usposobljenih za splošne naloge in 30 psov in vodnikov za specialne naloge. "Tovrstno tekmovanje potekala vsako leto že najmanj deset let, psi in vodniki pa se previkujejo v več disciplinah. Tisti za splošne naloge v poslušnosti, v pregledu objekta, na terenu (preteči morajo tri kilometre, vmes pa morajo opravljati številske naloge, kot sta preizkušnje različnih ovir, lovljenje osumljenca, obramba brez nagobčnika ter sledenje. Psi, usposobljeni za specialne naloge, pa tekmujejo v pregledu terena, vstila objekta in prtljage.

Ogledali smo si poligon, kjer so policisti pregledovali teren in poligon, kjer je vodnik prišel s psom, mu naredil neprebojno jopit, nato streljal v tarčo, potem pa sta v zasedi pričakala osumljenca, ki je, ko ga je pes zaznal, začel streljati proti njemu. "Zelo pomembno je, da je pes tako dobro šolan, da osumljenca napade šele, ko mu to ukaze vodnik, čeprav ga je veliko prej zaroba in vidi," je povedal Medveček.

Friksar je bil zelo zanimiv. Ko je osumljenec - v policijskem logarju se mu moč marker, običaj v posebno varovano opremo - prišel do določene točke, je vodnik ukazal psa, naj ga ustavi. Pes je stekel proti njemu in ga ugril

zrnil v roko in ga ni spustil tako dolgo, dokler mu tega ni ukazal vodnik. "Psi so tudi tako naučeni, da v primeru, če bi osumljeni, ki ga je pes že spustil, skušal bežati, ga ponovno napade in zaduži," je povedal Medveček.

Psi so na vaji ustavljali markerja brez nagobčnika, v resnejših akcijah pa imajo psi obvezno nagobčnik.

Policijski kugi pička za šolanje, ko je star najmanj deset mesecov in največ dve leti. Najpogostejši pasmi psov, ki jih uporablja policija pri svojem delu, sta nemški in belgijski ovčar in rotvajler, te pasme se odlično izkazuje pri opravljanju splošnih nalog kot tudi specialnih nalog, med "specialisti" pa so tudi določene vrste lovskih psov.

"Preden se odločimo za nakup psa, ga v naši koli tri tedne opazujemo in ga testiramo, saj vsak pes ne more biti policijski. Osnovno šolanje traja najprej štiri mesec in nato še pet, za specialne naloge pa lahko še več. Policijski psi so običajno v službi policije povprečno deset let, nekateri pa se zaradi boleznih 'upokojijo' že po osemih letih," je dejal Medveček.

Običajno psa, ki se je v policiji "upokojil", obdrži v domači oskrbi kar njegov vodnik, če to ni mogoče, mu najdejo novi dom. "Vodnik službenega psa lahko postane policist, ki je najmanj tri leta zaposlen v policiji, ki ima zelo rad pse in delo s njimi, delo ga mora veseliti, predvsem pa se mora za to odločiti prostovoljno. V policiji imamo trenutno okoli 120 psov, okoli 45 pa jih je na šolanju," je še povedal Husejli.

Priloga 8: Delo, 18. 6. 2009

Foto: Igor Probič

Pomurski vodniki in psi so med najboljšimi

MURSKA SOBOTA – Enota vodnikov službenih psov Policijske uprave Murska Sobota v Petanjcih šteje dvanajst vodnikov in prav toliko psov. Od teh sta dva specializirana, eden za odkrivanje mamič, drugi za iskanje eksplozivov. Pri svojem delu – nadzoru državne meje, varovanju javnih prireditelj, iskanju ljudi, posredovanju pri večjih kršitvah javnega reda in miru – jih potrebujejo policisti vseh pomurskih policijskih postaj, tako da petanjski vodniki s psi delajo po vsem Pomurju. Že od leta 2004 se udeležujejo državnih tekmovanj in posebno zadnja leta posegajo po najvišjih naslovih. Letos je tako Milan Dajč s psom Yimmyjem postal državni prvak, ekipa je dosegla četrto mesto, v disciplini sledenje pa so petanjski vodniki

s svojimi psi zasedli prva tri mesta. Lansko leto je postal državni prvak njihov pripadnik Peter Rančigaj s psom Jagom, ekipa pa je zasedla prvo mesto. Petanjska enota vodnikov službenih psov od leta 2007 deluje v odličnih pogojih, saj so se takrat vselili v novozgrajeni objekt na mestu bivše stražnice. Prihodnji teden se jim bodo v teh prostorih začasno pridružili kolegi s policijske postaje Gornja Radgona, saj je notranja ministrica Katarina Kresal med nedavnimi obiskov v Gornji Radgoni ugotovila, da v tamkajšnji, nevarno postarani stavbi policijska postaja ne more več ostati. Radgonski policisti bodo v Petanjcih gostovali, dokler ministrstvo ne zgradi nove stavbe PP Gornja Radgona. J. P.

Priloga 9: Slovenske novice, 20. 6. 2009

Zlata vredni policijski psi

Pomurski policijski vodniki službenih psov in njihovi psi, ki so vseskozi med najboljšimi v državi, so pokazali, kako so štirinožci pomembni pri zatiranju kriminalitete in kršitvah javnega reda in miru

PETRUKO, B. JARBA

Policijski službeni psi so v zadnjih letih postali prava atrakcija. V Sloveniji jih je približno 120. Najbolj znani so tisti, ki so sodelovali pri zatiranju kriminalitete in kršitvah javnega reda in miru. Vendar so tudi ti psi, ki so vseskozi med najboljšimi v državi, pomembni pri zatiranju kriminalitete in kršitvah javnega reda in miru.

Na tej fotografiji zamejete vodnika policijskega psa in njegovega psa. Psi so vseskozi med najboljšimi v državi, pomembni pri zatiranju kriminalitete in kršitvah javnega reda in miru.

Vodniki mlajši od 30 let

Vodniki službenih psov so v Sloveniji mlajši od 30 let. To je posledica tega, da so vodniki službenih psov mlajši od 30 let. To je posledica tega, da so vodniki službenih psov mlajši od 30 let.

Službeni psi so v Sloveniji zelo pomembni. Njihova naloga je pomagati policistom pri zatiranju kriminalitete in kršitvah javnega reda in miru.

Približno 120 službenih psov

Službeni psi so v Sloveniji zelo pomembni. Njihova naloga je pomagati policistom pri zatiranju kriminalitete in kršitvah javnega reda in miru.

Službeni psi so v Sloveniji zelo pomembni. Njihova naloga je pomagati policistom pri zatiranju kriminalitete in kršitvah javnega reda in miru.

Obče Babuf

Priloga 10a in 10b: Nedeljski dnevnik, 21. 6. 2009

12

Policijski psi

NEDELJSKI
21. junij 2009

NEPOGREŠLJIVI SODELAVCI PRI POLICIJSKEM DELU

Slovenski komisarji Rexi

REPORTAŽA

Policijski psi z vodniki so »zaslačili« nevarnega storilca, ujeli oboroženega prebežnika in našli drogo v avtomobilu – Film je eno, realnost pa dostikrat veliko težja

Lalot ubelata o hrani in je v parih sekundah našla pogojenostano drogo, vrtičkarju Arthuruhojcu.

Slovenski vodniki Zibi in vodnikinja Sorbica pri delu. Pripadca spremlja vodnik nevarnosti in obdeluje drogo, medtem ko vodnik Sorbica obdeluje hrano.

Mota Casagor Fotki: AKA Gasar

»Polijski psi, ki so na splošno zelo inteligentni, imajo zelo visoko stopnjo inteligence. Če jih vzamemo iz domače okolje in jih uporabimo v policijskem delu, so zelo učinkoviti. Če jih vzamemo iz domače okolje in jih uporabimo v policijskem delu, so zelo učinkoviti. Če jih vzamemo iz domače okolje in jih uporabimo v policijskem delu, so zelo učinkoviti.«

Nepogrešljivi sodelavci

Človeštvo, kljub temu da je zelo inteligentno, ni dovolj hitro, da bi našlo drogo. Če jih vzamemo iz domače okolje in jih uporabimo v policijskem delu, so zelo učinkoviti. Če jih vzamemo iz domače okolje in jih uporabimo v policijskem delu, so zelo učinkoviti.

Psi z delovno dobo

Policijski vodniki imajo delovno dobo, ki je odvisna od mnogih dejavnikov. Če jih vzamemo iz domače okolje in jih uporabimo v policijskem delu, so zelo učinkoviti. Če jih vzamemo iz domače okolje in jih uporabimo v policijskem delu, so zelo učinkoviti.

»Vodnik je s svojim vodnikom v stiku. Če jih vzamemo iz domače okolje in jih uporabimo v policijskem delu, so zelo učinkoviti. Če jih vzamemo iz domače okolje in jih uporabimo v policijskem delu, so zelo učinkoviti.«

»Vodnik je s svojim vodnikom v stiku. Če jih vzamemo iz domače okolje in jih uporabimo v policijskem delu, so zelo učinkoviti. Če jih vzamemo iz domače okolje in jih uporabimo v policijskem delu, so zelo učinkoviti.«

Enote vodnikov službenih psova (EVSP) Policijske uprave Gorazd Štebih iz Znojma, Stjepan Felbin iz Čakovca, Pavao Štambur iz Metkova, Dušan Čerina iz Bani, Rikovan Drenović iz Šibenika, Roman Kump, vodja enote.

Policijski pes Čerina u nepogodnoj pri raznim okolnostima, tzv. «stariša», ali ga je malobrojni i uspješniji ekipama.

na si rubni, bježao unatrag. Na odredištu poljski pomoćnik policajaca, pri spuštanju ležaljke, izlazi iz njene zadnjice, ali se ne može kretati. Policijski psi su uvijek voljeli raditi u nepredviđenim situacijama, ali ih je bilo teško koristiti u takvim situacijama. Uvijek su se pri tome pokazivali kao vrlo korisni, ali su često bili vrlo nepredviđivi. Uvijek su se pri tome pokazivali kao vrlo korisni, ali su često bili vrlo nepredviđivi.

Uvijek su se pri tome pokazivali kao vrlo korisni, ali su često bili vrlo nepredviđivi. Uvijek su se pri tome pokazivali kao vrlo korisni, ali su često bili vrlo nepredviđivi.

Uvijek su se pri tome pokazivali kao vrlo korisni, ali su često bili vrlo nepredviđivi. Uvijek su se pri tome pokazivali kao vrlo korisni, ali su često bili vrlo nepredviđivi.

Policijski psi su uvijek voljeli raditi u nepredviđenim situacijama, ali ih je bilo teško koristiti u takvim situacijama.

Prvi izšolan policijski pes

Prvi izšolan policijski pes je bio... Uvijek su se pri tome pokazivali kao vrlo korisni, ali su često bili vrlo nepredviđivi.

Priloga 11: Vestnik, 25. 6. 2009

Enota vodnikov službenih policijskih psov Petanjci Med najboljšimi

Uspešni pri delu in policijskih preverjanjih

»Pomurcem zagotavljam, da bom še naprej skrbel za njihovo varnost. Uspehe se doseže le z rednim in strokovnim delom. Vadiimo vsakodnevno, enkrat mesečno je tudi redna vaja. Naši psi so zmeraj stoodstotno pripravljivi. Skupaj z vodnikom na terenu preživijo 174 ur

Milan Dajč s psom Yimmyjem je postal le-tos državni prvak, ekipa je zasedla četrto mesto, v disciplini sledenje pa so petanjski vodniki s svojimi psi zasedli prva tri mesta.

Drago Kocbek, vodja enote vodnikov službenih psov na Petanjcih: »Uspehe se doseže le z rednim in strokovnim delom.«

mil, drugi za iskanje eksplozivov. Opravljajo koptico naloge od nadzora državne meje, varovanja javnih prireditev do iskanja ljudi ali postredovanja pri večjih kršitvah javnega reda in miru. Policiisti lahko uporabijo službenega psa kot prsilno sredstvo na širi način: na povodcu z nagobčnikom, na povodcu brez nagobčnika, brez

razložil sogovornik. Pomurski vodniki službenih policijskih psov se ob rednem delu udeležujejo tudi državnih tekmovanj, kjer se običajno uvrščajo prav v vrh. Letos je tako postal Milan Dajč s psom Yimmyjem državni prvak, ekipa je dosegla četrto mesto, v disciplini premiši storiti kaj napakega.«

Petanjci

v državi

Vaja: policijski vodnik je s službenim psom prijel torbičarja, ki je po ropu želel pobegniti s kolesom. Fotografije: Andrej Bedek

V prostore enote vodnikov službenih policijskih psov se bodo začasno preselili tudi radgonski policisti, saj je notranja ministrica Katarina Kresal med nedavnim obiskom Gornje Radgone ugotovila, da v dotrajani tamkajšnji postaji ni več možno službovati. Radgonski policisti bodo na Petanjcih gostovali, dokler ministristvo ne zgradi v Gornji Radgoni nove postaje.

»Če psi dobro opravijo nalogo ali vajo, so pohvaljeni. Nagrada je običajno igra – »cartillage« – ali hrana. Psi dvakrat tedensko jedo hrano iz konzerv, drugače so standardna hrana posebni brketi, ki so namenjeni za zelo aktivne pse; za približek pa dobijo še posušena svinjska ušesa in soljance. Glavna nagrada pa je vsakekor piščančja salama,« pre- hrano policijskih ljubiteljčkov predstavi Kocbek, vodja enote.

Andrej Bedek

Priloga 12: Večer, 10. 10. 2009

Policijski pes zgrabil šolarko

Otrokom krške osnovne šole so policisti Policijske uprave (PU) Krško v sredo prikazali delovanje in opremo policije ter delo s službenim psom. Pri prikazu poslušnosti je pes, namesto da bi skočil za palico, skočil med otroke in pri tem eno od deklic brez večjih posledic zgrabil za lase, je povedal predstavnik PU Krško Robert Perc. Po njegovih besedah se je ob tem deklica opotekla, pri padcu pa se je nekoliko opraskala. Policisti so o dogodku nemudoma obvestili njene starše, jim pojasnili zadevo in se z njimi pogovorili, psa, dveletnega belgijskega ovčarja, pa je po standardnem postopku preiskal veterinar in zanj odredil desetdnevno karanteno. Kot ocenjuje Perc, je moralo psa nekaj zmotiti, njegov odziv pa je prisotne in sodelujoče policiste pretresel. Dogodek je opozorilo za policiste, ki bodo morali hitri pri prikazu javni psi, ki so pri otrocih zelo priljubljene, še bolj pozorni, je poudaril. (E)

Priloga 13: Slovenske novice, 10. 10. 2009

Pobesneli policijski pes že v karanteni

Policijski pes, ki je v Krškem med prikazom vaje napadel učenko tretjega razreda, je na opazovanju – Po uradnem mnenju policije je belgijskega ovčarja ob živce spravil otroški živžav – Dekličini starši menda ne razmišljajo o tožbi

KRŠKO, 9. OKTOBRA

Deklica, učenka tretjega razreda osnovne šole Jurija Dalmatina v Krškem, ki jo je v sredo med predstavitvijo opreme in dela policije pred šolo napadel policijski pes, se je po krutem srečanju z domnevno najboljšim človekovim prijateljem že v četrtek vrnila v šolske klopi.

»V šolo je prišla tudi danes. Tako po neljubem dogodku jo je mati odpeljala v zdravstveni dom. Tamkajšnja psihologinja je ponudila pomoč, a mati je ocenila, da je deklica ne potrebuje,« je dejala ravnateljica osnovne šole Antonija Glas Smodič.

Deklica je bila ena od 300 otrok, vključenih v oddelke od 1. do 5. razreda, ki so bili v sredo deležni poučnega programa, ki ga sofinancira država. Po ogledu lutkovne predstave Svetlane Makarovič 113 so si

otroci ogledali avtomobile in drugo policijsko opremo, nato pa še prikaz dela policijskih psov. Ta je potekal na betonski ploščadi velikosti 20 krat 10 metrov.

V predstavitvi so sodelovali štirje vodniki treh policijskih psov. Eden izmed njih, dveletni belgijski ovčar, bi vodniku, ki ga dresira leto dni, moral prinesiti vrženo palico. Policijski pes se je sprva zapodil proti palici, a nato spremenil smer. Stirinožec se je zapodil med otroke in za lase zgrabil nesrečno deklico, ki je sedela na betonski ograji. Osnovnošolka je k sreči dobila le nekaj odrgnin po hrbtu in ramenih. Večinoma je šlo za posledice padca in ne poškodb pasjih krempljev oziroma zob. Policisti so pobesnela psa hitro obvladali.

»Predvidevamo, da je psa med vajo poslušnosti zmedlo dejstvo, da so bili otroci gla-

snj. Program je takrat trajal že slabi dve uri, otroci pa so bili navdušeni in razposajeni,« je tiskovni predstavnik krške policijske uprave Robert Perc predstavil uradno stališče policije o vzroku za skok psa med otroke.

Po napadu policijskega psa – trenutno je pod veterinarskim nadzorom v desetdnevni karanteni – so v javnosti zakrožile govorice, da naj bi policiji grozilo 42.000 evrov kazni. »Ne vem, kakšna bi bila osnova za to kazen,« je dejal Perc. O tožbi po besedah ravnateljice za zdaj ne razmišljajo niti starši.

Policija si je ob neljubem dogodku sicer prisluzila še dodatno negativno točko. V rednih vsakodnevnih sporočilih za javnost napada policijskega psa na osnovnošolko ni omenila ne v četrtek ne v petek.

(J. Z.)

Priloga 14: Žurnal, 9. 10. 2009

Pes napadel učenko

Polijski pes. Pred krško osnovno šolo je skočil na učenko.

» ANJA ZUPANČ

Odrgrmine. "Med prikazom policijskega dela pred šolo je policijski pes napadel eno od učenk, ki je s sošolci spremljala prikaz. Pes deklice ni ugriznil, je pa utrpela odrgrmine po hrbtu in ramenih, ker jo je pes potegnil za lase in na tla," incident obžaluje Antonija Glas Smodič, ravnateljica Osnovne šole Jurija Dalmatina Krško.

Brez nagobčnika

Kinolog Jože Vidic je prepričan, da policijski pes ne bi skočil med otroke, če bi ga policist vodil na povodcu. "Zakon o zaščiti živali jasno določa, da morajo biti vsi psi na javni površini na povodcu. Napadalni psi, ki

so kadarkoli že ugriznili človeka ali druge živali, pa morajo nositi tudi nagobčnik," razlaga. Robert Perc s krške policijske uprave odgovarja, da pes med napadom na deklico ni nosil nagobčnika niti ni bil na povodcu. "Policist je prikazoval eno od policijskih nalog, kjer policijski pes ni voden s povodcem in ne nosi nagobčnika," pojasnjuje Perc in dodaja, da so med izvajanjem večine policijskih pooblastil psi na povodcu in z nagobčnikom.

Polijski pes bi moral pobrati palico, ki mu jo je policist vrnil proti ograji, kjer so sedeli otroci. Zapodil se je proti deklici, s čimer je prestrašil tudi druge učence, pravi ravnateljica šole.

Posledice

"Z deklico in starši smo se pogovorili, počuti se dobro in normalno obiskuje pouk," pove ravnateljica Smodičeva. Psihologinja Milena Dražovič pravi, da lahko edino s pogovori deklica premaga morebitne poznejše strahove pred stiki s psi. "Napad psa lahko pri človeku povzroči posttravmatsko motnjo, običajno šele nekaj let po napadu," pravi Dražovičeva.

» med@nova24.si

24dejetva

Pes pri veterinarju

Deset dni. Tako dolgo bo psa opazoval veterinar, ki že preverja, ali je okužen s steklino. Potem se bodo na krški veterinarski upravi odločili, ali bodo sprobili prekrškovni postopek. Policiji grozi do 42 tisoč evrov kazni.

ZGODOVINA ŠOLANJA SLUŽBENIH PSOV ZA SPECIALISTIČNO UPORABO

Andrej MUHVIČ, Generalna policijska uprava, Policijska akademija,
Oddelek za šolanje službenih psov

Marijan LEVSTIK, Generalna policijska uprava, Policijska akademija,
Oddelek za šolanje službenih psov

POVZETEK

Avtorja sta v referatu opisala razvoj šolanja službenih psov za specialistično uporabo v slovenski policiji. Ker ima slovenska policija izjemno dolgo zgodovino na tem področju, od prvih poskusov šolanja, ki so se začeli pred več kot 60-imi leti, do organiziranega šolanja danes, je prav, da ena mlajših panog šolanja, ki se je začela razvijati šele v 70-ih letih, pridobi zasluženno veljavo. Z zgodovinskim pregledom je možno ugotoviti, da je bilo vloženega veliko truda in časa, da se je ta panoga razvila in dosegla visoko strokovno raven. Zgodovinski pregled omogoča vpogled v pozitivne in negativne izkušnje, obenem pa zgodovinska dejstva služijo kot usmeritev za nadaljevanje dela na tem področju. Avtorja sta tudi opisala faze šolanja službenega psa za specialistično uporabo, ki se uporabljajo danes, in navedla razlike v šolanju med iskalci prepovedanih drog in eksplozivov.

Ključne besede: vodnik službenega psa, službeni pes za specialistično uporabo, policija, šolanje službenih psov, prepovedane droge, eksploziv, nakup psov, vonj, nosilci vonja.

1 ZAČETKI ŠOLANJA SLUŽBENIH PSOV ZA SPECIALISTIČNO UPORABO

Leto 1971 predstavlja veliko prelomnico za razvoj službenih psov v Sloveniji. Prvič v zgodovini so začeli uporabljati službenega psa specialista, izšolanega za odkrivanje prepovedanih drog. Prva dva psa sta bila pripeljana s Švedske.

Enega so poslali v Beograd, drugi pa je ostal na območju Slovenije. Prevezel ga je vodnik Jože Toplišek, ki je imel na voljo tudi specialno opremljen službeni avtomobil, saj je s psom pasme labrador retriever delal na zelo velikem območju Jugoslavije in na terenu dosegal odlične uspehe.

S šolanjem psov specialistov sta leta 1972 začela Albert Lorbek in Mirko Džakula, pomagala pa sta tudi Jože Toplišek in Zvone Es. Istega leta je bil uspešno izšolan prvi pes specialist za odkrivanje prepovedanih drog, to je bil nemški ovčar Rex. Pes je opravljal delo za potrebe kriminalistične službe in carine. Poskusili so s šolanjem različnih pasem in tako leta 1973 uvozili samičko pasme labrador in dve leti kasneje imeli prvo leglo. Enega mladiča so nato izšolali za iskanje prepovedanih drog in pes je bil izjemno uspešen. Leta 1975 so na območju Slovenije delovali trije službeni psi za odkrivanje prepovedanih drog, leta 1978 pa že štirje. Pse so iz Ljubljane razporejali na delo še v Skopje, Sarajevo in Zagreb. Do leta 1991, ko je razpadla nekdanja država Jugoslavija, so v Podutiku šolali pse za odkrivanje prepovedanih drog za območje celotne tedanje države. V začetkih uporabe za odkrivanje prepovedanih drog je bilo teh psov na območju Jugoslavije zelo malo. Posamezni vodniki so delali na velikih območjih, včasih tudi v več republikah, v glavnem pa po vnaprej določenem razporedu, določeno število dni se je zadrževal na območju ene policijske uprave, nato pa je odšel na naslednje.

Leta 1976 (po nekaterih podatkih leta 1977) so v šoli uspešno izšolali prvega službenega psa za odkrivanje eksploziva. Istega leta se je šola ponovno začela ukvarjati z lastno vzrejo službenih psov, saj so od zasebnih rejcev vedno težje dobili kakovostne pse za nadaljnje šolanje. V ta namen je šola kupila nekaj plemenskih psic in psov. Še v 90-ih letih je imela šola dva psa labradorca za razplod.

2 UPORABNOST SLUŽBENIH PSOV ZA ISKANJE GLEDE NA NAMEN UPORABE

V časih, ko se je panoga šolanja psov za specialistično uporabo razvijala, so podutiški strokovnjaki znanje črpali predvsem iz uporabe psov pri iskanju ljudi izpod ruševin in plazov, podobnosti pa so verjetno iskali tudi pri sledenju. V začetku so bili poskusi šolanja »kombinatorcev«, ki so iskali drogo in eksploziv, vendar so v šoli kmalu ugotovili, da je delitev bolj učinkovita, in jih začeli posebej šolati za posameze namene.

V devetdesetih letih je bil opravljen tudi poskus šolanja službenih psov za iskanje orožja. Psa, ki je bil izšolan za iskanje eksploziva, so došolali še za iskanje orožja. Poizkus je bil uspešen, saj je pes orožje našel in nakazal z ležanjem, kot

je tudi brez težav našel eksploziv, poraja pa se vprašanje o uporabnosti psa. Če navedemo dejansko situacijo, npr. najavo podtaknjenega eksploziva v sodišču: pes, ki išče eksploziv in orožje, bo med pregledom nakazal prisotnost »nečesa«, vodnik pa ne bo vedel, kaj je pes našel. Postopka ob najdbi sta različna: ob najdbi eksploziva se pes umakne in delo prevzamejo usposobljeni policisti Specialne enote, ob najdbi orožja pa se orožje preprosto zavaruje in nadaljnji postopek izvede po predpisih. V tem primeru se je torej izkazala nepraktičnost uporabe psa »kombinatorca«, zato so se v šoli ponovno odločili, da šolanje ločujejo glede na namembnost psa.

V zgodovini šole je zaradi pomanjkanja psov obstajalo tudi več primerov prešolanja psov iz ene namembnosti v drugo. Psa, ki se je že šolal za splošno uporabo, vendar ni bil uspešen, so prešolali v specialista, za iskanje prepovedanih drog. Čeprav je uspešno končal šolanje, pa je imel velike težave pri pregledih. Bil je namreč dokaj agresiven, obenem pa izjemen plenilec. V hišnih preiskavah je bil preveč obremenjen z navzočimi ljudmi in ni bil koncentriran na iskanje. Zato se tudi takšnim poizkusom v šoli izogibajo.

3 NAKUP PSOV

V zgodovini šole je šola že večkrat opustila lastno vzrejo, ker je le majhen odstotek skotenih psov uspešno končala šolanje. Danes v šoli nimajo lastne vzreje. Pse kupujejo od preprodajalcev ali pa od ljudi, s katerimi profesionalno sodelujejo pri šolanju psov. Vodstvo šole poskuša tudi motivirati vodnike službenih psov, inštruktorje in vse, ki so povezani z vzrejo in nakupom psov, da bi kupovali in vzgajili pse, ki so primerni za delo v policiji.

Šola sedaj ni omejena na eno pasmo kot v preteklosti, ampak je poleg labradorcev in nemških ovčarjev začela uporabljati tudi belgijske ovčarje in španjele, v zadnjem času pa zaradi večjega nagona, vztrajnosti in tudi naravnega nakazovanja (obmirovanje pri plenu), tudi lovske pasme, predvsem ptičarje, šarivce pa tudi terierje. Za iskalce večinoma kupujejo psičke, saj so bolj primerne za delo na terenu. Pri hišnih preiskavah jih ne moti vonj drugih živali, so bolj zveste in še bi lahko naštevali.

Najpogostejše pasme psov, ki se uporabljajo za specialistično uporabo:

- belgijski ovčar
- nemški ovčar
- ptičarji
- terierji

- španjeli
- različni mešanci

Glede na zgodovino je zanimivo, da labradorcev praktično ni. Očitno je pes odličen družinski sopotnik, v zadnjih nekaj letih jih je šola preizkusila kar nekaj, vendar niso bili primerni za delo v policiji.

4 VZORCI PREPOVEDANIH DROG ALI EKSPLOZIVA

Ko je Oddelek za šolanje službenih psov začel šolati pse za specialistično uporabo, je moral kot vsako podjetje skozi določene faze razvoja. Kako hraniti, uporabljati in nadomestiti vzorce prepovedanih drog, je bil eden od pomislekov, predvsem ali je mogoče psa naučiti samo z nosilci vonja prepovedane droge ali eksploziva ali pa le s pravim vzorcem.

4.1 NOSILCI VONJA

V preteklosti je šolanje psov potekalo tako, da so se s psi igrali s predmetom, ki je imel vonj po drogi oziroma eksplozivu, z drugimi predmeti pa se pes ni smel igrati. S tem se je pes navadil na vonj droge ali eksploziva.

Šola je opravila več poizkusov šolanja službenih psov z nosilcem vonja (vato), ki se je navzel vonja po prepovedani drogi v posebnih eksikatorjih. Na ključnih preizkusih je komisija, ki je ocenjevala delo službenih psov, skrila čiste vzorce prepovedane droge. Psi pri iskanju niso imeli težav. Težave so se pojavile, ko psi niso nakazovali prepovedane droge, če poleg vzorcev droge ni bilo vate. Ko je pes prišel do čistega vonja prepovedane droge, je ni nakazal, ampak samo spremenil gibanje, bil bolj intenziven pri najdenem vonju, vendar je izvor vonja zapustil. Večina psov ni vedela, kaj naj storijo, in so zapustili mesto, kjer je bila droga skrita, drugi pa so jo celo nakazali. Čez nekaj tednov so preizkus ponovili. Bil je uspešen, saj so od takrat naprej iskali samo čisto prepovedano drogo brez uporabe nosilcev vonja. Pri vadbi je treba dejansko uporabljati prave vzorce prepovedane droge, saj od psa nikakor ni mogoče pričakovati, da bo iskal drugačno snov na treningih kot pri hišnih preiskavah.

4.2 HRAMBA VZORCEV

Vzorce prepovedanih drog pakiramo v plastične vrečke, plastične kapalke in podobno embalažo, v katero shranjujejo drogo tudi prekupčevalci in uživalci. Vzorce eksploziva pa, če obstaja možnost, uporabljamo brez embalaže.

Pri uporabi vzorcev, ki so hranjeni v plastičnih stekleničkah ali vrečkah, pa so se pojavile težave zaradi navzoče plastike. Opravljenih je bilo več poizkusov z izšolanimi psi, da smo jim skrili prazne plastične vrečke ali plastenke, na drugi strani pa polne droge. Psi so se seveda ustavili pri praznih vrečkah in stekleničkah, vendar jih niso nakazali, nakazali so le polne.

4.3 NEVARNE SNOVI

Zadnji primer, ki pa kaže, da ni mogoče vedno uporabljati čiste snovi, je eksploziv TATP, ki ga ni mogoče prenašati, saj je preveč eksploziven. V Nemčiji zato pri šolanju službenih psov uporabljajo vati podobne nosilce vonja.

Primeri kažejo po eni strani že uveljavljeno prakso, da psa ni mogoče učiti z nosilci vonja, saj je nemogoče pričakovati, da bo pes z veliko verjetnostjo nakazal drogo ali eksploziv, če originalnega vonja še ni vonjal. Po drugi strani pa bo na tržišču vedno več za psa strupenih in nevarnih snovi, kar posledično zahteva učenje psa z nosilci vonja.

5 NAKAZOVANJE VZORCEV

Nakazovanja vzorcev se je v razvoju šole venomer spreminjalo in se še danes. Iskalce droge smo učili, da nakazuje z lajanjem, s praskanjem, z grizenjem oziroma kakor je psu najbolj ugajalo.

Iskalce eksplozivov smo na začetku učili nakazovati z lajanjem oziroma pasivno. Z leti pa smo na podlagi izkušenj in v sodelovanju tudi z drugimi policijami ugotovili, da je treba pasivno nakazovanje izboljšati. Nekateri psi, predvsem ptičarji, željo po pasivnem nakazovanju pokažejo sami. Šolanje je sicer popolnoma preprosto, vendar je bilo treba vložiti kar nekaj truda, da smo prišli do spoznanja, kako se pasivnost nakazovanja dejansko nauči. Dobro je, da pes predhodno obvlada vajo »prostor oziroma obmirovanje«. Ko smo psu ukazali iskanje predmeta, smo ga začeli opazovati bolj natančno. Ko je pes zaznal vonj predmeta, se je začel tipično umirjeno gibati. V trenutku, ko je z nosom prišel do izvora vonja, je vodnik vrgel predmet za igro. S treningi se je pes pri izvoru vonja vedno bolj umirjal in sčasoma začel tudi »zmrzovati«.

Pasivnega nakazovanja ne učimo samo psov za iskanje eksploziva, ampak vedno pogosteje tudi pse za iskanje prepovedane droge.

6 ŠIRJENJE VONJA

Širjenje vonja je zapleteno v prostorih s prezračevanjem, ko se zrak v prostoru širi po celotnem prostoru in zamenja v nekaj minutah. Pes lahko nakaže vonj na popolnoma drugem koncu prostora.

Iz hišnih preiskav nam je znano, da v predalih, kjer je bila droga skrita, vonj ostane še nekaj časa. Pes ga bo zaznal in ga večinoma tudi nakazal.

Širjenje vonja je vprašljivo tudi v dobro zaprtih in slabo prepustnih materialih, kot so avtomobilske gume, aluminijaste folije ipd. Bistveno je, da pri šolanju izberemo pravilni trenutek za nagrado psa. Dobro je, da se držimo **stare prakse** in potrjujemo reakcije psa, če smo sami prepričani, da je pes našel izvor vonja, kjer je vzorec. Iz izkušenj smo se naučili, da je treba psa najprej dobro poznati in ga pri delu tudi natančno opazovati.

7 ORGANIZIRANOST VODNIKOV

V preteklosti so imeli vodniki za specialistično uporabo po enega psa, večina pa je delala v kriminalistični policiji. Po reorganizaciji in uvedbi samostojnih policijskih postaj in enot vodnikov službenih psov pa se je kot boljša rešitev pokazala, da imajo vodniki po dva psa za specialistično uporabo, predvsem zaradi uporabnosti na terenu (možnosti za daljše in temeljitejše preglede). V šoli vodnikom poskušamo zagotoviti dve različni velikosti psov (za notranjost osebnih in tovornih vozil je načeloma bolj uporaben majhen pes), tako da se je število psov v Sloveniji zelo povečalo in jih je trenutno 33. Po našem mnenju je za vodnika, ki ima dva psa, bolje, da sta šolana za isto namembnost (droga ali eksploziv).

8 ŠOLANJE SLUŽBENIH PSOV ZA SPECIALISTIČNO UPORABO DANES

Pred začetnim šolanjem za psa iskalca na preizkusu preverimo njegove lastnosti oziroma opazujemo vedenje. Osnova je opazovanje psihične stabilnosti, trdnosti, temperamenta, nagona po plenu in igre s predmetom. Za dobrega psa iskalca sta pomembni tudi vztrajnost in samostojnost. To pomeni, da predmet za igranje vržemo v različna okolja in na različne načine. Predmet skrijemo v visoko travo, avtomobil, v notranjost zgradb ipd. Pes, ki je vztrajen, bo naredil vse, da bo do predmeta prišel. Preveriti pa moramo tudi obnašanje v urbanem okolju, vožnjo s prevoznimi sredstvi, obnašanje v prostoru, hojo na višini, po stopnicah in gladkih tleh ter reakcijo ob streljanju.

Med vodniki in psi za odkrivanje eksplozivov in tistimi za odkrivanje prepovedane droge je velika razlika. Pri tem ne mislimo samo na šolanje psa, temveč na dejstvo, da imajo vodniki pri odkrivanju prepovedanih drog na voljo več časa, da izvedejo temeljito preiskavo in po potrebi razstavijo vozilo, premestijo dele pohištva in drugo. Iskalci eksploziva si tega ne morejo privoščiti. Njihovo delo zahteva temeljitost kot pri iskalcih droge, poleg tega pa še hitrost in previdnost.

Ko začnemo psa šolati, je pomembno, da začnemo skrivati drogo ali eksploziv, ki oddaja malo vonja. Navadno v začetku uporabljamo heroin, kokain, ecstasy, amfetamin, od eksplozivov pa TNT ali podoben eksploziv z manj vonja.

V zadnjem času smo tudi delno spremenili program osnovnega šolanja, predvsem vaje iz poslušnosti. Po temeljiti analizi in po razgovorih z vodniki za specialistično uporabo smo ugotovili, da pes za specialistično uporabo ne potrebuje klasične poslušnosti (poleg, vaje v gibanju), ampak samo osnove vodljivosti. Sedaj dajemo več poudarka na vajah iz premagovanja različnih ovir, med drugim tudi velike lestve.

9 ŠOLANJE PSOV ZA ISKANJE PREPOVEDANIH DROG

Šolanje psov za odkrivanje prepovedanih drog trenutno traja enajst tednov, pri čemer vodniki izšolajo pse za poslušnost ter pregled vozil, objektov, prtljage in terena. Šolanje psov poteka po določenem vrstnem redu, tako da stopnje šolanja lahko poimenujemo kot faze, ki so predstavljene v nadaljevanju.

9.1 ISKANJE PREDMETA, KI GA VRŽE VODNIK IN IMA VONJ PO SLINI

Iskanje se začne na lažjih in psu bolj znanih terenih. Gre predvsem za metanje predmetov v visoko travo in grmičevje, ki sta naravno okolje za psa. Z metanjem in oddaljevanjem predmeta psa predvsem naučimo samostojnega dela ter s postopnim podaljševanjem treningov tudi podaljšujemo njegovo vztrajnost pri delu. Kasneje psa postopoma učimo iskanja predmeta v prostorih in vozilih, nato nadaljujemo na različnih mestih, kot so objekti, kjer so gladka tla, več hrupa in moteči dejavniki, npr. vonj drugih psov; na višini ipd.

Najprej se s psom poigramo s predmetom, ki ima vonj sline. Psu vržemo ta predmet tako, da ne vidi natančno, kam pade, vidi le smer, v katero predmet vržemo. Ko steče po predmet, vsaj za trenutek uporabi svoj nos, da ga najde. Ko najde predmet, ga skoraj vedno prinese k vodniku in se igra z njim. Igra je izjemno pomembna, saj pes z igro povečuje samozavest, izboljšuje se navezanost na vodnika, pes postaja tudi bolj pozoren.

Vaje iz iskanja vrženega predmeta lahko podaljšujemo zelo hitro. Na začetku psa ne zadržimo, ko predmet vržemo. Kasneje pa ga zadržimo tako, da vidi, kam je padel, vendar se predmet skriva. Po krajšem času ga spustimo, da gre predmet iskat. Spreminjamo tudi mesta, kjer predmete mečemo.

9.2 ISKANJE SKRITEGA PREDMETA, KI IMA VONJ PO SLINI

Na začetku potrebujemo pomočnika, da drži psa. Najprej vodnik pri psu sproži nagon po plenu. Pomočnik psa zadrži, vodnik pa skriva predmet za igranje in nakaže točke, kjer naj pes išče. Začetna motivacija psa je zelo pomembna. Ko se vodnik oddaljuje od psa in mu kaže mesta, kjer naj išče, se poskuša gibati tako, da je pes v napetosti in se povečuje njegovo zanimanje za iskanje. Pes zelo motivirano in pozorno spremlja gibanje vodnika. Ko se vodnik vrne k psu, ga z ukazom »išči« pošlje v iskanje. Predmet skriva tako, da ga mora pes odkopati, če se hoče z njim poigrati. S tem ga začnemo učiti nakazovanja. Na začetku predmet skrivamo tako, da pes hitro pride do njega oziroma ga lahko z gobcem izvleče, nato pa ga tudi zakopljemo, tako da mora pes praskati oziroma ga izkopati.

9.3 ISKANJE PREDMETA ZA IGRO, OB KATEREM JE SKRIT TUDI VZOREC PREPOVEDANE DROGE

S stopnjevanjem treningov podaljšamo iskanje predmeta na nekaj minut. Ko pes išče svoj predmet v vseh mogočih prostorih, lahko poleg predmeta za igro začnemo skrivati tudi vzorec prepovedane droge. V začetku damo vzorec za ali pod predmet za igranje, kasneje pa pred oziroma nad vzorec.

Nakazovanja se najprej začne učiti na mehkih terenih. Za psa je pomembno, da s praskanjem po površini doseže svoj namen. Pri tem povečujemo njegov nagon, vztrajnost in samozavest. V naslednjih treningih pa lahko delamo tudi na trših površinah (les, plastika, guma, pločevina ipd.).

9.4 ISKANJE PREDMETA IN VZORCA PREPOVEDANE DROGE, KI STA SKRITA PRED ZAČETKOM ISKANJA

V naslednji fazi vodnik vzorec s predmetom za igranje skriva pred začetkom iskanja (čas je različen in se prilagaja stopnji šolanja). Nato pomočnik drži psa, vodnik pa psa motivira za iskanje. Vrne se k psu ter ga pošlje v iskanje.

9.5 ISKANJE PREDMETA BREZ VONJA PO SLINI, OB KATEREM JE SKRIT VZOREC PREPOVEDANE DROGE

Ko pes pri delu že dobro uporablja svoj nos, sledi faza šolanja, ko spet pomaga pomočnik. Pred iskanjem pomočnik skriva vzorec, poleg njega pa da čist pred-

met za igranje (predmet brez vonja po slini). Nato se vodnik poigra s psom s predmetom ter predmet vrže proti pomočniku. Pomočnik da predmet v žep, kot da ga je skrtil. Nato vodnik psa spusti v iskanje. V tej fazi pes že pozna vonj prepovedane droge.

9.6 ISKANJE SKRITEGA VZORCA PREPOVEDANE DROGE BREZ PREDMETA ZA IGRANJE

Ko ima pes za seboj določeno število treningov, naredimo preizkus, da ugotovimo, ali je že osvojil vonj prepovedane droge. Predhodno pomočnik skrije vzorec brez predmeta za igranje. Nato pomočnik drži psa, vodnik pa skrije predmet za igranje in spusti psa v iskanje. Če pes zazna vonj in ga z obnašanjem ali praskanjem nakaže, smo prišli do osnovnega cilja šolanja – do najdbe skritega vzorca prepovedane droge.

S podaljševanjem faze šolanja počasi izoblikujemo psa iskalca – delovnega psa. To pomeni, da smo iskali v različnih okoljih, različnih vremenskih razmerah, z različnim časovnim zamikom skrivanja droge, primerno oteževali mesta, kjer je skrita droga, ter iskali več različnih vzorcev droge.

10 ŠOLANJE PSOV ZA ODKRIVANJE EKSPLOZIVOV

Pes je pri odkrivanju eksplozivov zelo pomemben, saj je odlično nadomestilo za izjemno drage in relativno nezanesljive tehnične načine odkrivanja eksplozivov. Kljub tehničnemu napredku pes še vedno velja za najbolj zanesljivega pri odkrivanju eksplozivov.

Šolanje psa za odkrivanje eksplozivov traja 20 tednov zaradi samega nakazovanja vzorcev, ki jih mora nakazovati pasivno.

Pse za odkrivanje eksplozivov poskušamo določiti že na preizkusu ob nakupu. Pri igranju opazujemo psa, kako se obnaša, ko pride do mirujočega predmeta oziroma ko ga prinese k vodniku in ga spusti. Nekateri psi, zlasti ptičarji, že po naravi obmirujejo pri plenu, in to izkoriščamo pri nadaljnjem šolanju pri nakazovanju predmeta.

V začetku moramo maksimalno razviti motivacijo, predmet mečemo na različna mesta, vendar ne sme biti skrit, ampak viden. Nato kmalu lahko preidemo na skrivanje predmeta za igro. Predmet moramo skriti na trde površine (predalnice, omara), ne na mehke oziroma na travnat teren – nasprotno kot pri psih za odkrivanje prepovedanih drog, ker ni dobro, da se nauči praskati. Ko pride do mesta skritega predmeta in ga zazna, mu hitro podtaknemo drug predmet za

igranje. Postopoma čas zadrževanja pri skritem predmetu podaljšujemo, zelo hitro pa predmetu za igro, ki ima še vedno vonj po slini, dodamo tudi vzorec eksploziva. Pes se lahko zadržuje na mestu skritega vzorca stoje, sede ali leže, to ni pomembno. Biti pa moramo zelo pazljivi in natančni, da pes z nosom ne doseže mikrolokacije skritega predmeta oziroma kasneje vzorca in da ne za-praska na tem mestu.

Nato je postopek s predmetom podoben kot pri psih za odkrivanje prepoveda-nih drog (predmet skrit pred vzorcem eksploziva, za vzorcem, čist predmet in na koncu brez predmeta), s tem da iz skrivališča hitreje odmaknemo predmet za igranje in kmalu začnemo delati samo z vzorci eksploziva.

Psa najprej naučimo iskanja v objektih in na vozilih, šele nato iskanja na zem-ljišču.

Z nekaterimi psi pa še vedno delamo po metodi, da se najprej nauči vajo »pros-tor« ali »dol«, in ko utrdimo to vajo, lahko začnemo vajo ležanja pred predme-tom, ki ga vodnik postavi na tla. Vodnik najprej pokaže predmet, ko pes pride do njega, ga umirimo in ukažemo »prostor«. Ko pes vajo izvede brezhibno, jo začnemo opravljati s pomočnikom. Predmet vržemo pomočniku, ki ga postavi na tla tako, da ga pes vidi, vendar je pokrit z ного ali roko, če ga poskuša prijeti, tako ne more do njega. Ne dovolimo, da bi predmet prijel z gobcem, ampak mu poveljujemo »prostor«. Ko pravilno leži ob predmetu in ga gleda, ga nagradimo tako, da mu vodnik vrže drug predmet in se z njim poigra.

Vajo večkrat ponovimo, paziti pa moramo, da se pes ne igra s predmetom, ki ga nakazuje, ampak s predmetom, ki mu ga vodnik vrže na mesto, kjer je prvi predmet skrit oziroma položen. S tem obnašanje psa vodnik potrdi, vendar še vedno na mestu izvora vonja. S tem psa učimo, da bo ob najdbi eksploziva predmet prišel v bližino mesta, kjer je skrit vzorec eksploziva.

Ko pes nakazuje predmete, ki imajo vonj po pasji slini, poleg predmeta skrije-mo še vzorec eksploziva.

V začetnih iskanjih, ko pes zazna vonj eksploziva, predmet vržemo oziroma se z njim poigramo že ob zaznavi in zadrževanju psa na mestu, kjer je skrit eksplo-ziv (pes pokaže zaznavo eksploziva z zadrževanjem oziroma gibanjem). To po-meni, da od njega na začetku ne zahtevamo, da leži natančno na mestu zaznave vonja, ampak je že ob zaznavi vonja nagrajen. Ob večkratnih ponovitvah iska-nja lahko ob zaznavi eksploziva psu poveljujemo »prostor« oziroma »dol«. Ko se uleže, moramo paziti, da je najdbo nakazal pravilno, tako da gleda v mesto, kjer je eksploziv. Šele ob pravilnem ležanju mu vržemo predmet za igranje.

ZAKLJUČEK

Psi za specialistično uporabo so izjemnega pomena pri preprečevanju kriminala v Sloveniji. Za nas kot šolo je vsaka najdba prepovedane droge ali eksploziva kazalec, da smo na pravi poti ter da delamo kakovostno in v korist celotne slovenske družbe.

SEZNAM LITERATURE

Lastne izkušnje in zapiski (1984–2009).

Priročnik za vodnike službenih psov policije (2007). Oddelek za šolanje službenih psov Policijske akademije. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.

Šušteršič, A. (1990). Službeni psi specialisti za iskanje in odkrivanje mamil in minsko-eksplozivnih sredstev. Ljubljana: Republiški sekretariat za notranje zadeve Republike Slovenije.

PREDSTAVITEV AVTORJEV

Andrej Muhvič je leta 1991 uspešno končal osnovni tečaj za šolanje psov za splošno uporabo. Kot vodnik službenega psa je delal v Službi stalnega dežurstva Policijske uprave Ljubljana, leta 1992 pa je bil premeščen v Oddelek za šolanje službenih psov, kjer je bil inštruktor za šolanje službenih psov za splošno uporabo. Leta 1993 je začel šolati pse za specialistično uporabo in od leta 1998 tudi vodil šolanje psov za specialistično uporabo. Leta 2000 je pridobil višješolsko izobrazbo na višji šoli, leta 2009 pa je diplomiral na Fakulteti za upravo. V začetku leta 2009 je bil imenovan za namestnika vodje Oddelka za šolanje službenih psov.

Marijan Levstik je leta 1984 uspešno končal osnovni tečaj za šolanje službenih psov za splošno uporabo in se vrnil na Policijsko postajo Grosuplje, kjer je opravljal delo vodnika. Leta 1987 je začel delati kot inštruktor v Oddelku za šolanje službenih psov. Najprej je bil inštruktor za šolanje službenih psov za splošno uporabo, nato vodja skupine ter inštruktorjev. Leta 2001 je začel šolati pse za specialistično uporabo in kmalu postal vodja skupine. Leta 2006 je končal Visoko šolo za upravljanje in poslovanje in bil istega leta imenovan za vodjo strokovnega področja za splošno in specialistično uporabo, to delo pa opravlja še danes.

ZDRAVSTVENO VARSTVO SLUŽBENIH PSOV POLICIJE

Rok PELC, Generalna policijska uprava, Policijska akademija,
Oddelek za šolanje službenih psov

POVZETEK

V Oddelku za šolanje službenih psov že vrsto let deluje tudi Veterinarska ambulanta, ki skrbi za veterinarsko oskrbo službenih psov in zajema praktično vse veje veterinarske medicine malih živali oziroma psov. Tako skrbimo za vse kurativne in preventivne veterinarske posege, prehrano ter namestitvene pogoje službenih psov. Veterinarska oskrba službenih psov se kljub podobnosti delu veterinarja v drugih veterinarskih ambulantah le nekoliko razlikuje. S tem mislimo predvsem na pristop do pacienta, oskrbo, poznavanje specifičnega delovnega področja policijskega službenega psa, na osnovna kinološka načela pri šolanju, obremenitev, namestitev ter na posebnosti pri poškodbah in obolenjih službenih psov. Veterinar sodeluje tudi pri izobraževanju in usposabljanju vodnikov za prvo veterinarsko pomoč in iz nekaterih področij kinologije.

Ključne besede: zdravstveno varstvo psov, veterinarska oskrba službenih psov, preventiva, kurativni poseg, oskrba psa, zaščita živali, kolčna displazija.

UVOD

Veterinarska ambulanta Oddelka za šolanje službenih psov (v nadaljevanju OŠSP) se že vrsto let ukvarja z zdravstvenim varstvom službenih psov. To zajema zelo širok spekter veterinarske dejavnosti, saj izvaja vse oblike preventive, kurative, veterinarskih pregledov pred nakupom, skrbi za namestitvene in transportne pogoje ter prehrano službenih psov. Poleg tega skrbi tudi za usposabljanje vodnikov službenih psov, kar vključuje tudi pripravo vseh

potrebnih gradiv za izvedbo usposabljanj. Sodeluje tudi v različnih delovnih skupinah in z drugimi službami znotraj in zunaj Ministrstva za notranje zadeve, ki so tako ali drugače povezane s službenimi živalmi. V zadnjem času je veterinar v veterinarski ambulanti odgovoren tudi za usposabljanje kandidatov za policiste konjenike, saj je podobno kot za službene pse tudi za konje potrebna specifična zdravstvena oskrba.

V veterinarski ambulanti spremljamo zdravstveno stanje psa od začetka, to je od nakupa do prodaje oziroma odpisa psa. Tako lahko tudi vsaj deloma predvidimo delovno sposobnost psa ter njegove potrebe glede oskrbe.

Pomembna veja je tudi usposabljanje vodnikov službenih psov, predvsem iz osnov veterine in kinologije, kamor sodijo: osnovno poznavanje anatomije in fiziologije, prehrane, namestitve in oskrbe, najpogostejših bolezni in poškodb, prva pomoč, poznavanje značajskih lastnosti psov, izvor psov ipd. Usposabljanje vsebuje teoretični kot tudi praktični del. Vsak kandidat za vodnika službenega psa mora po osnovnem tečaju opraviti tudi izpit iz osnov veterine in kinologije. Tudi za policiste, ki so že vodniki službenih psov na terenu, je vsako leto organizirano usposabljanje oziroma preverjanje znanja iz osnov veterine, s poudarkom na obnavljanju in utrjevanju znanja ter novostih na tem področju.

Veterinarska oskrba službenih psov glede na specifiko dela, namestitve in prehrane zahteva tudi specifično in večinoma individualno obravnavo. Večinoma gre za agresivne pse, ki so zaradi načina dela šolani za vsako reakcijo osebe v postopku, in tako se obnašajo tudi v ambulanti. Zato veterinarska oskrba policijskih psov zahteva poseben način dela oziroma drugačen pristop do pacienta. Obvladati je treba načine umirjanja in »fiksacije« takega pacienta, da veterinar pri pregledu zagotovi varnost sebi in tudi vodniku službenega psa. Velikokrat se veterinarski pregled začne šele po aplikaciji pomirjevala, saj je brez njega vsak postopek s psom nemogoč.

1 PREVENTIVNI VETERINARSKI PREGLED PSOV PRED NAKUPOM

Preventivni pregled pred nakupom se opravlja vedno, ko prodajalec v odkup ponudi psa, ki zadovoljuje osnovna značajska merila. Pregled ima poleg zagotovitve zdravih psov za policijo tudi izobraževalni namen, saj se lastniku pojasni, kakšne so zdravstvene zahteve za policijskega psa v policijo ter kaj vse je treba opazovati že pri mladiču v leglu.

1.1 PREGLED VETERINARSKÉ DOKUMENTACIJE

Pregled zajema preverjanje potnega lista psa na preizkusu, pregled vpisanih osnovnih podatkov o psu in opravljenih cepljenj ter preverjanje mikročipa. Na preizkusno obdobje se vzame lahko samo psa, ki je bil najmanj pred enim mesecem in največ pred enim letom cepljen proti steklini.

1.2 ANAMNEZA OZIROMA IZPOVED LASTNIKA ŽIVALI

Podatki, pridobljeni v anamnezi, vključujejo dosedanje zdravstveno stanje psa ali bolj natančno prebolele bolezni in poškodbe, ugrize ljudi in dosedanje prehrano ter morebitne težave, povezane z njo. Vsi podatki naj bi bili resnični, saj lahko pripomorejo k ustrezni oskrbi.

1.3 KLINIČNI PREGLED PSA

Zajema pregled pasemske podobnosti, če se ne izkazuje z rodovnikom, merjenje višine in telesne teže, pregled zob, vidnih sluznic, oči in zunanjih sluhovodov, odvzem triasa, pregled dihalnega in obtočilnega sistema, gibalnega sistema, trebuha in trebušnih organov ipd. Če je potrebno, izvedemo tudi dodatne diagnostične postopke (npr. odvzem krvi – hemogram in biokemija, ultrazvočni pregled notranjih organov, rentgensko slikanje idr.).

Pri tem posebno pozornost namenimo pregledu zob oziroma morebitnim pomanjkljivostim ali poškodbam zob, pravilnosti ugriza ipd. Psa ne sprejmemo, če bi pomanjkljivosti zob lahko vplivale na nadaljnjo delovno sposobnost (npr. poškodba derača idr.).

1.4 RENTGENSKO SLIKANJE

Med veterinarskim pregledom pred nakupom vsakega psa opravimo tudi rentgensko slikanje kolkov in komolcev.

1.4.1 Postopek za rentgensko slikanje kolkov in komolcev

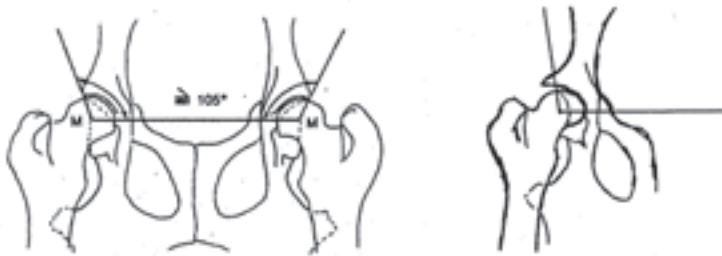
- Vsakemu psu predhodno apliciramo pomirjevalo. Tako dosežemo pomiritev in ustrezno mišično sprostitvev, ki je potrebna za rentgensko slikanje.
- Uporabljamo visokofrekvenčni prenosni rentgenski aparat na tovarniško prilagojenem stojalu ter kasete ustrezne velikosti za Lizzholmanovo blendo ali brez nje.

1.4.2 Rentgensko slikanje kolkov in ocenjevanje stopnje kolčne displazije

Rentgenske slike kolkov ocenjujemo na podlagi ugotovljenih sekundarnih degenerativnih sprememb v kolčnem sklepu, razdalje med centrom stegnenične glavice in dorzalnim robom acetabuluma ter oblike sklepa in izmerjenega Norbergovega kota.

1.4.2.1 Ocena Norbergovega kota

Shemo za določanje Norbergovega kota smo povzeli po dunajski veterinarski kliniki (Klinik F. Röntgenologie Vet. Med. Universität, Wien, 1984). Pri merjenju najprej s pomočjo sheme, na kateri so koncentrični krogi, določimo center posamezne stegnenične glavice in ti dve točki povežemo z ravno linijo. Potem »narišemo« linijo od centra stegnenične glavice do efektivnega acetabularnega roba (kraniodorzalni rob) in izmerimo nastali kot.

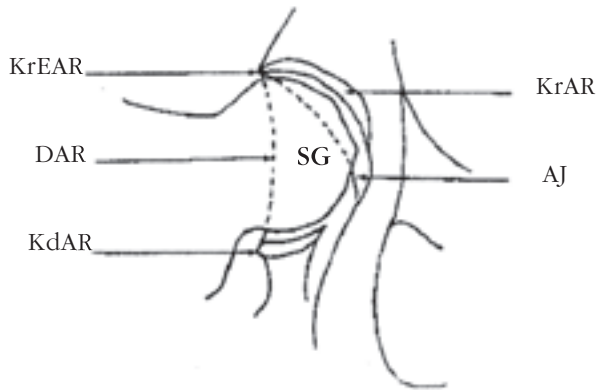
Slika 1: Shematski prikaz merjenja kotov po Norbergu (M - center stegnenične glavice)

1.4.2.2 Ocena sekundarnih degenerativnih sprememb

Ugotavljamo naslednje spremembe:

- sklerozacijo na prehodu stegnenične glavice v vrat, ki nastane zaradi krožne tvorbe osteofitov,
- preoblikovanje oziroma izgubo oblike stegnenične glavice,
- spremembe oblike stegneničnega vrata zaradi brstenja kostnine,
- pojav Morganove linije na stegneničnem vratu,
- spremembe oblike medenične ponvice in njeno napolnjenost s sekundarno kostnino,
- spremembe na dorzalnem acetabularnem robu,
- položaj centra stegnenične glavice glede na dorzalni acetabularni rob,
- pokritost acetabuluma s stegnenično glavico,
- spremembe na kranialnem acetabularnem robu.

- spremembe na kranialnem efektivnem acetabularnem robu oziroma kraniodorzalnem acetabularnem robu,
- spremembe na kavdalnem acetabularnem robu,
- obliko in velikost sklepne špranje.

Slika 2: Shematski prikaz nekaterih opazovanih struktur kolčnega sklepa; KrEAR – kranialni efektivni acetabularni rob, DAR – dorzalni acetabularni rob, FG – stegnenična glava, KdAR – kavdalni acetabularni rob, KrAR – kranialni acetabularni rob, AJ – acetabularna jamica

1.4.2.3 Določitev stopnje kolčne displazije na osnovi Norbergovega kota in sekundarnih degenerativnih sprememb

Na podlagi ugotovljenih sekundarnih degenerativnih sprememb in izmerjenega Norbergovega kota ocenimo kolčno displazijo, in sicer s stopnjo od A do E, A pomeni najboljšo oceno. Za službene potrebe sprejmemo pse s stopnjo kolčne displazije A ali B, na podlagi meritve obeh kolkov. Za boljše razumevanje navajamo opis posameznih stopenj:

- **Stopnja A:** brez znakov displazije. Kolčna sklepa ustrezata opisu zdravega kolčnega sklepa. Ocena Norbergovega kota je najmanj 105°.
- **Stopnja B:** prehodna oziroma mejna stopnja. Na glavici stegenice in kolčni ponvici so manjše nepravilnosti v obliki in položaju. Norbergov kot je vsaj 100°.
- **Stopnja C:** blažja ali lahka stopnja kolčne displazije. Glavica in ponvica sta neskladni. Vidne so začetne osteoartrotične spremembe, kot so sklerozacija na prehodu glavice v vrat in Morganova linija. Sklepna špranja ni enakomerna. Norbergov kot je okoli 100°.
- **Stopnja D:** srednja stopnja kolčne displazije. Gre za bolj izražene spremembe v obliki in položaju stegnenične glavice, vrata in kolčne ponvice. Kolčna ponvica je bolj ploščata. Glavica stegenice ni več okrogla. Močno so že izra-

žene osteoartrotične spremembe. Zaradi nalaganja kostnine je stegnenični vrat krajši. Norbergov kot je manjši od 100° (od 90 do 100°).

- **Stopnja E:** huda stopnja kolčne displazije. Spremenjen je celoten kolčni sklep. Stegnenična glavica je močno deformirana ali celo popolnoma izpahnjena. Kolčna ponvica je skoraj popolnoma ploščata. Močno so izražene osteoartrotične spremembe na stegnenični glavici in vratu ter kolčni ponvici. Norbergov kot je manjši od 90°.

Kot lahko povzamemo, je ocena kolčne displazije skupek vseh naštetih kriterijev. Tako ima lahko pes izmerjen Norbergov kot na posameznem kolku 105°, vendar dobi oceno C, saj so lahko na kolku že opazne druge začetne degenerativne spremembe.

1.4.3 Rentgensko slikanje komolcev

V OŠSP se že nekaj let zahteva »ničelna« stopnja komolčne displazije. Izkušnje so pokazale, da ima kar veliko službenih pasem psov omenjeno motnjo, še posebej psi brez rodovnika, ki prihajajo na preizkus iz genetsko nepreverjenih rej. Pasma, pri katerih je najbolj pogosta, so: rotvajler, labradorec, zlati prinašalec, bernski planšarski pes in nemški ovčar.

1.4.3.1 Položaj psa med rentgenskim slikanjem komolcev

Za oceno komolčne displazije sta potrebni dve projekciji: stranska ter t. i. AP projekcija (anteriorna posteriorna) obeh komolčnih sklepov.

1.4.3.2 Ocenjevanje stopnje komolčne displazije

Komolčna displazija se ocenjuje z ocenami:

- normalno oziroma brez komolčne displazije,
- **I. stopnja:** rahle oziroma manjše spremembe na enem ali obeh komolčnih sklepih,
- **II. stopnja:** srednja stopnja artroze enega ali obeh komolčnih sklepov,
- **III. stopnja:** hude spremembe na enem ali obeh komolčnih sklepih.

Ko je bilo že omenjeno, sta pogoj za sprejem popolnoma normalna oba komolčna sklepa.

Pri ocenjevanju komolčne displazije na podlagi rentgenskih slik opazujemo:

- nezdružen komolčni podaljšek; sprememba je pogosto na obeh komolčnih sklepih,

- OCD - osteochondritis dissecans (prosti del sklepnega hrustanca v sklepni špranji,
- »odvojen« sredinski kavljasti podaljšek,
- neskladnost sklepnih površin komolčnega sklepa; prihaja do nesorazmernosti med posameznimi strukturami, ki tvorijo komolčni sklep (npr. prekratka koželjnica ali komolčnica, nepravilno razvita polmesečasta zareza komolčnice).

1.5 ZDRAVSTVENO STANJE PSA MED PREIZKUSOM

V preizkusnem obdobju se vse zdravstvene posebnosti zapišejo v ambulantni dnevnik. Če je naknadno ugotovljeno obolenje, ki je bilo med prvim preizkusom prikrito in bi lahko vplivalo na nadaljnjo delovno sposobnost, o tem obvestimo lastnika, ki mu psa tudi vrnemo.

2 PREVENTIVNI UKREPI PRI SLUŽBENIH PSIH

2.1 PREVENTIVNO CEPLJENJE

V skladu s Programom zdravstvenega varstva službenih psov se izvaja preventivno cepljenje za vse službene pse, in sicer proti steklini ter proti drugim nalezljivim boleznim (parvovirozi, pasji kugi, leptospirozi, hepatitisu, kužnemu kašlju). Predhodno vsi dobijo tudi sredstva za odpravo notranjih in zunanjih zajedavcev.

2.2 SKRB ZA ČISTOČO IN HIGIENO

Službeni psi so večinoma nameščeni v centrih oziroma v zidanih, delno montažnih in montažnih pesjakihi. Vsaka enota ima visokotlačni čistilnik in tudi sredstva za razkuževanje, generalno čistijo pesjake enkrat na teden, podobno velja tudi za prevozna sredstva (transportne bokse idr.).

2.3 NEGA IN HIGIENA SLUŽBENEGA PSA

Vsak vodnik je odgovoren za urejenost službenega psa. Dodeljena so mu različna sredstva za nego, npr. krtače, čohala, šampon idr.

2.4 PREVENTIVNI VETERINARSKI PREGLEDI SLUŽBENEGA PSA

Preventivni veterinarski pregledi potekajo najmanj dvakrat na leto ob cepljenju psov. Posebna skrb je namenjena starejšim psom ali psom z zdravstvenimi te-

žavami, ki so pogosteje pregledani za pravočasno odkrivanje in preprečevanje bolezenskih sprememb. Pregledi so namenjeni tudi orientacijski določitvi delovne sposobnosti službenih psov. Obseg preventivnega veterinarskega pregleda je individualno določen.

2.5 IZREDNI VETERINARSKI PREGLED SLUŽBENEGA PSA

Izredni veterinarski pregled se izvede predvsem takrat, ko na terenu ugotovimo, da se je pri službenem psu pojavila določena zdravstvena težava, zaradi katere ni zmožen opravljati policijskih nalog. Namen takega pregleda je ugotovitev vzroka zdravstvenih težav in njihovega vpliva na policijsko delo.

3 KURATIVNI UKREPI PRI SLUŽBENIH PSIH

Službeni psi so zaradi specifikke dela nagnjeni k celi vrsti bolezenskih težav. Največ jih ima težave z lokomotornim aparatom, čeprav ni nobena neznanka tudi katero od internističnih obolenj. S pridobitvijo novega rentgenskega, stomatološkega in aparata za inhalacijsko anestezijo se je možnost kurativnih ukrepov izjemno povečala, saj so storitve drugih specializiranih veterinarskih ustanov manj potrebne. Če pa je to potrebno, poteka v sodelovanju z veterinarjem OŠSP, od načrta zdravljenja, rahabilitacije in ocene zmožnosti za ponovno policijsko delo.

Ko smo že omenili, so najpogostejše težave gibalnega aparata, in sicer predvsem zožitev hrbteničnega kanala, ki je tudi največkrat razlog za odpis službenega psa.

3.1 ZOŽITEV HRBTENIČNEGA KANALA

S pojmom zožitev hrbteničnega kanala označujemo vsak pritisk na hrbtenjačo zaradi zožitve hrbteničnega kanala, zožitve vretenčne odprtine, delni izpah vretenca, izpada medvretenčne ploščice, novotvorbe ali infekcije. Prizadetost je odvisna od dela hrbtenjače, ki je prizadet. Največkrat gre za zadnje ledveno vretenca in križnico, zato se ta pojav označuje kot lumbosakralna stenoza.

Od službenih pasem so najpogosteje prizadeti belgijski in nemški ovčarji. Bolezen je dobro znana pri psih z dolgo hrbtenico, npr. jazbečarju. Bolezen se pojavlja tako pri mladih kot tudi starejših psih, seveda pa je bolj izrazita in pogostejša pri starejših psih.

Bolezen zajame živce, ki oživčujejo zadnje noge, rep, presredek, mehur in mišice zapiralke zadnjične odprtine. Lumbosakralni sklep je veliko bolj gibljiv kot drugi sklepi med ledvenimi vretenci in zato tudi najbolj obremenjen, preko njega so zadnje okončine povezane s hrbtenico.

Bolezniški znaki so značilni in se najpogosteje kažejo kot šepanje na eno ali obe okončini, nezmožnost preskakovanja ovir, nezmožnost skoka v vozilo, popuščanje ugriza med vajami za obrambo, oslabelost zadnjih nog. Pes tudi težje vstaja in lega ter ni več tako živahen.

Kljub značilnim bolezenskim znakom pa je treba diagnozo previdno postavljati – po temeljitem nevrološkem in ortopedskem pregledu, nativnem rentgenskem slikanju, rentgenskem slikanju s kontrastnim sredstvom (mielografijo). V pomoč je tudi diagnostika z računalniške tomografije (CT) in magnetno resonanco (MR).

Zdravljenje poteka glede na ugotovljeno stanje. Lahko je le medikamentozno, največkrat pa je potrebno operativno zdravljenje.

4 USPOSABLJANJE IN IZPOPOLNJEVANJE

4.1 USPOSABLJANJE KANDIDATOV ZA VODNIKE SLUŽBENIH PSOV

Program usposabljanja kandidatov za bodoče vodnike službenih psov vsebuje tudi usposabljanje iz veterine in osnov kinologije.

4.1.1 Usposabljanje iz veterine

Zajema 60 ur teoretičnega in praktičnega usposabljanja. Bodoči vodniki se seznanijo s temami iz anatomije in fiziologije psa, bolezni, prve veterinarske pomoči, prehrane, higijene ter namestitvenih in transportnih pogojev za službene pse. Cilj usposabljanja je, da vsak vodnik zna poskrbeti za svojega službenega psa z osnovnimi ukrepi za preprečevanje bolezni, poškodb, za prvo veterinarsko pomoč itd.

4.1.2 Usposabljanje iz kinologije

Kandidati spoznajo osnove kinologije, predvsem značajske posebnosti psa kot živalske vrste.

4.2 IZPOPOLNJEVANJE VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV

Tudi za vodnike na terenu je organizirano vsakoletno izpopolnjevanje in/ali preverjanja znanja iz osnov veterine. Poudarek je na spoznavanju novosti zdravstvenega varstva službenih psov, preverjanje pa temelji predvsem na ugotavljanju usposobljenosti vodnikov za prvo veterinarsko pomoč.

4.3 USPOSABLJANJE KANDIDATOV ZA KONJENIKE

Program usposabljanja temelji na spoznavanju osnov anatomije in fiziologije konj, prehrane, higijene, najpogostejših nalezljivih in nenalezljivih ter zajedavskih bolezni konj, preprečevanju pojava bolezni in prvi pomoči.

ZAKLJUČEK

Delo veterinarske ambulante OŠSP je tako kot je to delo službenega policijskega psa specifično, saj ne zajema le gole veterinarske znanosti, temveč je globoko povezano z vsemi dejavniki šolanja psov, usposabljanja in izpopolnjevanja vodnikov ter namestitvenimi in transportnimi pogoji zanje. V vseh teh letih je vsak veterinar, ki je na tak ali drugačen način delal v veterinarski ambulanti, prispeval tudi k izboljšanju dela, predvsem pa delovnih razmer v veterinarski ambulanti.

SEZNAM LITERATURE

Lastni zapisi.

Pravila o nakupu in razpolaganju s službenimi živalmi v policiji (2009). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.

PREDSTAVITEV AVTORJA

Mag. Rok Pelc, dr. vet. med., se je po srednji agroživilski šoli (smer veterinarski tehnik) vpisal na Veterinarsko fakulteto v Ljubljani in študij končal leta 1995. Leta 2003 je zagovarjal magistrsko nalogo z naslovom Razvoj kolčne displazije pri službenih policijskih psih ter pridobil naziv magister veterinarske znanosti. V Policiji je zaposlen od leta 1999, pred tem pa je kot veterinar delal v Veterinarski fakulteti in zasebni kliniki za male živali. V prostem času se ukvarja z vrsto športnih aktivnosti, dejaven pa je tudi pri šolanju pastirskih in reševalnih psov.

KRITERIJI ZA OCENJEVANJE PSOV ZA SPLOŠNO UPORABO PRED NAKUPOM V SLOVENIJI

Preizkus značajskih lastnosti psa - splošno

MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADELE
POLICIJA

NAVODILO

O POSTOPKIH PRED NAKUPOM,
ODPISOM, PRODAJO IN EVTANAZIJO
SLUŽBENIH PSOV

NAKUP IN PRODAJA SLUŽBENIH PSOV V POLICIJI

Štefka KOŠAK, Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Pravna služba

POVZETEK

Celotno področje, od nakupa do ravnanja s službenimi psi, vključno z odpisi in usmrčitvami, je urejeno s Pravili o nakupu in razpolaganju s službenimi živalmi v policiji, ki jih je generalni direktor policije sprejel 13. 8. 2009. Pravila veljajo za vse službene živali, postopki so poenoteni, prej pa je bilo to področje urejeno v treh internih aktih. Nakup in prodajo službenih psov je urejalo Navodilo o postopkih pred nakupom, odpisom, prodajo in evtanazijo službenih psov iz leta 2002. Ravnanje s službenimi konji pa je bilo urejeno z Navodilom o postopkih pred nakupom konj za policijo iz leta 2001 in z Navodilom o postopku prodaje in drugih oblikah razpolaganja s službenimi konji policije iz leta 2007. V sedaj veljavna pravila so vključene vse izkušnje, ki so jih v policiji pridobili v dolgoletnem delu, že prej zapisane določbe pa so dogradili, tako da so dobra osnova za nadaljnje delo.

Ključne besede: službeni pes, nakup psov, prodaja službenih psov, evtanazija službenih psov, policija, oskrba psa, zaščita živali.

UVOD

V policiji je sistemiziranih 199, v policijskih enotah pa je trenutno 118 službenih psov. Njihova povprečna delovna doba je 5,3 leta. Policija najprej psa kupi, ga izšola, nato policisti z njim delajo oziroma ga uporabljajo pri opravljanju policijskih nalog. Ko njegove delovne sposobnosti opešajo, ga je treba nadomestiti z drugim, torej ga je treba prodati ali drugače izločiti. Včasih se že med šolanjem ali kmalu po šolanju ugotovi, da določen pes ni primeren za delo v policiji, zato ga je treba izločiti iz uporabe in prodati.

Celotno področje, od nakupa do ravnanja s službenimi živalmi v policiji, vključno z odpisi in usmrtitvami, torej tudi s službenimi psi, je urejeno v Pravidlih o nakupu in razpolaganju s službenimi živalmi v policiji¹.

Prej je bilo to področje urejeno v treh internih aktih: nakup in prodajo službenih psov je urejalo Navodilo o postopkih pred nakupom, odpisom, prodajo in evtanazijo službenih psov iz leta 2002², nakup službenih konj je bil urejen z Navodilom o postopkih pred nakupom konj za policijo iz leta 2001³, njihova prodaja pa z Navodilom o postopku prodaje in drugih oblikah razpolaganja s službenimi konji policije iz leta 2007⁴. Nova pravila vsebujejo dragocene izkušnje iz dolgoletnega dela na tem področju v policiji in so dobra osnova za nadaljnje delo.

1 SLUŽBENI PES KOT STVARNO PREMOŽENJE DRŽAVE

Službeni pes je stvarno premoženje in premičnina po stvarnopravnih pravih. Stvarno premoženje države je urejeno z Zakonom o stvarnem premoženju države, pokrajin in občin (Uradni list RS, št. 14/07) in z Uredbo o stvarnem premoženju države, pokrajin in občin (Uradni list RS, št. 84/07 in 94/07). Zakon glede živali določa le, da ob prodaji ni potrebna cenitev, da se službena žival lahko proda z neposredno pogodbo in pod katerimi pogoji je možno žival prenesti neodplačno. Torej je tudi pri nakupu in prodaji službenih psov treba upoštevati določbe zakona in uredbe, ki urejata stvarno premoženje države. Delovna skupina, ki je pripravljala pravila, je načela in postopke, določena z zakonom in uredbo, prelila v pravila in jih dopolnila s posebnostmi, ki veljajo za živali. Upoštevala je, da so službene živali živa bitja, da imajo svojo duševnost in značaj, da obstaja globoka povezanost med vodnikom in službenim psom in da zato prodaje in nakupa ni mogoče urediti enako, kot če bi šlo za neživo stvar.

2 VSEBINA PRAVIL O NAKUPU IN RAZPOLAGANJU S SLUŽBENIMI ŽIVALMI V POLICIJI

Pravila urejajo postopke za nakup, prodajo, menjavo, oddajo v najem, usmrtitev in odpis službenih psov. Postopke pred nakupi in prodajo izvaja komisija

¹ *Pravila o nakupu in razpolaganju s službenimi živalmi*, št. 007-53/2009/27 (29-02), 13. 8. 2009.

² *Navodilo o postopkih pred nakupom, odpisom, prodajo in evtanazijo službenih psov*, št. 2142-2-522693, 28. 8. 2002.

³ *Navodilo o postopkih pred nakupom konj za policijo*, št. 0021-4-0/514820-01, 19. 11. 2001.

⁴ *Navodilo o postopku prodaje in drugih oblikah razpolaganja s službenimi konji policije*, št. 007-203/2007/17, 21. 6. 2007.

za nakup in prodajo službenih psov in konj (v nadaljevanju komisija), zato so v pravilih določene tudi njene pristojnosti. V pravilih so postopki, ki so enaki za službene pse in konje, urejeni enotno, nekateri pa so različni zaradi različnega značaja ter drugih posebnosti psov in konj. V nadaljevanju ta prispevek opisuje samo postopke, ki se nanašajo na službene pse.

3 NAKUP SLUŽBENEGA PSA

Strokovne, tehnične in administrativne naloge v zvezi s celotnim preizkusom pred sklenitvijo kupne pogodbe opravlja Oddelek za šolanje službenih psov v Policijski akademiji, posamezne naloge v zvezi z vodenjem postopkov pred nakupom in prodajo pa komisija, ki jo imenuje generalni direktor policije.

Nakup službenega psa se začne na podlagi ugotovljene potrebe za delo v policiji. Poziv za zbiranje ponudb se lahko objavi v tiskanih javnih občilih, v sredstvih internega obveščanja, na internetu ter intranetu policije, lahko pa se potencialne ponudnike pisno pozove. V pozivu se določi rok, v katerem se zbirajo prijave, lastnosti službenih živali in drugi pogoji za nakup. Pred nakupom psa sta potrebna praktični preizkus in veterinarski pregled.

3.1 LASTNOSTI SLUŽBENEGA PSA

Pes mora po zunanosti ustrezati pasemskemu tipu delovnih ali lovskih psov. Če po videzu bistveno odstopa od pasemskega standarda ali ima napake v funkcionalni telesni zgradbi, ni primeren za službeno uporabo. Rodovnik ni pogoj za nakup psa. Ob prvem praktičnem preizkusu praviloma ne sme biti mlajši kot deset mesecev in ne starejši kot dve leti.

Pes mora biti cepljen proti steklini, druga cepljenja, kot so proti pasji kugi, hepatitusu, leptospirozi, parvovirozi, kužnem kašlju, pa niso obvezna.

3.2 PREIZKUS PSA PRED SKLENITVIJO POGODBE

Preizkus pred sklenitvijo kupne pogodbe opravlja tričlanska delovna skupina, ki jo imenuje vodja Oddelka za šolanje službenih psov izmed inštruktorjev šole. Traja enaindvajset dni in je sestavljen iz:

- prvega praktičnega preizkusa,
- veterinarskega pregleda,
- 19-dnevnega preizkušanja v šoli,
- drugega praktičnega preizkusa.

Pri praktičnem preizkusu se preizkušajo lastnosti, ki jih mora imeti pes za uspešno opravljanje nalog. Psa usposabljaajo za splošno in specialistično uporabo.

Za splošno uporabo so določena naslednja merila:

- odpoklic,
- navezanost na vodnika,
- igra s predmetom,
- reagiranje ob poku,
- reakcija v fazi »negrizenja«,
- reakcija v fazi grizenja,
- psihična uravnovešenost,
- vedenje v mestnem okolju,
- vedenje v zaprtem prostoru,
- vedenje pri hoji po stopnicah in na višini,
- vedenje na gladkih tleh.

Za specialistično uporabo so določena naslednja merila:

- odpoklic,
- navezanost na vodnika,
- igra s predmetom,
- odzivanje na pok,
- psihična uravnovešenost,
- vedenje v urbanem okolju,
- vedenje v zaprtem prostoru,
- vedenje pri hoji po stopnicah in na višini,
- vedenje na gladkih tleh,
- iskanje predmeta, vrženega v visoko travo, sneg in podobno,
- iskanje predmeta, vrženega v vozilo,
- iskanje predmeta v zaprtem prostoru.

Posamezno obnašanje delovna skupina ocenjuje s točkami od 1 do 5. Nezadovoljiva ocena pomeni 1 točko, zadostna ocena 2 točki, dobra ocena 3 točke, prav dobra ocena 4 točke in odlična ocena 5 točk. Če pes pri posamezni lastnosti doseže le eno (1) točko, to pomeni takojšnjo izločitev iz nadaljnega preizkusa. Pri določenih lastnostih mora pes na drugem preizkusu doseči vsaj tri točke, da doseže pozitivno oceno.

Pri prvem preizkusu vodi psa lastnik oziroma ponudnik. Če je pes izločen iz nadaljnega preizkusa, ga lahko ponovno ponudi po dveh mesecih, ker ga lahko v tem času veliko nauči.

Če pes uspešno opravi prvi praktični preizkus, veterinar opravi veterinarski pregled, ki zajema splošni klinični pregled ter oceno konstitucije, kondicijske-

ga stanja, bolezenskih sprememb in stanja okončin na podlagi rentgenskega slikanja kolkov in komolcev. Druge preiskave veterinar opravi po svoji oceni, če ugotovi, da je pes prebolel bolezni ali poškodbe, ki bi lahko vplivale na njegove delovne sposobnosti. Če ugotovi znake bolezni ali poškodbe, mora ponudnik pred nadaljnjim preizkusom psa ozdraviti na lastne stroške. Stroške veterinarskega pregleda nosi policija.

Veterinar oceni psa na podlagi:

- dokumentacije o opravljenih zaščitnih cepljenjih proti nalezljivim boleznim,
- izjave ponudnika o zdravstvenem stanju psa,
- veterinarskega pregleda ob prvem praktičnem preizkusu.

Če veterinar oceni, da je pes primeren, se sprejme v 19-dnevni preizkus. Psa prevzame in zanj skrbi eden od inštruktorjev šole. Natančno ga opazuje oziroma preizkuša njegovo vodljivost, ubogljivost in druge lastnosti po strokovnih merilih in pravilih. O vseh posebnostih sprti obvešča veterinarja in vodjo šole.

Če se med preizkusom ugotovi, da pes ni primeren za delo v policiji, se takoj vrne ponudniku. Ponudnik ga mora prevzeti v treh delovnih dneh od prejema obvestila, sicer se mu za vsak dan zamude zaračunajo stroški oskrbe psa.

Če pes med preizkusom zboli za boleznijo, ki ni kužna, ali se poškoduje, strošek zdravljenja psa nosi policija. Če zboli za kužno boleznijo, proti kateri se lahko opravi zaščitno cepljenje, ali za boleznijo, ki izvira iz časa pred začetkom preizkusa, pa stroške zdravljenja psa nosi lastnik.

Po 19-dnevnem preizkušanju delovna skupina opravi drugi praktični preizkus. Psa oceni na podlagi enakih meril kot pri prvem preizkusu, le da mora biti pri večini meril ocenjen najmanj s tremi točkami, da je ocenjen kot primeren za delo v policiji. Če je po drugem praktičnem preizkusu ocenjen kot neprimeren za nadaljnje šolanje, se vrne ponudniku in se kasneje ne sprejme več v preizkus.

Delovna skupina tudi drugi praktični preizkus izvede in psa oceni na podlagi meril, določenih v pravilih. Skupna ocena je povprečje doseženih točk po posameznih merilih.

3.3 SKLENITEV POGODBE

Če je pes ocenjen kot primeren za delo v policiji, ga policija kupi. Nakupna cena se izračuna tako, da se število točk, doseženih pri drugem preizkusu, pomnoži z vrednostjo točke, ki jo določi komisija, ob upoštevanju elementov, ki vplivajo na tržno vrednost psov.

4 PRODAJA PSA

Ko se ugotovi, da pes ni več primeren za delo v policiji, toda njegovo zdravstveno stanje še omogoča normalno življenje, ga policija proda. Običajno tak pes ni več sposoben opravljati delovnih nalog zaradi starosti ali iz zdravstvenih razlogov. Včasih pa njegove delovne sposobnosti le opešajo in takrat se pošlje na dodatni izredni preizkus, opredeljen v internem aktu, ki ureja šolanje, uporabo in oskrbo policijskih psov. Če preizkusa ne opravi, se izloči, saj ga policisti ne morejo več uporabljati za službene naloge.

Policija izšola pse za druge uporabnike državne uprave ali celo za tuje policije. V takih primerih se po končanem šolanju pes proda naročniku, s čimer mora soglašati generalni direktor policije.

Pravila predvidevajo prodajo psov tudi, če se zmanjša število sistemiziranih delovnih mest policistov vodnikov službenih psov.

4.1 METODE PRODAJE

Na splošno se na tržišču uporabljajo naslednje metode prodaje:

- javna dražba,
- javno zbiranje ponudb,
- neposredna pogodba.

Javna dražba se običajno uporablja, če se želi doseči čim višja cena. Izvede se tako, da se javno objavijo predmet prodaje, čas in kraj ter pogoji dražbe. Predmet se proda kupcu, ki ponudi najvišjo ceno. Po tej metodi smo v policiji že prodajali konje, za prodajo psov pa ni primerna.

Javno zbiranje ponudb pomeni, da zainteresirani kupci posredujejo zavezujoče ponudbe. Poziv za javno zbiranje ponudb se javno objavi. Poziv vsebuje podatke o živalih oziroma stvareh, ki so predmet prodaje, rok, do katerega morajo dati ponudbo, pogoje za prodajo idr. Po tej metodi se predmet proda kupcu, ki izpolnjuje pogoje in ponudi najvišjo kupnino. V pravilih je ta metoda predvidena, če se sistemizacija zmanjša in bi bilo treba prodati večje število psov. Po tej metodi je policija že večkrat prodajala konje. Slabost metode pa je, da več kupcev lahko ponudi enako ceno, takrat je potrebna dražba, kar pa mora biti predvideno že v pozivu za objavo javnega zbiranja ponudb.

Metoda neposredne pogodbe se uporablja, če druge metode niso primerne ali se za nakup živali zanima le en kupec.

4.2 PRODAJA PSOV V POLICIJI

Pravila določajo, da se pes proda:

- če zaradi starosti, zdravstvenih ali delovnih sposobnosti ni več primeren za delo v policiji, vendar njegovo zdravstveno stanje še dopušča normalno življenje,
- če je na izrednem preizkusu, opravljenem po določbah internega akta, ki ureja šolanje, uporabo in oskrbo službenih psov policije, sprejeta ocena, da pes ni več sposoben opravljati policijskih nalog,
- po končanem šolanju, če je bil pes izšolan za druge uporabnike državne uprave ali za tujo policijo,
- če se zmanjša sistemizacija psov.

Slovenska policija ima bogate izkušnje tako s šolanjem psov kot z njihovo uporabo. Vodniki dobro poznajo pasje značajske lastnosti. V policiji se zavedamo, da pes ni stvar in da njegov lastnik ne more postati kdor koli, čeprav zatrjuje, da psa potrebuje ali da je ljubitelj živali. Še posebej če je pes delal dolga leta v policiji, je izbira novega lastnika zelo omejena. Treba je upoštevati, da je pes živo bitje s svojo duševnostjo in značajem, ki si želi predvsem topline, naklonjenosti in razumevanja. Službeni pes ima ob koncu t. i. kariere določene zdravstvene težave, zato ni mogoče pričakovati, da se bo učil novih spretnosti in da se bo z lahkoto privajal na nove, popolnoma drugačne življenjske okoliščine. Med vodnikom in službenim psom se je v dolgih letih skupnega opravljanja policijskih nalog ustvarila medsebojna nevezanost. To dejstvo so pripravljavci upoštevali pri pripravi pravil. Tako je določeno, da ima prednost pri nakupu njegov dotedanji vodnik, če gre za prodajo zaradi starosti, zdravstvenih ali delovnih sposobnosti.

Člani delovne skupine, ki smo pripravljali pravila, pa smo še posebej ponosni na novo določbo, po kateri se, ko je pes izločen in odpisan zaradi starosti, poškodbe ali bolezni, povezane z opravljanjem policijskih nalog, vodniku, ki je bil zanj odgovoren, lahko proda z neposredno pogodbo. Samo v takem primeru policija zagotovi sredstva za prehrano in veterinarske preglede v veterinarski ambulanti šole. Stroške za zdravila in dodatne veterinarske storitve, ki se ne izvajajo v šoli, ter druge stroške oskrbe psa, pa nosi vodnik. Vodnik je odgovoren tudi za vso škodo ali posledice, ki bi jih pes povzročil. Žal bomo to določbo uporabljali samo v primerih, ko je vodnik kupil službenega psa, za katerega je bil odgovoren, in je bila pogodba sklenjena po uveljavitvi teh pravil.

5 USMRTITEV IN POGIN

Službena živali se usmrti skladno s splošnimi predpisi za zaščito živali in pravila nimajo posebnih določb. O vsaki usmrtitvi policijska enota poroča po pravilih o obveščanju in poročanju v policiji. O usmrtitvi živali je treba obvestiti tudi komisijo. Če službena žival pogine, uporabnik obvesti komisijo in ji posreduje dokumen-

tacijo, ki se nanaša na njeno zdravstveno stanje. Poleg tega obveščanje in poročanje poteka skladno z drugimi internimi akti, ki urejajo to področje.

ZAKLJUČEK

Pravila o nakupu in razpolaganju s službenimi živalmi v policiji temeljijo na dolgoletnem delu številnih uslužbencev policije. Upoštevane so dolgoletne izkušnje in hkrati tudi vsa pravila in predpisi, ki urejajo stvarno premoženje države.

Vsi predvideni postopki, od nakupa do izločitve oziroma prodaje, so pregledni in transparentni, kar omogoča nadzor nad posameznimi deli in celotnim postopkom za nakupa, posedovanje in prodajo službene živali. Preglednost pozitivno vpliva tudi na finančni nadzor in porabo proračunskih sredstev, s čimer se dosega bolj gospodarno in racionalno poslovanje. Zato smo tudi mnenja, da bi bile naše rešitve uporabne tudi za druge državne institucije ali organizacije, ki se ukvarjajo s tem delovnim področjem. Omenjena rešitev za izločene službene živali pa potrjuje human odnos do psov, ki so v bistvu svoje življenje posvetili svojim vodnikom samo zaradi zagotavljanja varnosti vseh prebivalcem naše države. Zadovoljni smo, da se vsem vodnikom službenih psov pomaga pri oskrbovanju njihovih štirinožnih partnerjev proti koncu življenja. Zato tudi ni presenetljivo, da so se določbe najbolj razveselili prav vodniki službenih psov, ki so doslej v celoti prevzemali finančno breme za oskrbo upokojenih službenih psov.

SEZNAM LITERATURE

- Pravila o nakupu in razpolaganju s službenimi živalmi v policiji (2009). Generalna policijska uprava. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Priročnik za vodnike službenih psov policije (2007). Oddelek za šolanje službenih psov Policijske akademije. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.
- Zidar, M. (1987). O psih. Ljubljana: ČZP Kmečki glas.

PREDSTAVITEV AVTORICE

Štefka Košak je bila kot pomočnica direktorja Urada za logistiko zaposlena v Generalni policijski upravi, po reorganizaciji Policije, od 1. 1. 2010, pa je zaposlena kot sekretarka v Pravni službi Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije. Po izobrazbi je univerzitetna diplomirana pravnica. V Policiji oz. Ministrstvu za notranje zadeve je zaposlena nekaj več kot tri leta. Ves čas je tudi predsednica Komisije za nakup in prodajo službenih psov in konj, kjer je spoznala delo službenih živali. Poleg tega je bila vodja delovne skupine za pripravo pravil o nakupu in razpolaganju s službenimi živalmi v policiji.

SKOM

PRAVILNIK O P
POOBLA

ZAKON O POLICIJI

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NOTRANJE ZADEVE

PRAVILNIK O POLICIJSKIH
POOBLASTILIH

ZAKON O KAZENSKEM POSTOPKU S KOMENTARJEM

PRAVNI VIDIK UPORABE SLUŽBENIH PSOV PRI PREISKOVANJU KAZNIVIH DEJANJ

Eva VRATARIČ, Hypo Alpe-Adria-Bank

POVZETEK

V referatu je predstavljen pravni vidik uporabe službenih psov pri preiskovanju kaznivih dejanj. Navedena je pravna podlaga za uporabo službenega psa v Sloveniji, ki omogoča uvedbo novih načinov uporabe, opredeljeni sta tudi procesna vrednost sledov, najdenih s pomočjo službenega psa, in procesna vrednost odorologije. Tako je najdba prepovedane droge in eksploziva s pomočjo psa materialni dokaz, sledi in predmeti, najdeni na sledi, pa so indic, razlogi za sum ali celo utemeljeni razlogi za sum, ki lahko pripeljejo do novih dokazov. Službeni pes kot sredstvo za sledenje in odkrivanje ni vprašljiv. Analogno s sodno prakso po svetu bi lahko med materialne dokaze šteli tudi odkrito orožje in človeške ostanke. Identifikacija s pomočjo psa bi bila uporabna kot operativnotaktično dejanje policije in bi imela vrednost indica, mogoče celo posrednega dokaza.

Ključne besede: vodnik službenega psa, službeni pes, kaznivo dejanje, policija, sledi, procesna vrednost sledi, vonj, sledenje, indic, odorologija, identifikacija vonja.

UVOD

Policista in službenega psa povezuje več stoletij trajajoča praksa medsebojnega sodelovanja v boju proti kriminalu in neredom, policijske organizacije po vsem svetu pa psu priznavajo vlogo policijskega partnerja pri opravljanju najrazličnejših nalog.

V referatu bo predstavljen pravni vidik uporabe službenih psov. Navedena bo pravna podlaga za uporabo službenega psa pri preiskovanju kaznivih dejanj

v Sloveniji, ugotovljeno bo, ali zakonodaja omogoča uvedbo novih načinov uporabe. Zastavlja pa se tudi vprašanje procesne vrednosti sledi, najdenih s pomočjo službenega psa. Gre pri tem zgolj za indic ali za neposreden dokaz, ki zdrži preizkus verodostojnosti na glavni obravnavi? Posebej problematična je dokazna vrednost odorologije, kjer obstaja nešteto dvomov o tem, ali je metoda dovolj zanesljiva, dovolj preverjena in podprta z znanstvenosti dognanji, ali je pes primerno sredstvo za identifikacijo, ter številna druga vprašanja, ki že desetletja sprožajo številne polemike.

1 PRAVNA PODLAGA ZA UPORABO SLUŽBENIH PSOV PRI PREISKOVANJU KAZNIVIH DEJANJ V SLOVENIJI

Uporaba službenega psa je omenjena v naslednjih pravnih aktih: Zakonu o policiji, Pravilniku o policijskih pooblastilih, Navodilu o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov, Pravilih policije in Zakonu o zaščiti živali. Da je uporaba službenega psa v določenih primerih dovoljena oziroma celo zaželeno, pa se da sklepati tudi iz nekaterih določb drugih pravnih predpisov, ki sicer izrecno ne omenjajo uporabe službenega psa. Pooblastilo za uporabo je tako mogoče smiselno razbrati iz določb, ki organe za notranje zadeve pooblašajo za opravljanje operativnih ukrepov in procesnih dejanj za zatiranje kriminalitete (Jurišič, 2003).

Zakon o policiji in Pravilnik o policijskih pooblastilih omenjata službenega psa le kot prisilno sredstvo¹, **Pravila policije** pa določajo, da morajo biti v intervencije odrejeni tudi vodniki službenih psov, če je to potrebno (2. odst. 134. člena). **Zakon o zaščiti živali** pravi, da se »za nevarne pse ne štejejo službeni policijski ali vojaški psi, katerih ugriz je posledica izvajanja službene dolžnosti« (23. alineja, 5. člen Zakona o zaščiti živali (ZZZiv)).

Najbolj podrobno uporabo službenega psa ureja **Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije** s prilogama. Natančno »določa šolanje, uporabo in oskrbo službenih psov policije, naloge in pristojnosti policijskih enot na tem področju ter dolžnosti policistov vodnikov službenih psov in drugih policistov, ki delajo na tem področju« (1. člen). Kot je bilo že omenjeno, se »za opravljanje policijskih nalog v policiji uporabljajo službeni psi policije za splošno uporabo in specialistično uporabo [...]« (4. člen), psi za specialistično uporabo pa

¹ *Zakon o policiji našteva službenega psa kot enega od prisilnih sredstev (50. člen Zakona o policiji (ZPol)) in določa pogoje za njegovo uporabo kot prisilnega sredstva (51. člen ZPol), Pravilnik o policijskih pooblastilih pa določa, kdaj gre za uporabo službenega psa kot prisilnega sredstva (1.odst. 91. člena Pravilnika o policijskih pooblastilih (PoPP)). V Pravilniku o policijskih pooblastilih je tudi določeno, da se »za opravljanje nalog policije lahko uporabljajo samo službeni psi, ki so ustrezno izurjeni in opremljeni in jih vodijo usposobljeni policisti vodniki.« (2. odst. 91. člena PoPP). Zapisana je tudi dolžnost nadzorstva policista vodnika, da službeni pes osebe, proti kateri se uporablja, po nepotrebnem ne poškoduje (92. člen PoPP).*

se šolajo za odkrivanje prepovedanih drog ali odkrivanje eksplozivov (1. odst. 11. člena). Navodilo tudi dopušča možnost, da se »službene pse policije lahko skladno z novimi kinološkimi spoznanji o uporabi psov za službene potrebe uporabi tudi za druge naloge« (12. člen).

V prilogi št. 1 **Uporaba službenih psov policije za izvajanje posameznih nalog** so dokaj natančno razložene taktike² za uporabo službenega psa pri posamezni nalogi policije: ugotavljanje identitete, prijetje, spremljanje in privedba oseb, pridržanje in omejitve gibanja na določenem območju ali objektu, vstop v tuje stanovanje in druge prostore, hišna preiskava, opazovanje, patroljiranje, opravljanje nalog na vlakih, varovanje javnih zbiranj, vzdrževanje in vzpostavljanje javnega reda, nadzor cestnega prometa, nadzor državne meje, poostren nadzor in varnostna akcija, varovanje oseb in objektov, pomoč policije državnim organom in drugim institucijam (asistenca), ugrabitev, zajetje talcev, zasedba objektov in podobno, blokada, policijska zaseda, sledenje, prosto sledenje, iskanje oseb na terenu, iskanje oseb v objektu, odkrivanje prepovedanih drog, odkrivanje eksplozivov in druge možnosti za uporabo.

Priloga št. 2 je **Poročilo o uporabi službenega psa policije**, v katerega mora vodnik evidentirati uporabo službenega psa (v nadaljevanju SPP) (2. odst. 25. člena navodila). V poročilo mora vodnik vpisati enoto, svoje ime in priimek ter ime SPP, kdaj je bil obveščen, kam je bil napoten in kdo ga je napotil, čas odhoda na kraj, čas prihoda na kraj, čas uporabe, kakšna je bila uporaba SPP, dejansko stanje, opis dela SPP, kaj je bilo najdeno, posebne dogodke (poškodbe vodnika ali SPP), vreme, temperaturo, zavarovane kraja, območje ter posebnosti in napačnosti pri delu SPP.

Med pravnimi predpisi, ki izrecno ne omenjajo službenega psa, je najpomembnejši **Zakon o kazenskem postopku**, ki pravi: »Če so podani razlogi za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, mora policija ukreniti potrebno, da se izsledi storilec kaznivega dejanja, da se storilec ali udeleženec ne skriva ali ne pobegne, da se odkrijejo in zavarujejo sledovi kaznivega dejanja in predmeti, ki utegnejo biti dokaz [...]« (1. odst. 148. člena Zakona o kazenskem postopku (ZKP)). »Da bi policija izvršila naloge iz prejšnjega odstavka, sme [...] opraviti potreben pregled prevoznih sredstev, potnikov in prtljage; [...] ukreniti, kar je potrebno v zvezi z ugotavljanjem istovetnosti oseb in predmetov; [...] opraviti pregled določenih objektov in prostorov podjetij in drugih pravnih oseb [...] ter ukreniti in storiti drugo, kar je potrebno« (2. odst. 148. člena ZKP). V vseh primerih, ko bi bila uporaba službenega psa

² »Pod taktiko uporabe službenega psa razumemo, da usposobljenost vodnika in službenega psa ter njegove naravne danosti in lastnosti uporabimo pri neki operativni policijski nalogi, ki to omogoča, in v tistem delu naloge, kjer bo to dalo najboljši rezultat oziroma največjo uspešnost« (Dimič, 2007).

koristna za preiskavo kaznivega dejanja, je torej zaželeno, da se pes tudi uporabi. Službeni pes je lahko v veliko pomoč pri različnih preiskovalnih dejanjih, kot so npr. hišna in osebna preiskava (214. člen ZKP), preiskava skritih prostorov prevoznih sredstev (6. odst. 215. člena ZKP), ogled kraja kaznivega dejanja³ (245. člen ZKP) in pri drugih opravilih, kjer se pokaže uporaba službenega psa za koristno, kot je opisano v prilogi št. 1.

1.1 MOŽNOSTI ZA UVEDBO NOVIH NAČINOV UPORABE

V Sloveniji se šolanje in uporaba službenih psov delita na splošno (sledenje, iskanje oseb in predmetov in prosto sledenje ter obramba in napad) in na specialistično uporabo (specialisti za odkrivanje prepovedanih drog in specialisti za odkrivanje eksplozivov).

Po svetu uporabljajo pse tudi za druge namene, kot so odkrivanje orožja, odkrivanje trupel in celo za odorologijo⁴, tj. »metoda identifikacije oseb in predmetov po njihovem vonju s pomočjo posebno treniranega slednega psa« (Vinberg, povzeto po: Maver, 1976).

V Avstraliji na K9 Centre.com ponujajo storitve njihovega psa, ki zazna žive termite v stenah hiš s 95- do 97-odstotno natančnostjo, ne glede na to, iz kakšnega gradbenega materiala je zid. Pse uporabljajo tudi za iskanje izvora požara, saj lahko zavohajo pospeševalce gorenja.⁵ Pse v te namene uporabljajo zaradi izrednega čutila za vonj in drugih psihofizičnih lastnosti.

Kot je bilo že navedeno, imata splošna in specialistična uporaba službenega psa zadostno zakonsko podlago in se tudi učinkovito izvaja. Kako pa je z možnostmi za uvedbo novih načinov uporabe službenega psa?

V 2. odstavku 148. člena ZKP so naštetá dejanja, ki jih lahko opravi policist pri preiskovanju določenega primera, in določeno je, da mora ukreniti in storiti tudi »drugo, kar je potrebno«. Zakon sicer določa pooblastila in omejitve policije, ne more pa predpisati vseh aktivnosti, ki so potrebne za odkritje kaznivega

³ »Ogled se opravi, kadar je za ugotovitev ali razjasnitev kakšnega pomembnega dejstva v postopku potrebno neposredno opazovanje.« (245. člen ZKP) Opredelitev pojma v ZKP je dokaj široka, ogled kraja dejanja v praksi pa poleg neposrednega opazovanja med drugim zajema še iskanje, odkrivanje in zavarovanje dejstev in dokazov, predvsem sledi in drugih materialnih dokazov, ki so posledica dejanja in so na kraju dejanja (Maver, 2004). V kriminalistiki je kraj dejanja vsak kraj, kjer so nastale spremembe, ki so v zvezi s storilcem in kaznivim dejanjem (Žerjav, 1994). Včasih je ogled treba opraviti med že začeto preiskavo, lahko pa tudi med glavno obravnavo. Formalno opravljen ogled je po določbah ZKP dokaz na sodišču, ne glede na to, kdo ga opravi; pomembno je le pooblastilo za izvajanje.

⁴ Več o odorologiji v prispevku: Odkrivanje orožja in trupel s pomočjo službenega psa in odorologija (Vratarič, 2009).

⁵ <http://www.k9centre.com/index.html>.

dejanja ter izsleditev storilca. Te so odvisne od konkretnega primera, od izbire ustrezne kriminalistične taktike in od opremljenosti policije s sodobnimi kriminalističnotehničnimi sredstvi za ugotavljanje določenih dejstev ter zavarovanje dokazov in tudi od drugih dejavnikov (Horvat, 2004). V tem členu bi tako našli pooblastilo policiji za uporabo službenega psa za odkrivanje orožja, trupel in celo za odorologijo.

Najmanj problematična se sicer zdi uvedba uporabe službenega psa za odkrivanje orožja, ki bi jo lahko primerjali z odkrivanjem prepovedane droge in eksploziva. Način šolanja in uporaba se bistveno ne bi razlikovali, le predmet iskanja bi bil drug.

Bolj problematična je uporaba službenih psov za odkrivanje trupel – za šolanje se namreč uporabljajo vzorci človeških trupel⁶. V Sloveniji na tem področju obstaja velika pravna praznina in pridobivanje trupel za znanstvene in raziskovalne namene je precej oteženo. Ko pa bo pridobitev vzorcev omogočena, ne bo več velikih ovir za uporabo službenega psa tudi v te namene.

Najbolj zapletena pa je uvedba odorologije. Kot že rečeno, policija pooblastilo za izvajanje pravzaprav ima, postavlja pa se vprašanje dokazne vrednosti metode. Za izvajanje odorologije je potrebno izšolati kar nekaj psov in vodnikov, usposobiti inštruktorje in imeti potrebne prostore za shranjevanje vzorcev in identifikacijo. Če bi bila odorologija uporabljena zgolj kot operativnotaktično dejanje, je to zagotovo velik strošek. Da bi bila odorologija sprejeta na sodišču kot dokaz, bi morala zadostiti določenim standardom in se izvesti v določeni procesni formi. Pravice obtoženca z odorologijo sicer niso kršene, problematične pa so zanesljivost, preverljivost in znanstvenost metode (Maver, 1976).

1.2 VONJ KOT INDIC ALI DOKAZ

Vonj ima na začetku preiskovanja le orientacijski pomen in daje preiskovalcem prve podatke o kaznivem dejanju in storilcu; kot indic⁷ le posredno kaže na obstoj nekega pravno pomembnega dejstva. Kasneje lahko sledi vonja v povezavi z drugimi indici in neposrednimi dokazi postanejo neposreden dokaz oziroma pravno relevantno dejstvo in dobijo dokazno moč na sodišču (Maver, 1976).

⁶ *Obstaja sicer t. i. »kadvrski sprej«, ki pa je slab nadomestek, kvaliteta uporabe psa na terenu pa bi bila zato vprašljiva.*

⁷ *Kriminalistika kot indic razume sumljive okoliščine oziroma razloge za sum, da je bilo storjeno kaznivo dejanje in da ga je storila določena oseba, medtem ko indic v procesnem pravu pomeni posredni dokaz (ZKP indicov sicer neposredno ne omenja). Večinoma indici zgolj pripomorejo k odkritju dejanja in storilca, nekateri indici v kriminalističnem smislu pa se uporabljajo tudi kot posredni dokazi v kazenskem postopku (t. i. dvojna vloga indicov).*

Dejstva oziroma indici prisotnosti sledi vonja na kraju dejanja so:

- indic navzočnosti na kraju kaznivega dejanja: storilec je na kraju dejanja pustil sled svojega individualnega vonja⁸; na storilcu sta vonjave pustila okolica in žrtev; od kraja dejanja pelje sled vonja do storilca, njegovega skrivališča oziroma doma; pri tem je treba dokazati, da najdena sled ni ponarejena, da se ujema z vonjem osumljenca in da je nastala med storitvijo kaznivega dejanja;
- indic storitve dejanja: sledi so najdene na takih mestih ali v takih okoliščinah, da jih je lahko pustil le storilec;
- alibi oziroma razbremenilni indic: ni sledi, ki bi morale biti;
- materialne posledice kaznivega dejanja – predmeti v zvezi s kaznivim dejanjem, ki jih odkrijejo po specifičnem vonju (npr. prepovedane droge) ali po vonju, ki ga na njih pusti človek (npr. odvrženi predmeti); gre torej za predmete, na katerih je bilo storjeno kaznivo dejanje (npr. truplo), ki jih je storilec odnesel s kraja dejanja in skrnil, ki jih je storilec pozabil na kraju dejanja, in za predmete, s katerimi je bilo storjeno kaznivo dejanje; ti predmeti so po veljavni zakonodaji lahko neposreden dokaz;
- telesne in psihične lastnosti storilca: sledi vonja lahko dajejo podatke o spolu, boleznih, okolju, kjer oseba živi in dela ipd.

Da bi se sled vonja in identifikacija te sledi lahko uporabili kot dokaz na sodišču, bi morali biti izraženi v določeni procesni obliki, kot določa ZKP: »O dejstvih in okoliščinah, ki se ugotovijo pri posameznih dejanjih in utegnejo biti pomembne za kazenski postopek [...]), se napravi zapisnik ali uradni zaznamek»⁹ (2. odst. 148. člena). Uradni zaznamek je že omenjeno Poročilo o uporabi službenega psa policije, kot zapisnik pa bi se lahko analogno uporabil zapisnik o ogledu ali zapisnik o izvidu in mnenju izvedenca. Izvedenec bi opravil ogled – ugotavljal bi dejstva iz preteklosti (tj. navzočnost na kraju kaznivega dejanja) na podlagi sledi iz časa dogajanja (vonjev, ki jih je pustil storilec) s pomočjo službenega psa kot sredstva za odkrivanje vonjev. Strokovnjak bi poskrbel za pravilno zavarovanje sledi in pravičen potek poskusa in za razlago dela psa, dogodek pa bi zapisal v zapisnik o izvidu in mnenju izvedenca v skladu z ZKP. Poskusa bi se lahko udeležili osumljenec, njegov odvetnik, tožilec in predstavnik sodišča. Na glavni obravnavi bi pričal izvedenec, ki je poskus opravil, ali pa bi prebrali njegov zapisnik. Poskus bi bilo mogoče tudi ponoviti. Še vedno pa bi bil to le indic navzočnosti na kraju, ne pa dokaz storitve (Maver, 1976).

Sama odorologija sicer ne pomeni kršitve ustavnih določb in v človekovo integriteto ne posega nič bolj kot odvzem prstnih odtisov. »Pravica sodišča in

⁸ Če se dokaže istovetnost individualnega vonja najdenega na kraju kaznivega dejanja in individualnega vonja neke osebe, je s tem potrjena navzočnost te osebe na kraju dejanja.

⁹ Zapisnik se sestavi, če se opravi formalno preiskovalno dejanje v predkazenskem postopku (npr. hišna preiskava); o drugih neformalnih dejanjih se napiše uradni zaznamek. (Horvat, 2004)

državnih organov, ki sodelujejo v kazenskem postopku, da presoajo, ali je podano kakšno dejstvo ali ne, ni vezana na nobena posebna formalna dokazna pravila in ne z njimi omejena« (1. odst. 18. člen ZKP). »Odločilnih dejstev v kazenskem postopku ne bi bilo mogoče ugotoviti po resnici, če bi zakon vnaprej določal formalna dokazna pravila, kdaj sodišče ali drug državni organ mora šteti neko dejstvo za dokazano in kdaj ne oziroma koliko mora biti dokazov in kakšne kakovosti morajo biti za ugotavljanje posameznih pravno relevantnih dejstev. [...] Načelo proste presoje velja za celoten postopek in za vse odločitve, ki jih sprejemajo policija, državni tožilec in sodišče. [...] Vendar pa mora vsaka odločitev v kazenskem postopku temeljiti na skrbni presoji vseh dokazov, na logičnem sklepanju in na življenjskih izkušnjah ter biti tako obrazložena, da je onstran vsakega razumnega dvoma« (Horvat, 2004). Sodišče mora tudi »vestno pretehtati vsak dokaz posebej in v zvezi z drugimi dokazi in na podlagi take presoje storiti sklep, ali je kakšno dejstvo dokazano ali ne« (2. odstavek 355. člena ZKP). Sodišče bi tako prosto presovalo dokazno vrednost odorologije posamično in v povezavi z drugimi dokazi.

Za primerjavo naj navedem še standarde, ki jih je v ZDA postavilo vrhovno sodišče za oceno znanstvenih dokazov (Wójcikiewicz, 2000):

- metoda mora biti neovrgljiva,
- oceniti in objaviti jo morajo strokovnjaki na istem področju,
- znana mora biti stopnja napak,
- biti mora standardizirana in splošno sprejeta.

Glede na težave na področju odorologije je razumljivo, da še ne dosega kakovosti trdnega znanstvenega dokaza. Identifikacija človeka na podlagi vonja bo neizpodbiten dokaz šele takrat, ko bo zanesljivo dokazano, da ima človek individualen vonj, ki se ne spreminja, identifikacijo pa bo opravljal izvedenec s pomočjo tehničnih sredstev. Takrat se bo odorologija lahko primerjala z drugimi kriminalističnimi metodami, njena uporabna vrednost pa bo enaka, če ne celo večja od analize DNK.

Omeniti velja še možnost vzpostavitve evidence vonjev. Ker sme policija na podlagi 148. člena ZKP pri odkrivanju storilca uporabljati tudi podatke iz svojih zbirk osebnih podatkov (evidenc), ki jih vodi po 59. členu ZPol, bi lahko vodila tudi evidenco shranjenih vonjev.

1.3 DOKAZNA VREDNOST SLEDI, OSEB, PREDMETOV IN SNOVI, NAJDENIH S POMOČJO PSA

Najdbe psov za splošno uporabo, sledenje, reševanje in odkrivanje trupel ter identifikacija na podlagi vonja s pomočjo psa se v ZDA obravnavajo kot razlogi

za sum. Da doseže standard utemeljenega suma, mora policija zbrati še druge razloge za sum (neposredne ali posredne dokaze); najdba oziroma identifikacija mora biti podprta z drugimi dokazi (Fleck, 2009).

Razlika pa obstaja, kadar službeni pes specialist nakaže ali najde prepovedano drogo ali eksploziv; v tem primeru je to dovolj za utemeljeni sum, na podlagi katerega je mogoče dobiti nalog za preiskovalno dejanje ali opraviti preiskovalno dejanje tudi brez naloga (seveda pod določenimi pogoji) ter aretirati osumljenca. Vsekakor pa mora biti službeni pes specialist ustrezno šolan, imeti certifikat in biti zanesljiv, da je njegova najdba lahko utemeljeni sum. Ustrezno šolanje, certifikat in zanesljivost psa se sicer zahtevajo za vse vrste službenih psov. Kadar primer, v katerem je sodeloval službeni pes, pride pred sodišče, te tri zahteve vedno skušajo izpodbijati.

Splošno pravilo v ZDA je, da se sposobnost in zanesljivost posameznega psa dokazujeta v vsakem sodnem primeru posebej. Dokazovanje se izvede s pričanjem izvedenca, ki ima ustrezno izobrazbo in izkušnje na določenem področju (vodnik psa, trener ali drug strokovnjak). Izvedenec oceni, ali je bil pes sposoben izvesti nalogo.¹⁰

Osnovna zahteva, kadar je na sodišču sprejet dokaz s službenim psom, je zagotovitev verodostojnosti. Vodnik psa mora zagotoviti vse potrebne informacije državnemu tožilcu. Da bi sodišče določilo težo dokaza s službenim psom, bo presojalo šolanje, spretnost, izkušnost in dokazano uspešnost psa, njegovega trenerja in vodnika v posamezni aktivnosti (npr. sledenje, najdba prepovedane droge); pomembno je, da se vodi natančna dokumentacija.

V slovenski policiji ne vodijo evidence o uporabi dokazov, pridobljenih s pomočjo službenega psa, zato je prakso sodišč na tem področju nemogoče zasledovati. Delo vodnika in službenega psa je pri nas težko ovrednotiti kot dokaz. Policisti oziroma kriminalisti na podlagi zbranih dokazov in obvestil o posameznem kaznivem dejanju presodijo, kateri so primerni kot dokaz na sodišču. V 28 primerih, ko so bili uporabljeni za sledenje storilcem oziroma osumljenecem, so bili službeni psi bistveni za takojšno izsleditev storilcev, policisti oziroma kriminalisti pa so v teh postopkih zbrali oziroma zavarovali druge dokaze, ki so jih v prilogi kazenske ovadbe posredovali na tožilstvo (Matevžič, 2008).

Ko službeni pes pri nas odkrije prepovedano drogo ali eksploziv, je sama najdba materialni dokaz, pes pa le sredstvo, s katerim se opravlja operativnotaktično dejanje. Sodišče se v tem primeru ne spušča v sposobnosti psa in posledično v verodostojnost dokaza. Ko službeni pes sledi individualnemu vonju ali

¹⁰ <http://www.fiu.edu/~ifri/SWGD0G/SC6%20for%20public%20site%204%2011%202007.pdf>

poškodbam tal in pripelje do osumljenca, je to utemeljen razlog za sum, da je oseba povezana s kaznivim dejanjem, na podlagi suma pa se opravijo nadaljnja preiskovalna dejanja. Enako velja za predmete, ki jih na sledi najde službeni pes in domnevno pripadajo osumljencu. Če se še na drug način (npr. s prstnimi odtisi, DNK analizo) dokaže istovetnost predmeta, je sam predmet materialni dokaz; samo dejstvo, da ga je našel službeni pes, ki je na njem zaznal človekov vonj, pa bi zagotovo doživelo nasprotovanje.

Za večjo verodostojno in dokazno vrednost dokazov, pridobljenih s pomočjo službenega psa, bi bilo treba pridobiti podatke o osveščenosti sodnikov o delovanju službenih psov, saj je zaradi načela proste presoje dokazna vrednost precej odvisna od posameznega sodnika. Če bi lahko zagotovili boljšo seznanjenost sodnikov s sposobnostmi, šolanjem in uspešnostjo službenih psov, bi dokazi, pridobljeni s pomočjo njihove uporabe, imeli večjo dokazno vrednost.

1.4 PRIMERJALNA ANALIZA IDENTIFIKACIJE NA PODLAGI VONJA S POMOČJO PSA KOT DOKAZA IZ SODNE PRAKSE ZDA, NIZOZEMSKÉ, NEMČIJE IN POLJSKE

V ZDA je sledenje psa s pomočjo vonja široko priznано že od začetka 20. stoletja, čeprav so nekatere države pomembne odločitve sprejele šele sredi 80-ih let prejšnjega stoletja, v nekaterih državah pa tako sledenje pod nobenimi pogoji ne more biti dokaz. V teh državah tudi identifikacija s pomočjo psa ne more biti dokaz. Sodna praksa drugih držav ZDA priznava možnost identifikacije kot dokaza, čeprav je vrednost odvisna od demonstracije sposobnosti posameznega psa, in ne od znanstvenega vidika preiskave (Tomaszewski in Girdwoyn, 2006).

Na Nizozemskem je identifikacija priznana od začetka 20. stoletja, čeprav je bila sprva omejena na uporabo slednih psov. Pregled noveše sodne prakse kaže na občutno revalorizacijo in v zadnjem času je dokaz s psom po pravilu sprejet kot nesporen dokaz pred nizozemskim vrhovnim sodiščem.

Na nemških sodiščih so izjemno previdni, ko gre za primerjavo vonjev, vendar je identifikacija na deželni ravni posredni dokaz.

Poljsko vrhovno sodišče je novembra 1999 določilo, da mora biti identifikacija vonja izvedena kot strokovna ekspertiza in predstavljena v strokovnem poročilu. Sodišča imajo sicer še danes mnoge težave pri določanju meril, ki bi zagotovila verodostojnost identifikacije s pomočjo psa. Ker ta metoda identifikacije ni podobna nobenemu drugemu preiskovalnemu dejanju, so sodišča sama izdelala merila za določanje verodostojnosti, kar so znanstveniki pogosto kritizirali.

Zanimivo sodno prakso je opaziti tudi pri dokazni vrednosti identifikacije. Sprva je bil pozitiven rezultat preiskave priznan zgolj kot posredni dokaz,

odkar pa se identifikacija priznava kot strokovni dokaz, je dokazna vrednost stalno rasla, kar je pripeljalo celo do prepričanja, da za obsodbo zadostuje pozitivna identifikacija kot edini dokaz inkriminacije. Po nekaj odmevnih procesih, ki so sprožili dvome o visoki dokazni vrednosti metode, pa je vrednost začela padati. Problematične so predvsem sledi vonja, najdene na posrednih dokazih, saj dejstvo, da je bila npr. neka oseba v stiku z morilskim orožjem, še ne pomeni, da je dejanje tudi storila. Rezultate identifikacije bi zato morali presojati skupaj z vsemi drugimi dokazi, ki v posameznem primeru obstajajo. Sodišča trdijo, da metoda za enkrat še ne dosega take gotovosti kot npr. DNK analiza ali daktiloskopija. V zadnjem času se je tako povečalo število sodnih odločitev, ki kažejo na zadržanost sodišč do identifikacije na podlagi vonja s pomočjo psa.

ZAKLJUČEK

Pravna podlaga, čeprav skromna, v naši zakonodaji obstaja in omogoča tudi druge načine uporabe službenih psov. Postavlja pa se vprašanje vrednosti dokazov, pridobljenih s pomočjo psa. Pri tem je treba poudariti, da je našo sodno prakso na tem področju skoraj nemogoče zasledovati. Kljub temu lahko ugotovimo naslednje: najdba prepovedane droge in eksploziva s pomočjo psa je materialni dokaz, sledi in predmeti, najdeni na sledi, pa so indic, razlogi za sum ali celo utemeljeni razlogi za sum, ki lahko pripeljejo do novih dokazov. Službeni pes kot sredstvo za sledenje in odkrivanje ni vprašljiv.

Analogno s sodno prakso po svetu bi lahko med materialne dokaze šteli tudi odkrito orožje in človeške ostanke. Identifikacija s pomočjo psa bi bila, glede na trenutno stanje, zagotovo uporabna kot operativnotaktično dejanje policije in bi imela vrednost indica, mogoče celo posrednega dokaza.

SEZNAM LITERATURE

- Dimič, D. (2007). Taktika uporabe policijskih službenih psov, v: Priručnik za vodnike službenih psov policije. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija, str. 379–391.
- Fleck, T. (2009). Cadaver Dog's Alert as Reasonable Suspicion, not Probable Cause. http://www.policek9.com/html/case_law1.html (januar 2009).
- Horvat, Š. (2004). Zakon o kazenskem postopku (ZKP): s komentarjem. Ljubljana: GV založba.
- <http://www.fiu.edu/~ifri/SWGDOG/SC6%20for%20public%20site%204%2011%2020-07.pdf> (7. 10. 2006).
- <http://www.k9centre.com/index.html> (10. 11. 2008).

- Jurišič, M. (2003). Uporaba psa v policijske in kriminalistične namene. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta.
- Matevžič, B. (2008). Odgovor na prošnjo za podatke o službenih psih, Dopis št: 092-115/2008/149 (205-09).
- Maver, D. (2004). Kriminalistika: uvod, taktika, tehnika. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
- Maver, D. (1976). Uporaba vonjav pri preiskovanju. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta.
- Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, dokument Generalne policijske uprave, št. 2112-3-545990/05, s prilogama št. 1 (Uporaba službenih psov policije za izvajanje posameznih nalog) in št. 2 (Poročilo o uporabi službenega psa policije) (2006). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Pravila policije (2000). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.
- Pravilnik o policijskih pooblastilih, Ur. l. RS, št. 40/2006.
- Tomaszewski, T., in Girdwoyn, P. (2006). Scent Identification Evidence in Jurisdiction (Drawing on the Example of Judicial Practice in Poland).
- Wójcikiewicz, J. (2000). Dog Scent line-ups as Scientific Evidence, Z Zagadnień Nauk Sądowych, z. XL, str. 87-101.
- Zakon o policiji (ZPol), Ur. l. RS, št. 49/1998 (66/1998 – popr.), 43/2001 – Odl. US, 93/2001, 52/2002, 56/2002, 26/2003, 48/2003 – Odl. US, 79/2003, 43/2004, 50/2004, 54/2004, 53/2005, 98/2005, 113/2005, 78/2006.
- Zakon o kazenskem postopku (ZKP), Ur. l. RS, št. 63/1994 (70/1994 – popr.), 72/1998, 6/1999, 66/2000, 111/2001, 110/2002, 56/2003, 43/2004, 101/2005, 14/2007, 40/2007, 102/2007, 23/2008, 68/2008.
- Zakon o zaščiti živali (ZZZiv), Ur. l. RS, št. 98/1999, 126/2003, 61/2006, 14/2007.
- Žerjav, C. (1994). Kriminalistika. Ljubljana: Izobraževalni center organov za notranje zadeve.

PREDSTAVITEV AVTORICE

Eva Vratarič, univ. dipl. pravnica, je zaposlena v Hypo Alpe-Adria-Bank, kot pravnica pri-
pravna. Februarja 2009 je z odliko diplomirala na Pravni fakulteti v Ljubljani pod men-
torstvom prof. dr. Darka Mavra z naslovom diplomske naloge Uporaba službenih psov pri
preiskovanju kaznivih dejanj in odorologija.

UPORABA SLUŽBENIH PSOV V SLOVENSKI POLICIJI

Adil HUSELJA, Generalna policijska uprava,
Uprava uniformirane policije, Sektor splošne policije

Barbara RESINOVIČ, Univerza v Mariboru, absolventka Fakultete za varnostne vede

POVZETEK

Slovenska policija letos praznuje 60. obletnico šolanja in uporabe službenih psov, ki so se doslej izkazali skoraj na vseh področjih policijskega dela. Kljub tehnološkemu razvoju ter obsežnemu proučevanju in sistemskemu upravljanju s človeškimi viri so službeni psi še vedno izjemno uporabni, na nekaterih področjih policijskega dela pa nenadomestljivi, s čimer aktivno prispevajo k racionalizaciji in učinkovitosti policije pri zagotavljanju varnosti. Poleg uporabnosti na posameznih področjih policijskega dela so v referatu predstavljene tudi statistični podatki o uporabi službenih psov v letih 2007 in 2008.

Ključne besede: vodnik službenega psa, službeni pes, policija, uporabnost, učinkovitost, organizacija dela, prisilno sredstvo, kriminaliteta, javni red in mir, nadzor državne meje, prepovedana droga, eksploziv.

UVOD

Odkar ga je človek udomačil, je pes njegov prijatelj, ki ga spremlja ves čas in vsepovsod. Na eni strani so psi naši ljubljenci, prijatelji in nepogrešljivi spremljevalci, na drugi strani pa tudi pomočniki, ki pomagajo zagotavljati varnost oseb in premoženja (Huselja, 1999). Tako vodniki službenih psov (v nadaljevanju VSP) s službenimi psi uspešno opravljajo opazovalno in patroljno službo; preprečujejo kršitve javnega reda in miru ter kazniva dejanja; sodelujejo pri varovanju javnih zbiranj, med katerimi izstopajo predvsem tista, ki so zaradi različnih dejavnikov »rizična«; varujejo postopke drugih policistov; varujejo po-

stopke na mednarodnih mejnih prehodih; skrbijo za varnost na mednarodnih letališčih in v Luki Koper; preprečujejo ilegalne prehode na »zeleni meji« in opravljajo še vrsto drugih nalog.

Sicer pa imata šolanje in uporaba službenih psov za opravljanje policijskih nalog v slovenski policiji bogato zgodovino, saj v letošnjem letu praznujeta 60. obletnico šolanja. Osrednja slovesnost je bila 15. maja 2009 v Gmajnicah, kjer je generalni direktor policije v navzočnosti številnih gostov slovesno odprl nov in sodoben center za šolanje službenih psov. S tem se je končal obsežen projekt temeljitih adaptacij in izgradnje novih objektov za VSP v osmih od enajstih policijskih uprav (v nadaljevanju PU) na območju države. Ob slovesnem dogodku so inštruktorji Oddelka za šolanje službenih psov (v nadaljevanju OŠSP) predstavili tudi nov Priročnik za vodnike službenih psov policije, v katerega so vnesli vse svoje znanje in izkušnje predhodnikov na 60 let dolgi prehojeni poti. Dosežki, ki so bili predstavljeni tudi zunanji oziroma laični javnosti, potrjujejo zavzeto in strokovno delo vseh zaposlenih od začetka delovanja šole do danes, visoka strokovna raven pa je hkrati dobro izhodišče za nadaljnje delo in razvoj tega področja.

1 ZGODOVINA ŠOLANJA IN UPORABE SLUŽBENIH PSOV V SLOVENSKI POLICIJI

Uporaba službenega psa za zagotavljanje varnosti in zaščite človeka je znana že iz starih civilizacij (Fogle, 1997). Čeprav je bilo v Sloveniji zanimanje za uporabo policijskih psov že pred I. svetovno vojno, med I. in II. svetovno vojno pa je ljubljanska policija uporabljala pse, ki jih je kupovala od dunajske policije, se uradni začetki šolanja in uporabe službenih psov štejejo z aktivnostmi na tem področju po letu 1945 (Priročnik, 2007). Prvi koraki in poskusi šolanja segajo v leto 1947. »V letu 1948 pa je bilo sklenjeno, da se ustanovi center za šolanje službenih psov, ki bo izbral pse ustreznih lastnosti in jih izšolal za pomoč miličnikom pri opravljanju njihove službe« (Priročnik, 2007: 47). »Prvega januarja 1949 se je v Šoli službenih psov pričelo sistematično delati in ta datum velja za datum uradne ustanovitve šole« (Priročnik, 2007: 48). Na začetku je bilo zelo težko, saj je primanjkovalo ustreznega kadra, znanja, opreme in prostora za delo inštruktorjev in namestitev psov, a slabe razmere in pogoji za delo niso zmanjšali vneme in volje do dela. Prvotno so pse šolali predvsem za splošno uporabo, učili pa so jih osnovnih stvari, kot so vaje poslušnosti, obrambe, sledenja ter iskanja pogrešanih oseb in predmetov. Prve prostore je imela šola na Vodnikovi cesti v Ljubljani, kjer danes stoji bolnišnica Petra Držaja. Ker je bila v neposredni bližini mesta, je pasji lajež motil okoliške prebivalce, pa tudi za pse je bilo okolje neprimerno, zato so kmalu začeli iskati novo lokacijo. Leta 1954 se je šola preselila v Podutik (Zevnik, 1999), kjer je imela svoje prostore vse do

leta 2008¹ (polnih 54 let), in prevzela vodilno vlogo pri šolanju službenih psov v nekdanji Jugoslaviji. S strokovnim in prizadevnim delom ter uvajanjem številnih novosti je bistveno vplivala tudi na razvoj kinologije v Sloveniji. V dolgoletni zgodovini je usposobila številne VSP in izšolala zavidljivo število službenih psov tudi za republiške milice nekdanje Jugoslavije, po letu 1991 pa tudi za druge državne organe Republike Slovenije ter hrvaško policijo. V šoli so večkrat spremenili svoje stališče do vzreje psov. Do leta 1959 so imeli lastno vzrejo psov v Šiški, kasneje pa še v Podutiku in Klečah. Ker je bila lastna vzreja predraga, so jo opustili in začeli z odkupom psov od zasebnih rejcev. Leta 1976 so ponovno poskusili z lastno vzrejo, vendar so jo 10 let kasneje ponovno opustili. V zadnjem času pa v OŠSP oziroma policiji čedalje bolj razmišljajo o ponovni uvedbi lastne vzreje, saj na trgu primanjkuje ustreznih psov za potrebe policije, kar je značilno tudi za druge evropske države.

2 TRENUTNA ORGANIZIRANOST PODROČJA

Delovno področje je skladno z organiziranostjo policije urejeno na treh ravneh. Na državni ravni je v Upravi uniformirane policije (v nadaljevanju UUP) v Sektorju splošne policije sistemiziran višji policijski inšpektor, ki je glavni koordinator za delo VPS in konjenice v slovenski policiji. Na državni ravni je tudi OŠSP, kjer je trenutno zaposlenih trinajst inštruktorjev. OŠSP ima ključno vlogo pri usposabljanju in izpopolnjevanju VSP, opravlja pa še vrsto drugih nalog, povezanih s tem delovnim področjem. V vseh PU, razen v PU Ljubljana in PU Maribor, kjer sta Policijska postaja vodnikov službenih psov Ljubljana (v nadaljevanju PP VSP Ljubljana) in Policijska postaja vodnikov službenih psov in konjenikov Maribor (v nadaljevanju PP VSPK Maribor), so v sektorjih uniformirane policije ustanovljene enote vodnikov službenih psov (v nadaljevanju EVSP), kjer VSP delujejo pod enotnim vodstvom na celotnem območju PU. Na državni ravni so VSP s službenimi psi sistemizirani še v Specializirani enoti za nadzor državne meje (v nadaljevanju SENDM), ki deluje v UUP, in v Specialni enoti Generalne policijske uprave (v nadaljevanju SE GPU). Trenutno je v slovenski policiji 108 VSP, od tega 85 za splošno uporabo s 83 službenimi psi in 23 VSP za specialistično uporabo, in sicer s 24 službenimi psi za odkrivanje prepovedanih drog in 9 za odkrivanje eksplozivov.²

¹ *Aprila 2008 se je OŠSP preselil na novo lokacijo – na Gmajnice v Ljubljani, kjer imajo zaposleni bistveno boljše delovne razmere. Površina poslovnih prostorov je 2.167,44 m², v objektu je 72 pesjakov, pomemben pa je tudi nov poligon za vadbo s službenimi psi, ki meri kar 7.000 m².*

² *Povprečna starost VSP je 35,9 leta, delovni staž pa 9,1 leta. Kljub povečanju števila službenih psov je povprečna starost 4,9 leta.*

2.1 PRAVNA PODLAGA

Delovanje in uporabo službenih psov v policiji urejajo naslednji predpisi:

- Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije (v nadaljevanju Navodilo)³, ki natančno določa delo VSP, njihovih vodstvenih delavcev in inštruktorjev OŠSP pri šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov;
- Zakon o policiji (v nadaljevanju ZPol) v 51. členu določa pogoje za uporabo službenega psa kot prisilnega sredstva;
- Pravilnik o policijskih pooblastilih (v nadaljevanju PoPP) opredeljuje način izvajanja in razčlenjuje uporabo posameznih policijskih pooblastil, ki so določena v Zakonu o policiji in drugih zakonih, kjer je med drugimi obravnavana tudi uporaba službenega psa;
- Pravila o nakupu in razpolaganju s službenimi živalmi v policiji (v nadaljevanju Pravila), ki urejajo naloge komisije za nakup in prodajo službenih psov in konj ter postopke za nakup, prodajo, menjavo, oddajo v najem, usmrnitev in odpis službenih živali;
- Program zdravstvenega varstva službenih psov, ki določa preventivno in kurativno zdravstveno varstvo mlajših psov med šolanjem in izšolanih službenih psov ter merila uporabnosti službenega psa glede na zdravstveno stanje;
- Strokovni normativi za montažne in transportne bokse za službene pse, ki določajo minimalne dimenzije boksov, kakovost materialov in druge pogoje, ki jih morajo izpolnjevati montažni in transportni boksi;
- programi šolanja službenih psov v OŠSP, ki so izdelani skladno s civilno kinološko prakso in kinološko prakso policijskih službenih psov, kar potrjuje tudi dejstvo, da so profil službenega psa ter standardi usposabljanja in šolanja službenih psov usklajeni s skupnimi standardi za usposabljanje VSP.⁴

Poleg navedenih aktov se pri delu upoštevajo tudi določbe Zakona o zaščiti živali (v nadaljevanju ZZZiv)⁵ in od letošnjega leta še Pravilnika o zaščiti hišnih živali⁶. Pri šolanju psov v OŠSP in pozneje v EVSP se uporablja predvsem pozitivna motivacija, kar ob zahtevnejših pogojih za uporabo, namestitvev, transport in celovito oskrbo zagotavlja dobre razmere za življenje in delo službenih psov.

³ Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije, št. 2112-3-545990/05, 16. 5. 2005.

⁴ Skupne standarde so leta 2009 pripravili v agenciji FRONTEX skupaj s predstavniki varnostnih organov 25 evropskih držav, sodeloval je tudi predstavnik slovenske policije.

⁵ Zakon o zaščiti živali (ZZZiv), Uradni list Republike Slovenije, št. 98/1999, 126/2003, 61/2006, 14/2007.

⁶ Pravilnik o zaščiti hišnih živali, Uradni list Republike Slovenije, št. 51/2009.

3 PODROČJA UPORABE SLUŽBENIH PSOV

Delo VSP in službenih psov je razdeljeno na dve področji, in sicer za splošno in specialistično uporabo. V prvi skupini so VSP s službenimi psi, ki opravljajo »klasične« policijske naloge in jih v tujini imenujejo patroljni psi, v drugi pa so službeni psi za odkrivanje prepovedanih drog in eksplozivov.

3.1 SPLOŠNE POLICIJSKE NALOGE

Navzočnost VSP s službenim psom na javnem kraju zelo preventivno učinkuje na ljudi, saj preprečuje prekrške in kazniva dejanja (vpliv na storilce), hkrati pa povečuje občutek varnosti občanov, ki tam živijo. Pri iskanju pogošenih oseb zunaj naselij, sledenju in odkrivanju storilcev prekrškov in kaznivih dejanj je službeni pes zaradi svojega čutila za voh nenadomestljiv. Ker ima zelo dobre sposobnosti za zaznavanje oseb, je izjemno uporaben za delo ponoči in ob zmanjšani vidljivosti. Zaradi navedenih lastnosti VSP s psi najpogosteje opravljajo opazovalno službo, kar pomeni »krajše ali daljše časovno obdobje neposredno opazovati določena območja ali varnostne pojave ter preventivno in represivno delovanje« (Pravila policije, 2000: 39). Opazovanje je najosnovnejša oblika policijskega dela, VSP s službenimi psi ga praviloma opravljajo v paru, lahko pa tudi samostojno, saj je službeni pes VSP močna opora. VSP imajo več prednosti pred drugimi policisti, saj so zaradi službenih psov veliko bolj opazni. S postavljanjem na določenih mestih, od koder imajo pregled nad dogajanjem in gibanjem, lahko nadzirajo dogajanje in po potrebi represivno ukrepajo. Največ časa so na krajih, kjer se zadržuje večje število ljudi oziroma kjer so pogostejši prekrški in kazniva dejanja.

VSP tudi patroljirajo, »kjer varnostna problematika zahteva pogostejšo navzočnost policistov« (Pravila policije, 2000: 40). Patroljirajo praviloma v parih, še posebej na območjih, kjer so pogostejši prekrški in kazniva dejanja. Tako lahko učinkovito spremljajo dogajanje v mestih, nadzirajo železniške in avtobusne postaje, nakupovalna središča, dele mest, kjer so gostinski in nočni lokali, ter druge kraje, kjer se zadržuje večje število ljudi. Pri patroljiranju praviloma uporabljajo vozila, da so bolj mobilni, nato na posameznih krajih naloge opravljajo peš. Tako ustvarjajo videz, da je na terenu več policistov, kar preventivno deluje na potencialne kršitelje, hkrati pa povečuje občutek varnosti prebivalcev, še zlasti v večjih mestih, kjer je tudi stopnja kriminalitete večja. S posodobitvijo voznega parka oziroma transportnih sredstev v zadnjih letih se je tudi mobilnost VSP na območju PU bistveno povečala, s čimer je tudi omogočeno vključevanje VSP v obravnavo dogodkov, kjer lahko službene pse maksimalno izkoristijo.

VSP s službenimi psi sodelujejo tudi v intervencijskih skupinah, kjer so izjemno uporabni in učinkoviti. Njihova vloga je lahko pasivna ali aktivna. Pasivna pomeni, da VSP s službenim psom varuje postopek drugih policistov, pri tem je pozoren na reakcije oseb v postopku in na okolico, s čimer drugim osebam preprečuje vmešavanje ali preprečevanje postopka. Aktivna vloga pa pomeni uporabo službenega psa kot prisilnega sredstva, skladno z zakonskimi pogoji. Izkušnje kažejo, da pri ukrepanju policistov, pri katerem sodeluje VSP, redko pride do preprečitve uradnega dejanja ali napada na policiste, posledično pa so tudi ukrepi policistov zoper kršitelje milejši. Torej VSP službene pse večinoma sploh ne uporabljajo kot prisilno sredstvo, saj ta že s svojo navzočnostjo vpliva na potek postopka (uporaba prisilnih sredstev, poškodbe državljanov, poškodbe policistov, pritožbe idr.). Na to kažejo tudi statistični podatki, saj uporaba službenega psa kot prisilnega sredstva obsega neznaten delež skupne uporabe prisilnih sredstev (0,5 % leta 2006, 0,4 % leta 2007 in 0,3 % leta 2008), ki se iz leta v leto še zmanjšuje. V navedenem obdobju je bil službeni pes le 5-krat uporabljen brez nagobčnika (hujša oblika uporabe), v ostalih primerih pa z nagobčnikom.

3.1.1 Naloge vodnikov službenih psov ob varovanju javnih zbiranj

Ne glede na vrste, oblike in množičnost javnih zbiranj so za policijo bolj ali manj »zanimiva« prav vsa. Zaradi problematike na tem delovnem področju so bile pripravljene posebne usmeritve za delo ob dogodkih z različnimi stopnjami ogroženosti, ki so osnova za načrtovanje, priprave in praktično delovanje (Usmeritve, 2000), v njih pa so določene tudi naloge VSP. Pri obsežnejših nalogah morajo vodstveni delavci poleg oskrbe policistov upoštevati tudi službene pse in jim zagotoviti hrano, čisto vodo in počitek, še zlasti ob zelo nizkih ali visokih temperaturah. Za tovrstne naloge morajo biti VSP in službeni psi tudi ustrezno opremljeni. VSP imajo službene pse na vrvi in z nagobčnikom, po potrebi pa tudi z zaščitno opremo⁷. Naloge pri varovanju javnih zbiranj so razdeljene v tri sklope, in sicer: naloge pred in med dogodkom ter po njem. Pozornost VSP s službenimi psi je usmerjena predvsem na prvi in tretji sklop oziroma na dogajanje v okolici dogodka ter na relacijah potovanja obiskovalcev, saj se prav takrat zgodi največ kršitev javnega reda in miru oziroma drugih deviantnih dejanj.

Pri varovanju javnih zbiranj VSP ponavadi sodelujejo tudi s policisti konjeniki in pripadniki Posebne policijske enote. Spremljanje dogajanja je izjemnega pomena, zato tudi VSP s službenimi psi spremljajo dogajanje v samem mestu, nadzirajo železniške in avtobusne postaje, zlasti ob spremljanju organiziranih

⁷ Med zaščitno opremo sodijo zaščitni (neprebojni) jopič in zaščitni copatki, ki varujejo tačke pred razbitim steklom ali na vročem asfaltu, ko je treba delo opravljati dalj časa.

skupin, jih po potrebi usmerjajo ali jih celo varujejo pred drugimi, nasprotnimi skupinami (najpogosteje pripadniki različnih navijaških skupin). Če je potrebna koncentracija policistov, se zberejo na določeni točki, od koder lahko ukrepajo v zbornih postopkih oziroma formacijah, po odločitvi vodje zavarovanja. Zaradi svojih lastnosti in učinkovitosti so službeni psi uporabni za varovanje postopkov policistov in še posebej za »obvladovanje« nasilnih skupin pri množičnih kršitvah javnega reda in miru.

Med javnimi zbiranji posebno pozornost zahtevajo športne prireditve, med katerimi izstopajo izbruhi nasilja in huliganstva na nogometnih igriščih in ob njem. Kljub prizadevanjem in sredstvom, vloženih v zadnjih dvajsetih letih, to še vedno predstavlja izjemno pereč problem (Cameron, 2004). Pri teh nalogah sta izjemnega pomena usposobljenost tako VSP kot službenega psa ter usklajenost postopkov z drugimi policisti. VSP in pes morata imeti tudi zaščitno opremo, saj so vsi, ki stojijo nasproti nasilne skupine, deležni sovraštva, ki se kaže z grožnjami, s fizičnim obračunavanjem in z obmetavanjem z različnimi predmeti.

3.2 UPORABA SLUŽBENEGA PSA KOT PRISILNEGA SREDSTVA

ZPol v 50. členu predpisuje, da imajo policisti pri opravljanju nalog pravico uporabiti prisilna sredstva. V 9. alineji prvega odstavka navedenega člena je kot prisilno sredstvo navedena uporaba službenega psa. V 51. členu (ZPol, 2006) je navedeno, da lahko VSP uporabi službenega psa kot prisilno sredstvo:

- z nagobčnikom in na vrvici v vseh primerih, ko je dovoljena uporaba plinskega razpršilca, fizične sile ali palice. To je v bistvu najmilejša oblika uporabe službenega psa kot prisilnega sredstva, saj mu nagobčnik preprečuje ugriz in hujše poškodbe osebe;
- z nagobčnikom in brez vrvice za preprečitev bega in prijetje storilca kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, za preprečitev bega osebi, ki je storila prekršek zoper javni red, za odvrnitev napada nase, na koga drugega ali na objekt, ki ga varuje, in za vzpostavitev javnega reda. Ta oblika uporabe je izjemno učinkovita in dokaj pogosta, saj so službeni psi zelo hitri, pri ustavljanju bežečih oseb pa izjemno učinkoviti;
- brez nagobčnika in na vrvici za vzpostavitev javnega reda, če je z dejanji skupine ljudi ogroženo življenje ali osebna varnost ljudi ali premoženje večje vrednosti, in za prijetje storilca kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti. Ta uporaba je še razmeroma redka, najpogostejša pa je prav pri varovanju športnih prireditev, ko so na določenem kraju različne (navijaške ali druge) skupine, ki nato množično kršijo javni red in mir oziroma izvajajo hujša kazniva dejanja;

- brez nagobčnika in brez vrvice, če ne more drugače:
 - zavarovati življenja ljudi,
 - preprečiti bega osebi, ki je zalotena pri kaznivem dejanju, za katero je po zakonu mogoče izreči kazen zapora 3 ali več let,
 - preprečiti bega osebi, ki ji je odvzeta prostost, ali osebi, za katero je izdan nalog za odvzem prostosti, ker je storila kaznivo dejanje, za katero je po zakonu mogoče izreči kazen zapora 3 let ali več,
 - odvrniti napada na varovano osebo ali objekt,
 - odvrniti od sebe neposrednega protipravnega napada, s katerim je ogroženo njegovo življenje.

3.3 NADZOR DRŽAVNE MEJE

Nadzor državne meje, od vstopa Slovenije v Evropsko unijo (v nadaljevanju EU) tudi evropske meje, je za slovensko policijo zahtevna in odgovorna naloga (Gašperlin, 2006). To še posebej velja od vstopa v schengenski prostor⁸. Zagotavljanje prostega pretoka blaga, storitev, kapitala in svobodnega gibanja ljudi (Mihovec, 2007) za slovensko policijo pomeni nove okoliščine, poleg pozitivnih tudi negativne. Ker je policija eden temeljnih stebrov pravne države, se mora pravilno odzivati na nove razmere, ki jih ustvarjajo procesi »združitve« Evrope in globalizacije sveta. Pri delu poleg sodobne informacijske tehnologije in materialno-tehničnih sredstev policije uporabljajo tudi klasična sredstva (in metode dela), med katerimi službeni psi zavzemajo posebno mesto. Tako pri nadzoru državne – zunanje meje, ki obsega mejno kontrolo, varovanje meje, preprečevanje čezmejne kriminalitete ter ilegalnih migracij službeni psi aktivno sodelujejo. V Specializirani enoti za nadzor državne meje, ki deluje v Upravi uniformirane policije in skrbi za nadzor državne meje z ukrepanjem v notranjosti države s t. i. izravnalnimi ukrepi (Lorbek, Schoenwetter, 2008), sta tudi dva VSP s službenimi psi za splošno uporabo, odkrivanje prepovedanih drog in odkrivanje eksplozivov.

Sicer pa večino nalog VSP s službenimi psi opravijo na sami meji, kjer se naloge na mejnih prehodih razlikujejo od tistih, ki jih opravljajo na mejni črti oziroma na t. i. zeleni meji. Na mejnih prehodih so poleg VSP s službenimi psi za splošno uporabo, ki predvsem preprečujejo nedovoljene oziroma ilegalne prehode mimo mejne kontrole ter varujejo postopke drugih policistov, aktivni predvsem VSP s službenimi psi za odkrivanje prepovedanih drog in eksplozivov. Glede na geografski položaj Slovenije in potek t. i. balkanske poti je naloga precej za-

⁸ Slovenija je 21. decembra 2007 skupaj z osmimi evropskimi državami vstopila v schengenski prostor, s čimer je vstopila v klub evropskih držav brez notranjih meja in s skupno zunanjo mejo.

htevna, čeprav po analizah tveganja agencije Frontex⁹ »slovensko-hrvaška meja (trenutno) sodi med manj izpostavljene dele zunanje kopenske meje« (Močnik, 2008: 41).

V zadnjem desetletju se je trgovina z ljudmi na območju EU okrepila in pomeni enega izmed glavnih prihodkov za organizirane kriminalne skupine. Zaradi velikega »pritiska« na slovensko mejo zaradi vojn na ozemlju nekdanje Jugoslavije in ilegalnih migrantov iz drugih delov sveta so v OŠSP samostojno pripravili program in dodatno izšolali sedem službenih psov za splošno uporabo za odkrivanje skritih oseb v zaprtih prostorih (vozilih, priklopnikih, kontejnerjih ipd.). Sodelovanje policistov in carinikov pri usposabljanju in operativnem delu je dobro.¹⁰ Poleg cestnih mejnih prehodov VSP s službenimi psi opravljajo mejno kontrolo tudi na vlakih, v pristaniščih ter na mednarodnih letališčih, kjer je delo zaradi infrastrukture in posebnosti prevoznih sredstev specifično. Na tem področju dela je slovenska policija imela pomembno vlogo tudi pri standardizaciji postopkov VSP pri varovanju schengenske meje ter pripravi Frontexovega priročnika za usposabljanje VSP (Huselja, 2008).¹¹

3.4 PREPREČEVANJE KRIMINALITETE

S svojo navzočnostjo VSP s službenimi psi preventivno delujejo tudi na področju kriminalitete. Opazovalna služba je zelo učinkovita pri preprečevanju, zaznavanju in odkrivanju tako posledic kaznivih dejanj kot storilcev. Še posebej uporabni in učinkoviti so službeni psi pri pregledih objektov, kamor vlomilci vlomijo (npr. skladišča, trgovine ipd.), kjer hitro in brez večjih težav odkrivajo skrite osebe. Enako velja za storilce, ki zunaj urbanih naselij zbežijo s kraja kaznivega dejanja. Sledenje je ena izmed najbolj učinkovitih in nenadomestljivih oblik uporabe službenih psov pri zasledovanju storilcev kaznivih dejanj.

Zaradi naraščajočega čezmejnega kriminala, kar je posledica enega od pomembnih dosežkov EU - vzpostavitve brezmejnega območja, so tudi evropske policije začele z bolj poglobljenim sodelovanjem. »Evropska mreža za preprečevanje kriminala (EUCPN) je bila vzpostavljena, da bi določila prednostne naloge EU, razvila in izmenjavala dobre prakse in podpirala različne evropske, nacionalne in lokalne pobude« (Evropska komisija, 2005: 20). Krepitev vezi in sodelovanja med evropskimi policijami vse bolj prehaja tudi v delo VSP. Tako

⁹ Agencija Frontex (European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member State of the EU) je agencija za vodenje operativnega sodelovanja na zunanjih mejah držav članic EU.

¹⁰ OŠSP usposablja VSP in šola pse za potrebe Carinske uprave RS.

¹¹ Standardi, ki so določeni tako za VSP kot službene pse, ne odstopajo od slovenskih, v nekaterih delih pa so celo ohlapnejši in manj »strogi« (Huselja, 2008).

VSP s službenimi psi aktivno sodelujejo v borbi proti organiziranemu in čezmejnemu kriminalu ter terorizmu, pri tem imajo še posebej pomembno vlogo pri odkrivanju prepovedanih drog in eksplozivov (Šušteršič, 1990). Promet s prepovedanimi drogami namreč ne pozna nobenih meja, uporaba pa se v skoraj vseh evropskih državah povečuje.

Zato tudi ni presenetljivo, da je EU sprožila akcijski načrt in ima usklajeno strategijo, ki podpira nacionalne in lokalne kampanje, organi pregona pa s skupnimi močmi ukrepajo zoper osebe, ki se ukvarjajo s to nezakonito dejavnostjo. Evropski prostor brez meja omogoča prosto gibanje tudi teroristom in terorističnim skupinam, ki so tudi v Evropi že izvajali teroristična dejanja. Poleg usklajene zakonodaje in strategij delovanja je potrebno tudi usklajeno in dosledno delo operativnih služb. Z učinkovito uporabo službenih psov za odkrivanje eksplozivov na letališčih, pristaniščih in strateško pomembnih mestih se zmanjšuje tudi nevarnost terorističnih groženj oziroma dejanj. Tako je tudi standardizacija postopkov VSP s službenimi psi pod okriljem agencije Frontex pomemben napredek v skupni borbi zoper organiziran kriminal in terorizem.

4 UPORABA SLUŽBENIH PSOV V POLICIJI V LETIH 2007 IN 2008

V tem poglavju so predstavljeni podatki o uporabi službenih psov v policiji v letih 2007 in 2008. Podatki so bili pridobljeni iz analize poročil o uporabi službenih psov, ki so jih napisali VSP, EVSP pa skladno z vsebino Navodila poslali v OŠSP. V 25. členu je določeno, da VSP evidentirajo uporabo službenih psov skladno z 9. in 11. členom v posebnem obrazcu »Poročilo o uporabi službenega psa«. Tako je v 9. členu Navodila navedeno, da se službeni pes za splošno uporabo uporablja za sledenje; iskanje oseb v objektu ali na prostem; obrambo in napad z nagobčnikom ali brez njega; prijetje oseb. V 11. členu pa je določeno, da se službeni pes za specialistično uporabo uporablja za odkrivanje prepovedanih drog ali eksplozivov pri pregledu območja (terena); objektov oziroma prostorov, prevoznih sredstev; prtljage (Navodilo, 2005).

VSP evidentirajo uporabo v poročilih le, ko so napoteni na omenjene naloge in zaznajo posebnosti pri delu službenega psa ali druge okoliščine, ki jih je smotrno evidentirati in jih posredovati OŠSP. Za VSP za specialistično uporabo pa to velja tudi ob odkritju prepovedane droge. Druga uporaba pa se evidentira v poročilih o opravljenem delu tako, da je z njo in rezultati seznanjen le vodja EVSP. Tako je zmanjšano pisanje poročil oziroma evidentiranje uporabe in s tem administrativno obremenjevanje VSP, saj tovrstna poročila, razen števila, ne bi imela uporabne vrednosti.

Tabela 1: Podatki o evidentirani uporabi službenih psov v posebnih poročilih

Vrsta uporabe	Skupno število	2007	2008
Iskanje ljudi in predmetov	871	412	459
Prisilno sredstvo	28	14	14
Preventivno delovanje	64	21	43
Iskanje prepovedanih drog	979	442	537
Iskanje eksplozivov	981	82	129
SKUPAJ	2.153	971	1.182

Kot je razvidno iz tabele, so bili službeni psi leta 2008 pogosteje uporabljeni oziroma je bila njihova uporaba bolj evidentirana kot leta 2007, saj je bila evidentirana 211-krat ali za 21,7 % večkrat. Največkrat je bil službeni pes uporabljen za iskanje prepovedanih drog, in sicer v 537 primerih leta 2008, kar je za 95 ali za 21,5 % več kot leta 2007. Za iskanje ljudi in predmetov so bili leta 2008 uporabljeni v 459 primerih, leto prej pa v 47 ali za 11 % manj. Povečala se je uporaba službenih psov za odkrivanje eksplozivov, in sicer za 54,9 %. Najbolj pa se je povečala preventivna uporaba, in sicer za več kot 100 %, čeprav je v EVSP ne evidentirajo dosledno s posebnim poročilom, ampak le, če so ugotovljene določene posebnosti ob postopku. Torej je ta uporaba v praksi neprimerno večja, kar potrjujejo tudi ugotovitve strokovnih nadzorov po PU oziroma EVSP.

Tabela 2: Podatki o evidentirani uporabi službenih psov po PU leta 2007

Policijske enote	Vodniki službenih psov ¹²	Službeni psi ¹³	Uporaba skupaj	Povprečna uporaba na službenega psa
Slovenija	112	118	971	8,19
Celje	11	12	59	4,79
Koper	11	11	77	6,51
Kranj	10	12	52	4,13
Krško	4	3	8	2,34
Ljubljana	17	19	123	6,33
Maribor	17	21	343	16,27
Murska Sobota	12	12	108	8,70
Nova Gorica	8	8	77	9,63
Novo mesto	5	5	3	0,60
Postojna	2	2	5	2,40
Slovenj Gradec	6	5	115	20
SENDM	1	2	1	0,50
SE GPU	2	2	0	0

¹² Povprečno število VSP, ki so opravljali naloge VSP leta 2007.

¹³ Povprečno število službenih psov, ki so jih imeli leta 2007.

Kot je razvidno iz tabele 2, je bilo leta 2007 v slovenski policiji 112 VSP in 118 službenih psov, od tega največ VSP in službenih psov na območju dveh največjih PU, in sicer Ljubljane in Maribora. Tako je tudi pri obsegu uporabe, saj so v PP VSPK Maribor evidentirali 343 primerov, PP VSP Ljubljana 123 in EVSP PU Murska Sobota 108, kar je skupaj 59 % vse evidentirane uporabe.

Tabela 3: Podatki o evidentirani uporabi službenih psov po PU leta 2008

Policijske enote	Vodniki službenih psov ¹⁴	Službeni psi ¹⁵	Uporaba skupaj	Povprečna uporaba na službenega psa
Slovenija	106	113	1.182	10,38
Celje	11	12	44	3,57
Koper	10	9	103	10,93
Kranj	9	11	86	7,27
Krško	4	4	34	8,33
Ljubljana	17	19	263	13,78
Maribor	17	21	369	17,50
Murska Sobota	11	11	51	4,50
Nova Gorica	7	6	70	10,12
Novo mesto	4	4	1	0,21
Postojna	2	2	15	7,21
Slovenj Gradec	5	5	146	25,39
SENDM	2	3	0	0
SE GPU	2	2	0	0

V primerjavi z letom 2007 se je rahlo zmanjšalo število službenih psov, kar je posledica zmanjšanja števila VSP po posameznih PU, toda kljub temu se je evidentirana uporaba povečala za 211-krat oziroma 21,7 %. Najbolj se je povečala na PP VSP Ljubljana, in sicer kar za 143-krat ali za 113,8 %, s čimer so povečali tudi delež uporabe s 6,3 na 13,7 %. VSP EVSP PU Kranj so povečali uporabo za 34-krat ali 40 %, VSP EVSP PU Slovenj Gradec pa za 31-krat ali 21,2 %. Najbolj se je zmanjšala evidentirana uporaba v EVSP PU Murska Sobota, kjer je bilo leta 2008 51 primerov, leta 2007 pa 108, kar je 57 ali za 52,8 % manj, kar je predvsem posledica povečanega globinskega varovanja državne meje.

¹⁴ Povprečno število VSP, ki so opravljali naloge VSP leta 2008.

¹⁵ Povprečno število službenih psov, ki so jih imeli leta 2008.

Tabela 4: Podatki o evidentirani uporabi službenih psov v letih 2007 in 2008 po posameznih delovnih področjih

Delovno področje	Skupaj	2007	2008
Kazniva dejanja	592	264	328
Prekrški	225	122	103
Iskanje pogrešanih oseb	111	44	67
Prijetje oseb po tiralici, razpisu iskanja ali odredbi za privedbo	7	4	3
SKUPAJ	935	434	501

Kot je razvidno iz tabele 4, so VSP tako leta 2007 kot leta 2008 službene pse največkrat uporabili pri obravnavi kaznivih dejanj oziroma kriminalitete, kjer je opazno povečanje, tako kot na področju iskanja pogrešanih oseb, rahlo zmanjšanje števila primerov pa je bilo pri obravnavi prekrškov in prijetu oseb.

Tabela 5: Podatki o evidentirani uporabi službenih psov za odkrivanje prepovedanih drog v letih 2007 in 2008

Lokacija pregleda	Skupaj	2007	2008
Objekt/prostor	500	219	281
Osebn avto	331	168	163
Tovorni avto	57	18	39
Teren ¹⁶	56	24	32
Prtljaga	15	8	7
Kombinirano vozilo	14	4	10
Avtobus	4	1	3
Kontejner	2	0	2
SKUPAJ	979	442	537

Leta 2008 so službeni psi odkrili manjše količine prepovedanih drog, kar ne pomeni, da niso bili uspešni. V tabeli 6 so prikazane količine¹⁷ prepovedanih drog, ki so jih odkrili službeni psi, večinoma v hišnih preiskavah na podla-

¹⁶ Pod teren se štejejo zunanje površine, kot so travniki, polja, gozdovi, kjer preprodajalci skrivajo prepovedano drogo.

¹⁷ Podatki so zajeti iz poročil o uporabi službenih psov, tako da VSP niso imeli podatka o posameznih količinah, kar je glavni razlog, da so med podatki o količini tudi stekleničke, vrečke, stebila. Sicer pa je za VSP kot tudi za policiste in kriminaliste najbolj pomembno, da službeni pes odkrije in nakaže vzorec (skrite) prepovedane droge.

gi odredb sodišč. Prav pri iskanju prepovedanih drog so službeni psi nenadomestljivi in bistveno olajšajo delo, še posebej ko morajo pregledati večje površine, kot so stanovanjski objekti, gospodarska poslopja, hlevi, zunanje površine, kjer bi za natančen pregled potrebovali nekaj deset policistov. Za obsežnejše hišne preiskave se angažirajo VSP z dvema službenima psoma ali več VSP, da se psi med preiskavo lahko sprostijo in spočijejo. To je pomembno tudi zaradi časa izvajanja hišne preiskave, ki je dokaj zahtevno policijsko opravilo. Navzočnost dveh ali več službenih psov je pomembna tudi zaradi potrjevanja najdbe oziroma dodatnega kontroliranja preiskanega območja. Tako se potrjuje delo tako VSP kot službenega psa, kar je še zlasti pomembno v začetnem obdobju, ko jim primanjkuje prakse za tovrstna opravila.

Tabela 6: Podatki o prepovedanih drogah v letih 2007 in 2008, ki so jih odkrili službeni psi

Vrsta prepovedane droge	Skupaj	2007	2008
Marihuana	11.339 g 567 stebel 18 vrečk	9.406 g 288 stebel	1.933 g 279 stebel 18 vrečk
Heroin	2.576 g	1.970 g	606 g
Kokain	1.011 g	80 g	931 g
Metadon	8 stekleničk	0	8 stekleničk
Ekstazi	6 tabletk	4 tabletk	2 tabletk
Hašiš	106 g	6 g	100 g

Poleg prtljage na ljubljanskem letališču, kjer vsakodnevno pregledajo številne kose, so službeni psi v navedenih letih največkrat pregledovali oziroma preiskovali objekte in zaprte prostore. Sodelovanje VSP s službenimi psi za odkrivanje prepovedanih drog v hišnih preiskav na podlagi sodnih odredb sodišča se v zadnjih letih izvaja sistematično. To še posebej velja za zaključke operativnih kombinacij, ko kriminalisti in policisti ponavadi opravijo več hišnih preiskav, saj je skoraj v vseh primerih »vpletenih« več oseb. Tudi število pregledanih vozil na mednarodnih mejnih prehodih ni zanemarljivo, tako da imajo VSP s službenimi psi kar precej pomembno vlogo pri kontroli oseb in blaga na državni meji oziroma mednarodnih letališčih in v Luki Koper, ki je eno od pomembnejših evropskih pristanišč.

Tabela 7: Podatki o evidentirani uporabi službenih psov za odkrivanje eksplozivov v letih 2007 in 2008

Lokacija pregleda	Skupaj	2007	2008
Objekt/prostor	134	54	80
Osební avto	17	3	14
Tovorni avto	3	0	3
Teren ¹⁸	48	24	24
Prtljaga	1	0	1
Kombinirano vozilo	1	0	1
Avtobus	7	1	6
Objekti/dogodki ob prihodu varovanih oseb	129	59	70
Najave nastavitve eksplozivnih sredstev	13	7	6
SKUPAJ	353	148	205

Neevidentirani pregledi prtljage na ljubljanskem letališču in na mednarodnih mejnih prehodih so najštevilčnejši, evidentirana uporaba pa je bila najštevilnejša v objektih in prostorih, kjer so VSP s službenimi psi opravljali hišne preiskave po odredbi sodišča. Opazno je tudi povečanje evidentirane uporabe v letu 2008 za 57 primerov oziroma za 38,5 %. Leta 2007 službeni psi niso odkrili eksplozivov, leta 2008 pa so službeni psi v treh primerih »nakazali« navzočnost eksploziva. Ena od pomembnejših nalog VSP s službenimi psi za odkrivanje eksplozivov so pregledi objektov oziroma lokacij ob prihodu oziroma zadrževanju varovanih oseb. Delo na tem področju se je intenziviralo od vstopa Slovenije v EU, saj se je število visokih državníških obiskov, mednarodnih konferenc in dogodkov bistveno povečalo.¹⁹ Vloga VSP s službenimi psi za odkrivanje eksplozivov je pomembna tudi po sprejemu sporočila o nastavitvi eksplozivne naprave, ko je potrebno hitro in strokovno ukrepanje policistov za zagotovitev varnosti in pregled objekta oziroma območja. To velja tudi za postopke ob najdbi sumljivega predmeta ali ob eksploziji, kjer se ob tehnični opremi uporablja tudi službeni pes.

¹⁸ Pod teren se štejejo zunanje površine, kot so travniki, polja, gozdovi in druge površine, kamor osebe skrivajo prepovedano drogo.

¹⁹ To še posebej velja za leto 2008, ko je Slovenija predsedovala Svetu EU in je policija varovala 11 ministrskih srečanj, 111 podministrskih dogodkov, obisk Evropske komisije, srečanje vrha EU s predsednikom Združenih držav Amerike in obisk britanske kraljice Elizabete II. Tako je policija skrbela za varnost kar 117 (v letu 2007 za 75) varovanih oseb na uradnih ali zasebnih obiskih v Sloveniji.

ZAKLJUČEK

Službeni psi so postali v 60-tih letih zelo pomembni in zvesti pomočniki pri opravljanju nalog policistov in zagotavljanju varnosti v družbi. Kljub uveljavitvi demokracije in družbenih razmer, z njimi pa tudi standarda človekovih pravic; napredku na tehnološko-informacijskem področju; krepitvi sodelovanja mednarodne skupnosti – človeštva kot celote – je sedaj čas negotovosti in strahu. S pozitivnimi posledicami vsestranskega razvoja in vpliva globalizacije na življenje ljudi so se razvile tudi globalne razmere za razširjanje nasilja v vseh pojavnih oblikah. Vrsta terorističnih napadov po celem svetu potrjuje zlovesčo napoved, da bo 21. stoletje zaznamovala vojna proti terorizmu in nasilju.

Čeprav Slovenija sodi v skupino najbolj varnih držav EU, je izpostavljena sodobnim varnostnim izzivom, kjer velja pravilo, da absolutne varnosti ni več nikjer. Z naraščanjem neredov in izbruhov nasilja, ki zaradi globalizacije povzročajo pretrese po celem svetu, se večja tudi zanimanje policij za še bolj vsestransko uporabo službenih psov, tako za preprečevanje nasilja ob množičnih neredih kot pri odkrivanju eksplozivov in orožja. V nasprotju z drugimi prisilnimi in tehničnimi sredstvi so službeni psi živa bitja, zato zahtevajo poseben odnos, ki se začneja z oskrbo, treningom in ustrezno opremljenostjo. To je ključnega pomena za zakonito in strokovno uporabo službenih psov, še zlasti ko se uporabljajo kot prisilna sredstva. Velik napredek na področju organizacije, vsebine dela in predvsem materialno-tehničnih pogojev za izobraževanje, usposabljanje in delo VSP in službenih psov je potrditev dosedanjega strokovnega dela. Hkrati pa predstavlja dobro izhodišče za nadaljnje delo na področju policijske kinologije in uporabe službenih psov za zagotavljanje varnosti v slovenski družbi in s tem tudi na območju EU. Čeprav v referatu niso posebej izpostavljene, pa so tudi preventivno-promocijske dejavnosti policije oziroma posameznih policijskih enot zagotovo eno od področij, kjer se službeni psi uporabljajo kot povezovalci med policisti in občani. Dejstvo, da je službeni pes lahko učinkovit pri opravljanju policijskih nalog in hkrati promociji policije, potrjuje njegovo vsestransko uporabnost in predvsem vrednost.

SEZNAM LITERATURE

- Cameron, M. (2004). Preprečevanje nasilja v športu: odzivi na nasilje v vsakdanjem življenju v demokratični družbi. Ljubljana: Mednarodna športna zveza Alpe Adria.
- Djordjevič, N, Huselja, A., Golob, M. (2009). 60 let prijateljstva med človekom in psom v slovenski policiji. Revija varnost, št. 3, str. 48–49. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.

- Evropska komisija (2005). Svoboda, varnost in pravica za vsakogar: Pravosodje in notranje zadeve v Evropski uniji. Luksemburg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
- Fogle, dr. B. (1997). Enciklopedija psov. Ljubljana: Slovenska knjiga.
- Gašperlin, M. (2006). Al' prav se piše Schengen ali schengen? *Revija Varnost*, št. 4, str. 15–17. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Lorbek, D., Schoenwetter, D. (2008). Izravnalni ukrepi za večjo varnost. *Revija Varnost*, št. 1, str. 5–7. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Huselja, A. (1999), Bilten: 50 let šolanja policijskih psov 1949–1999, 7–8, Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Huselja, A. (2008). Standardizacija postopkov vodnikov službenih psov pri varovanju schengenskih meja. *Revija Varnost*, št. 4, str. 37–39. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Huselja, A., Resinovič, B. (2009) Praktična uporabnost službenih psov. Zbornik X. slovenski dnevi varstvoslovja: Varstvoslovje med teorijo in prakso. <http://www.fvv.uni-mb.si/dv2009/zbornik/clanki/huselja2.pdf>.
- Huselja, A. (2009). Službeni psi policije: *Revija Obramba*, št. 8, str 59–61. Ljubljana. Ministrstvo za obrambo.
- <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/>.
- Letno poročilo o delu policije za leto 2008 (2009). Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija. <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/>.
- Mihovec, J. (2007). Uvajanje schengenskih sporazumov in standardov v Republiki Sloveniji. *Revija Uprava*, letnik V, št. 1. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo.
- Močnik, M. (2008). Slovenska policija v operativnih dejavnostih agencije Frontex. *Revija Varnost*, št. 4, str. 40–43. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Pravila policije (2000). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.
- Priročnik za vodnike službenih psov policije (2007). Oddelek za šolanje službenih psov Policijske akademije. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.
- Šušteršič, A. (1990). Službeni psi specialisti – za iskanje in odkrivanje mamil in minsko-eksplozivnih sredstev. Ljubljana: Republiški sekretariat za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Usmeritve za delo policije ob dogodkih z različnimi stopnjami ogroženosti (2000), dokument Generalne policijske uprave, šifra 0211/1-4-221/299-00, Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.
- Zevnik, S. (1999), Bilten: 50 let šolanja policijskih psov 1949–1999, 46–50, Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.

PREDSTAVITEV AVTORJEV

Adil Huselja, univ. dipl. sociolog, je zaposlen v Upravi uniformirane policije Generalne policijske uprave, kjer kot višji policijski inšpektor od leta 1999 opravlja naloge glavnega koordinatorja za področje službenih živali v Policiji. Pred tem je (od leta 1984) opravljal delo kot policist, vodstveni delavec na policijskih postajah in policijski inšpektor na območju Policijske uprave Celje. Kot namestnik vodje projekta je sodeloval v agenciji Frontex pri pripravi skupnega priročnika za vodnike službenih psov in je tudi član Frontexovega strokovnega odbora za delo vodnikov službenih psov. V letu 1999 je prejel priznanje za najprizadevnejšega delavca na področju dela službenih psov policije.

Barbara Resinovič je končala Srednjo šolo za gostinstvo in turizem v Celju, smer turistični tehnik, trenutno pa je absolventka Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru. Ker se zelo rada ukvarja s psi, je izbrala tudi diplomsko nalogo z delovnega področja službenih psov. V prostem času se izpopolnjuje v tujih jezikih in se ukvarja z različnimi športi.

ENOTA VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV V POLICIJSKI UPRAVI MURSKA SOBOTA

Drago KOCBEK, Policijska uprava Murska Sobota, Enota vodnikov službenih psov

POVZETEK

V prvem delu referata je avtor predstavil nekaj osnovnih podatkov o organiziranosti in delovanju enot vodnikov službenih psov v policiji. V drugem delu je podrobneje predstavil Enoto vodnikov službenih psov, ki deluje v Sektorju uniformirane policije Policijske uprave Murska Sobota. Predstavil je sistemizacijo, oblike dela vodnikov in službenih psov, oskrbo službenih psov, delovno opremo, opremo za opravljanje policijskih nalog in vadbo s službenim psom. Navedel je tudi podatke o konkretnih nalogah, ki so jih opravili vodniki službenih psov te enote leta 2008, o preventivnem delovanju ter o uspehih vodnikov s službenimi psi na letnih preizkusih vodnikov in službenih psov, ki vsako leto potekajo v policijskem vadbenem centru v Gotenici.

Ključne besede: enota vodnikov službenih psov, vodnik službenega psa, službeni pes, policija, sistemizacija enote, učinkovitost, organizacija dela, oskrba psa.

1 ENOTE VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV V SLOVENSKEI POLICIJI

Enote vodnikov službenih psov (v nadaljevanju EVSP) so ustanovljene v vseh policijskih upravah (v nadaljevanju PU) v Sloveniji, razen v PU Ljubljana in PU Maribor, kjer delujeta samostojni Policijska postaja vodnikov službenih psov Ljubljana (v nadaljevanju PP VSP) in Policijska postaja vodnikov službenih psov in konjenikov Maribor (v nadaljevanju PP VSPK). EVSP delujejo v sektorjih uni-

formirane policije (v nadaljevanju SUP) v PU, in sicer za neposredno opravljanje vseh nalog policije na celotnem območju PU.

1.1 DELO VODNIKA SLUŽBENEGA PSA

VSP opravlja vse policijske naloge kot drugi policisti le, da jih opravlja s službenim psom (v nadaljevanju SP), kar je zanj dodatno in bolj obremenjujoče. Pri tem je treba upoštevati, da posamezne naloge, kot so obravnavanje kaznivih dejanj oziroma pisanje kazenskih ovadb in klasične kontrole cestnega prometa, opravljajo v nekoliko manjšem obsegu. Poleg opravljanja policijskih nalog s SP je VSP odgovoren tudi za:

- oskrbo SP,
- za nego in zdravje SP,
- vzdrževanje osebne telesne pripravljenosti in pripravljenosti SP,
- sprotno in redno opravljanje vaj s SP,
- udeleževanje skupnih vaj in letnih usposabljanj.

1.2 DELO VODJE PRAKTIČNE VADBE

Gre za naloge, za katere ni posebej sistemiziranih delovnih mest, čeprav jih posamezni VSP v EVSP že opravljajo. Oddelek za šolanje službenih psov (v nadaljevanju OŠSP) ima med programi izobraževanja tudi tečaj za »vodjo praktične vadbe«, katerega namen je usposobiti posamezne VSP za vodenje skupnih vaj in pomoč VSP ob težavah pri delu s SP. Kljub tehtnim argumentom in večletnim prizadevanjem za ureditev statusa teh VSP to še ni urejeno.

1.3 DELO VODJE ENOTE VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV

Glavne naloge vodje EVSP so:

- vodenje EVSP,
- načrtovanje, organizacija in izvedba vseh oblik izpopolnjevanja in usposabljanja VSP v EVSP,
- zagotavljanje strokovnega dela VSP s SP,
- skrb za pravilno in strokovno uporabo SP,
- razporejanje VSP s SP na delo,
- sodelovanje s policijskimi enotami na območju PU,
- (po posameznih PU) naloge prekrškovnega organa.

EVSP zagotavlja pomoč vsem policijskim enotam na območju PU, ko je to potrebno oziroma ko se lahko SP učinkovito uporabijo v policijskih nalogah.

Zelo učinkoviti so tudi pri asistencah drugim državnim organom z javnimi pooblastili.

2 ENOTA VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV V PU MURSKA SOBOTA

EVSP PU Murska Sobota ima sedež v Murskih Petrovcih 7/a. Ustanovljena je bila leta 1994, ko so združili takratne VSP iz posameznih policijskih enot PU Murska Sobota in ob prostorih nekdanje stražnice zgradili nove prostore za SP. S tem se je uresničila dolgoletna želja po enotni ureditvi dela s službenimi psi. Do takrat so bila delovna mesta VSP sistemizirana na posameznih policijskih postajah z bolj ali manj neustreznimi boksi za SP, ki so bila nato prenesena v EVSP.

S povečanjem potreb po SP in zaradi neustreznosti oziroma dotrajanosti prostorov stražnice je bila po večletnih prizadevanjih leta 2007 sprejeta odločitev o novogradnji, ki sedaj zadostuje vsem kriterijem sodobne EVSP. Med gradnjo se je EVSP začasno preselila v prostore Postaje mejne policije Gederovci, službene pse pa so večinoma VSP nastanili in oskrbovali na svojih domovih. Sedaj imajo zaposleni v EVSP odličnih delovne razmere (sodoben objekt s vsemi potrebnimi prostori) ter ene od najsodobnejših prostorov za namestitvev službenih psov v Sloveniji in bližnji okolici.

Slika 1: Star objekt EVSP

Slika 2: Sedanji (nov) objekt EVSP

2.1 SISTEMIZACIJA

V EVSP je sistemiziranih 12 delovnih mest VSP, od tega 10 za splošno in 2 za specialistično uporabo, vodja enote, tajnica, oskrbnik in čistilec. Nezasedeno je le eno delovno mesto VSP za splošno uporabo, za katerega že imajo 6 kandidatov, ki so uspešno opravili tridnevni preizkus v OŠSP.

2.2 OBLIKA DELA

Njihovo delo obsega predvsem nadzor državne meje, varovanje javnih prireditvev, iskanje pogrešanih oseb in posredovanje pri večjih, pogosto tudi množičnih kršitvah javnega reda in miru. Z uspešnim sodelovanjem na vseh delovnih področjih so si VSP s SP na območju PU Murska Sobota zagotovili ugled, tako da jih policijske postaje in operativno-komunikacijski center PU vse pogosteje vključujejo v policijske naloge, v preostalem delovnem času pa se najpogosteje zadržujejo v mestnih parkih, okolici srednjih šol in avtobusnih postajališčih v Murski Soboti in drugih večjih krajih v Pomurju, kjer že s svojo navzočnostjo preprečujejo kazniva dejanja in prekrške. Do pred kratkim so VSP opravljali veliko nalog za varovanje državne meje, saj je bilo v Pomurju v preteklih letih veliko ilegalnih pribežnikov. VSP so sodelovali predvsem pri iskanju ilegalnih pribežnikov in pri iskanju mest ilegalnih prehodov, s čimer so pripomogli k njihovemu vračanju na državni meji. Poleg tega so se VSP s SP izkazali kot učinkovito sredstvo pri zadrževanju oziroma varovanju večjih skupin ilegalnih pribežnikov na krajih prijetja.

VSP delo opravljajo praviloma v patrolji, ki jo sestavljata dva VSP, le izjemoma pa v t. i. mešanih patroljah s policisti območnih policijskih postaj.

Pri odrejanju števila VSP oziroma patrolj na območja posameznih policijskih postaj se upoštevajo trenutne varnostne razmere.

Med delavnikom je podnevi ponavadi ena patrolja razporejena v globinsko varovanje državne meje, en policist pa poleg oskrbe SP opravlja opazovalno službo v enem od mestnih parkov. Ponoči (od 20.00 do 6.00) pa je na delu najmanj ena patrolja VSP, ki samostojno opravlja naloge, po potrebi pa je vključena v intervencijsko skupino posameznih policijskih postaj na območju PU ali pomaga drugim policistom pri postopkih.

VSP s SP se stalno uporabljajo tudi za zavarovanje večjih javnih zbiranj, kot so nogometne tekme, sejmi, koncerti in druge prireditve, kjer se zbere večje število ljudi.

2.3 OSKRBA SLUŽBENIH PSOV

Vsakodnevna oskrba SP vključuje redno in pravilno prehrano, skrb za higieno SP, čiščenje boksov in transportnih sredstev za SP ter skrb za vzdrževanje delovne in druge opreme, ki se uporablja za delo in oskrbo SP.

VSP, ki ima na razporedu dela (praviloma od 7.00 do 19.00) določeno oskrbo SP, najprej nahrani SP in jim nalije svežo vodo. Nato se seznanijo z novostmi v enoti, aktualnimi dokumenti, piše pisne izdelke ter opravi druge naloge po naročilu vodje enote. Ob približno 9. uri očisti bokse, pomije posodo za hrano ter SP po potrebi dolije vodo. Nato gre s svojim SP v opazovalno službo na območje ene od policijskih postaj, kjer je večja problematika javnega reda in miru oziroma kaznivih dejanj. Med 16. in 17. uro se vrne v EVSP, kjer pregleda stanje SP in boksov ter jih po potrebi ponovno oskrbi oziroma očisti.

Slika 3: Objekt z boksi in spremljajočimi prostori za SP

V EVSP je 14 zidanih boksov v velikosti 7 x 2,5 m, ki so opremljeni z uto in lesenim ležiščem. Eden je namenjen karanteni in je dodatno opremljen s centralnim ogrevanjem in dvžnimi predelnimi vrati.

V objektu za nastanitev SP so tudi kuhinja za SP, skladišče hrane, skladišče opreme, kopalnica za SP, prostor za veterinarja, iztekališče za SP ter delavnica.

Hrano in prehranske dodatke zagotavlja OŠSP oziroma Generalna policijska uprava na podlagi javnega razpisa. SP se hranijo pretežno z briketi, ki jim dodajajo konzervirano hrano in dodatke, kot so posušena svinjska ušesa ter piščančja salama kot poslastica pri učenju oziroma vadbi.

2.4 DELOVNA OPREMA

V EVSP imajo trenutno sedem vozil, in sicer:

- 2 Forda Focus z dvema boksoma,
- 1 terensko vozilo Nissan z dvema boksoma,
- 3 Škode Octavia 4 x 4 in
- 1 Renault Cango z dvema boksoma.

Velika pridobitev EVSP je tudi del vadbišča za SP (poligon), ki skupaj z različno sodobno opremo za vadbo SP omogoča strokovno kinološko usposabljanje in delo s SP. Pri nakupu službene opreme so sicer težave zaradi javnega naročanja,

kar podaljšuje dobavo in povzroča določene težave pri delu. Podobne težave so bile z nabavo vozil za prevoz SP, kar pa je bilo s prizadevanjem višjega policijskega inšpektorja Adila Huselje rešeno tako, da sta se leta 2009 centralizirala nabava in opremljanje vozil za prevoz SP.

Slika 4: Vozila za prevoz SP

2.5 PREGLED DELA IN UPORABE SLUŽBENIH PSOV V LETU 2008

2.5.1 Prekrški

Iz pregleda ukrepov VSP v letu 2008 je razvidno, da so VSP pri svojem delu na terenu pretežno del ukrepov zoper kršitelje cestnoprometnih predpisov in JRM izvedli skupaj s policisti območnih policijskih postaj, na območju katerih so delo opravljali.

2.5.2 Neposredno sodelovanje vodnikov službenih psov s službenimi psi

Iz skupnega pregleda nalog je razvidno, da so VSP s psi za splošno uporabo leta 2008 opravljali naloge na različnih delovnih področjih: intervencije ob kršitvah javnega reda in miru 67-krat (84-krat)¹, obravnavo kaznivih dejanj 20-krat (32-krat), pomoč patroljam 73-krat (31-krat), varovanje nogometnih tekem 30-krat (17-krat), varovanje drugih prireditev 31-krat (19-krat), asistencije 1-krat (3-krat), iskanje ilegalnih pribežnikov 10-krat (6-krat), iskanje pogrešanih oseb 10-krat

¹ V oklepajih so podatki za leto 2007.

(7-krat), privedbe pristojnim organom 5-krat (0-krat) pa so sodelovali tudi v 13 (10) preventivnih nalogah oziroma prikazih dela službenih psov.

Tabela 1: Število dogodkov po mesecih in delovnih področjih leta 2008

NALOGA	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	SKUPAJ
Samostojno delo		2		1	2	1				1			7
Kaznivo dejanje	2			3	1	4	1	1					12
Kaznivo dejanje - hišna preiskava	2						1		1		2		6
Kaznivo dejanje - zaseda										1		1	2
Asistenca	1												1
Ilegalni pribežniki				2	4	1			2	1			10
Iskanje oseb		2				1	2	1		3	1		10
Privedba, prijetje oseb	2									2	1		5
Javna prireditve				1	6	4	3	14	1			2	31
Nogometna tekma	2			3	6	4	4	2	4	2	3		30
Intervencije	3	1		10	8	8	10	4	3	5	11	4	67
Preventiva	1		1	1	1	1		3	3	2			13
Pomoč patruljam	8	2	7	6	4	12	12	7	5	5	2	3	73
SKUPAJ	21	7	8	27	32	36	33	32	19	22	20	10	267

Leta 2008 je evidentiranih 267 (214) primerov, v katerih so sodelovali VSP za splošno uporabo, kar je 53 več kot v letu 2007. Iz tabele je razvidno, da so naloge VSP pogostejše v poletnih mesecih ter da so bili najpogosteje vključeni v pomoč patruljam in intervencije. Ob tem pa je treba upoštevati, da so ob teh nalogah več kot 60 % delovnega časa opravljali globinsko varovanje državne meje.

2.5.3 Pregled dela vodnikov službenih psov za specialistično uporabo

VSP Jože Schonveter je s SP za iskanje eksplozivov leta 2008 sodeloval pri 320 pregledih. Pri hišnih preiskavah in preiskavah drugih prostorov je sodeloval 76-krat, od tega je 58-krat uporabil tudi SP, 244-krat pa pri pregledu različnih vozil, od tega je SP uporabil 73-krat. V 27 (12) primerih je po uporabi SP za iskanje eksplozivov napisal tudi posebno poročilo, ki je bilo posredovano OŠSP.

Tabela 2: Vključevanje VSP s SP za iskanje eksplozivov po mesecih leta 2008

DELOVNA NALOGA	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	SKUPAJ
Število pregledov	55	36	22	22	17	33	27	10	13	62	11	12	320
Uporaba SP	6	22	12	4	4	27	7	5	4	33	3	4	131

2.5.4 Preventivno delo

Leta 2008 so VSP v sodelovanju s policijskimi enotami na območju PU Murska Sobota sodelovali tudi v 13 preventivnih oziroma promocijskih dogodkih. V prireditvah so obiskovalce seznanili z delom in uporabnostjo SP, na ustreznih prostorih pa so pripravili tudi »prikazno« vajo. Še posebej uspešna pa je bila prireditev Dan odprtih vrat EVSP, katere se je udeležilo več kot 500 učencev osnovnih šol ter občanov iz Pomurja.

2.5.5 Samostojno delo VSP

VSP Peter Rančigaj je 6. 2. 2008 v ljutomerskem parku, 19. 2. 2008 pa v mursko-soboškem parku izsledil in ukrepal zoper uživalca drog. Dne 30. 4. 2008 sta VSP Marjan Casar in Peter Rančigaj v Murski Soboti izsledila povzročitelja prometne nesreče s pobegom. Dne 6. 5. 2008 je VSP Peter Rančigaj izsledil pešca, ki je povzročil prometno nezgodo s pobegom v Lendavi. Dne 27. 5. 2008 je VSP Mili-voj Filipič med zasedo pri globinskem varovanju državne meje opazil sumljivo vozilo, za katerega se je potem izkazalo, da prevažata ilegalce. Dne 28. 6. 2008 sta VSP Milan Dajč in Jasna Litrop sodelovala pri iskanju pogrešane osebe in Jasna Litrop jo je s SP Mikijem tudi našla ob gozdni jasi. Dne 22. 10. 2008 je VSP Kristijan Ivanov izsledil in prijel storilce kaznivega dejanja, ki so se prevažali z ukradenim vozilom.

2.5.6 Skupne vaje in udeležba na letnih preizkusih

Leta 2008 je EVSP izvedla vseh 12 rednih skupnih vaj, ki so se jih udeležili vsi VSP. Skupnih vaj pa se praviloma 1- do 2-krat na leto udeleži tudi inštruktor iz OSŠP. V EVSP so izvedli tudi 8 internih skupnih vaj, v katerih so izvajali tudi posamezna usposabljanja in izpopolnjevanja po načrtu PU. Skupne vaje potekajo po vnaprej določenem letnem načrtu, ki je razdeljen na posamezne segmente. Vaja poteka praviloma 8 ur na različnih lokacijah. Naloge določi vodja praktične vadbe, vlogo markerjev oziroma polagalcev sledi prevzamejo VSP, občasno pa tudi vodja EVSP ali kot polagalci individualne sledi tudi oskrbnik in čistilec.

Vsi VSP iz EVSP se redno udeležujejo rednih letnih usposabljanj v Gotenici in jih v 99 % uspešno opravijo. Če se pri delu s SP ugotovijo napake oziroma pomanjkljivosti, se odpravijo s strokovnim in vestnim delom v EVSP pod nadzorstvom vodje praktične vadbe oziroma vodje EVSP.

VSP se redno udeležujejo tudi letnih preizkusov oziroma nekdanjih državnih prvenstev za VSP in SPP, na katerih dosegajo zelo dobre rezultate, kar potrjuje tudi pregled iz obdobja 2004–2009, in sicer:

- **leto 2004:**
 - VSP Milivoj Filipič – državni prvak
 - ekipa EVSP (Marjan Casar, Milivoj Filipič) – 2. mesto
- **leto 2005:**
 - VSP Milan Dajč – 3. mesto v terenskem preizkusu
 - ekipa EVSP (Kristjan Ivanov, Milan Dajč) – 3. mesto
- **leto 2006:**
 - VSP Milan Dajč – 1. mesto v terenskem preizkusu
 - VSP Miro Štrakl – 3. mesto v preiskavi objekta
 - VSP Kristjan Ivanov – 3. mesto v poslušnosti
 - ekipa EVSP (Milan Dajč, Kristjan Ivanov) – 4. mesto
- **leto 2007:**
 - VSP Milan Dajč – državni prvak
 - VSP Peter Rančigaj – 2. mesto v skupni uvrstitvi
 - ekipa EVSP (Peter Rančigaj, Robert Lovrenčič) – 2. mesto
- **leto 2008:**
 - VSP Peter Rančigaj – državni prvak
 - ekipa EVSP Petanjci (Peter Rančigaj, Aleš Cotič) – 1. mesto
 - VSP Jože Schonveter – državni prvak, specialistična uporaba – odkrivanje eksplozivov
- **leto 2009:**
 - VSP Milan Dajč – državni prvak
 - ekipa EVSP (Milivoj Filipič, Robert Lovrenčič) – 4. mesto
 - 1., 2. in 3. mesto v sledenju
 - 1. in 3. mesto v poslušnosti
 - VSP Jože Schonveter – 2. mesto, specialistična uporaba – odkrivanje eksplozivov

3 ZAKLJUČEK

Med sedemletnim vodenjem EVSP PU Murska Sobota sem prišel so naslednjih spoznanj:

- delo VSP je le za potrpežljive in predane delavce policije z ustreznimi psihofizičnimi zmogljivostmi;
- za popolni uspeh VSP in SP je potrebna visoka stopnja medsebojnega zaupanja in vztrajnosti;
- za dobro delo VSP s SP pa je glede na okoliščine (terensko delo oziroma težke delovne razmere, skrb za SP, čiščenje iztrebkov ...) potrebnega tudi veliko entuziazma in ljubezni do psov;
- delo VSP je čudovito delo, če si ga je izbral »pravi« policist oziroma policistka;
- med pogoji za uspešno vodenje EVSP je poleg splošnih zahtev tudi dobro poznavanje kinologije oziroma kinološkega dela;
- EVSP so policijske enote, ki so kljub velikemu trudu posameznikov še vedno neustrezno sistemizirane ter ovrednotene.

SEZNAM LITERATURE

Navodilo o šolanju, uporabi in oskrbi službenih psov policije (2005). Generalna policijska uprava. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.

Pravila policije (2000). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.

Pravilnik o policijskih pooblastilih, Uradni list Republike Slovenije, št. 40/2006.

Zakon o policiji (Zpol-UPB7), Ur. l. RS, št. 49/1998 (66/1998 – popr.), 43/2001 – Odl. US, 93/2001, 52/2002, 56/2002, 26/2003, 48/2003 – Odl. US, 79/2003, 43/2004, 50/2004, 54/2004, 53/2005, 98/2005, 113/2005, 78/2006, 66/2009.

Zakon o zaščiti živali (ZZZiv), Uradni list Republike Slovenije, št. 98/1999, 126/2003, 61/2006, 14/2007.

PREDSTAVITEV AVTORJA

Drago Kocbek, dipl. varstvoslovec, je vodja Enote vodnikov službenih psov Policijske uprave Murska Sobota z 18-letnim delovnim stažem v policiji. Je večletni udeleženec različnih tekmovanj v borilnih športih v policiji in športnih klubih, predlagatelj, avtor ter prvi in poskusni inštruktor prvega programa vadbe samoobrambe in praktičnega postopka (1995) v policiji. Od policista je postopno napredoval do komandirja policijskega oddelka in vodje enote vodnikov službenih psov. Zasebno je turistični aktivist, na kinološkem področju pa inštruktor oziroma vodja šolanja ter marker višje stopnje šolanja psov.

DELO VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV PRI VAROVANJU DRŽAVNE MEJE NA OBMOČJU PU KRŠKO

Franc ŠKVARČ, Policijska uprava Krško, Enota vodnikov službenih psov
Klemen DREMELJ, Policijska uprava Krško, Enota vodnikov službenih psov

POVZETEK

V referatu je predstavljena Enota vodnikov službenih psov Policijske uprave Krško od ustanovitve pa do sedanje organiziranosti. Poudarek je predvsem na delu vodnikov službenih psov pri varovanju državne meje, in sicer na Mednarodnem mejnem prehodu Obrežje, Mednarodnem mejnem železniškem prehodu Dobova in na t. i. »zeleni meji« na celotnem območju Policijske uprave Krško. Vsak segment dela zahteva določena znanja in izkušnje, da se lahko službeni pes učinkovito uporablja in njegove sposobnosti izkoristijo pri nadzoru prevoznih sredstev in potnikov, zagotavljanju varnosti objektov na mejnem prehodu in obenem tudi varnosti v notranjosti Republike Slovenije oziroma Evropske unije.

Ključne besede: vodnik službenega psa, službeni pes, Policijska uprava Krško, državna meja, nadzor državne meje, mejni prehod.

1 ENOTA VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV POLICIJSKE UPRAVE KRŠKO

Enota vodnikov službenih psov (v nadaljevanju EVSP) Policijske uprave Krško (v nadaljevanju PU Krško) je bila ustanovljena konec decembra leta 2007, delati pa je začela 1. februarja 2008, ko sta bila vodnika službenih psov (v nadaljevanju VSP) za splošno uporabo, ki sta do tedaj opravljala delo na Policijski postaji (v nadaljevanju PP) Krško in PP Brežice, z odločbo prerazporejena v novoustanovljeno EVSP. Pridružil pa se jim je tudi VSP za specialistično uporabo, ki je bil na lastno željo premeščen s Policijske postaje vodnikov službenih psov Ljublja-

na. Hkrati so aktivneje začeli iskati kandidate za VSP, ki so bili pripravljene delati na tem področju in so izpolnjevali tudi zahtevane kriterije, da bi bili napoteni na preizkuse v Oddelek za šolanje službenih psov Policijske akademije (v nadaljevanju OŠSP). Tako se je številčno stanje enote v kratkem času povečalo na pet VSP za splošno uporabo in enega VSP za specialistično uporabo, enota pa je leta 2009 dobila tudi svojega prvega formalnega vodjo. Z usposabljanjem še enega VSP za splošno uporabo je bila konec leta 2009 dosežena (začasna) polna zasedenost enote.

Z ustanovitvijo EVSP so se delovne razmere za VSP bistveno izboljšale. Dokler so delali na PP s splošnim delovnim področjem, so morali zaradi kadrovske problematike ter drugih objektivnih vzrokov pogosto opravljati naloge brez službenih psov in take, ki ne sodijo v to delovno področje. Nenehno so se srečevali tudi s pomanjkanjem materialno-tehničnih sredstev. Pogosto je bila onemogočena izvedba skupnih vaj zaradi neustreznega voznega parka, saj niso imeli službenih vozil za prevoz službenih psov, vodstva posameznih policijskih enot pa niso dopuščala prevoza z drugimi službenimi vozili.

Novoustanovljena enota uporablja prostore novozgrajene PP Brežice, ki jih pri rednem delu uporabljajo policisti PP Brežice, poleg tega pa ima tudi svoje prostore, vključno z boksi za službene pse. Pred ustanovitvijo EVSP so imeli VSP službene pse v domači oskrbi in so jih dnevno prevažali v službo s svojimi vozili.

Kljub nekaterim začetnim težavam in čeprav EVSP sprva ni imela formalnega vodje, ampak je te naloge poleg svojega rednega dela opravljal inšpektor iz Sektorja uniformirane policije PU Krško, odgovoren za mejne zadeve in tujce, se je kmalu uveljavila z delovnimi uspehi, tako pri rednem delu kot tudi na tekmovalnem področju. Leta 2009 so dosegli celo prvo mesto v ekipni konkurenci na letnem preizkusu VSP v Gotenici. Glavne naloge EVSP PU Krško zajemajo področje javnega reda in miru in varovanje državne meje z Republiko Hrvaško.

2 DELO VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV NA ZELENI MEJI

Državna meja med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško je dolga 670 km. PU Krško, ki obsega občine Kostanjevica na Krki, Krško, Sevnica in Brežice, pa varuje odsek v dolžini 91,7 km ali 13,7 % celotne državne meje. Na območju PU Krško je tudi 9 mejnih prehodov, od tega en železniški in osem za cestni promet.

Z varnostnega stališča gre za enega najbolj problematičnih odsekov, saj tu poteka t. i. balkanska pot, po kateri poteka tihotapljenje prepovedanih drog, orožja, ljudi itd. iz držav nekdanje Jugoslavije in Balkana proti zahodnoevropskim državam. V obratni smeri pa poteka predvsem prevoz ukradenih vozil in

tihotapljenje različnega blaga. Da tu potekajo različne kriminalne dejavnosti, dokazujejo tudi podatki o številu zaseženih ponarejenih listin, vozil, odkritega orožja in prepovedanih drog ter odkritih ilegalnih prebežnikov. Ne smemo pa tudi pozabiti, da se samo 25 km zračne linije od državne meje nahaja milijonsko mesto Zagreb, ki kot vsa velika mesta pomeni potencialno kriminalno žarišče.

Odsek državne meje na območju PU Krško je razdeljen na dva sektorja. Sektor H/XI poteka večinoma na hribovitem območju Gorjancev in zaradi odmaknjenosti od glavnih prometnih komunikacij ter redkih prometnih povezav med državama velja za manj problematičnega. Zunaj teh povezav pa je večinoma kraški teren z vsemi kraškimi pojavi (skalovje, vrtače, brezna, jame ...) in poraščenim gozdom, kar močno otežuje gibanje in povzroča celo poznavalcem terena težave pri orientaciji. Hkrati pa so prebivalci vasi na tem območju prav zaradi odmaknjenosti pozorni na vsako, njim neznano vozilo ali osebo in jih pogosto naznanijo policistom, kar je plod dolgoletnega dobrega medsebojnega sodelovanja.

Sektor H/XII pa večinoma poteka po lahko prehodnem, ravninskem terenu, čez katerega vodita še dve pomembni prometni komunikaciji, in sicer železniška proga ter avtocesta A2 Ljubljana-Zagreb. Prav ti dve komunikaciji pa sta pogosto za orientacijo in vodilo prebežnikom, ki ilegalno prehajajo državno mejo brez organizatorjev.

Z normalizacijo razmer v državah nekdanje Jugoslavije in z vstopom Romunije in Bolgarije v Evropsko unijo se je število ilegalnih prebežnikov, ki so bili odkriti na območju PU Krško, močno zmanjšalo, kar je razvidno tudi iz tabele:

Tabela 1: Število ilegalnih prebežnikov med letoma 2002 in 2008

Leto	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Število ilegalnih prebežnikov	521	396	330	422	286	214	221

Zaradi trenutno zaostrenih gospodarskih razmer, pojava novih kriznih žarišč in tudi zaradi napovedanih klimatskih sprememb pa je pričakovati, da se bo število ilegalnih prebežnikov v prihodnje ponovno povečevalo.

Vodniki službenih psov iz EVSP PU Krško sodelujejo pri varovanju državne meje na različne načine. Policijske enote jih večkrat aktivirajo za izsleditev ilegalnih prebežnikov, takrat se službeni psi najpogosteje uporabljajo za sledenje in pregled terena (npr. gozda, travnikov ali njiv, posejanih s koruzo).

Pri rednem delu pa je ena izmed osnovnih oblik dela patroljiranje na zeleni meji, ki poteka z vozili in največkrat peš, neposredno ob mejni črti. Pri tej obliki

dela gre predvsem za vidnost policista s službenim psom in preventivno delovanje, saj se novica o njegovi navzočnosti med lokalnim prebivalstvom hitro razširi. Poleg tega VSP pri tej obliki dela pogosto najdejo sledi, ki kažejo, da na določenem mestu potekajo nezakonite dejavnosti oziroma t. i. kanali za vodenje ilegalcev in tihotapstvo, in podatke nato posredujejo drugim policistom. Vse ugotovitve na kraju ter pridobljene informacije koristno uporabljajo tudi pri načrtovanju nalog za varovanje državne meje.

Druga oblika dela je policijska zaseda. V preteklosti se je pogosto uporabljala, vendar je bilo ugotovljeno, da precej zmanjšuje učinkovitost dela EVSP. Ko je namreč VSP na določeni točki, se zelo poveča čas njegovega prihoda na drugo interventno točko, kjer bi ga morda potrebovali. Še tako dober načrt lahko le predvideva mesto ilegalnega prehoda, če seveda ni konkretnih podatkov ali najave. Poleg tega je vedno obstajala nevarnost, da bo službeni pes z lajanjem ob neprimernem trenutku izdal zasedo. Pri zasedah, ki so trajale dalj časa, pa so se pojavljale tudi težave z oskrbo službenih psov in zagotavljanjem sprostitve.

Tretja in najbolj učinkovita oblika dela je, da je VSP ali policijska patrulja VSP ob zeleni meji umaknjena nekoliko v notranjost v bližino cestnih komunikacij, ki vodijo proti državni meji, in sodeluje pri realizaciji oziroma prijetju ilegalnih prebežnikov in njihovih vodnikov. Tako je po potrebi zagotovljena takojšnja uporaba službenega psa na kraju dogajanja. Pri tej obliki dela je ključno dobro sodelovanje s policisti za varovanje državne meje. Zelo pomembne naloge opravljajo tisti policisti, ki ob državni meji opazujejo dogajanje s sodobnimi elektronskimi in drugimi pripomočki ter sporočajo podatke o pojavu sumljivih oseb in vozil drugim policistom. Ponoči te naloge odlično opravljajo s termovizijo, s katero pogosto odkrijejo ilegalne prebežnike, za natančno določitev mesta in prijetje pa pokličejo v pomoč VSP.

Občasno pa VSP s službenim psom ni na voljo, tudi zaradi sorazmerno še vedno skromnega števila zaposlenih v EVSP PU Krško, v teh primerih OKC preko vodje EVSP obvešča VSP, ki so doma. Ti se nato glede na razmere in pridobljene podatke od policistov samostojno odločajo o prihodu na kraj, po možnosti in praviloma s službenim psom.

VSP za splošno uporabo opravljajo naloge za varovanje državne meje skoraj izključno na zeleni meji, na mejnih prehodih pa le izjemoma, kot na primer ob potovanjih in tranzitu rizičnih navijaških in drugih skupin, ko so večje možnosti za kršitve javnega reda in miru. V nasprotju s tem pa VSP za specialistično uporabo s psom za odkrivanje prepovedanih drog opravlja naloge za varovanje državne meje izključno na mejnih prehodih. Ta oblika dela obsega več kot 90 % vseh nalog VSP za specialistično uporabo.

Na območju PU Krško je Mednarodni mejni prehod (v nadaljevanju MMP) Obrežje, ki je največji v državi, kjer prestopi tudi največ potnikov in vozil vseh vrst,

promet (osebni in tovorni) pa še narašča. Na območju PU Krško je tudi največji Mednarodni mejni železniški prehod (v nadaljevanju MMŽP) Dobova. Poleg omenjenih so še štirje maloobmejni prehodi in trije meddržavni. Zaradi večje problematike delo VSP poteka predvsem na Obrežju in v Dobovi, na drugih pa po potrebi ali med poostrenimi nadzori.

3 DELO VODNIKOV SLUŽBENIH PSOV NA MMP OBREŽJE

MMP Obrežje se nahaja na avtocesti A2, od Zagreba je oddaljen približno 30 km. Uporablja se od decembra 2003. Za kontrolo potniškega prometa je namenjenih osem stez, dve sta namenjeni kontroli avtobusnega prometa, poleg tega pa so še štiri steze za kontrolo izstopa tovornega prometa in tri za kontrolo vstopa tovornega prometa. Mejni prehod leži na t. i. balkanski poti tihotapljenja prepovedanih drog. Na Postaji mejne policije (v nadaljevanju PMP) Obrežje je zaposlenih nekaj več kot 100 policistov, ki opravljajo mejno kontrolo. Sodelovanje policistov kontrolorjev in VSP je ključnega pomena za uspešno in kakovostno delo.

Policisti imajo pri opravljanju temeljne mejne kontrole prvi stik z osebo, ki hoče prečkati mejni prehod. Pri kontroli je policist pozoren na cel spekter podatkov, ki jih pridobi iz listine za prestop potnika in s postavljanjem kontrolnih vprašanj, predvsem pa s pozornim opazovanjem obnašanja in kretenj potnika – od tega je tudi odvisno, ali se odloči za temeljito mejno kontrolo. Če oseba vzbudi sum, da prevažata prepovedano blago, policist opravi temeljito mejno kontrolo. Vendar je pred odločitvijo zelo pomembno, da v razgovoru pridobi podatke, ki potrdijo ali ovržejo sum. Do izraza pride t. i. profiliranje potnikov, poznavanje problematike ter sprotno seznanjanje z operativnimi informacijami. Če se policist odloči za temeljito mejno kontrolo, vozniku na jasen in razumljiv način pove, da bo opravljena kontrola vozila, oseb in potnikov, in vozilo izloči na prostor za pregled vozil.

Na MMP Obrežje se sicer pojavljajo težave zaradi izjemno ozkih prostorov za pregled vozil med stezami za kontrolo vozil. Pred pregledom oseb, vozila in prtljage policist osebo pozove, naj carinikom prijavijo morebitno blago, namenjeno carinjenju (večje vsote denarja, tehnično blago ...). Temeljita mejna kontrola se opravi po usmeritvah Schengenskega zakonika in Zakona o nadzoru državne meje. Potniki morajo biti vedno navzoči pri pregledu, vendar ne smejo ovirati dela policistov. Pri tej kontroli se uporabljajo tudi vsi razpoložljivi tehnični pripomočki in po potrebi službeni pes za specialistično uporabo.

Ko se VSP odloči uporabiti službenega psa za iskanje prepovedanih drog, je pomembna priprava vozila za pregled. Predvsem je treba odstraniti vse predmete, ki bi lahko psa pri pregledu poškodovali ali ga ovirali. Prtljaga se odstrani iz

vozila in razvrsti po tleh, da ima pes dostop z vseh strani. Iz vozila se odstranijo manjši predmeti, ki jih VSP lahko sam pregleda. Najprej pregleda zunanost vozila (statično in dinamično). Zaradi varnosti se ta del pregleda opravlja s psom na vrvici. Pri pregledu notranjosti vozila pa službeni pes dela samostojno. Ko se VSP prepriča, da je službeni pes pregledal vsa skrita mesta in ni zaznal vonja prepovedane droge, vozilo po potrebi še podrobneje pregleda (rezervoar za gorivo, podvozje idr.). Če VSP opazi, da službeni pes zaznava vonj prepovedane droge, ne nakaže pa njegove mikrolokacije, se opravi detajlni pregled vozila v garaži za pregled vozil. Pri pregledu s službenim psom je pomembno, da ima ta vedno dovolj prostora in mir za delo, da ga čim manj motijo različni zunanji dražljaji. S psom je treba večkrat pregledati posamezni kos prtljage zaradi različnih drugih zanimivih vonjev, predvsem hrane.

Pri kontroli avtobusov, prtljage potnikov na avtobusu velja posebni režim. Pred pregledom avtobusa policist vodjo avtobusa obvesti o načinu opravljanja mejne kontrole. Pri pregledu s službenim psom za iskanje prepovedanih drog morajo potniki iz avtobusa odnesti osebno prtljago v prostor za kontrolo potnikov avtobusa, kjer listine pregleda policist kontrolor. VSP opazuje osebe in tiste, ki vzbujajo sum, da posedujejo prepovedane droge, skupaj s prtljago izloči od drugih potnikov. Prtljaga se razvrsti tako, da ima službeni pes dostop do nje iz vseh smeri in da ga ne moti druga prtljaga. Morebitne sumljive dele prtljage pregleda VSP sam ali pa mu pri tem pomaga policist PMP. Pri delu službenega psa je treba opazovati spremembo njegovega obnašanja, saj je večina prepovedane droge pakirana tako zelo natančno, da izhaja le malo vonja, kar ob drugih močnih vonjavah psu otežuje delo.

Po pregledu prtljage potnikov avtobusa se pregleda tudi avtobus, potniki s prtljago so takrat v prostoru za kontrolo potnikov v avtobusnem prometu. Priprava avtobusa za pregled s psom poleg klasičnih opravil obsega še pospravljanje hrane na stropne police ali iz avtobusa, saj je za psa zelo moteč dejavnik. Poleg tega je treba vizualno pregledati prostor za prtljago zaradi predmetov, na katerih bi se lahko pes poškodoval. Pozornost je treba nameniti odstranjevanju strupenih tekočin, ostrega orodja, olj in maziv, vročih delov motorja ... Pri pregledu avtobusa je vedno navzoč vodja avtobusa, vendar ne sme motiti službenega psa pri delu. S službenim psom se najprej opravita statični in dinamični del pregleda zunanosti avtobusa, vključno s pregledom prostora za prtljago, ki je z ene strani odprt, z druge pa zaprt. Pregleda se tudi prtljaga, ki je bila poslana in med potniki ni lastnika.

Na koncu pregleda še notranost avtobusa, službeni pes se sprva samostojno giba po njem, nato pa ga vodnik usmerja še v predele, ki jih sam ni pregledal. Težje dostopne dele avtobusa (prostor za počitek voznika), dele okoli motorja, stropne dele s klimatsko napravo je s psom težko natančno pregledati, zato jih pregleda

policist PMP skupaj z VSP. Če službeni pes zazna vonj prepovedane droge, se takoj obvesti vodja izmene PMP za nadaljnji postopek. Šele ko je pregled avtobusa končan, policist potnike skupaj s prtljago spusti nazaj na avtobus.

Pri kontroli tovornega prometa je zopet zelo pomembno sodelovanje policista kontrolorja in VSP. Profiliranje potnikov, poznavanje spremnih listin tovora in tovornega vozila sta ključni za napotitev tovornega vozila v temeljito mejno kontrolo. Zaradi načina izgradnje MMP Obrežje je za VSP delo tam še najbolj nemoteno. Tovorno vozilo se izloči na poseben prostor za kontrolo, kjer ni drugega prometa ali oseb, prostor je širok in omogoča nemoteno delo SPP. Pri kontroli kabine prihaja do težav zaradi njene višine in oteženega gibanja psa v njej. Zopet je pomembna priprava prostora, ki je ob množici stvari, ki jih imajo vozniki tovornih vozil v kabini, najdaljši del pregleda. Paziti je treba, da se ne poškoduje tovor, včasih pa je zaradi njegove specifičnosti gibanje psa skoraj nemogoče.

Pri pregledu zunanosti je potrebno poznavanje zgradbe tovornega vozila, da se ne izgubljata čas in energija na krajih, kjer ni prostora za skrivanje prepovedanih drog. Če je tovorni del zaprt s carinsko zalivko, policist obvesti carinske delavce, da jo odstranijo. Za kontrolo tovornih vozil se uporablja tudi posebna garaža s kanalom za pregled podvozja. Kontrolo tovornjakov je smiselno opravljati skupaj z delavci mobilnih carinskih enot, kar je na MMP Obrežje pogosto. Večinoma se SPP uporablja za pregled vozil, ki so bila zasežena kot ukradena.

4 DELO NA MMŽP DOBOVA

Sedež MMŽP Dobova je na PMP Dobova. Po odločitvi Vlade Republike Slovenije imata prehod in PMP t. i. BIP status – Border Inspection Post. Mejni prehod se nahaja 6 kilometrov vzhodno od mesta Brežice. Na leto ga v povprečju prestopi 600.000 potnikov, vendar se število skupaj s številom izrednih vlakov povečuje. Železniška povezava na tem območju je največja, saj tvori t. i. 10. evropski koridor (balkanska pot) in povezuje države južne Evrope z državami severne Evrope.

Kontrola vlakovnih kompozicij na MMŽP Dobova je zelo specifična. Od VSP zahteva predvsem dosledno obvladovanje varnega dela na železnici in poznavanje skritih delov vagonov. Zopet je ključno dobro sodelovanje med policisti PMP in VSP. Ko se VSP odloči za kontrolo vlaka, to najprej sporoči vodji izmene, ki je med kontrolo na peronu postaje in spremlja delo policistov. Brez vednosti vodje izmene VSP s službenim psom nikoli ne sme stopiti na vlak. VSP se pri kontroli s službenim psom osredotoči predvsem na prazne dele vagonov in na prostore, kjer so se zadrževale osebe, ki so operativno zanimive ali so z

vedenjem pri policistih kontrolorjih vzbudile sum in razlog za temeljito mejno kontrolo. Pred pregledom s službenim psom se osebe odstranijo iz kupeja. Ko službeni pes preišče kupe in prtljago, oboje še vseeno pregleda policist. Vlak ima zaradi množice potnikov tudi ogromno vonjav, ki so za psa moteče ali pa mu odvrtaajo pozornost, zato se pes ne sme zadrževati predolgo na istem mestu, ampak mesto raje dvakrat pregleda v krajšem času. V poletnih mesecih je na vlakih vedno izjemno vroče in soparno, zato je treba po možnosti kupeje prezračiti. Sicer je kontrola vlaka omejena na približno 15 minut, vsaka zamuda pa je precej draga. Pregled tovornega vlaka se opravlja izjemoma, kompozicijo je treba za to izločiti na neelektrificiran tir. Posebnost so tudi vlaki iz Turčije do Beljaka, t. i. Optime, saj so poleg potnikov na vlaku še vozila, gibanje službenega psa po vagonu z vozili pa je skoraj nemogoče. Vendar pri kontroli ni časovne omejitve, zato je ob sumu, da se prevaža prepovedana droga, vredno razmisliti o izvedbi mnogih opravil za varno kontrolo vlaka.

Kljub načrtovanemu skorajšnjemu sprejemu Republike Hrvaške v Evropsko unijo pa sedanja »schengenska« meja ne bo kmalu prestavljena. Vse do ukinitve mejnih prehodov oziroma mejne kontrole med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško pa bosta torej navzočnost in sodelovanje VSP v nalogah povezanih za varovanje državne meje nepogrešljivi. Da pa bi jih lahko uspešno opravljali, se morajo nenehno usposabljeni in izpopolnjevati, saj le tako lahko ohranjajo visoko raven strokovnosti in kakovosti kinološkega in policijskega dela.

5 NAMESTO ZAKLJUČKA

Kadrovska zasedba delovnih mest VSP za splošno uporabo v EVSP PU Krško je blizu optimalnega števila, za specialistično uporabo pa bi bil potreben dodaten VSP s službenim psom za odkrivanje prepovedanih drog, saj eden težko izpolnjuje številne naloge.

Čeprav vse analize in statistični podatki kažejo, da smo pri delu uspešni, nas to ne sme zadovoljiti. Stremeti je treba k temu, da bomo uspešnost in učinkovitost še povečali, kar pa je možno le s sodelovanjem in angažiranostjo vseh zaposlenih v enoti. Odprti smo za nove ideje, zato smo pripravljeni sprejeti in obravnavati predloge vsakogar, ki ocenjuje, da bi lahko bili še bolj uspešni z drugačnim pristopom ali načinom dela. Seveda prinašajo vsake spremembe in razvoj tudi slepe ulice in stranpoti. Morebitne napake pa je treba odkrito priznati, jih analizirati in storiti vse, da se ne bi ponavljale. Četudi je policija organizacijsko strogo hierarhičen sistem, pa ugotavljamo, da lahko v tako majhni enoti, kot je naša, uspešno delamo le z visoko stopnjo medsebojnega zaupanja, spoštovanja, občutka pripadnosti in predvsem v prijateljskih odnosih, kar je danes na žalost redkost. Smo vodniki službenih psov v EVSP PU Krško in ponosni smo na to!

SEZNAM LITERATURE

Lastni zapiski.
www.policija.si.

PREDSTAVITEV AVTORJEV

Franc Škvarč je policist od leta 1992. Najprej je delal na Postaji mejne policije Dobova, nato pa je bil na lastno željo premeščen na Policijsko postajo Krško. Od leta 2001 do ustanovitve Enot vodnikov službenih psov Policijske uprave Krško je bil vodnik službenega psa na Policijski postaji Krško, sedaj pa je vodnik službenega psa za splošno uporabo in hkrati vodja praktične vadbe v Enoti vodnikov službenih psov Policijske uprave Krško.

Klemen Dremelj je policist od leta 1994. Najprej je delal na Policijski postaji Ljubljana Šiška. Leta 1997 je postal vodnik službenega psa za splošno uporabo, od leta 2004 pa je vodnik službenega psa za specialistično uporabo (iskanje prepovedanih drog). Leta 2007 je bil na lastno željo premeščen v Enoto vodnikov službenih psov Policijske uprave Krško.

UPORABA REŠEVALNEGA PSA PRI ISKANJU POGREŠANE OSEBE

Alojzij KLANČIŠAR, Enota reševalnih psov pri Kinološki zvezi Slovenije

POVZETEK

Vsebina referata je osredotočena na zakonodajo v Republiki Sloveniji, ki vodnikom reševalnih psov omogoča, da se v različnih organizacijah kot pomoč državnim organom ali kot samostojni subjekt vključujejo v reševalne akcije za iskanje pogrešanih oseb. Predstavljeni so tudi organizacija skupine za iskanje pogrešanih oseb, ki deluje v Kinološki zvezi Slovenije, način sklica, metode dela in dobra praksa iz resničnih iskalnih akcij, ki jih je organizirala in vodila policija samostojno ali v sistemu zaščite in reševanja.

Ključne besede: vodnik reševalnega psa, reševalni pes, enota reševalnih psov, skupina za iskanje pogrešanih oseb, pogrešane osebe, iskalna akcija, sistem zaščite in reševanja.

1 ZAKONSKA PODLAGA

Področje pogrešanih oseb je v slovenski zakonodaji opredeljeno v različnih zakonih in podzakonskih predpisih. V referatu je pozornost namenjena predvsem Zakonu o policiji in Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki kot temeljna zakona določata naloge in pristojnosti pri načrtovanju in izvajanju akcij za najdbo pogrešanih oseb.

1.1 ZAKON O POLICIJI

V 3. členu Zakona o policiji (v nadaljevanju Zpol) je med temeljnimi nalogami policije na prvem mestu varovanje življenja, osebne varnosti in premoženja lju-

di. Ta določba je v zakonu zapisana zelo splošno in si jo lahko razlagamo zelo široko. Tudi pojem »pogrešana oseba« je zelo splošen in si ga lahko različno razlagamo. Največkrat pa gre pri pogrešani osebi za ogroženost oziroma »varovanje življenja ali osebne varnosti ljudi«. Če je ogroženost posledica suma storitve kaznivega dejanja, je akcija za iskanje pogrešane osebe v izključni pristojnosti policije oziroma krajevno pristojne policijske postaje.

1.1.1 Pravila policije

V pravilih so določbe Zpol operativno konkretizirane. Tako je v 97. členu iskanje pogrešanih oseb navedeno kot oblika dela policije za izsleditev osebe, o kateri se domneva, da se je izgubila oziroma da je odšla neznano kam, in okolščine kažejo, da je domneva o pogrešanosti upravičena, ali pa je za osebo razpisana tiralica, iskanje ali razglas.

Iskanje organizirajo policijske postaje (v nadaljevanju PP) ali policijske uprave (v nadaljevanju PU), Generalna policijska uprava (v nadaljevanju GPU) pa takrat, kadar je iskanje večjega obsega in pomena, na območju, kjer je bila oseba pogrešana, oziroma na območju, kjer se domneva, da bi se lahko zadrževala. Iskanje se odredi, če ni možno pričakovati, da bi z drugimi oblikami dela osebo v kratkem času našli.

1.1.2 Iskanje oseb in stvari – usmeritve za delo policije

V tem aktu so že podrobno konkretizirane naloge posameznega delavca v organizaciji in pristojnosti policije.

1.1.3 Naloge uslužbenca operativno-komunikacijskega centra

Regijskemu centru za obveščanje predlaga, da se v iskanje vključijo sile za zaščito, reševanje in pomoč, za aktiviranje katerih je pristojen, vedno pa takrat, ko predvideva, da bo potrebno tudi reševanje.

1.1.4 Naloge uslužbenca Generalne policijske uprave

Predlaga Centru za obveščanje Republike Slovenije (v nadaljevanju CORS), da se v iskanje vključijo sile za zaščito, reševanje in pomoč iz sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

1.1.5 Opomnik za delo Operativno-komunikacijskega centra Generalne policijske uprave

Določa napotitev policistov, odrejanje ukrepov, obveščanje in poročanje ob hujših dejanjih, dogodkih ... Njegov namen je, da ga policist v konkretni zadevi uporabi za izvedbo ukrepov in nalog. V 7. točki (pogrešana oseba) določa ukrepe, ki naj jih policist izvede med načrtovanjem ali izvedbo akcije za izsleditev pogrešane osebe, in sicer:

- predlaga regijskemu centru vključitev njihovih sil za zaščito in reševanje;
- usklajuje ukrepe med posameznimi službami, društvi, ki sodelujejo pri iskanju pogrešane osebe.

2 ZAKON O VARSTVU PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI¹

V vseh primerih, ko je izginotje oziroma pogrešanje osebe posledica naravne ali druge nesreče in ni v stvarni in krajevni pristojnosti policije, se za načrtovanje in izvedbo iskalne akcije uporabljajo določbe Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Zakon je do spremembe in dopolnitve v letu 2006 vseboval le določbo za reševanje iz ruševin, zemeljskih in snežnih plazov, sedaj pa je določba 71. člena širša:

Zaščita, reševanje in pomoč ob naravnih in drugih nesrečah obsega zlasti:

- reševanje iz ruševin, zemeljskih in snežnih plazov,
- iskanje pogrešanih oseb ob naravnih in drugih nesrečah.

3 NAČRTOVANJE, PRISTOJNOST IN VODENJE AKCIJ ZA ISKANJE POGREŠANIH OSEB

Že kratek pregled zakonodaje o pristojnosti policije je pokazal, da je to področje opredeljeno v različnih predpisih in aktih. To je po eni strani dobro, po drugi pa zaradi podrobne opredelitve načrtovanje in vodenje akcij lahko potekata preveč šablonsko.

Pri pregledu pravne podlage o pristojnosti Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje (v nadaljevanju URSZR), kamor spadajo tudi pripadniki sil za zaščito in reševanje, pa poleg zakona ni bilo mogoče najti drugih predpisov, ki

¹ Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona, Uradni list RS, št. 28, 17. 3. 2006.

bi podrobno določali naloge in ukrepe konkretno za pogrešano osebo. Upoštevati je treba, da ko so za iskanje pristojne sile za zaščito in reševanje, akcijo vodi vodja intervencije.

Glede na zakonske pristojnosti in strukturo udeležencev, ki sodelujejo v iskalni akciji, je treba ločiti:

1. Iskanje pogrešane osebe z uporabo pooblastil policije:

V teh akcijah se največkrat iščejo osebe, ki so nevarne ali oborožene. Delo je v izključni pristojnosti policije in v akcijah ne sodelujejo pripadniki sil za zaščito in reševanje.

2. Iskanje pogrešane osebe z uporabo pooblastil policije in sodelovanjem drugih struktur:

Pristojnosti za načrtovanje in vodenje teh akcij ima policija. Če je potrebno, pa lahko na podlagi zakonodaje preko centrov za obveščanje (112) predlaga sodelovanje sil za zaščito in reševanje: vodnikov reševalnih psov v skupini za iskanje pogrešanih oseb pri Kinološki zvezi Slovenije (v nadaljevanju SIP KZS), reševalcev Gorske reševalne službe (v nadaljevanju GRS), jamarjev Jarmarske zveze Slovenije (v nadaljevanju JZS), potapljačev Potapljaške zveze Slovenije (v nadaljevanju PZS), gasilcev Gasilske zveze Slovenije (v nadaljevanju GZS) in drugih. Preko regijskega centra za obveščanje (v nadaljevanju ReCO) lahko posreduje pobudo za aktiviranje in vključitev v iskalno akcijo le za sile, ki so v pristojnosti aktiviranja ReCO ali CORS.

3. Iskanje pogrešane osebe ob naravnih in drugih nesrečah:

Največkrat se aktivira občinski, regionalni ali republiški štab, ki za načrtovanje in vodenje akcije določi vodjo intervencije. To je pripadnik določene enote sil za zaščito in reševanje, ki so v pristojnosti aktiviranja ReCO ali CORS.

4 ORGANIZIRANOST IN SKLIC ENOTE – SKUPINE ZA ISKANJE POGREŠANIH OSEB

Kinološka zveza Slovenije združuje preko 100 društev. Njihov osnovni namen je razvoj šolanja za različne kinološke dejavnosti. Ena od mnogih sta tudi šolanje psov in usposabljanje vodnikov za humanitarno dejavnost. Tako je v KZS tudi komisija za reševalne pse, katere naloge so načrtovanje, vodenje in usklajevanje dela med društvi v Sloveniji, ki se ukvarjajo s tem področjem.

Komisija vsako leto novembra organizira preizkus za vodnike in pse za iskanje pogrešanih oseb. Na podlagi preizkusa pripravi alarmno listo s seznamom kvalificiranih vodnikov in psov SIP KZS, ki ga nato do konca leta pošlje URSZR, ta pa ReCO in CORS, ki jim je podlaga za obveščanje ob aktiviranju, usposabljanju ali delu v resničnih akcijah za iskanje pogrešanih oseb, tako v sistemu zaščite in reševanja kot v pristojnosti drugega organa.

Na alarmni listi za sklic SIP KZS je bilo leta 2009 57 kvalificiranih vodnikov in psov. Enota vodi operativni vodja, v vodstvu pa so še zdravnik splošne medicine, veterinar, vodja logistike in vodje področnih skupin vodnikov reševalnih psov.

Leta 2009 je bilo v enoti pet skupin, ki so na podlagi pogodbe KZS in URSZR pristojni za iskanje pogrešanih oseb na območju Slovenije, in sicer:

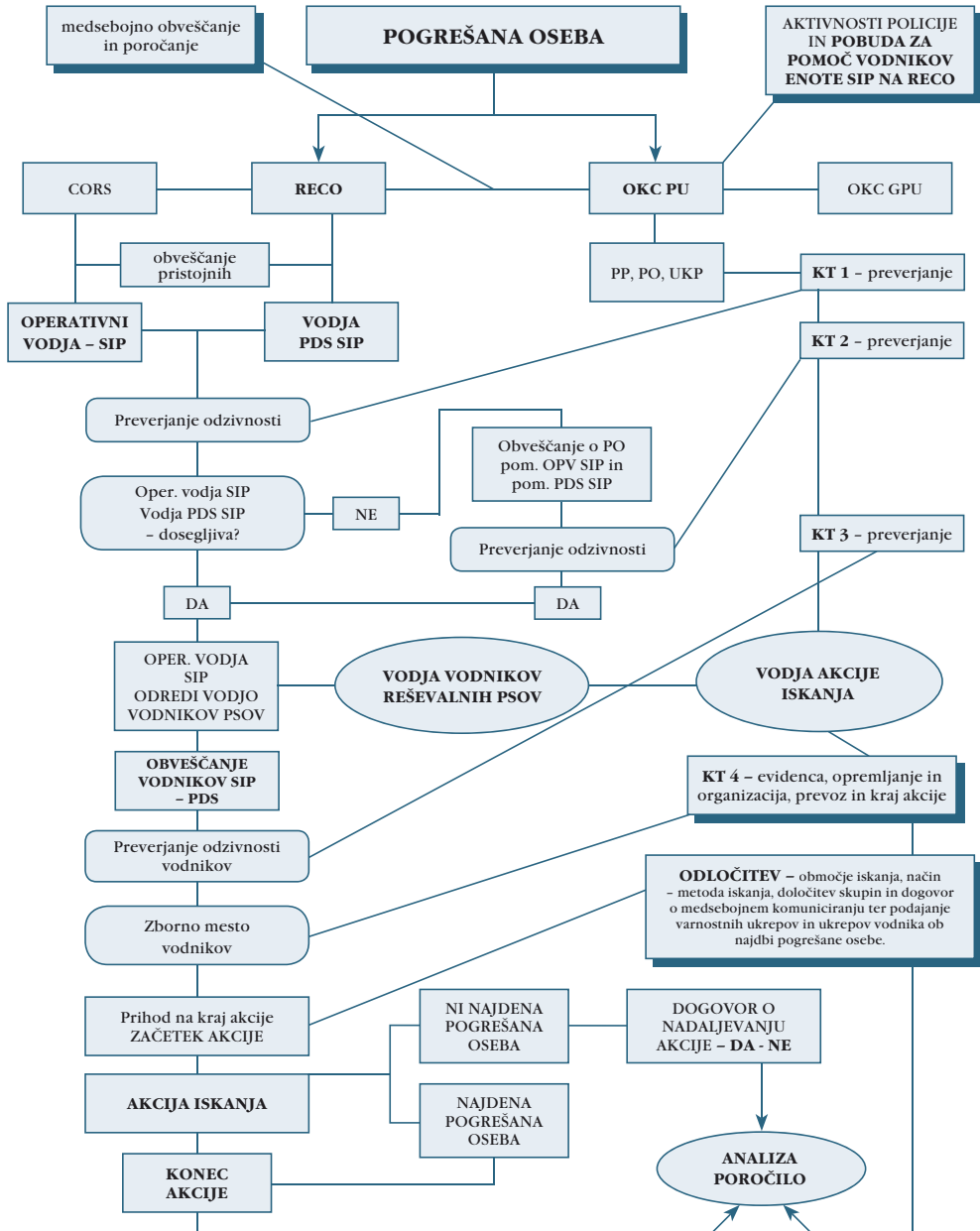
1. skupina (SIP 1) – za Gorenjsko, v kateri je 10 vodnikov s psi;
2. skupina (SIP 2) – za Ljubljano, v kateri je 24 vodnikov s psi;
3. skupina (SIP 3) – za Štajersko, Zasavje, Posavje in Dolenjsko, v kateri je 8 vodnikov s psi;
4. skupina (SIP 4) – za severno Primorsko, v kateri je 7 vodnikov s psi;
5. skupina (SIP 5) – za Obalo, v kateri so 4 vodniki s psi.

Vsi vodniki, razporejeni v skupine, so opremljeni in usposobljeni za samostojno ali skupinsko delo pri iskanju pogrešane osebe. Med sabo so komunikacijsko povezani s prenosnimi zvezami preko sistema ZA-RE in vsaka skupina ima najmanj dva GPS.

4.1 SKLIC ENOTE – SKUPINE ZA ISKANJE POGREŠANIH OSEB

Enota SIP KZS lahko glede na organiziranost, opremljenost in strokovno usposobljenost za iskanje pogrešanih oseb deluje samostojno, v sistemu zaščite in reševanja oziroma pomoči in v sodelovanju z drugimi organi, pristojnimi za iskanje pogrešanih oseb, če za sodelovanje dajo pobudo (Policija, Slovenska vojska ...).

Sklic je prikazan v shemi št. 1.

4.2 METODE – NAČINI DELA V AKCIJI

Način in metoda dela vodnika s psom samostojno ali v skupini sta vedno odvisna od pridobljenih podatkov o času, območju in okoliščinah ter osebnosti pogrešane osebe. Ko je v akciji več vodnikov, o načinu dela odloči vodja, samostojno ali v sodelovanju z vodjo akcije, če jih v pomoč pokliče drug organ.

Delo vodnikov s psi je v iskalni akciji osredotočeno na pregled posameznega objekta, ožjega ali širšega urbanega ali naravnega okolja. Bistvenega pomena je, da psi vodnikov enote SIP KZS niso usposobljeni za iskanje po sledi, ampak za pregled objekta oziroma območja z iskanjem z dvignjenim smrčkom. Prav to je bistvena prednost, saj gre pes lahko v akcijo tudi po več dneh, ko so območje že prehodile različne osebe – naključno ali pa kot iskalci pogrešane osebe.

Praksa je pokazala, da je tako naučen pes bistveno bolj uporaben v iskalni akciji kot pes slednik. Tudi po več dneh so uspešno našli pogrešane osebe, zakopane v zemlji ali gramozu ali utopljene. Uspešni so bili tudi pri najdbi pogrešanih oseb, ki so bile obešene na višini (drevesih).

Odvisno od podatkov, pridobljenih pred iskalno akcijo ali na samem kraju, se najpogosteje uporabljajo naslednji načini oziroma metode dela:

- pregled objekta (hiše, gospodarskega poslopja ...),
- pregled prevoznega sredstva (avtomobila, plovila ...),
- pregled ožje okolice objekta ali najdenega prevoznega sredstva ...,
- pregled širšega območja (v celoti ali delno),
- hitri pregled ožjega območja, pešpoti, ceste ...,
- pregled območja v strelcih – samostojno ali v sodelovanju z drugimi sodelujočimi v akciji.

5 PRIMERI DOBRIH AKCIJ

Število akcij za iskanje pogrešanih oseb se iz leta v leto povečuje. K temu je v zadnjih letih bistveno pripomogla sprememba dela vseh odgovornih inštitucij in organov, ki so pristojni za to področje. Bistveno so se spremenila merila za odločitve, kdaj načrtovati in izvesti akcijo, predvsem za iskanje pogrešanih otrok in starejših, slabotnih oseb.

Enota SIP KZS je pred petimi leti v akcijah iskanja, ki jih organizira in vodi policija, sodelovala do desetkrat na leto, v zadnjih treh letih pa so sodelovali v več kot sedemdesetih akcijah. K temu napredku je bistveno pripomogel tudi podpis sporazuma o medsebojnem sodelovanju Policije na področju kinologije s KZS (komisija za reševalne pse).

5.1 RESNIČNE AKCIJE²

- Leta 2001 se je v jami Ojstro v Hrastniku zgodila huda rudarska nesreča, v kateri je bilo pogrešanih pet rudarjev. Po več dneh iskanja so reševalne ekipe našle le dva. Peti dan po nesreči je znanec, ki je deloval v štabu reševalne akcije, osebno poklical operativnega vodjo enote SIP KZS in zaprosil za sodelovanje vodnikov z reševalnimi psi. Ker so se nekateri vodniki in psi že usposabljali tudi v zasavskih rudnikih in celo v jami Ojstro, je bilo sodelovanje odobreno.

Še istega dne popoldne je odšlo v rudnik 10 vodnikov. Po nekaj urah iskanja v težkih razmerah, tako za vodnike kot tudi za pse, rudarjev žal niso našli. Štirinožni prijatelji pa so kljub nemogočim razmeram z mimiko in obnašanjem dobro usposobljenim vodnikom nakazali mesta, kjer se pogrešani rudarji najverjetneje nahajajo. Vse ugotovitve je vodja akcije iskanja posredoval štabu, ki je na kraju vodil akcijo. Nato so reševalne ekipe začele odstranjevati več tisoč kubičnih metrov mulja in že po nekaj urah našle enega pogrešane- ga rudarja, na drugem nakazanem mestu pa so našli drugega pogrešanega rudarja. Zadnji rudar naj bi bil zasut v 70 metrov globokem vpadnem jašku, kot so nakazali psi reševalci. Vodja reševalne akcije je za potrditev ponovno poklical vodjo reševalnih psov. Težko je bilo odločiti, vendar je bil odgovor pritrdilen – če sta bila dva rudarja najdena tam, kjer so nakazali psi, mora biti tam tudi tretji. »Verjamem pasjemu nosu, zato odstranite tistih nekaj 1.000 kubičnih metrov mulja in ga boste našli«. Po enem dnevu odstranjevanja mulja so požrtvovalni rudarji reševalci le par metrov pred dnom našli še zadnjega pogrešanega tovariša. Žal so bili vsi mrtvi, vendar je pasji smrček pomagal tudi, da so pretreseni svojci v zadnje slovo in počitek dobili svoje najdražje.

- Operativnega vodjo enote SIP KZS je po telefonu poklical pomočnik komandirja PP Sežana in vodnike reševalce povabil k sodelovanju pri iskanju ženske, ki je kazala očitne znake psihične prizadetosti in je bila pogrešana že četrti dan. V akcijo je odšlo preko 20 vodnikov in po dveh urah je bila pogrešana oseba najdena živa, približno 2 km od doma globoko v gozdu, zelo premočena in premražena. Po prvem pregledu zdravnika iz enote reševalcev je bila z reševalnim vozilom prepeljana v tamkajšnji zdravstveni dom in kasneje v splošno bolnišnico, kjer je bila po nekaj dneh odpuščena.
- PP Koper in PU Koper so že drugi dan vodili iskalno akcijo na širšem območju, kjer je bila pogrešana oseba zadnjikrat videna. Drugi dan so v akcijo povabili tudi vodnike reševalce. Iskanje je bilo organizirano v dveh skupi-

² Imena udeležencev in točni datumi so namenoma izpuščeni.

nah (vodniki reševalci ter več policistov in občanov), vsaka je iskala na svojem območju. Vodja akcije je povedal, da sta ponoči območje že pregledala dva policista vodnika službenih psov, vendar neuspešno. Po dobrih 50 minutah iskanja je en vodnik reševalec našel moško truplo, glede na opis oblačil so sklepali, da je najverjetneje pogrešana oseba. Vodniki reševalci so kraj zavarovali do prihoda policistov, ki so prevzeli ogled in izvedli nadaljnji postopek. Ugotovljeno je bilo, da je bilo res najdeno truplo pogrešane osebe. Policist, ki je ponoči pregledoval isto območje, je povedal, da je bil s službenim psom zelo blizu, vendar pes trupla ni nakazal.

6 NAMESTO ZAKLJUČKA – PREDLOGI IN POBUDE NAČRTOVALCEM ISKALNIH AKCIJ

Predstavitev organiziranosti vodnikov reševalcev v Sloveniji, analiz in statističnih podatkov o vodnikih, psih in akcijah bi bila lahko veliko bolj obsežna, kot je v tem prispevku. Zato na koncu le nekaj pogledov in predlogov za izboljšanje stanja na tem področju:

- vodnike s psi enote SIP KZS je treba vključiti v sodelovanje že ob načrtovanju akcije;
- pobuda za vključitev mora postati sistem, ne pa izhod v sili oziroma glede na poznanstva;
- uporabnost in način vključitve vodnikov reševalnih psov morata najti mesto v izobraževalnem procesu policistov;
- vsem sodelujočim v iskalni akciji je treba zagotoviti enoten sistem komuniciranja;
- potrebno je sprotno medsebojno sodelovanje GPU, PU, PP in URSZR (silami za zaščito in reševanje) na tem področju;
- nacionalni preizkus za vodnike reševalnih psov za uvrstitev na seznam intervencijskih enot sil za zaščito in reševanje pri URSZR.

Slednje se nam zdi zelo pomembno za čim hitrejšo organizacijo akcije za izsleditev pogrešane osebe, saj lahko sicer hitro začnemo nazadovati namesto napredovati. Čas, ki preteče od ugotovitve, da nekoga ni na kraju, kjer bi moral biti, pa do takrat, ko je oseba najdena, je za bližnje sorodnike zelo stresen. Zato mora biti skupni cilj, da je ta čas čim krajši. Prav zato bi bilo treba zaupati našim štirinožnim prijateljem, da s svojim smrčkom pripomorejo k temu.

SEZNAM LITERATURE

Lastni zapiski.

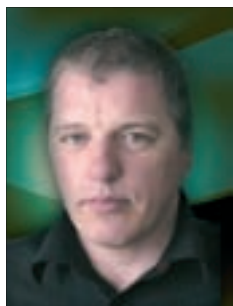
Pravilniki za preverjanje znanja in usposobljenosti reševalnih psov ter vodnikov (2008).

Ljubljana: Kinološka zveza Slovenije, kampanja za reševalne pse.

PREDSTAVITEV AVTORJA

Alojzij Klančičar se je po končani kovinarski poklicni šoli, odsluženem vojaškem roku in končani Šoli za miličnike leta 1979 zaposlil na Postaji milice Domžale. Leta 1985 je končal študij na Višji šoli za notranje zadeve in postal komandir Postaje milice Zagorje ob Savi. Leta 1996 je bil premeščen za vodjo izmene v Operativno-komunikacijskem centru Policijske uprave Ljubljana, kjer se je leta 2006 upokojil. Od leta 1995 je član Komisije za reševalne pse pri Kinološki zvezi Slovenije (KZS), od leta 2003 je koordinator med KZS, Upravo Republike Slovenije za zaščito in reševanje in Policijo (Generalno policijsko upravo), od leta 2004 pa je tudi operativni vodja enote – skupine reševalnih psov.

METODE ŠOLANJA REŠEVALNIH PSOV

Roman STARMAN, Služba direktorja Policijske uprave Koper,
Zveza reševalnih psov Slovenije, Društvo za reševalne pse Burja Koper

POVZETEK

V svetu šolajo reševalne pse na različne načine. Razlikujejo se predvsem v motivatorjih. Največja razlika med načini šolanja pa je drugje. Reševalnega psa lahko šolamo »mehansko«, kot na primer za poslušnost, lahko pa vzpodbujamo pasje nagone. V nasprotju s službenim oziroma policijskim psom reševalni pes ne sme pokazati agresije do ljudi in do drugih psov. Prav zato je način šolanja zelo pomemben. Izogibati se je potrebno, da bi pri psu med delom vzpodbudili obrambni nagon. Najboljše rezultate dosegamo z vzpodbujanjem lovskega nagona pri šolanju.

Ključne besede: vodnik reševalnega psa, reševalni pes, enota reševalnih psov, reševalna dejavnost, šolanje reševalnega psa, motivator pri učenju, lovski nagon, ruševine.

UVOD

Najbolj znani reševalni pes na svetu je zagotovo Barry, bernardinec, ki je v letih 1800–1812 v Alpah na italijansko-švicarski meji rešil več kot 40 ljudi, ki so omagali v snegu.

Slika 1: Barry

Vsem je tudi znana slika novofundlanca, ki stoji na pomolu in ima ob nogah iz morja rešeno deklenco. To je romantika iz preteklosti. Toda realnost je drugačna. V časopisnih fotografijah pravih eksplozij ali potresov ni prostora za romantiko.

Sliki 2 in 3: Ruševine po potresu na Sumatri (foto: Roman Starman)

Slike prikazujejo hladno realnost: popolnoma ali delno porušene zgradbe. Mnogo ljudi je izgubilo vse imetje in postali so brezdomci. Na fotografijah pa so tudi ljudje, čeprav jih ni videti, ker so zakopani pod ruševinami. Mnogi umrejo takoj po nesreči, nekateri pa so še živi, toda globoko pod ruševinami se komajda premikajo, nekateri so ujeti v zasutih prostorih. V takih razmerah lahko le čakajo in upajo. Lahko trkajo in vpijejo, čeprav glasovi težko pridejo do zunanjega sveta. Skušali bodo preživeti s tisto malo vode, ki pronica med ruševinami. Pomoč mora priti ...

Takoj po prvem sporočilu o nesreči začno ukrepati tudi v tujini. Takoj pošljejo denar, odeje, hrano in šotore. To je za tiste najnujnejše potrebe preživelih. Žrtve, ki ležijo pod ruševinami in čakajo na pomoč, pa ne potrebujejo denarja ali odej. Zanje je življenjskega pomena hitra pomoč reševalcev, da jih bodo izkopal.

Toda najprej jih je treba najti. Kljub velikemu tehnološkemu napredku človeštva še vedno nismo sposobni najti zasutih soljudi. Samo dobro šolani reševalni psi lahko učinkovito najdejo ljudi pod ruševinami. Prav zato je najbolj pomembno, da na mesto katastrofe najprej pridejo reševalni psi!

1 SPLOŠNO O ŠOLANJU

Ko govorimo o dobrem reševalnem psu, mislimo na takega, ki lahko strastno in intenzivno išče ljudi dlje časa. Večina je mnenja, da psi ne morejo intenzivno iskati več kot 15–20 minut. Vsem nam pa mora biti cilj, da pes v realni akciji dela dlje. Ob potresu mora pes iskati več dni zaporedoma.

Ko sem se letos pripravljaj za svetovno prvenstvo, sem s Kano¹ pridobival iskalno kondicijo tako, da sem na določeni trasi, dolgi približno 4 km, nekje skrtil markerja in ji ukazal, naj ga poišče. Našla ga je po več kot uri iskanja. To sva počela daljše obdobje vsak dan. Kani sem samo na začetku ukazal iskanje, nato pa je samostojno iskala celo uro.

In to je naš cilj: pes mora iskati sam, ker on to želi. Še več, ker on to neizmerno želi. Če pes išče, ker mora, ker to od njega zahteva vodnik, ali če ga je treba stalno popravljati ali opominjati, potem iskanje ne bo tako učinkovito. Kmalu pride do stalnega psihičnega pritiska, ki je za psa zelo utrujajoč. Pes se hitreje utruji, če vodnik nanj izvaja pritisk.

Seveda je iskanje pogrešanih ali zasutih fizično in psihično trdo delo. Toda če pes dela, ker tako sam želi, kot rečemo, prosi za delo, lahko išče več ur. To lahko dosežemo, če je metoda šolanja neposredno povezana z njegovimi naravnimi sposobnostmi in nagoni.

Od vodnika pričakujemo, da bo imel posebno razumevanje za psa. Vodnik in pes morata biti dobro uigran tim.

2 METODE ŠOLANJA

Pri šolanju reševalnega psa uporabljamo različne motivacije. Pes bo delal, če bo motiviran, ker bo pričakoval določeno nagrado za svoje vedenje.

Motivatorji, ki jih uporabljamo:

- pohvala (pes jo ima rad, vendar traja malo časa, npr. le nekaj minut);
- hrana (psi jo imajo radi, vendar tudi ne traja dolgo – le približno 20 minut);
- igra (boljša od hrane – odvisno od psa, a tudi ne dovolj dolga);
- lov (omogoča dolgo in intenzivno iskanje).

Med vsemi omenjenimi pri šolanju najpogosteje uporabljamo hrano in igro (plenilski nagon).

2.1 HRANA KOT MOTIVATOR

Dobre strani šolanja s hrano: markiranje je lažje, z markerjem pes ne doživlja konflikta.

¹ Kana je moja labradorka, s katero sva leta 2008 postala svetovna prvaka v iskanju pogrešanih oseb in leta 2009 osvojila 2. mesto na svetovnem prvenstvu reševalnih psov. Udeležila sva se tudi reševanja na Sumatri, ki jo je prizadel katastrofalni potres.

Slabe strani: izpolnjeni morajo biti pogoji (lačen pes), največkrat je težava v vročini, ko psu ni do hrane. V današnjem času, ko dobro skrbimo za psa, ve, da bo zvečer vsekakor dobil svoj obrok, in težko dosežemo, da bi dlje časa iskal. Smiselno bi bilo le tako, da bi si pes moral vsak dan »ujeti« oziroma poiskati svoj obrok. Vendar se lahko pojavijo težave v dejanski akciji, npr. ob potresu je hrana v ruševinah in pes bi namesto ljudi iskal hrano.

Kot že rečeno: hrana kot motivator ne omogoča dovolj dolgega dela reševalnega psa.

2.2 IGRA KOT MOTIVATOR

Igra je najpogosteje uporabljen motivator za pse. Največ vodnikov v Sloveniji in v svetu uporablja naslednji način, ki temelji najprej na krdelnem, nato pa na plenilskem nagonu.

Na začetku se psu skriva vodnik. Pri tem vzpodbuja krdelni nagon – pes išče člana svojega krdela. Ko ga najde, se vodnik poigra z njim. Kasneje se skrivata vodnik in marker, na koncu pa le marker. Metoda temelji na prepričanju, da mora igrati marker najpomembnejšo vlogo, da si pes želi igre z njim.

Zakaj nastajajo pri tem težave? Pes dela, ker pričakuje določeno nagrado oziroma igro. Ko najde markerja, ga nakaže z laježem, marker potegne igračo in se začne z njim igrati (pretepati za igračo). Gre za plenilsko igro – merjenje moči. Ljudje mislimo, da si to pes želi. Pes si mora igračo izbrati.

Verjetno si pes to res želi doma v družbi, z ljudmi, ki jih pozna in jih tudi šteje za del svojega širšega krdela. Vendar s popolnim tujcem, ki morda oddaja zanj negativno energijo, za psa igra pogosto ni prijetna, zato doživlja stres.

Kaj se dogaja s psom, kako razmišlja med iskanjem? Na popolnoma neznanem terenu mora najti neznanca, ga oblajati in se nato z njim še boriti za igračo. Pogosto se želi temu izogniti in se pretvarja, da markerja ni zaznal. Temu pravimo konflikt z markerjem.

Pes vedno pričakuje enak razvoj dogodkov, kot jih doživlja na treningih. Če se mora torej na treningih boriti za igračo, bo to pričakoval tudi na izpitu ali v realni akciji. To pa lahko vzpodbudi obrambni nagon. Takrat pes reagira le na dva načina: z napadom ali begom. Tako psi reagirajo tudi med iskanjem: plašni bodo zapustili markerja, ker jim bo neprijetno, karakterni močnejši psi pa bodo pogosto »napadli«. Zaradi želje po igrači in živčnosti začnejo ščipati ali pa kar konkretno napadejo.

Reševalni pes se nikoli ne sme dotakniti ponesrečenca, saj bi ga lahko dodatno poškodoval. V takem primeru je treba psa takoj odstraniti s šolanja in ne sme opravljati reševalnih izpitov.

2.3 LOV

Opisani metodi dela s hrano in igro pogosto omogočata dobro delo reševalnega psa. Toda mi hočemo več! Hočemo, da postane »nor« na iskanje. Hočemo bolj motiviranega psa, ki bo prosil za delo.

Ta metoda temelji na ideji, da sta vodnik in pes tim, ki gre na lov. Vodnik je vodja, ki spusti psa v lov in ga med lovom vodi in usmerja.

Pes v bistvu lovi ljudi. No, neprijetno bi bilo, če bi v človeku videl plen. Zato od človeka dobi nadomestni plen – priljubljeno igračo, s katero se sam poigra, na koncu pa sledi zamenjava plena. To je v kratkem vse. Seveda pa le ni tako preprosto.

Reševalnega psa lahko šolamo na več načinov, v grobem pa sta dva osnovna:

- mehansko šolanje in
- naravno šolanje z vzpodbujanjem nagonov.

Mehansko bomo sicer lahko izšolali psa, da bo iskal, toda ob tem ne bo čutil zadovoljstva in bo hitro odnehal. Namesto da bi usmerjeno gradili na naravnih pasjih nagonih, jih z rutinskimi postopki zmanjšamo in pogosto dajemo velik pomen popolnoma nepomembnim stvarim. Takim psom manjka intenzivnosti in vnetosti pri iskanju ter razvitega iskalnega nagona, da bi lahko dolgo iskali.

Kateri je torej pravi način? Moj odgovor je lov. Lov je tista naloga, za katero je človek psa najprej uporabil. Lov je pasje najmočnejše področje. In lov je iskanje!

Pes je po osnovnih lastnostih zelo podoben volku, zato njegovo lovsko vedenje lahko uspešno primerjamo s pasjim. Lovski nagon je kompleks nagonov, ki jih ima plenilec in omogočajo njegovo lovsko vedenje.

V nadaljevanju bom poskušal predstaviti primerjavo med lovom plenilca v naravi, kot nam jo je predstavil priznani kinolog Zvone Es, in iskanjem reševalnega psa po metodi dr. Ruuda Haaka in dr. Resi Gerritsen, kot ju opisujeta v knjigi K 9.

Tabela 1: Primerjava lova plenilca z iskanjem reševalnega psa

LOV PLENILCA V NARAVI	PRENESENO V REŠEVANJE
REGISTRIRANJE ALI ZAZNAVA PLENA (napetost narašča) Vidno, slušno, z nosom.	PES ZAZNA MARKERJA (napetost narašča) Opazimo spremembo gibanja, spremembe na telesu (rep, ušesa, glavo dvigne, voha ...).
PRIBLIŽEVANJE PLENU Pritajeno (napetost narašča).	Poskuša priti čim bližje izvoru vonja - mikrolokacija.
TRENUTEK ODLOČITVE ZA NEPOSREDNI NAPAD Napetost narašča pred eksplozijo - začne se lov. Pes se sam odloči, kdaj neskoči plen.	NAKAZOVANJE KOT PRIPRAVA ZA SKOK NA PLEN Pes nakazuje markerja - napetost v psu še vedno raste in je najvišja tik preden dobi igračo. Marker odloči, kdaj psu da nadomestni plen - igračo.
NASKOK IN UGRIZ V PLEN	SKOK NA PLEN GRABLJENJE Marker da psu nadomestni plen - igračo. Tu se prične faza sproščanja za psa.
PRITEGNITEV IN ZAUSTAVITEV BEŽANJA Plen pritisne ob tla UBIJANJE PLENA tresenje. Odnese na varno, PREVERJANJE gleda v plen in preverja, ali je še živ.	UBIJANJE IN ODVLEČENJE PLENA Pes zgrabi igračo in z njo steče stran, jo ubija (trese), meče v zrak, se igra z njo. PREVERJA - in gleda v igračo, jo skuša prebuditi z gobcem ali z ного. Pes izživi nakopičeno energijo do popolne sprostitve.
Krdelne živali plen delijo s krdelom, ob upoštevanju hierarhije. Prvi se naje vodja, oz. dobi najboljši del.	DELITEV PLENA Ko pes izživi nagon, pride z igračo do vodnika in zamenja igračo za hrano.

Iz primerjave je razvidno, da poskušamo pri šolanju psa čim bolj posnemati vedenje plenilca v naravi in upoštevati njegove občutke v posameznem trenutku lova.

Vedno poudarjam, da se najpomembnejša faza začne, ko pes od markerja dobi igračo. Takrat se začne faza sproščanja. Biti moramo potrpežljivi in pustiti psu, da vodi igro. On odloča, kako bo sproščanje potekalo. Če pride do nas, lahko oživimo plen, sicer pa se raje izogibamo dotikanju plena. Ne jemljemo mu ga iz gobca, dokler ga sam ne izpusti pred naše noge (morda na začetku tega ne bo storil pred nami, ampak to naj bo končni cilj).

Zelo pomembna je delitev plena: narediti moramo tako, da bo povezava med igračo in hrano jasna. Zato hrano položimo na igračo, in ko jo pes poje, igračo spravimo. Takrat je plen naš, psu, ki je hierarhično pod nami, smo prepustili njegov delež. Tako je pes zadovoljen, potešen, umirjen ...

S tem še ni konec našega ukvarjanja s psom: ponudimo mu vodo in ga peljemo še na krajši sprehod, lahko se zunaj delovišča z njim poigramo in šele nato ga napotimo v avto ali privežemo.

Faza sproščanja je najpomembnejša. Zadovoljstvo, ki ga občuti pes na koncu, ga bo gnalo v naslednje iskanje – lov. Če psu po iskanju preprosto vzamemo igračo in ga »vržemo« v avto ali privežemo k nahrbtniku, ostane razočaran – v bistvu ga kaznujemo.

Pes podzavestno dela za končni cilj. To je hrana. Vendar ko krene v lov, nima pred očmi kosa mesa. Lovski nagon, ki ga žene, je nekaj, čemur se ne more upreti, kar je prirojeno.

Pri učenju po tej metodi psa posebej ne učimo nakazovanja. Najprej poskušamo izzvati iskalno strast. Pes najprej išče in dobi igračo pri markerju, ne da bi moral za to storiti kar koli drugega, kot ga najti. Nič hudega, če prve pol leta še ne zalaja ob markerju. V tem obdobju razvije iskalno strast, ki je ključna za intenzivno delo. Ko je dovolj motiviran, bo zalajal zato, ker ne dobi takoj svoje igrače – zalajal bo zaradi razburjenosti, ki jo doživlja ob najdbi, ne pa zato, ker smo mu to ukazali.

3 UČNI PROCES

Proces pasjega učenja reševanja je sestavljen iz naslednjih korakov:

- osredotočenje psa na igračo;
- vzpostavitev povezave med igračo in človekom;
- uvajanje iskalnega območja s človeškim vonjem.

Tak način učenja temelji na naravnem pasjem nagonu za iskanje. Premikajoč predmet vzbudi nagon: predmet dobi vlogo plena. To lahko uporabimo za učenje, pes bo iskal z navdušenjem in motivacijo. Najprej ga pripravimo do tega, da se osredotoči na igračo, nato vzpostavimo povezavo med igračo in človekom. Pes enači najdbo človeškega vonja v iskalnem območju z najdbo igrače. Hoče priti do igrače, zato jasno opozori vodnika, ko pride do nadomestka.

ZAKLJUČEK

V prispevku sem želel na kratko predstaviti način šolanja, ki ga uporabljam zadnjih sedem let in je prinesel mnogo vrhunskih rezultatov. Psi, ki jih šolamo po tem načinu, postanejo sproščeni in motivirani iskalci. Največja težava pri šola-

nju reševalnih psov v večini društev po Sloveniji je, da psov ne moremo izbirati. Ljudi, ki so pripravljene leta in leta trdo trenirati, ni veliko. Tako moramo delati s skoraj vsakim vodnikom in psom, ki se pojavita v društvu, le redke zavrremo. Trudimo se z vsemogočimi pasmami in mešanci. Mnogi med njimi imajo zelo slabo razvite nagone, ki so potrebni za šolanje. Prav zato smo pridobili veliko izkušenj pri delu.

Reševalna dejavnost je v Sloveniji na visoki ravni in v svetu smo zelo cenjeni. Zagotovo ni naključje, da je bilo v reševalni akciji v organizaciji reševalnih psov IRO na Sumatri v Indoneziji, ki jo je prizadel katastrofalen potres, od 33 udeležencev kar 13 Slovencev.

Da Slovenci dosegamo take uspehe v mednarodnem merilu, je zagotovo zasluga tudi sistema dela, ki se pri nas vse bolj uveljavlja in sta ga razvila moja prijatelja, priznana nizozemska strokovnjaka dr. Ruud Haak in dr. Resi Gerritsen.

Od njiju sem se največ naučil. Poleg tega sem imel ob sebi vedno izjemno ekipo. Na njenih članih in njihovih psih sem lahko razvijal in gradil svojo teorijo in prakso.

SEZNAM LITERATURE

Gerritsen, R., Haak, R. (2003). K 9 - Iskanje in reševanje. Ljubljana: Komisija za reševalne pse KZS.

Lastni zapiski.

PREDSTAVITEV AVTORJA

Roman Starman je diplomirani varstvoslovec, zaposlen kot vodja Službe direktorja Policijske uprave Koper. V policiji je zaposlen od leta 1983. S psi se ukvarja v prostem času. Je predsednik Društva za reševalne pse Burja iz Kopra, kjer je aktiven tudi kot inštruktor. Kot vodnik labradorke Kane sodeluje v državni enoti ZRPS, že vrsto let pa je tudi član mednarodne reševalne enote IRO (International Rescuedog Organization). Največji uspeh sta s Kano dosegla leta 2008, ko sta zmagala na svetovnem IRO prvenstvu vodnikov reševalnih psov na Hrvaškem, leta 2009 pa sta v Romuniji osvojila drugo mesto. Oktobra 2009 sta bila del mednarodne IRO ekipe, ki je iskala preživele v ruševinah na otoku Sumatra, ki ga je prizadel katastrofalni potres.

ZAŠČITA ŽIVALI IN MOŽNOSTI ZA USTANOVITEV POLICIJE ZA ZAŠČITO ŽIVALI

Drago KOCBEK, Policijska uprava Murska Sobota, Enota vodnikov službenih psov

POVZETEK

Referat obravnava zakonodajo za zaščito živali ter trenutno urejenost v naši državi. Avtor predstavlja osebna stališča in predlaga nekaj možnih pristopov za bolj sistemsko in celovito ureditev tega področja oziroma reševanje problematike. Pri tem se opira tudi na sedanjo organiziranost enot vodnikov službenih psov v slovenski policiji.

Ključne besede: zaščita živali, enota vodnikov službenih psov, vodnik službenega psa, šolanje psa, oskrba psa, zapuščene živali.

UVOD

Za obravnavo naslovne teme sem se odločil na podlagi občasnih ogledov televizijskih oddaj na programu Animal Planet, kjer prikazujejo primere mučenja živali v Združenih državah Amerike in reševanje te problematike s pomočjo posebnih služb. Kot slab poznavalec angleškega jezika sem jih poimenoval kar policija za živali. Ob tem sem kar pogosto pomislil na mučenje živali pri nas in naš pristop do teme, ki pa še zdaleč ni podoben ameriškemu. Sicer se zavedam, da je tudi v Združenih državah Amerike realnost precej drugačna kot prikazano na televiziji, vendar pa prav gotovo veliko naprednejša kot pri nas. Zato sem se odločil, da predstavim del trenutne zakonodaje s tega področja pri nas in osebno videnje možnih pristopov za učinkovitejše delo oziroma reševanje te problematike. Ker je referat predstavljen na srečanju kinologov, sem se omejil predvsem na zakonske določbe, ki obravnavajo pse in pristojnosti Policije.

1 ZAKON O ZAŠČITI ŽIVALI

1.1 SPLOŠNE DOLOČBE

V nadaljevanju so navedene določbe Zakona o zaščiti živali¹ (v nadaljevanju ZZZiv):

2. člen

»Zaščita živali po tem zakonu je dolžnost vseh pravnih in fizičnih oseb, ki so v kakršnemkoli odnosu do živali, zlasti pa skrbnikov živali; lokalnih skupnosti in države; veterinarskih, živinorejskih, znanstveno-raziskovalnih in pedagoških zavodov; lovskih, kinoloških in drugih organizacij, ki združujejo vzreditelje živali; društev proti mučenju živali in drugih društev, ki so se ustanovila za uveljavljanje in izvajanje deklaracije o pravicah in zaščiti živali« (ZZZiv, 2007: 1).

4. člen

»Mučenje živali je:

- vsako ravnanje ali opustitev ravnanja, storjeno naklepno, ki živali povzroči hujšo poškodbo ali dalj časa trajajoče ali ponavljajoče trpljenje, ali škodi njenemu zdravju;
- nepotrebna ali neprimerna usmrnitev živali« (ZZZiv, 2007: 2).

5. člen

»4. Hišne živali so psi, domače mačke, sobne ptice, mali glodalci, terarijske, akvarijske in druge živali, ki se vzrejajo ali redijo za družbo, varstvo ali pomoč človeku.

6. Nevarne živali so živali, ki ogrožajo okolico zaradi svoje neobvladljivosti oziroma kažejo napadalno vedenje do človeka« (ZZZiv, 2007: 2).

Komentar: Poraja se vprašanje, če navedena 6. točka zajema tudi psa, saj je v 23. točki istega člena posebej navedeno, kaj je nevaren pes. Če je pes izvzet iz 6. točke 5. člena, pa je vprašljiva uvrstitev psa, ki še ni ugriznil živali ali človeka, ampak je s svojim vedenjem (renčanje, kazanje zob) le povzročil strah pri ljudeh.

¹ Zakon o zaščiti živali (ZZZiv), Uradni list Republike Slovenije, št. 98/1999, 126/2003, 61/2006, 14/2007.

»18. Zapuščene živali so najdene, oddane ali odvzete hišne živali« (ZZZiv, 2007: 2).

»23. Nevaren pes je pes, ki je ugriznil človeka oziroma žival. Za nevarne pse se ne štejejo:

- službeni policijski ali vojaški psi, katerih ugriz je posledica izvajanja službene dolžnosti;
- psi, katerih ugriz je posledica nedovoljenega vstopa osebe v objekt ali na ograjeno zemljišče, ki je na vhodu označen z opozorilnim znakom« (ZZZiv, 2007: 2).

»24. Posebno huda telesna poškodba je poškodba, kot je opredeljena v kazenskem zakoniku in jo kot tako ugotovi zdravnik, ki obravnava poškodbo človeka zaradi ugriza psa« (ZZZiv, 2007: 2).

6. člen

V prvem odstavku tega člena je navedeno: »Za prijavo in gojitev hišnih živali se uporabljajo določbe zakona, ki ureja veterinarska merila skladnosti, pri čemer pristojne veterinarske organizacije ob prijavi psa v centralni register psov vnesejo podatke o psu in osebno ime, naslov stalnega oziroma začasnega prebivališča ter enotno matično številko občana (EMŠO) lastnika psa oziroma za službene pse podatke o državnem organu za namen ugotavljanja lastništva živali v primeru zapuščene živali ali ugriza psa« (ZZZiv, 2007: 2).

Komentar: Na podlagi osebnega poznavanja kinologije sem mnenja, da je potrebna veliko doslednejša določba 6. člena, ker namreč nikjer ni določena obveznost vzreditelja (tudi nerodovniških psov) oziroma novega lastnika psa (smiselno tudi drugih živali, ki so lahko nevarne), da prijavi posedovanje nevarne živali. Kazenske sankcije so le za lastnika živali, ki izločajo strup, s tem pa ostaja velik sivi prostor neregistriranih psov, pretežno nerodovniških.

2 ZAŠČITA ŽIVALI

2.1 REJA ŽIVALI

10. člen

»Prepovedano je prodajati ali podarjati hišne živali osebam, mlajšim od 16 let, brez pisne privolitve njihovih staršev ali skrbnikov« (ZZZiv, 2007: 3).

Komentar: Splošno znano dejstvo je, da se veliko hišnih živali kupuje otrokom ob različnih praznovanjih, brez predhodnega posvetovanja staršev o primernosti in ustreznosti živali glede na okoliščine nastanitve in oskrbe. Prav slednje pa je velikokrat razlog, da pride do zanemarjanja oziroma v skrajnih primerih do zapustitve ali mučenja živali, saj sčasoma za otroka ni več zanimiva, odraslim pa je le v breme.

V 11. členu ZZZiv je določeno: »Skrbnik živali mora z ustrezno vzgojo in šolanjem oziroma z drugimi ukrepi zagotoviti, da žival ni nevarna okolici« (ZZZiv, 2007: 3). Za kršitev te določbe je za posameznika predvidena globa od 400 do 800 evrov.

Komentar: Sprašujem se, po katerem programu, saj programov Kinološke zveze Slovenije (zajemajo tudi napad na človeka) ni potrdil pristojni upravni organ za veterinarstvo, program za »prešolanje« nevarnega psa pa je poslovna skrivnost.

»Skrbnik psa mora na javnem mestu zagotoviti fizično varstvo psa tako, da je pes na povodcu« (ZZZiv, 2007: 3), za kršitev te določbe je za posameznika predvidena globa od 200 do 400 evrov.

12. člen

»Skrbniki živali in prevozniki živali morajo zagotoviti fizično varstvo nevarnih živali« (ZZZiv, 2007: 3)

»Skrbniki nevarnih psov morajo zagotoviti fizično varstvo psov na enega izmed naslednjih načinov:

- da so psi na povodcu in opremljeni z nagobčnikom,
- da so zaprti v pesjaku ali objektu,
- da so v ograjenem prostoru z ograjo, visoko najmanj 1,8 m, ki je na vhodu označen z opozorilnim znakom« (ZZZiv, 2007: 3). Za posameznika je predvidena globa od 800 do 1.200 evrov.

»Nevarnega psa ni dovoljeno zaupati v vodenje osebam, ki so mlajše od 16 let« (ZZZiv, 2007: 3-4). Z globo od 800 do 1.200 evrov pa se kaznuje posameznik, ki krši to določbo.

Komentar: Ob pregledu 12. člena sem ugotovil pomanjkljivost v drugem odstavku, prvi alineji, ki govori o tem, da mora biti nevaren pes opremljen z nagobčnikom, saj delavci policije nimajo dostopa oziroma neposrednega vpogleda v register nevarnih živali. To pa pomeni, da policist pri obravnavi določene zadeve

ne more ugotoviti, ali gre za nevarnega psa, in tako ne more ustrezno ukrepati. Enaka težava je s 3. odstavkom 12. člena, ki govori o tem, da nevarnega psa ni dovoljeno zaupati v vodenje osebam, ki so mlajše od 16 let.

15. člen

Med prepovedanimi ravnanji so:

- zbadanje živali, stiskanje, natezanje ali zvijanje delov telesa živali, obešanje, če ne gre za strokovne posege, udarjanje, potapljanje ali drugačno dušenje živali, metanje, suvanje ali namerno povoženje živali ter spolna zloraba živali;
- izpostavljanje živali ognju, vročim, jedkim ali strupenim sredstvom ter drugim fizikalnim ali kemičnim učinkom v nasprotju z določbami tega zakona;
- streljanje živali ne glede na vrsto orožja oziroma strelne naprave;
- obmetavanje s petardami ali drugimi pirotehničnimi sredstvi, obmetavanje s kamenjem ali drugimi predmeti, nastavljanje pasti, razen tistih, ki živali usmrtijo v trenutku in so namenjene za usmrtitev gospodarsko škodljivih glodalcev, zank in limanic razen uporabe lovilnih naprav, ki živali ne poškodujejo;
- organiziranje borb živali, uporaba živali za borbe, spodbujanje ter šolanje živali za borbo z drugo živaljo;
- vzreja, vzgoja in šolanje na način in s pripomočki, ki živali povzročajo bolečine ali kako drugače škodijo njenemu zdravju;
- lov divjadi z namenom gojenja v nasprotju s predpisi o lovstvu in ribištvu (ZZZiv, 2007).

Z globo od 400 do 800 evrov se kaznuje posameznik, ki ravna v nasprotju z določbami zakona.

2.2 UGRIZI PSOV IN ŠOLANJE PSOV

26. b člen

»Če je pes z ugrizom povzročil ali bil soudeležen pri povzročitvi smrti človeka ali suma posebno hude telesne poškodbe, uradni veterinar zaradi odvrnitve splošne nevarnosti in opazovanja na steklino z ustno odločbo odvzame psa in odredi skrbniku takojšnjo namestitev psa v izolatorij pristojne veterinarske organizacije za obdobje do izključitve suma na steklino.

Če skrbnik psa pri izvedbi ukrepov iz prejšnjega odstavka ne sodeluje, se namestitev psa v izolatorij na njegove stroške odredi zavetišču.

Uradni veterinar odredi usmrnitev psa:

- če je z ugrizom povzročil ali bil soudeležen pri povzročitvi smrti človeka;
- če je iz obvestila iz prvega odstavka prejšnjega člena razvidno, da je pes z ugrizom povzročil ali bil soudeležen pri povzročitvi posebno hude telesne poškodbe.

Usmrnitev iz prejšnjega odstavka se ne sme opraviti pred končanim pregledom psa na steklino.

Uradni veterinar lahko za izvedbo odrejenih ukrepov iz tega člena zahteva pomoč policije, zavetišča ali pristojne veterinarske organizacije.

Če je na kraj dogodka iz prvega odstavka tega člena prva prišla policija, mora poleg izvajanja ukrepov v skladu s svojimi pooblastili glede odvrnitve splošne nevarnosti o dogodku nemudoma obvestiti uradnega veterinarja.

Če se sum posebno hude telesne poškodbe ne potrdi z obvestilom iz prvega odstavka prejšnjega člena, se psa vrne skrbniku, ki mora omogočiti dokončanje pregledov na steklino.

Skrbniku psa, ki je povzročil smrt ali posebno hudo telesno poškodbo človeka, upravni organ, pristojen za veterinarstvo, prepove gojitev, posedovanje in vodenje psov, če je že pred tem posedoval psa, ki je povzročil smrt ali posebno hudo telesno poškodbo.

Pritožba zoper odločbe iz tega člena je dovoljena v roku osmih dni od vročitve odločbe.

Stroški, nastali zaradi ukrepov iz tega člena, bremenijo skrbnika živali« (ZZZiv, 2007: 8).

26. c člen

»Šolanje psov po tem zakonu je obvezno:

- če nevaren pes z ugrizom povzroči poškodbo, pa ne gre za posebno hudo telesno poškodbo. Šolanje psa je treba izvesti najpozneje do dopolnjenega drugega leta starosti psa, če je pes že star dve leti, pa v roku šestih mesecev od ugriza psa;
- za psa, ki živi ali bo živel v istem okolju kot lastnik, katerega pes je bil usmrčen v skladu s tretjim odstavkom prejšnjega člena. Šolanje psa je treba izvesti najpozneje do dopolnjenega drugega leta starosti psa, če je pes že star dve

leti, pa v roku šestih mesecev od usmrtilve prejšnjega psa oziroma nabave novega psa« (ZZZiv, 2007: 8).

»Šolanje iz prejšnjega odstavka mora biti opravljeno ob udeležbi lastnika psa po programu, ki ga potrdi upravni organ, pristojen za veterinarstvo, na podlagi mnenja strokovne komisije. Program mora vsebovati navedbo izvajalca oziroma izvajalcev šolanja in dokazila o njihovih izkušnjah s področja poznavanja vedenja, vzreje oziroma šolanja psov. Strokovno komisijo imenuje generalni direktor upravnega organa, pristojnega za veterinarstvo, in jo sestavljajo strokovnjak s področja poznavanja vedenja, vzreje oziroma šolanja psov, uradni veterinar in veterinar pristojne veterinarske organizacije.

Uspešnost opravljenega šolanja psa preveri komisija, ki jo imenuje nosilec programa šolanja iz prejšnjega odstavka in mora biti sestavljena iz strokovnjakov s področja poznavanja vedenja, vzreje oziroma šolanja psov, njena sestava pa mora biti navedena v programu šolanja. Lastnik psa je dolžan dokazilo o uspešno opravljenem šolanju predložiti pristojni veterinarski organizaciji, ki ta podatek vnese v centralni register psov« (ZZZiv, 2007: 9).

Komentar: Pri pregledu spletne strani Veterinarske uprave Republike Slovenije (v nadaljevanju VURS) sem prišel do podatka, da je VURS le Športno kinološkemu društvu Bajka potrdil program prevzgoje nevarnih psov. Trenutno je to edini program v državi, ki pa ni javen, saj se obravnava kot poslovna skrivnost. S tem se nikakor ne strinjam, saj je treba izdelati javen program, dostopnost šolanja pa mora biti enakomerno razporejena po celotni državi. Rešitev ugotovljene pomanjkljivosti je med drugim možna tudi z ustanovitvijo »živalske policije«, ki je navedena v zaključku referata.

2.3 NADZORSTVO

42. člen

»Nadzorstvo nad izvajanjem tega zakona in na njegovi podlagi izdanih predpisov neposredno opravljajo uradni veterinarji, kmetijski, lovski, ribiški inšpektorji ter inšpektorji, pristojni za ohranjanje narave (v nadaljnjem besedilu: pristojni inšpektor), vsak v okviru svojih pooblastil in pristojnosti.

Nadzorstvo nad izvajanjem določb drugega in tretjega odstavka 11. člena, 12. člena ter prve, druge, četrte, pete, šeste, devete in petnajste alineje 15. člena tega zakona poleg oseb iz prejšnjega odstavka opravlja tudi policija.

Društva, ki delujejo na področju zaščite živali, sporočajo pristojnemu inšpektorju kršitve določb tega zakona, ki jih ugotovijo pri opravljanju svojih nalog,

ter opozarjajo na nepravilnosti in nezakovitosti v zvezi z zaščito živali« (ZZZiv, 2007: 11).

Komentar: Podane so pristojnosti policije, ki pa v posameznih delih niso izvedljive oziroma je postopek povezan z nepotrebnim dodatnim preverjanjem. Z ustanovitvijo policije za živali bi se lahko pristojnosti policije bistveno povečale, več bi lahko bilo skrajšanih postopkov oziroma bi se več zadev rešilo z izdajo plačilnega naloga. Osebnostno sem namreč mnenja, da je najbolj učinkovita tista kazen, ki kršitelja doleti takoj po storitvi prepovedanega dejanja.

3 ZAKON O VETERINARSKIH MERILIH SKLADNOSTI²

Navedeni zakon opredeljuje pogoje za gojitev hišnih živali, hotelov za živali in zavetišč za zapuščene živali, za katere morajo biti izpolnjeni predpisani pogoji glede objektov, namestitve, oskrbe in zdravstvenega varstva živali, ki morajo biti pod veterinarskim nadzorom in registrirani pri območnem uradu VURS.

4 PRAVILNIK O ZAŠČITI HIŠNIH ŽIVALI³

V pravilniku so podrobneje določeni splošni pogoji za posedovanje živali, pogoji, ki jih morajo izpolnjevati hoteli za živali in trgovine s hišnimi živalmi, pogoji za gojitev hišnih živali, za posedovanje psov in domačih mačk ter pogoji za posedovanje drugih hišnih živali.

5 PRAVILNIK O ZAŠČITI ŽIVALI MED PREVOZOM⁴

Pravilnik določa pogoje, ki morajo biti izpolnjeni ob prevozu živali, in obveznosti prevoznikov, prevoz hišnih živali pa je podrobneje urejen v 9. členu Pravilnika o zaščiti hišnih živali.

ZAKLJUČEK

Omejil sem se na del zakonodaje, ki se nanaša na pse, ki jih radi poimenujemo kot najboljše človekove prijatelje. Vendar kljub temu po desetih letih od sprejema krovnega zakona še vedno nimamo vseh podzakonskih aktov oziroma smo nekatere pomembne dobili šele pred kratkim, med katerimi pa je po mojem

² *Uradni list Republike Slovenije, št. 93/2005, 21. 10.2005.*

³ *Uradni list Republike Slovenije, št. 51/2009, 3. 7. 2009.*

⁴ *Uradni list Republike Slovenije, št. 62/2009 z dne 4. 8. 2009.*

mnenju kar nekaj neustreznih in pomanjkljivih. Morda pa je prav to razlog, da je temu področju v naši družbi še vedno namenjen premajhen poudarek in da se državljanji vse pogosteje srečujejo s primeri, ki sem ga opisal v nadaljevanju.

Potepuški pes uniči ograjo, se spari z »gonečo« psičko in se kljub večkratnemu pregonu vrača na »kraj« zločina. Občan ob 22.15 pokliče na interventno številko policije 113, kjer dobi odgovor: »Pokličite veterinarja oziroma azil«. Pri veterinarju dobi odgovor, naj psa zapre in da ga pridejo iskat naslednji dan.

Epilog: Veterinar oziroma oseba iz azila pride naslednji dan, odpelje psa, ugotovi lastnika in zaračuna 80 evrov. Občan pa ostane s skromnimi podatki (če se pozanima) o psu, s poškodovano ograjo, stroški za preprečitev brejosti (80 evrov) ali kopicu mešančkov.

Takih in podobnih primerov je veliko, predlagam pa tri možne rešitve problematike:

PREDLOG ŠT. 1

REŠITEV: Da se lahko v Sloveniji velik del odgovornosti za zaščito živali prenese na policijo oziroma na enote vodnikov službenih psov oziroma Policijsko postajo vodnikov službenih psov Ljubljana in Policijsko postajo vodnikov službenih psov in konjenikov Maribor. Dodatna zaposlitev treh ali štirih vodnikov službenih psov ali oseb z drugačnim statusom, vendar s pooblastili za delo na tem področju v policijski enoti oziroma policijski upravi, bi izboljšala trenutno stanje.

OBRAZLOŽITEV: Imamo policijske enote, kjer so sistemizirani vodniki službenih psov. Večina je v zadnjih dveh letih dobila nove oziroma obnovljene prostore, ki omogočajo dobre delovne razmere. Poleg tega so v njih zaposleni ljudje, ki so ljubitelji živali ter strokovnjaki s svojega delovnega področja.

STROŠKI: Brez dodatnih stroškov, razen stroška plač oziroma stroškov novo-zaposlenih, če ne bi bile možne notranje prerazporeditve.

DRUGO: Urediti razmerja med policijo, inšpekcijami, veterinarskimi postajami in azili.

PREDLOG ŠT. 2

REŠITEV: Da se v večjih veterinarskih postajah (na regijski ravni) ustanovi javna služba z delnimi pooblastili policistov (npr. po vzoru policije, ki ima na regionalni ravni 11 policijskih uprav).

STROŠKI: Stroški bi bili večji kot pri rešitvi št. 1, saj bi potrebovali sredstva za zagotovitev objekta oziroma prostora, plače, izobraževanje, delovno opremo in sredstva (zaščitna oprema, vozila ...).

DRUGO: Urediti razmerja med policijo, inšpekcijami, veterinarskimi postajami in azili.

PREDLOG ŠT. 3

REŠITEV: Ureditev področja s prenosom pristojnosti na varnostne službe.

STROŠEK: Plačilo cene za opravljene storitve po ceniku varnostne službe oziroma varnostnih storitev.

DRUGO: Urediti razmerja med varnostno službo, inšpekcijami, policijo, veterinarskimi postajami in azili.

SEZNAM LITERATURE

Pravilnik o zaščiti hišnih živali, Uradni list Republike Slovenije, št. 51/2009.

Pravilnik o zaščiti živali med prevozom, Uradni list Republike Slovenije, št. 62/2009.

Zakon o veterinarskih merilih skladnosti, Uradni list Republike Slovenije, št. 93/2005.

Zakon o zaščiti živali (ZZZiv), Uradni list Republike Slovenije, št. 98/1999, 126/2003, 61/2006, 14/2007.

PREDSTAVITEV AVTORJA

Drago Kocbek, dipl. varstvoslovec, je vodja Enote vodnikov službenih psov Policijske uprave Murska Sobota z 28-letnim delovnim stažem v Policiji in večletni udeleženec različnih tekmovanj v borilnih športih v Policiji in klubih. Je tudi predlagatelj in avtor prvega programa vadbe samoobrambe in praktičnega postopka (1995) ter prvi in poskusni inštruktor samoobrambe in praktičnega postopka v policiji. Od policista je postopno napredoval do komandirja policijskega oddelka in vodje Enote vodnikov službenih psov Policijske uprave Murska Sobota. Zasebno je turistični aktivist, na kinološkem področju pa inštruktor oziroma vodja šolanja ter marker višje stopnje šolanja.

